

Се повѣсть вѣкменныхъ лѣтъ, отъ коудоу юсть пошла роусьская земля, кѣто въ Къивѣк нача первокъ княжити, и отъ коудоу роусьская земля стала юсть.

Се начьнкѣмъ повѣсть сню.

I. По потопокъ трнѣ сынове Ножеви раздѣлиша землю, Симъ, Хамъ, Яфетъ. и ѿ сѣ вѣстокъ Симови: Персида, Бактръ даже и до Индикни въ долготоу, и въ шириноу и до Ринокоуроуръ, ѿкоже рещи отъ вѣстока и до полоудьниа, и Соурни и Мидни и Ефратъ рѣка, Вавилонъ, Коръдоуна, Ясоурни, Месопотамни, Яравни Старѣйшаи, Слоумансъ, Индни, Яравни Сильнаи, Коулисоурни, Комагъини, Финни-кни вьсы. Хамови же ѿ сѣ полоудьниаи страна: Сюпть, Единони прилежащи къ Индомъ, дроугаи же Единони, изъ неѿже нсходить рѣка единопская Чермьна, текоущи на вѣстокъ, Оива, Ливоуи прилежащи до Коуринни, Маръмарни, Соуръти, Ливоуи дроугаи, Ноумидни, Ма-соурни, Мавританни противоу соущи Гадирѣ; въ соущихъ же къ вѣстокомъ имать Киликию, Памѣфианю, Писидию, Моусию, Лоукаонию, Фроугию, Камалию, Ликию, Карню, Лоудию, Моусию дроугоую, Троадоу, Солидоу, Енодоунию, Староую Фроугию; и островы пакы имать: Саръдани, Критъ, Коупръ и рѣкоу Гионоу, зовомоую Нилъ. Яфетоу же ѿша сѣ полоунощьниаи страны и западньниа: Мидни, Ялъваниа, Ярменни Малаи и Белкаи, Кападокиа, Па-флагонни, Галатни, Колъхисъ, Веспори, Мѣоти, Дирьви, Саръмати, Тавриани, Скоудни, Ораки, Македонни, Дал-матни, Молоси, Оесалиа, Локриа, Пелинни, ѿже и Пе-лопонисъ наричетъ сѣ, Яркадни, Ипиротиа, Иаюрикъ, Сло-вѣки, Лоухнитни, Янѣдрниаки, отъ неѿже анѣдрни-тиньская поучина; имать же и островы: Британию, Сике-лию, Евнию, Редона, Хиона, Лезъвона, Коудирана, За-коуньда, Кефалинию, Идакиноу, Керькоуроу, и часть асий-скимъ страны, нарицаемоую Ионию, и рѣкоу Тигроу, те-коущоую между Миды и Вавилономъ; до понтьскаго моря, на полоунощьниаи страны, Доунай, Дънѣстръ и кавька-

сийскыи горы, рекъше оугорскыи, и отъ тоудѣ доже и до Днѣпра, и прочаи рѣкы: Десна, Припеть, Двина, Болховъ, Волга, иже идеть на вѣстокъ, въ часть Симовоу. въ Яфетовѣ же части сѣдять Роусь, Чюдь и си изыци: Мери, Моурома, Вьсь, Морѣдва, Заволочьская Чюдь, Пермь, Нечера, Шми, Оугра, Литва, Зимѣгола, Корсь, Лѣтъгола, Либь, Лахове же и Проусь. Чюдь присѣдять къ морю варяжьскомоу; по семоужде морю сѣдять Баризи сѣмо къ вѣстокоу до прѣдѣла Симова, по томоужде морю сѣдять къ западоу до земли аганьскыи и до влашьскыи. Яфетово бо и то колѣно: Баризи, Гвию, Ноурьмани, Готе, Роусь, Яглане, Галичани, Блахове, Римляне, Нѣмьци, Корлызи, Венедици. Фригове и прочии присѣдять отъ запада къ полуодню, и съсѣдять съ племенемъ Хамовомъ.

II. Симъ же и Хамъ и Яфеть, раздѣливъше землю жрѣбий метавъше, оурокъ положиша не прѣстоупати никомуже въ жрѣбий вратънь, и живихоу къждо въ своей части. и вьсть изыкъ единъ. и оумноживъшемъ ся чловекомъ на земли, помыслиша създати столпъ до небесе, въ дъни Никтана и Фалека, и събраша ся на мѣстѣ Генаръ полн, здати столпъ до небесе и градъ около юго Бавилонъ. и създаша столпъ тѣ за четьри десять лѣтъ, и несъвершенъ вьсть. и съниде господь Богъ видѣти града и столпа, и рече господь: се, родъ единъ и изыкъ единъ. и съмѣси Богъ изыкы, и раздѣлан на седмь десять и два изыка, и раски и по всей земли. по размѣшени же изыкъ Богъ вѣтрома великомъ разроуши столпъ, и вьсть останкъ юго промежду Юсура и Бавилона, и вьсть въ вьсотоу и въ широтоу лактъ пяти тысоуць и четьри сѣтъ и трий десять и трий, и въ лѣта многа вьсть хранимъ останкъ тѣ. по разроушени же столпа и по раздѣлени изыкъ приша сынове Симови вѣсточныи страны, а Хамови сынове полуодньныи страны, Яфетови же приша западъ и полунощныи страны. отъ сихъ же седми десять и двою изыкоу вьсть изыкъ словѣньскъ, отъ племени Яфетова, Норци, иже соуть Словѣне.

III. По мнозѣхъ же врѣменехъ сѣли соуть Словѣне по Доунаеву, кѣде вьсть нѣмѣ оугорьска земли и болгарьска.

и отъ тѣхъ Словѣнъ разидоша ся по земли, и прозваша ся имены своими, кѣде сѣдѣше на которѣмъ мѣстѣ, яко пришедѣше сѣдоша на рѣцѣ именовъ Моравъ, и прозваша ся Моравъ, а дружини Чеси нарекоша ся, а се ти же Словѣни: Хорватѣ Бѣлани и Сербъ и Хороутанѣ. Палахомъ бо нашѣдѣшемъ на Словѣны на доунайскыи, и сѣдѣшемъ въ нихъ и населяющемъ имъ, Словѣни же ови пришедѣше сѣдоша на Бислѣ, и прозваша ся Ляхове, а нини отъ тѣхъ Ляховъ прозваша ся Поляне, а Ляхове дружини Лоутичи, нини Мазовшанѣ, нини Поморинѣ. тако же и ти Словѣне пришедѣше сѣдоша по Днѣпроу, и нарекоша ся Поляне, а дружини Дрѣвалани, за не сѣдоша въ лѣсѣхъ; а дружини сѣдоша между Припятию и Двиною, и нарекоша ся Дреговичи. нини сѣдоша на Двинѣ, и нарекоша ся Полочанѣ, рѣчкы ради, иже течеть въ Двиноу, именовъ Полота, отъ семъ прозваша ся Полочанѣ. Словѣни же сѣдоша около язера Ильмеря, и прозваша ся своимъ именовъ, и сѣдѣлаша градъ, и нарекоша и Новъ Градъ. а дружини сѣдоша по Деснѣ и по Семѣ и по Соулѣ, и нарекоша ся Сѣверъ. и тако разиде ся словѣнскыи языкъ. тѣмъже и грамата прозва ся словѣнскою.

IV. Поляномъ же живущемъ осебъ по горамъ симъ въ путь изъ Варягъ въ Греки и изъ Грекъ по Днѣпроу, и верхъ Днѣпра волокъ до Ловоти, и по Ловоти въити въ Ильмеръ язеро великою, изъ негоже язера течеть Волховъ, и течеть въ язеро великою Невъ, и того язера течеть оустие въ море варяжское, и по томуу морю ити до Рима, а отъ Рима прити по томуужде морю къ Цѣсарю Градоу, и отъ Цѣсаря Града прити въ Понть море, въ неже течеть Днѣпръ рѣка. Днѣпръ бо течеть изъ оковскаго лѣса, и течеть на полъ дне, а Двина изъ тогожде лѣса течеть, и идеть на полуношнѣ, и въидеть въ море варяжское. изъ тогожде лѣса течеть Волга на вѣстокъ, и вътечетъ седмию десять жрѣлъ въ море хвалнское. тѣмъже изъ Рюси можеть ити по Волзѣ въ Болгары и въ Хвалны, и на вѣстокъ донти въ жрѣкѣи Симовъ, а по Двинѣ въ Варягы, изъ Варягъ до Рима, а отъ Рима до племени Халмова. а Днѣпръ течеть въ понтьское море тремѣ жрѣлѣ,

иже море словеть роусьско, по немоуже оучилъ свѣтѣи
 Пндръѣй, вратъ Петровъ, икоже рѣша.

V. Пндръѣю оучащю въ Синопии и пришедъшю юмоу
 въ Коръсоунъ, оувѣдѣ, ико изъ Коръсоуни влизъ оустни
 днѣпрское, и вѣсхотѣ понти въ Римъ, и приде въ оу-
 стни днѣпрское, и отъ толѣ понде по Днѣпроу горѣ, и
 по приключаю приде и ста подъ горами на вркѣк. и за
 оутра вѣставъ рече къ соущимъ съ нимъ оученикомъ:
 видите ли горы сии? ико на сихъ горахъ вѣсннеть бла-
 годать божиа, и имать градъ великъ быти, и церквн
 многы имать Богъ вѣздвнгноути. и вѣшьдъ на горы
 сии благослови ѿ, и постави крестъ, и помолнвъ сѧ Бо-
 гоу и сѣлѣзъ съ горы сѧ, идеже послѣжде бысть Кыевъ,
 понде по Днѣпроу горѣ. и приде въ Словѣнты, идеже нынѣ
 Новъ Градъ, и видѣ люди тоу соущаи, какъ есть обычай
 имъ, и како сѧ мѣють и хвоцють, и оуднн сѧ имъ. и
 иде въ Парыгы, и приде въ Римъ, и исповѣда, юанко
 наоучи и юанко видѣ, и рече имъ: днѣвно видѣхъ въ сло-
 вѣньстѣй землн идоущю ми сѣмо; видѣхъ бани дрѣви-
 ны, и прѣжьгоутъ ѿ рамяно, и сѣвлѣкоутъ сѧ, и боудоутъ
 назн, и облѣютъ сѧ квасомъ оуснннномъ, и вѣзьмоутъ на
 сѧ проутннє млада, и внютъ сѧ сами, и того сѧ довнютъ,
 юдва вѣлѣзоутъ жннн, и облѣютъ сѧ водою стоуденою, и
 тако оживоутъ. и то творнть по вѣсн дннн, не моучнмн
 ннкымъже, нъ сами сѧ моучать, и то творнть мѣвнннн
 сѣбѣ, а не моучнннн. и сѧ слышавѣше днѣвлнхоу сѧ. Пнд-
 дрѣй же бывъ въ Римѣ приде въ Синопнню.

VI. Полымъ же живоущемъ оооѣ и владоущемъ родъ
 своимн, иже и до сѧ вратнн вѣхоу поланн, жнннхоу
 кѣждо сѣ своимъ родомъ и на свонхъ мѣстѣхъ, владѣюще
 кѣждо родомъ своимъ. и быша .г. вратнн, юдннномоу
 нмн Кый, а дроугомоу Щекъ, а третннємоу Хорннвъ, и се-
 стра нхъ Лыведъ. и сѣднше Кый на горѣ, идеже нынѣ
 оувозъ Борнчнвъ, а Щекъ сѣднше на горѣ, идеже нынѣ зо-
 веть сѧ Щеконнца, а Хорннвъ на третнн горѣ, отъ негоже
 прозва сѧ Хорнннца. и сѣтвориша градъ въ нмн врата сво-
 юго старѣйшаго, и нарекоша нмн юмоу Кыевъ. и вшнє
 около града лѣсъ и боръ великъ, и вѣхоу ловннннн зѣбрь,

вѣхоу моужн моудри и сѣмьслѣни, и нарицахоу сѣ Полине, отъ нѣхъже соуть Полине въ Къивѣѣ и до сего дѣне. ини же, не сѣвѣдоуше, рекоша, яко Кый єсть прѣвозьникъ вѣмьлѣ, оу Къивѣа во вѣше прѣвозѣ тѣгда сѣ ономъ странѣ Днѣпра, тѣмь глаголахоу: на прѣвозѣ на Къивѣѣ: аще во вѣмь вѣмьлѣ прѣвозьникъ Кый, то не вѣмь ходилѣ Цѣсарю Градоу, нѣ сѣ Кый книжашѣ въ родѣ своѣмь. и приходивѣшю ємоу къ цѣсарю, якоже сѣказаютъ, великоу чѣсть приимѣлѣ отъ цѣсаря, при которѣмь приходивѣ цѣсаря. идоуцю же ємоу опыте приде къ Доунаєви, и вѣзлюбѣ мѣсто, и сѣроуєн градѣкъ малѣ, и хотѣше сѣсти сѣ родомь своимь, и не даша ємоу тоу близѣ живоуцини, еже и до нѣнѣ наричютъ Доунайци градѣще Къивѣѣцѣ. Къивѣи же пришѣдѣшю въ свой градѣ Къивѣѣ, тоу животѣ свой сѣконьча. и врата єго Цѣкѣ и Хорнѣи и сѣстра нѣхъ Лѣвѣдѣ тоу сѣконьчаша сѣ.

VII. И по сѣхъ братни держати почаша родѣ нѣхъ книженнѣ въ Полѣхѣ, а въ Дрѣвлѣхѣ своѣ, а Дреговичи своѣ, а Словѣне въ Новѣ Градѣ своѣ, а дреугоє на Полотѣ, иже соуть Полочанѣ: отъ нѣхъже Кривичи, иже сѣдѣтъ на верѣхъ Болгѣи и на верѣхъ Двинѣи и на верѣхъ Днѣпра, нѣхъже градѣ иєсть Смольнѣскѣ, тоудѣ во сѣдѣтъ Кривичи, таже сѣверѣ отъ нѣхъ на Бѣлѣ Юзерѣ сѣдѣтъ Бѣсѣ, а на Ростовѣстѣмь єзерѣ Мѣри, а на Кѣлѣчинѣ єзерѣ Мѣри же. а по Оуѣрѣцѣ, и дѣже вѣтчетѣ въ Болгоу, сѣдѣтъ Моурома, и зѣкъъ свой, и Черемиса, свой и зѣкъъ, Морѣдва, свой и зѣкъъ. сѣ во тѣкъмо словѣнѣскѣ и зѣкъъ въ Роуєн: Полине, Дрѣвлѣни, Новоградѣци, Полочанѣ, Дреговичи, Сѣверѣ, Боужанѣ, за не сѣдоша по Боугоу, послѣжде же Болѣнине. а сѣ соуть ини и зѣци, иже данѣ даютъ Роуєн: Чюдѣ, Мѣри, Бѣсѣ, Моурома, Черемиса, Морѣдва, Пермѣ, Печѣра, Шѣмь, Литѣа, Зимѣгола, Корѣ, Норѣва, Ливѣ. сѣ соуть свой и зѣкъъ и моуше, отъ колѣна Йфѣтова, иже живоутѣ въ странахъ полоуношѣнѣхъ.

VIII. Словѣнѣскоу же и зѣкоу, якоже рекохомѣ, живоуцю на Доунає, придоша отъ Скоудѣ, рекѣше отъ Козарѣ, рекомни Болгарѣ, и сѣдоша по Доунаєви, и насѣлѣници Словѣномѣ вѣша. а по сѣмь придоша Оугре Бѣлини, и насѣлѣниша землю словѣнѣскоу. сѣ оубо Оугри почаша вѣти

при Ираклии цѣсаря, иже нахуодиша на Хоздром; цѣсаря перскаго. въ си же врѣмена вѣша и Овре, иже и ходиша на Ираклии цѣсаря, и мало юго не иша. си же Овре боевахоу на Словѣны, и примоучиша Доулѣкты, соуша Словѣны, и насиліе творяхоу женамъ доулѣвскымъ. аще поидати воудише Овриноу, не дадише въприши кони ни вола, нъ велаше въприши три ли четыри ли пять женъ въ телѣгоу и повести Оврина, и тако моучахоу Доулѣкты: выхоу во Овре тѣломъ велици и оумомъ горди, и Богъ потрѣбенъ и, и помроша всен, и не оста си ни едины Овринъ. и юсть притѣча въ Роуси и до сего дѣне: погыбоша аки Овре; ихъже нѣсть племени ни наследѣка. по сихъ же придоша Печенѣзи, и пакы идоша Оугри Чернии мимо Кълюкъ, послѣжде при Ользѣ.

IX. Поляномъ же живоущемъ особь, икоже рекохомъ, соущемъ отъ рода словѣньска, нарекоша си Поляне, а Дрѣвлане отъ Словѣнъ же, и нарекоша си Дрѣвлане. Радимичи же и Бытичи отъ Лиховъ: вѣста бо два врата въ Лисѣхъ, Радимъ, а дрюгъый Бытко, и пришьдѣша сѣдоста Радимъ на Гою, и прозваша си Радимичи, а Бытко сѣде съ родомъ своимъ по Оцѣ, отъ негоже прозваша си Бытичи: и живяхоу въ мирѣ Поляне и Дрѣвлане и Сѣверъ и Радимичи и Бытичи и Хорвате. Доулѣви же живяхоу по Бѣугоу, кѣде нынѣ Болынине, а Оуганчи и Тиверци сѣдыхоу по Дѣнѣстроу, присѣдыхоу къ Доуналиви, и въ множество ихъ, сѣдыхоу во по Дѣнѣстроу и до моря, и соуть гради ихъ и до сего дѣне, да то си зовяхоу отъ Грекъ Беликаш Скоудъ.

X. Имяхоу оубо обычаи свои и законъ отьць своихъ и прѣданиа, кѣждо свой нравъ. Поляне бо своихъ отьць обычаи имоуть кроткѣ и тихъ и стѣдѣннѣ къ сиѣхамъ своимъ и къ сестрамъ, къ матеремъ и къ родителемъ своимъ, къ свекровемъ и къ дѣверемъ велико стѣдѣннѣ имяхоу, брачныи обычаи имяхоу: не хуждаше зить по невѣстоу, нъ привождахоу вечеръ, а за оутра приношахоу по ней чѣто вѣдадоущѣ. а Дрѣвлане живяхоу звѣриньскомъ образомъ, живоуще скотьскы: оубивахоу дрюгъ дрюга, и идихоу все нечисто, и брака оу нихъ не бываше, нъ оумѣка-

хоу оубоды дѣнца. и Радимичи и Битичи и Сѣверь единѣ
обычай имьхоу: живыхоу въ лѣсѣхъ якоже и въсыкъ звѣрь,
идоуще въсе нечисто, и срамословіе въ нихъ прѣдъ отьци
и прѣдъ снѣхъами, и краци не бѣвахоу въ нихъ, нѣ игрища
междоу селы, и съхождахоу ся на игрища и на пашайниѣ и
на въси вѣсовьската игрища, и тоу оумькахоу жены ежѣ,
съ неюже кѣто съѣщаваше ся; имьхоу же по двѣ и по
три жены. и аще кѣто оумрыше, творяхоу тризноу надъ
нимъ, и по семь творяхоу крадоу великоу, и възложашоутъ
на крадоу мертвецѣ, и съжьжахоу, и по семь събранъше ко-
сти въложашоу въ соудниоу малоу, и поставяхоу на столпѣ
на поутѣхъ, юже творять Битичи и ытѣ. симъже обычаи
творяхоу Кривичи и прочии погани, не вѣдоуще закона бо-
жия, нѣ творяще сами себѣ законъ.

XI. Глаголетъ Георгий въ лѣтописани: нево коумоу-
ждо изыкоу овѣмъ исписанъ законъ юсть, дреугымъ же
обычай, за не законъ безаконьникомъ отъчьствие мьнѣти
ся. отъ нихъже первии Сири живоущей на коньцѣ земли
законъ имоутъ отъць своихъ обычай: не любодѣяти и прѣ-
любодѣяти, ни красти, ни клеветати, ни оубити, ни зѣло-
дѣяти въсьма. законъ же оу Бактрианъ, глаголемыхъ
Брахманъ, и оу Островьникъ юже отъ прадѣдъ наказаніе
и благочестіе, мьсѣ не идоуще, ни вина пиюще, ни влоу-
да творяще, никакомъже зѣлокы творяще, страха ради
много божия, нево таче прилежащемъ къ нимъ Индомъ
оубийстводѣицамъ и сквернотворящемъ гнѣливо и паче
юстьства, въ въноутренійшини странѣ чловѣкы идоуще и
страньствоущихъ оубивахоу, паче же идыхоу яко пси. ю-
теръ же законъ Халдѣемъ и Бавилоньмъ: матери помати,
съ вратъни чады влоудѣ дѣяти, и оубивати, въсыко бо стоу-
дноу дѣшнне яко добродѣтѣль мьнѣти ся дѣюще, люво
далече страны своимъ воудоутъ. инъ же законъ Гналкомъ:
жены оу нихъ орютъ, зиждоутъ храмы, и моужьскаи дѣ-
ла творять, нѣ и любы творять, юанко хотить, не въз-
держаемы отъ моужий своихъ въсьма, ни зазрѣтъ; въ
нихъже соутъ храбры жены, ловить звѣрь крѣплькый, владѣ-
ютъ же моужи своими и довлаютъ ими. въ Брѣта-
нии же мнози моужи съ единою женою съпать, и многы

женны съ іединѣмь моужемь похотѣстеоуютъ: незаконныи акты законъ отьць творить независтьно ни въздѣржаньно. Імазони же моужа не имоутъ, нѣ акты скотъ бесловесный іединою лѣтомя къ веснѣнымъ днѣмь оземьственны воудоутъ, и съчетають сы съ окрестьными имъ моужи, яко нѣ-которою имъ торжѣство и веланко праздыньство врѣмь то мѣнать: отъ нухъ зачѣнъше въ чрѣвѣ, пакы разбѣгноутъ сы отъ сюдоу вьса. въ врѣмь же, хотышамъ родити, аще роднтъ сы моужьскъ полъ, погоубытъ; аще ли дѣвчнскъ полъ, то въздомтъ, и прилежнѣ въспитають. якоже се и при насъ нынѣ Половци законъ держать отьць сконхъ: кровь проливати, а хвалыше сы о снхъ, іадоуше мертвчиноу и вьсю нечистотоу, холмыкы и соуслы, и поймають машѣхы свои и штрови, и инты обычаи отьць сконхъ творить. мѣ же хрестини и веланко земля, шже вѣроуютъ въ свѣтоую Тронцю и въ іедино крещение и въ іединоу вѣроу, законъ имамы іединъ, веланко въ Христа крестихомъ сы и въ Христа овлѣкохомъ сы.

ХІІ. По снхъ же лѣтѣхъ, по смѣрти братиы сыы быша обидими Дрѣвлыми и инѣми окольными, и наидоша и Козаре сѣдища на горахъ снхъ въ лѣсѣхъ, и рѣша Козари: платите намъ дань. съдоумавѣше же Полыне вѣдаша отъ дьма мѣчь, и несоша Козаре къ князю своемоу и къ старѣйшинамъ, и рѣша имъ: се, налѣзохомъ дань новоу. они же рѣша имъ: отъ коудоу? си же рѣша: въ лѣсѣхъ на горахъ надъ рѣкою дѣпрьскою. они же рѣша: чѣто соутъ вѣдали? си же показаша мѣчь. и рѣша старѣйци козарьстни: нѣ добра дань, княже, мѣ сы донскахомъ нхъ ороужнѣмь іединою страною остромя, рекъше саблами, а снхъ ороужнѣе обоудоу остро, рекъше мѣчи: си имоутъ имати дань на насъ и на инѣхъ странахъ. се же съкѣсть сы вьсе, не отъ своимъ во воли рекоша, нѣ отъ божиы повелѣнны, яко и при Фараонѣ цѣсарь-іюптьскѣмь, іегда привѣдоша Мойсиы прѣдъ Фараона, рѣша старѣйшинны Фараона: съ хоцѣтъ съмѣрити овласть іюптьскоую, якоже и бысть: погѣбоша бо Сьуптине отъ Мойсиы, а первое кѣша работающе имъ. тако и си владѣша, а послѣжде самѣми владѣють. якоже и бысть, владѣють бо Козары роуьстни князи и до днѣшного днѣ.

XIII. Въ лѣто .x.стѣ., индикта .и., начьнъшю Муханлоу цѣсарьствовати, нача си прозывать роуьска земля. о семь во оувѣдахомъ, яко при семь цѣсарн приходиша Роуьс на Цѣсарь градъ, якоже пишеть си въ лѣтописанин гречьстѣмь. тѣмъже отъ селѣ почьнемъ и числа положимъ. яко отъ Идама до потопа лѣтъ. .x.всме., а отъ потопа до Яврама лѣтъ .x.а. и .пв., а отъ Яврама до исхожденин Мойсиева лѣтъ .ул., а отъ исхожденин Мойсиева до Давыда лѣтъ .х. и .а., а отъ Давыда и отъ начала цѣсарьства Голомони до плѣненин иероусалима лѣтъ .уми., а отъ плѣненин до Ялксанъдра лѣтъ. .тн., а отъ Ялксанъдра до рождьства Христова .таг., а отъ Христова рождьства до Костинтина лѣтъ .тн., отъ Костинтина же до Муханла сего лѣтъ .фме., а отъ перваго лѣта Муханлова до перваго лѣта Ольгова, роуьскаго князи, лѣтъ .кд., а отъ перваго лѣта Ольгова, по неже сѣде въ Къшевѣ, до перваго лѣта Игорева лѣтъ .ла., а отъ перваго лѣта Игорева до перваго лѣта Святослава лѣтъ .лг., а отъ перваго лѣта Святослава до перваго лѣта Шрополча лѣтъ .кн., а Шрополкъ княжи лѣтъ .и., а Владимѣръ лѣтъ .лз., а Шрославъ княжи лѣтъ .м. тѣмъже отъ сѣмерти Святослава до сѣмерти Шрослава лѣтъ .пе., а отъ сѣмерти Шрослава до сѣмерти Свитополча лѣтъ .ѣ. иъ мъ на прѣждьниевъзвратимъ си, и сѣкажемъ, чьто си оудѣи въ лѣта си, якоже прѣжде почали выхомъ первое лѣто Муханломъ, и по рядуу положимъ числа.

XIV. Въ лѣто .x.стѣа. въ лѣто .x.стѣв. въ лѣто .x.стѣг. въ лѣто .x.стѣд. въ лѣто .x.стѣе. въ лѣто .x.стѣс. Муханлъ цѣсарь изиде съ конь брѣгомъ и моремъ на Болгары. Болгаре же оувидѣвъше, яко не могоша стати противоу, крестити си просиша, и покорнша си Грекомъ. цѣсарь же крести князи нухъ и большы вьсы, и миръ сѣтвори съ Болгары.

Въ лѣто .x.стѣз. имахоу дань Барызи, приходише изъ заморни, на Чюди и на Словѣнухъ, на Мери и на Беси и Кривичиухъ; а Козари имахоу на Полсухъ и на Гѣверѣ и на Битичиухъ, имахоу по вѣлкѣ вѣверници отъ дыма.

XV. Въ лѣто .x.стѣн. въ лѣто .x.стѣд. въ лѣто .x.сто. изгнаша Барыгы за море, и не даша имъ дани, и почаша сами въ севѣ владѣти, и не вѣ въ ниухъ правды, и вѣста

родъ на родъ, и вѣша въ нихъ оубожица, и воевати почаша сами на ся. и рѣша сами въ себѣ: понцимъ себѣ князи, иже въ владѣла нами и соудилъ по правоу. и идоша за море къ Барягомъ, къ Роуси, сице бо ся зваху ти Барязи, Роусь, яко се друззи зовоуть ся Гвию, друззи же Ноуръмане, Иглаине, друззи Готе, тако и си. рѣша Роуси Чюдъ, Словѣни и Кривичи и Бесъ: земля наша велика и обильна, а народъ въ ней якъсть; да пондѣте княжитъ и владѣтъ нами. и избраша ся .г. брати съ роды своимъ, и пошла по себѣ всю Роусь, и придоша. и старѣйшии, Рюрикъ, сѣде въ Новѣ Градѣ, а другъи, Гинеоусь, на Бѣлкѣ Юзерѣ, а третии Изборьстѣ, Троуворъ. и отъ тѣхъ Барягъ прозва ся роусьская земля, Новоградъци, ти соуть людие Новоградъци отъ рода варяжска, прѣжде вѣша Словѣни. по двою же лѣтоу Гинеоусь оумре и братъ его Троуворъ. и прии власть Рюрикъ, и раздаи моужемъ своимъ грады; овомоу Полотьскъ, овомоу Ростовъ, другомоу Бѣло Юзеро. и по тѣмъ градомъ соуть находъници Барязи, а первии насельници въ Новѣ Градѣ Словѣне, въ Полотьскѣ Кривичи, въ Ростовѣ Мери, въ Бѣлкѣ Юзерѣ Бесъ, въ Моуромѣ Моурома. и тѣми вѣскми овладаше Рюрикъ. и вѣста оу него два моужа, не племени его, нѣ волирина, и та испросета си къ Цѣсарю Градоу съ родомъ своимъ. и пондоста по Днѣпроу, и идоуца мимо оузрѣста на горѣ градъкъ, и оупрашаста и рѣста: чий съ градъкъ? они же рѣша: была соуть .г. брати, Кый, Щекъ, Хоривъ, иже съдѣлаша градъкъ съ, и изгъвоша, и мты сѣдимъ, родъ ихъ, съде, платище дань Козаромъ. Осколдъ же и Диръ сѣдоста въ градѣ съмъ, и многы Барягы съвѣкоупиета, и начаста владѣти польскою землею, Рюрикоу же княжащоу въ Новѣ Градѣ.

XVI. Въ лѣто .хсто. въ лѣто .хстос. въ лѣто .хстог. въ лѣто .хстод. иде Осколдъ и Диръ на Греки, и придоша въ .дѣ лѣто Муханла цѣсаря. цѣсарю же отъшѣдъшию на Игаранты, и дошѣдъшию юмоу Черныи Рѣкы, вѣсть епархъ посла къ нему, яко Роусь на Цѣсарь Градъ идеть, и врати си цѣсарь. Си же въ ноутрь Соудоу вѣшѣдъше, много оубийство хрестияномъ сътвориша; и въ двою сътоу корабль остоупиша Цѣсарь Градъ. цѣсарь же юдва въ градъ вѣниде,

и съ патриархомъ съ Фотіемъ приде къ соуцини церквѣи святѣй богородици въ Блауѣрнѣ, и въсю ношь моантвеоу сътвориша, таже вождьствоу ризоу святѣи богородица съ гкѣнемъ изнесѣше въ рѣкоу омочиша, тишинѣ соуци, морю оукротивѣшю сѧ. и деніе воурѧ въста съ вѣтроу, и волнамъ великимъ въставѣшамъ засобѧ безбожныѣхъ Роуси моремъ съмыте, и къ вѣрѣгоу приверже, и извѣи, яко мало бурѣ отѣ такоу въдѣи извѣгноути. и въ свомъ си въвератиша сѧ.

XVII. Въ лѣто .x.стос. въ лѣто .x.стос. поча цѣсарьствовати Русанѣи.

Въ лѣто .x.стос. кришна въстѣ въси земли болгарскаяи.

Въ лѣто .x.стос. въ лѣто .x.стос. въ лѣто .x.стп. въ лѣто .x.стпд. въ лѣто .x.стпв. въ лѣто .x.стпг. въ лѣто .x.стпд. въ лѣто .x.стпе. въ лѣто .x.стпс. въ лѣто .x.стпс. оумершо Рюриковѣи прѣдасть книжинне свое Олѣгови, отѣ рода ѧмоу соуцоу, въдасть ѧмоу сынѣ свой на роуцѣ, Игорѣи, вѣ вѣдѣтѣскѣ вѣльми.

XVIII. Въ лѣто .x.стп. въ лѣто .x.стпд. въ лѣто .x.стч. понде Олѣгъ, понмѣ вои многѣ, Барыгы, Чюдѣ, Славѣны, Мѣрю, Бѣсѣ, Кривича, и приде къ Смольнѣскоу въ Кривича, и прии градѣ, и посади моужѣ свой. и отѣ тоудоу понде въ индѣ, и възи Любѣчѣ, и посади моужѣ свой. и приде къ горамъ къ кыѣвѣскимъ, и оувѣдѣ Олѣгъ, яко Осколдъ и Дирѣ книжита, и похрани вои въ ладнѣхъ, а друугѣи на задѣ остави, а самъ приде, носи Игорѣи дѣтѣска. и припоу подѣ Оугорѣскоу, похраниѣ вои своѣи, и посла къ Осколдоу и Дирѣи, глагола: яко гостѣ ѧсма, и идамъ въ Грѣкѣи отѣ Олѣга и отѣ Игорѣи книжица: да придѣта къ намъ, къ родоу своѣмоу. Осколдъ же и Дирѣи придоста. и въскакаша въси прочни изѣ ладнѣи, и рече Олѣгъ Осколдоу и Дирѣи: вѣи нѣста книжица, ни рода книжа, нѣ азѣ ѧсма родоу книжица, и вънесоша Игорѣи, и съ ѧсть сынѣ Рюриковѣи. и оубѣиша Осколда и Дирѣи, и несоша на гороу, и погребѣи на горѣ, таже сѧ инынѣ зовѣтѣ Оугорѣскоу, и деже инынѣ Олѣминѣ дворѣ: на той могылѣ поставилъ Олѣма церквѣвѣ, Святѣаго Николау; а Дирѣи могылѣ за Святѣоу Ирнѣоу. и сѣде Олѣгъ книжа въ Кыѣвѣ. и рече Олѣгъ: се, боудѣи матѣи градомъ роуѣскимъ.

и вѣша оу него Барызи и Словѣни, и проче прозваша си Роусню. съ же Ольгъ нача градъ ставити, и оустави дани Словѣномъ, Кривичемъ и Мери. и оустави Барыгомъ дань дашти отъ Нова Града гриванъ .т. на лѣто, мира дѣла, еже до смѣртн Шрослави дашоу Барыгомъ.

XIX. Въ лѣто .хстча. поча Ольгъ воєвати Дрѣвланы, и примоучивъ и имаше на нухъ дань по чернѣ коуни.

Въ лѣто .хстче. иди Ольгъ на Сѣверинъ, и повѣди Сѣверинъ, и възложи на ны дань льгъкоу, и не дастъ имъ Козаромъ дани платити, рекы: азъ имъ противенъ, а вамъ нѣ чемоу.

Въ лѣто .хстчг. посла Ольгъ къ Радимичемъ, рекы: комоу дань даєте? они же рѣша: Козаромъ. и рече имъ Ольгъ: не дайте Козаромъ, нъ мѣнѣ дайте. и вѣдаша Ольгови по цылыгоу, икоже и Козаромъ дашоу. и вѣ обладаи Ольгъ Полани и Дрѣвланы и Сѣверинъ и Радимичи, а съ Оугличи и Тиверци имаше рать.

Въ лѣто .хстчд. въ лѣто .хстче. Леонъ цѣсарствова; сынъ Василиевъ, иже Левъ прозва сѣ, и вратъ яго Александръ, иже цѣсарствова лѣтъ к. н. з.

Въ лѣто .хстчз. въ лѣто .хстчз. въ лѣто .хстчи. въ лѣт .хстчд. въ лѣто .хсү. въ лѣто .хсүа. въ лѣто .хсүв. въ лѣто .хсүг. въ лѣто .хсүд. въ лѣто .хсүе. въ лѣто .хсүз. идоша Оугри мимо Кыевъ горою, иже сѣ зоветь нынѣ Оугорское, и пришедъше къ Днѣпроу сташа вѣжами, вѣша бо ходише акы сѣ Половци. и пришедъше отъ вѣстока оустремниша сѣ чрѣзь горы великыи, и почаша воєвати на живоущаи тоу Блахы и Словѣны. сѣдихоу бо тоу прѣжде Словѣни, и Блахови прииша землю словѣньскоу. по сѣмъ же Оугри прогнаша Блахы, и наслѣдиша землю, и сѣдоша съ Словѣны, покоривъше и подъ сѣ, и отъ толѣ прозва сѣ земли оугорска. и начаша воєвати Оугри на Греки, и поплѣниша землю драчьскоу и македонскоу доже и до Белоуны; и начаша воєвати на Моравоу и на Чехы. вѣ юдинъ языкъ словѣньскъ, Словѣни, иже сѣдихоу по Доунаици, нухъже прииша Оугри, и Морава и Чесн и Лихови и Полани, иже нынѣ зовомаи Роусь. сѣмъ бо первое положи кирилы, Моравѣ, иже прозва сѣ грамата словѣнь-

скам, иже грамата юсть въ Роуци и въ Болгарѣхъ доунай-
скихъ.

XX. Словѣномъ живоущемъ крещеномъ, книзи нхъ, Растиславъ и Святтополкъ и Коцлѣ, послаша къ цѣсарю Муханлоу, глаголюще: земля наша крещена, а нѣсть оу насъ оучители, иже бы нъ наказалъ и поучиналъ насъ и протолковалъ свѣтныи книги, не разоумѣемъ во ни гречьскоу шзыкоу ни латиньскоу, они бо нъ инакѣ оучать, а друзнии инакѣ, тѣмъже не разоумѣемъ книжнаго образа ни силъ нхъ: да послаѣте нъ оучители, иже нъ могутъ съказати книжнаи словеса и разоумѣ нхъ. се слышавъ цѣсарь Муханлъ съзва философы вси, и съказа имъ рѣчи вси словѣнскихъ книзъ. и рѣша философи: юсть моужь въ Селоуни, именею Львъ, и соуть оу него сынове разоумиви шзыкоу словѣнскоу, хытра два сына оу него и философа. се слышавъ цѣсарь посла по ни въ Селоуни къ Львови, глаголю: послан къ намъ въ скорѣ сына своимъ, Методий и Костянтина. се слышавъ Львъ въ скорѣ посла и, и придоста къ цѣсареви, и рече има: се, прислала си къ мѣнѣ словѣнскан земли, просиши оучителии себѣ, иже бы могъ имъ протолковати свѣтныи книги, сего бо желають. и оумолиа быста цѣсаремъ. и посла и въ словѣнскоую землю къ Растиславоу и Святтополкоу и Коцелови. сима же пришѣдъшема начаста съставляти писмена азъбоуковьнанъ словѣнскы, и прѣложиста апостола и ювангелие. и ради быша Словѣни, шко слышаша величии вожии своимъ шзыкомъ. по семъ же прѣложиста псалтырь и охтоны и прочии книги. иѣции же начаша хоулити словѣнскыи книги, глаголюще: шко не достонть никоторомоуже шзыкоу имѣти воукъвъ своихъ развѣ Юерѣи и Грекъ и Латинъ, по Пилатовоу писанию, юже на крестѣ господни напса. се же слышавъ папезь римьскый похоули тѣхъ, иже рѣпѣщють на книги словѣнскыи, рекы: да си исполнить книжною слово, шко възхвалять Бога вси шзыци; другоу же: вси възглаголють шзыкы различьныи величии вожии, шкоже дастъ имъ Святый Доухъ отеѣщавати. да аще кѣто хоулитъ словѣнскоую грамату, да боудеть отѣлоученъ отъ църквы, донде си исправитъ; ти бо соуть волци, а не овца, иже достонть отъ плода знати, хра-

нити си нхъ. въ же, чада божны, послоушайте оучении; и не отригите наказании церквѣвнаго, шкоже въ наказалъ Меододий, оучителъ вашъ. Костинтинъ же възвратилъ си въспита нде оучитъ болгарьскаго языка, а Меододий остѣ въ Моравѣ. по сему же Кривоу епископа востави Меододий епискоупа въ Панонии на столѣ святаго Инѣдроника апостола, единого отъ .о., оученика святаго апостола Павла. Меододий же посади два нова скоробисаца зѣла, и прѣложи въси книги исполнь отъ гречьска языка въ саохъ вѣдаскѣ шестию мѣсци, начыль отъ марта мѣсци, до двою десятоу и шести днѣ октыври мѣсци. окончаетъ же достойноу хвалоу и слакоу Богоу въздасть, даишамоу такоу благодать епискоупоу Меододию, вастольникоу Инѣдроникоу: тѣмъже словѣньскоу языкоу оучителъ юсть Инѣдроникъ апостола, Моравы ко дохедилъ: и апостола Павла оучилъ тоу, тоу ко юсть Иларинокъ, югоже дохедилъ апостола Павла, тоу ко вѣша Словѣни перѣие. тѣмъже словѣньскоу языкоу оучителъ юсть Павелъ, отъ югоже языка и мѣ юсме, Роусь, тѣмъже и намъ Роуси оучителъ юсть Павелъ апостола, по неже оучилъ юсть языкъ словѣньскъ, и воставилъ юсть епискоупа и мамѣстанника по свѣтѣ Инѣдроника словѣньскоу языкоу. а словѣньскъ языкъ и роусьскый единый, отъ Баригъ ко прозваша си Роусию, а перѣие вѣша Словѣни; аще и Полыми звахоу си, иъ словѣньска рѣчь вѣ: Полыми же прозваша си, за неже въ полнѣ сѣдихоу, а языкъ словѣньскый имъ единый.

XXI. Въ лѣто .х.сѣѣ. въ лѣто .х.сѣн. въ лѣто .х.сѣд. въ лѣто .х.сѣи. Леонъ цѣсарь наш Оугры на Болгары, Оугры же нашедъше въсю землю болгарьскоюу лѣноволахоу: Симеонъ же оубѣдѣвъ на Оугры възврати си, и Оугры противѣ оуподоша, и побѣдиша Болгары, шко едка Симеонъ въ Дерствѣ оубѣжа.

Въ лѣто .х.сѣи. Игоревн възрасташю хождаше по Оавѣ, и слоушаше юго. и прие доша юмоу женоу отъ Паскова, именемъ Ольгоу.

Въ лѣто .х.сѣи. въ лѣто .х.сѣи. въ лѣто .х.сѣд. въ лѣто .х.сѣи. иде Ольгъ на Греки, Игоревн оставилъ Кывекъ. пом же множество Баригъ и Словѣнъ и Чюди и Кривича и Мѣрю

и Полмицы и Фиверъ и Дрѣкелиты и Радимича и Хорватцы и
Друиѣцы и Тиверѣца, иже соуть толковиты: си вси зна-
хууть съ Великимъ Соудъ. и съ сими: въскъми понде Ольгъ на
конихъ и въ кораблахъ, и въ числомъ кораблей .xv., и приде
къ Цѣсарю Градоу. и Греци замъкоша Соудъ, и градъ за-
творниша: и вымъже Ольгъ на ерѣгъ, и повелѣ: коимъ из-
влачити корабаи на ерѣгъ, и покоюва около града, и много
оувнѣство сътвори Грекомъ, и полатты многы развнша, и
царквы пожгоша, а иже и махуоу пѣкнникы, окѣхъ по-
скѣхуоу, друггыи же моунахуоу, ины же растрѣлахуоу, а
друггыи въ море въмѣтахуоу, и мно многа зѣла творихуоу
Роуси Грекомъ, иланкоже ратьни творить. и повелѣ Ольгъ
воимъ своимъ колеса издѣлати и въставити корабаи на ко-
леса: и бѣмъшю покосеюноу вѣтроу въспнша при, и съ поди
ндахуоу къ градоу. видѣвъше же Греци оубоюша съ, и реко-
ша: въславетши къ Ольгови: не погоубай града, имемъ
съ по дань, икоже хощеши. и оустави Ольгъ вой. и въне-
соша юмоу крашна и вино, и не прии юго, въ ко оустроено
съ отравою, и оубоюша съ Греци, и рекоша: нѣсть съ
Ольгъ, нѣсѣитъи Демитрий, посланъ на ны отъ Бога. и
заповѣда Ольгъ дань дати на .xv. корабель по .xii. гри-
внѣк на члобѣкка, а въ корабель по .xiii. моужь. и зша съ
Греци по .xv. и почаша Греци мира просити, да вы не ко-
убвалъ гречьскыи земля. Ольгъ же мало отъстоуннвъ отъ
града нача миръ творити съ цѣсарема гречьскыи, съ Аео-
номъ и съ Ялексаиъдромъ, посла къ нима въ градъ Карла,
Фарлофа, Беръмоуда, Роулава и Стемида, глаголю: имѣ-
те ми съ по дань. и рекоша Греци: него хощеши, дамы ти.
и заповѣда имъ Ольгъ дати воимъ на .xv. корабель по двѣ
на десѣте гривнѣк на ключь и по томъ дати оукладты
на роусьскыи грады, первою на Кыевъ, таже на Черни-
говъ и на Периславль, и на Полотъскъ и на Ростовъ и на
Любьчъ и на прочаи грады, по вѣкмъ ко градомъ сѣдихуоу
книзи подѣ Ольгомъ соуѣрни. да приходять Роусь, съльбь-
ное: юмлютъ, иланко хощать, и иже придуть гостие, да
юмлютъ мѣсѣчиноу на .xv. мѣсѣць, хлѣбъ и вино и мясо и
рыбты и овозь; и да творять имъ мовь, иланко хощитъ;
подоуше же Роусь домови да юмлютъ оу цѣсаря нашего.

на поутѣ вращаю и шкори и оужа и при, ианко на добѣ. и
иша си Грци. и рѣста цѣсарю и волирство вѣсе: аще при-
доуть Роуси безъ коупли, да не възимають мѣсячинны;
да запрѣтять книзь съломъ своимъ приходищимъ Роуси
сѣди, да не творять пакости въ сѣлѣхъ въ странѣ нашей;
приходищии Роусь да витають оу святаго Мамы, и послеть
цѣсарство наше; да испишють имена нхъ, и тѣгда възь-
моуть мѣсячное свое гостинь, первое отъ града Кыева и
пакы отъ Чернигова и Переиславлѣ, и прочии гради; и да
въходять въ градъ юдинѣмн враты съ цѣсаревомъ моу-
жемъ, безъ ороужия, моужь .н.; и да творять коуплю, иже
же имъ на добѣ, не платище мыта ни въ чельже. цѣсарь
же Леонъ съ Александромъ миръ сътвориета съ Ольгомъ,
имѣше си по дань и ротѣ заходивѣше междуо собою, цѣ-
лобавѣше сами крестъ, а Ольга водивѣше и моужа юго на
ротоу по роусьскомоу законоу. и кыша си ороужиемъ сво-
имъ и Пероуномъ, богомъ своимъ, и Болосомъ, скотинимъ бо-
гомъ, и оутвердиша миръ. и рече Ольга: съшните при паво-
лочиты Роуси, а Словѣномъ копринныи. и вѣсть тако. и
повѣси щитъ свой въ вратѣхъ, показоуи повѣдоу. и поиде
отъ Цѣсаря Града. и възпиша Роусь при паволочитымъ, а
Словѣни копринныи, и раздра ш. вѣтръ, и рекоша Словѣни:
имѣмъ си своимъ толстиямъ, не даны соуть Словѣномъ
при копринныи. и приде Ольга къ Кыевоу, несъ злато и
паволокы и овошь и вино и вѣсико оузорочие. и прозваша
Ольга вѣщий, възоу ко людие погани и невѣгласи.

Еъ лѣто .х.сүсі. въ лѣто .х.сүзі. въ лѣто .х.сүш.
въ лѣто .х.сүді. иви си звѣзда велика на западѣ, копий-
номъ образомъ.

XXII. Еъ лѣто .х.сүк. посла Ольга моужа своимъ постро-
ить мира и положить рядъ междуо Грцы и Роусню, и по-
сла глаголи равню друугаго съвѣщанны, вѣвѣшаго при-
тѣхъжде цѣсарюхъ, Львѣ и Александрѣ. мты отъ рода роусь-
ска, Караты, Ингелѣдъ, Фарлофъ, Верьмоудъ, Роулавъ, Гоу-
ды, Роуладъ, Карнъ, Фрелавъ, Роуаръ, Яктевоу, Троу-
ланъ, Андоуль, Фостъ, Стемидъ, иже послани отъ Ольга,
книзы роусьскаго, и отъ вѣсѣхъ, иже соуть подъ роукою
юго, свѣтлахъ волиръ, къ вамъ, Львови и Александроу

и Костянтиноу, великимъ о Бозѣ самодержьцимъ, цѣсаремъ гречьскимъ, на оудержаніе и на извѣщеніе отъ многыхъ лѣтъ между хрестияны и Роусню бывъшую любѣвь, по хотѣнію нашихъ князь и по повелѣнію, и отъ вѣсѣхъ иже подъ роукою его соущихъ Роуси. наша свѣтлость бо не инѣхъ, хотишихъ же о Бозѣ оудержати и извѣстити такоюю любѣвь, бывъшую между хрестияны и Роусню, многажды право соудихомъ, не тѣчию просто словесемъ, нъ и писаниемъ и клятвою твердою кленъше сѣ ороужиемъ своимъ, такоюю любѣвь извѣстити и оутвердити по вѣрѣ и по закону нашему. соуть, яко по неже мѣ сѣ имали по божи мнрѣ и любѣвь, главы такоуы: по первому оубо слову да оумиримъ сѣ съ вами Греки, да любимъ другъ друга отъ вѣсѣ душа и изволенія, и не вѣдамъ, яко наше изволеніе; быти отъ соущихъ подъ роукою нашихъ князь свѣтлыхъ никакомууже съблазну или винѣ, нъ потъшимъ сѣ, яко по силѣ, на съхраненіе прочнихъ и вѣсѣгда лѣтъ съ вами Греки неповаданіемъ и написаниемъ и съ клятвою извѣщаніемою любѣвь непрѣвратною и неподвижною. такожде и вы, Греци; да храните такоужде любѣвь къ княземъ свѣтлымъ нашимъ роусьскимъ и къ вѣсѣмъ, иже соуть подъ роукою свѣтлаго князя нашего, несъблазною и непрѣложною вѣсѣгда и въ вѣсѣ лѣта. а о главахъ, аще сѣ ключитъ проказа, оудимъ сѣ сице: да якоже мѣ вѣ боудеть показаніи явлеными, да имѣемъ вѣрно о тацѣхъ явленіи; а якоже начьноуть не мти вѣры, да кленеть сѣ часть та, иже ищеть неатию вѣры: да якоже кленеть сѣ по вѣрѣ своей, боудеть казнь, якоже мѣ вѣ сѣ съгрѣшеніе о семь. аще кто оубиеть хрестиянина Роусинъ или хрестиянинъ Роусина, да оумреть, иже аще сътворитъ оубийство: аще ли оубѣжитъ сътворившій оубийство, аще иеть имовитъ, да часть его, сирѣчь еже его боудеть, по закону да вѣзьметъ ближній оубиенаго; а иже оубившаго иметь, толицѣмъ же прибоудеть по закону; аще ли иеть немовитъ сътворившій оубийство и оубѣжавъ, да держитъ сѣ тяжа, дондеже обершеть сѣ, яко да оумреть. аще ли оударитъ мѣчемъ, или биетъ кацѣмъ любо съсоудомъ, за то оудареніе или

вѣнненіе да вѣдасть антрѣ пять сребра по поконоу роуцѣско-
 моу; аще ли боудеть немовитѣ тако сѣтворивѣый, да
 вѣдасть, яслико можетѣ, и да сѣньметѣ съ себе и ты самѣмъ
 прѣтѣ свои, въ нѣхъже ходитѣ, а о процѣ да ротѣ ходитѣ
 своєю вѣкроу, яко никакоже иномоу помощи юмоу, да прѣ-
 вѣываетѣ тыжа отѣ толѣ невѣзискаіема о семь. аще оукра-
 деть Роуцинѣ чѣто любо оу хрестіанина или пакы хрестіа-
 нинѣ оу Роуцина, и итѣ боудеть въ томѣ часѣ татѣ, ягда
 татѣбоу сѣтворитѣ, отѣ погоубивѣшаго чѣто любо, аще
 противитѣ сѣ татѣбоу творий, и оубиѣнѣ боудеть, да не
 вѣзипитѣ сѣ сѣмертѣ яго ни отѣ хрестіанѣ ни отѣ Роуци;
 нѣ паче оубо да вѣзьметѣ своєю, иже боудеть погоубилѣ.
 аще вѣдасть роуцѣ оукрадѣый, да итѣ боудеть тѣмъжде,
 оу негоже боудеть оукрадено, и сѣвизанѣ боудеть, и отѣ-
 дастѣ то, иже смѣ сѣтрорити, и сѣтворитѣ трижды о
 семь. аще ли кѣто или Роуцинѣ хрестіаниноу или хрестіа-
 нинѣ Роуциноу моученни образомъ искоусѣ творитѣ, и наси-
 лиемъ невѣ вѣзьметѣ чѣто любо друужне, да вѣспититѣ
 трижды. аще извержена ладни боудеть вѣтромѣ великомѣ
 на землю чюждоу, и обрѣщоутѣ сѣ тамо иже отѣ насѣ Роу-
 си, да аще кѣто идеть сѣнавѣдѣти ладню съ роухлоомѣ
 своимѣ и отѣслати пакы на землю хрестіаньскоу, да прово-
 димѣ ю сквозѣ всѣяко страшно мѣсто, дондеже придетѣ
 въ вѣстрашно мѣсто: аще ли такова ладни или отѣ боури
 или браненни земьнаго бранима не можетѣ вѣзвратити сѣ
 въ свои сѣ мѣста, сѣпотроуждаемѣ сѣ грѣвцемѣ томъ ла-
 дни мѣ Роуцѣ, и допроводимѣ нѣ съ коуплею нѣ по здра-
 воу, аще ключитѣ сѣ близѣ землѣ грѣцѣскимъ: аще ли клю-
 читѣ сѣ такожде проказа ладни (близѣ землѣ) роуцѣскимъ, да
 проводимѣ ю въ роуцѣскоую землю, и да продаютѣ роухло-
 томъ ладни, аще чѣто можетѣ продати сѣ отѣ ладни, и ла-
 дню вѣвлачимѣ имѣ мѣ Роуцѣ; да ягда ходимѣ въ Грецы
 или съ коуплею или въ солѣбоу къ цѣсаревни вашемоу, да
 поустимѣ съ чѣстнѣю проданою роухло ладни нѣ. аще ли
 ключитѣ сѣ комоу отѣ томъ ладни въ ней оубиѣноу быти или
 биѣноу быти отѣ насѣ Роуци или вѣзитоу быти чемоу лю-
 бо, да повинни боудоутѣ то сѣтворѣши прѣжде реченоу
 епитимнѣю о тѣхъ. аще пакѣникѣ обою страноу держимѣ

ієсть или отъ Роуси или отъ Грекъ; продавъ въ иноу
 страну, аще обрящеть ся или Роусинъ или Гречинъ, да
 искоупитъ и възвратитъ искоупленое лице въ свою страну;
 и възмоутъ цѣноу ієго коупищии, или възмѣнитъ си въ
 коуплю на днь челядиньнаи цѣна. такожде аще отъ рати
 итъ боудеть отъ тѣхъ Грекъ, такожде да възвратитъ си
 въ свою страну, и отъдана боудеть цѣна ієго, шкоже речено
 ієсть, шкоже ієсть коупля. ієгда же боудеть на войноу ити,
 ієгда потрѣкоу творити, и си хотитъ почьсти цѣсаря ваше-
 го, да аще въ кое врѣмя калко нхъ придетъ, и хотитъ
 остати си оу цѣсаря вашего своею волею, да боудоуть.
 о Роуси: о пакѣннии многажды отъ коемъ любо страны
 пришьдѣшимъ въ Роусь и продаемымъ въ хрестинны,
 ієще же и о хрестинѣхъ пакѣнныхъ многажды отъ коемъ
 любо страны приходимъ въ Роусь, се продаеми бѣвають
 по .к. злата, и да придуть въ Грекъ. о томъ аще оукра-
 днѣ боудеть челядинъ роусьскый, или оускочитъ, или по
 ноужди проданъ боудеть, и жаловати начьноуть Роусь, да
 покажетъ ся таковоє о челядинѣ, да имоуть и въ Роусь.
 нъ и гостнє аще погоуѣнша челядинъ, и жалоують, да
 ищють и, и обрѣтаемоє да имоуть іє: аще ли кѣто искоу-
 шенни сего не дастъ сътворити мьстѣнкоу, да погоуѣнъ
 доушоу свою. отъ работающнхъ въ Грецѣхъ Роуси оу хре-
 стиньскаго цѣсаря аще кѣто оумреть, не оуряднѣ своего
 имѣнни, люко и сконхъ не имать, да възвратитъ си имѣ-
 ннє къ милымъ ближикамъ въ Роусь: аще ли сътворитъ
 обряженнє таковоѣ, възьметъ оуряженое ієго, комоу
 боудеть пнеалъ наследити имѣннє, да наследитъ іє отъ
 възимающнхъ коуплю Роуси и отъ различннхъ ходищнхъ
 въ Грекъ и оудолжающнхъ. аще злодѣй възвратитъ си въ
 (Грекъ изъ) Роуси, да жалоують Роусь хрестиньскомоу
 цѣсарьствоу, и итъ боудеть таковоѣ, и възвращенъ боу-
 дѣтъ, и не хоти, въ Роусь. си же всьи да творятъ Роусь
 Грекомъ, идеже аще ключитъ ся таково. оутверженнє же
 неподвижнѣ бѣти междуу вами хрестинны и Роусню,
 бѣвѣшнй миръ сътворихомъ ивановомъ написаниємъ на
 двою харѣтню, цѣсаря вашего и своею роукою, прѣдѣле-
 жашимъ чьстаннымъ крестомъ и святою єдиносоушьною

тронцю єдиноґо истиннаґо Бога вашєґо извѣсти и дасть нашимъ сълѡмъ: мы же кляхомъ сѧ къ цѣсарю вашємоу иже отъ Бога соущє шко божнє зданнє по законуу и по поконоу изъѧка нашего, не прѣстоупати ни намъ ни иномоу отъ страны нашей отъ оуставленыхъ главъ мира и любєви. и таково написаннє дахомъ цѣсарьства нашего на оутвержденнє обоємѡу прѣбывати таковомоу съвѣщанню, на оутвержденнє и извѣщеннє между нами бывающаґо мира. мѣсѧца септємєрѧ въ .в., а въ недѣлю .и., въ лѣто създадннѧ мироу .жсук.

XXIII. Цѣсарь же Леонъ сълъ роусьскѧмъ почєстивѣ даръми, златѡмъ и паволокамѧ и юфѡднѧми пристави къ нимъ моужа своѧ показати имъ цєркѣвнѡюю красотоу и полатѧ златѧмъ и въ нихъ соущѧмъ богатѣства, златѡ много и паволокѧ и каменнє драґоє и страсти господнѧ, вѣнѣць и гвозднє и хламидѡу баґриноую и мощи свѧтѧхъ, оучаще ѧ вѣрѣ своєй и показающе имъ истиннѡюю вѣроу, и тако отъпоустѧ ѧ въ свою землѡ съ чєстнѡ великоу. посланнѧ же Ольґѡмъ сълѧ придоша къ Ольґѡви, и повѣдаша всѧ рѣчи обою цѣсарю, како сътвориша миръ и оурѧдъ положиша между грєчьскоу землєю и роусьскоу и клятѧмъ, не прѣстоупати ни Грекомъ ни Роусѧ. и живише Ольґъ миръ имѣмъ къ всѣмъ странамъ, книжа въ Кѧевѣ. и приспѣ юсєнь, и помѧноу Ольґъ конь свой, иже бѣ поставилъ кормити, не вѣсѧды на нь, кѣ бо прѣжде въпрашала волхвоєвъ и коудєсьникъ: отъ чєґо ми юсть оумрѣти? и рече юмоу єдинъ коудєсьникъ: книже, конь, юґоже любѧши и ѣздѧши на немъ, отъ того ти оумрѣти. Ольґъ же прѧимъ въ оумѣ сѧ рече: николиже вѣсѧдоу на нь, ни вѧждѡу юґо болє того. и повелѣ кормити и не водити юґо къ немѡу, и прѣбывѣ нѣколко лѣтъ не дѣѧ юґо, дондеже и на Грекѧ иде. и пришѣдъшоу юмоу къ Кѧєвоу прѣбѧсть чєтыри лѣта, на пятѡє лѣто помѧноу конь свой, отъ негоже бѧхоу рекѧ волсѧви оумрѣти Ольґѡви, и призѧ старѣйшиноу конюхомъ, рекѧ: кѣдє юсть конь мой, юґоже вѣхъ поставилъ кормити и влѡстити юґо? онъ же рече: оумєрѣлъ юсть. Ольґъ же посмѧнѧ сѧ, и оукорнѧ коудєсьника, рекѧ: то тѣ неправѡ молѧтъ волсѧви, и всє то лѣжа юсть, конь

оумерла, а изъ живъ. и повелѣ оседлати конь: да тѣ виждоу кости юго. и приѣха на мѣсто, идеже быхоу лежаще кости юго голы и лѣвъ голъ, и сълѣзъ съ коня, посмни си, рекы: отъ сего ли лѣва съмертъ мѣнѣ възити? и въстоупи ногою на лѣвъ, и выникнуѹщи змиа оуклюоу и въ ногоу, и съ того разболѣвъ си оумре. и плакаша си по немъ вси людие плачемъ великомъ, и несоша и погребоша и на горѣ, шже глаголетъ си Шековница: юсть же могыла юго до сего дни, и словеть могыла Ольгова. и бысть въскхъ лѣтъ юго книженни три десате и три.

XXIV. Ге же дивно юсть, шко отъ волхвованни събывають си чародѣйство, шкоже бысть въ цѣсарьство Демитриново: нѣкый волхвъ, именею Яполоний, Тианнинъ, знаемъ бѣаше шествоуи и твори всюдоу въ градѣхъ и въ селѣхъ вѣсовьска чюдеса: отъ Рима бо пришьдъ въ Византию, оумоленъ бывъ отъ живоущихъ тоу, сътвори сиа: отъгнавъ множество змий и скорѣпий изъ града, шко не вѣждати си чловѣкомъ отъ нихъ; шрость коньскою обоудавъ, югда съхуждахоу си бошре. такожде и въ Антиохию пришьдъ и оумоленъ бывъ отъ нихъ, томимомъ во антиохиномъ отъ скорѣпий и отъ комаровъ, сътвори скорѣпий мѣдианъ, и погребе и въ земан, и малъ столпъ мраморианъ постави надъ нимъ, и повелѣ трости держати чловѣкомъ и ходити по градоу и звати, тростемъ трисомомъ: безъ комара градъ. и тако ижезоша изъ града комари и скорѣпий. просиша же и пакы о лежащимъ на градѣ троусѣ, и въздѣхуоувъ съписа на дѣщници сиа: оувѣчъ тебѣ, окашый граде, шко потресеши си много, и одержимъ боудеши огнемъ, оплачетъ же ты и при вѣзѣкъ сый Ориный. о немъже и великый Анастасий Божий Града рече: Яполонию же доже и до нынѣ на нѣцѣхъ мѣстѣхъ събывають си сътворенни стоища, ова на отвращенни животномъ четвероногымъ и пѣтицамъ могоущимъ вѣднати чловѣкы, дроугаи же на въздержанни строушамъ рѣчанымъ несъдержано текоущимъ, и ина нѣкая на тѣнни и вѣдъ чловѣкомъ соуца на побѣжденни стоить. не тѣчию бо за живота юго та и таковаи сътвориша вѣсове юго ради, нѣ и по съмерти юго прѣбывающе оу гроба юго.

знамени творихоу въ нми юго на прѣльщеніе оканѣнѣмъ чловѣкомъ, больша крадомѣмъ на такова отъ дивола. чѣто оубо кѣто речеть о творещихъ си отъ Манедона волшбѣнѣхъ дѣлѣхъ? яко таковѣи гораздъ бѣсть волшбѣнѣмъ прѣльщеніемъ, яко въ иноу зазрѣше видѣти Иполонію, яко не истовою на нѣ философскою хѣтростю имоущоу. подобашеть бо юмоу, рече, якоже и азъ словомъ тѣчню творити, нхъже хотѣше, а не съвершеніемъ творити повелѣваемы отъ него. та же всѣмъ ослабленіемъ божиемъ и твореніемъ бѣсовскѣмъ бѣвають, таковыми вещьми искоушати си нашей православиѣи вѣрѣ, аще тверда юсть и крѣпка, прѣбывающа господевн и не вѣкома врагомъ мѣчѣнѣхъ ради чюдесъ и сотоннѣ дѣлѣ, творимѣхъ отъ рабѣи и слоугѣ зѣлобѣи юго. и юще именована господнѣмъ пророчествоваша нѣцини, яко Балаамъ и Саулъ и Ванифа, и бѣсы пакы изгнаша, яко Июда и сынове Екееви. оубо и на недостойныи благодать дѣйствоуютъ многажды, да ютерѣи благодатьствоуютъ, ибо Балаамъ чюдѣи бѣ обонѣхъ, житиѣи изыщѣна и вѣрѣи, нѣ оваче съдѣйствова въ немъ благодать инѣхъ ради съмотреннѣи. и Фарлонъ таковъ бѣ, нѣ и томоу боудоущаи прѣдѣпоказа. и Навоуходоносоръ законопрѣстоупнѣи, нѣ и семоу пакы во мнозѣхъ соущаи послѣжде родѣхъ отъкры, тѣмъ и велики, яко мнози, прѣкостни имоущи оумъ, прѣдобразомъ христовомъ знамени творятъ иноу кѣзнию на прѣльстѣ чловѣкомъ не разоумѣющимъ добраго, якоже бѣсть Симонъ волхвѣи и Менандръ и инн. таковыхъ ради по истинѣи рече: не чюдесы прѣльщати си.

XXV. Въ лѣто .x.сѣка. почѣ книжити Игорьъ по Ольгѣ. въ сежде врѣмѣи почѣ цѣсарьствовати Костянтинъ, сынъ Леонтовъ, зѣтъ Романовъ. и Дрѣвлѣани заратиша си отъ Игорѣи по Ольговѣи съмерти.

Въ лѣто .x.сѣкв. иде Игорьъ на Дрѣвлѣани, и повѣднѣи възложи на нѣ дань большю Ольговѣи. въ тожде лѣто приде Симеонъ болгарскѣи на Цѣсарь Градѣ, и сътвори нѣи миръ иде въ свои си.

Въ лѣто .x.сѣкк. придоша Печенѣзи первою на роу-сьскою землю, и сътворинѣше миръ съ Игоремъ идеша къ

Доунаю. въ сиждѣ вѣрѣмена приде Семѣонъ плѣнникъ Орѣкню, Греци же послаша по Печенѣгъ, Печенѣгомъ же пришдѣшемъ и хотищемъ на Семѣона, расвариша съ грѣчьскыи воєводы. видѣвъше Печенѣзи, яко сами на съ рѣчь имоуть, отидоша въ свои си, а Болгаре съ Грекы състоупиша съ, и посѣчени быша Греци. Семѣонъ же прии градъ Онѣдриинъ, иже первое Орѣстовъ градъ нарицаше съ, сына Ягамемноны, иже первое въ трехъ рѣкахъ коупавъ съ недоуга избѣ, тоу сего ради градъ въ свое имя нарече, послѣдѣ же Онѣдриинъ кесарь обновивъи и въ свое имя нарече Онѣдриинъ, мы же зовемъ Одрѣнемъ Градомъ.

Въ лѣто .x.sykd. въ лѣто .x.syke. въ лѣто .x.syks. въ лѣто .x.syks. въ лѣто .x.syki. поставленъ Романъ цѣсаремъ въ Грецѣхъ. Игорь же воєваше на Печенѣгъ.

Въ лѣто .x.sykd. въ лѣто .x.syl. въ лѣто .x.syld. въ лѣто .x.sylv. въ лѣто .x.sylg. въ лѣто .x.syld. въ лѣто .x.syle. въ лѣто .x.syls. въ лѣто .x.sylz. приде Семѣонъ на Цѣсарь Градъ, и поплѣни Орѣкню и Македонню, и приде къ Цѣсарю Градоу въ силѣ въ велицѣ, въ гордости, и сътвори миръ съ Романомъ цѣсаремъ, и възврати съ въ свои си.

Въ лѣто .x.syli. въ лѣто .x.syld. въ лѣто .x.sym. въ лѣто .x.syma. въ лѣто .x.symb. первое придоша Оугри на Цѣсарь Градъ, и плѣнихоу всю Орѣкню, Романъ же сътвори миръ съ Оугры.

XXVI. Въ лѣто .x.symg. въ лѣто .x.symd. въ лѣто .x.syme. въ лѣто .x.syms. въ лѣто .x.symz. въ лѣто .x.symi. въ лѣто .x.symd. иде Игорь на Грекы, яко послаша Болгаре вѣсть къ цѣсарю, яко идоуть Роуць на Цѣсарь Градъ, скедни десяти тысоуць. иже пондоша, и приплоуша, и почаша воєвати видиньскыи страны, и воєвахоу по Понѣтоу до Ираклия и до пафлагоньскы земли, и всю страну никомидийскою поплѣнивъше соудъ въсь пожьгоша; нхъже иемъше, овѣхъ растинахоу, дроуггыи акы страны поставляюще стрѣлахоу въ ны, и нзламахоу, опакы роуцѣ съвизывахоуть, гвозди желѣзныи по срѣдѣ главы въенвахоуть имъ, много же святыхъ церквини огневи прѣдаша, монастыри и села пожьгоша, и имѣния не ма-

до на обою страну възыша. по томъ же пришѣдъшемъ воюемъ отъ востока, Намѣфилъ дѣместникъ съ чѣтырьми десятъ тысоуше, Фока же патрикнй съ Македонты, Огдоръ же стратилатъ съ Оракты, съ ними же и сановьници болгарьстни, обидоша Роуць около. съвѣцаша Роуць, и изидоша, въороуживѣше ся, на Гректы, и брани междуу ими бывѣши зълѣкъ едва одолѣша Греци, Роуць же възвратиша ся къ дружинѣ своей къ вечероу, и на ноць вѣлѣзъше въ ладни отѣвѣгоша. Овофанъ же оустрѣте и въ оладехъ съ огнемъ, и поущати нача троубами огнь на ладни роуцьскыи, и бысть видѣти страшно чудо. Роуць же видише пламень вѣмѣтахоу ся въ водоу морьскоую, хотише оубрести, и тако прочии възвратиша ся въ свои ситѣмъ же пришѣдъшемъ въ землю свою, повѣдахоу къждо своимъ о бывѣшнемъ и о оладнѣмъ огни. якоже молнии, рече, иже на небесехъ, Греци имоуть оу себе, и сии поущающе жежахоу насъ, сего ради не одолѣхомъ имъ. Игорьъ же пришѣдъ нача съвѣкоупати вои многы, и посла по Барыгы за море, ваби и на Гректы, пакы хоти понти на ны.

Въ лѣто .x.сѹн. Семѣонъ иде на Хроваты, и повѣжденъ бысть Хроваты, и оумре, оставивъ Петра князи, сына своего, Болгаромъ княжити.

Въ сежде лѣто роди ся Святославъ оу Игорѣ.

XXVII. Въ лѣто .x.сѹна. пакы придоша Оугри на Цѣсарь Градъ, и миръ сътворивѣше съ Романомъ възвратиша ся въ свои си.

Въ лѣто .x.сѹнв. Игорь съвѣкоупивъ вои многы, Барыгы, Роуць и Полянты, Словѣнты и Кривича и Тиверьца, Печенѣгты наитъ, тали оу нихъ поюемъ, и понде на Гректы въ ладнихъ и на конихъ, хоти мьстити себе. се слышавѣше Корѣсоуныци послаша къ Романоу, глаголюще: се, идоуть Роуць, вѣнсла корабель, покрыли соуть море корабан. такожде и Болгаре послаша вѣсть, глаголюще: идоуть Роуць, и навали соуть къ себе Печенѣгты. се слышавъ цѣсарь посла къ Игорю лоучьшамъ болгары, моли и глаголи: не ходи, нъ възьми дань, юже ималъ Ольгъ, придамъ и юще къ той данн. такожде и къ Печенѣгомъ посла паволокы и злато

много. Игорь же дошедъ доунаи съзва дружиноу, и нача доумати, и повѣда имъ рѣчь цѣсареву. рѣша же дружина Игорева: да аще сице глаголетъ цѣсарь, то чѣто хочемъ боле того, не вѣдѣше си имати злато и сребро и паволокы? иеда кѣто вѣсть, кѣто одолѣеть, мы ли, они ли? ли съ моремъ кѣто съвѣтънъ? се во не по земли ходимъ, нъ по глаоувинѣ морьсткѣи, овѣща съмерть вѣсѣмъ. послауша ихъ Игорь, и повелѣ Печенѣгомъ воєвати болгарьскоу землю, а самъ възьмъ оу Грекъ злато и паволокы на вѣси вом възврати си вѣспитъ, и приде къ Кыievoу въ свои си.

Въ лѣто .xv. присла Романъ и Костянтинъ и Стефанъ сълы къ Игореву построишь мира перваго. Игорь же глагола съ ними о мирѣ. посла Игорь моужа свои къ Роману, Романъ же съзва воиары и сановники. приведоша роусьскыи сълы, и велѣша глаголати и пѣсати обонухъ рѣчи на харѣтин, равню другаго съвѣщаниа, вѣвѣшаго при цѣсари Романѣ и Костянтинѣ и Стефанѣ, христолюбивыхъ владѣкахъ: мы отъ рода роусьскаго съли и гостию, Игорь, съль Игоревъ, великаго князи роусьскаго, и овѣщии съли: Боуѣфастъ, Святославъ, сына Игорева; Искоусевъ, Ольгы княгыни; Слоуды, Игоревъ, нетни Игорева; Оульбъ, Владиславъ; Канимаръ, Прѣдъславинъ; Шихъвернъ, Сфанъды, жены Оульбали; Прастѣнъ, Тоурдовъ; Либи Яръфастовъ; Гримъ, Сфирьковъ; Прастѣнъ, Якоунъ, нетни Игорева; Кары, Стоудьковъ; Каршевъ, Тоурдовъ; Стри Селисковъ; Бонетъ, Нойковъ; Истръ Ямоунъдовъ; Прастѣнъ, Берновъ; Штиагъ, Гоунаривъ; Шивридъ, Ялданъ; Колъ, Кликовъ; Стегги Стоновъ; Сфирька...; Плаврадъ, Гоудовъ; Фроуди, Троудовъ; Моутуръ, Оустинъ; коупца Ядоунъ, Ядоулькъ, Иггивладъ, Олѣкъ, Фроутанъ, Гомоль, Коуци, Смигъ, Тоуръвидъ, Фоуръстѣнъ, Броунъ, Ролдъ, Гоунастръ, Фрастѣнъ, Игелъдъ, Тоуръвернъ, Монъ, Роуладъ, Свѣнъ, Стиръ, Ялданъ, Тирей, Ипоуевранъ, Боузалѣкъ, Синъ Коровичъ; послани отъ Игоря, великаго князи роусьскаго, и отъ вѣсми нишжи и отъ вѣсѣхъ людей роусьскыи землы. и отъ тѣхъ заповѣдамо обновити ветхый миръ, ненавидѣшаго добра и враждолюбѣца дивола разорити, отъ многа лѣтъ

оутвердити любѣвь междуу Греку и Роусню. и великый князь нашъ Игорь и боляре его и люднѣ вси роусьстни послаша ны къ Роману и Костянтину и къ Стефану, къ великымъ цѣсаремъ гречьскимъ, сътвориши любѣвь съ самѣми цѣсарн, съ всѣмъ болярствомъ и съ всѣми людьми гречьскими на вси лѣта, дондеже снхъ солнце и весь миръ стоить. и нже помыслить отъ страны роусьскыи разоушити такоу любѣвь, ѡленко нхъ крещеннѣ пришло юсть, да приноутъ мьсть отъ Бога всьдержителя, ооужденнѣ на погыбѣль въ снй вѣккъ и въ боудоушии; и ѡленко нхъ юсть нехрещено, да не нмоутъ помощи отъ бога ни отъ Пероуна, да не оуцитиать си щиты своимн, и да посѣчени боудоутъ мьчи своимн, отъ стрѣль и отъ иного ороужия своеюго, и да боудоутъ раби въ весь вѣккъ въ боудоушии. а великый князь роусьскый и боляре его да посылають въ Греку къ великымъ цѣсаремъ гречьскимъ корабли, ѡленко хотить, съ сълы и съ гостями, ѡкоже имъ оуставлено юсть. ношахоу съли печати златы а гостнѣ сребрены, нынѣ же оувѣдѣль юсть князь вашъ посылати граматы къ цѣсарьствоу нашему; нже посылаемн бывають отъ нхъ съли и гостнѣ, да приносятъ граматы, пишюще сице: ѡко послахъ корабль селнко; и отъ тѣхъ да оувѣмъ и мъ, еже съ миромъ приходить: аще ли безъ граматы придоутъ, и прѣдани боудоутъ намъ, да держимъ и хранимъ, дондеже възвѣстнамъ князю вашему; аще ли роукоу не дадыть, и противать си, да оубиени боудоутъ, да не изищеть си съмерть нхъ отъ князя вашего; аще ли оувѣжавъше въ Роусь придоутъ, мъ напишемъ къ князю вашему, ѡко имъ любо, тако сътворить. аще придоутъ Роусь безъ коупли, да не възимають мѣсична. да запрѣтитъ князь съломъ своимъ и приходшиимъ Роусн съде, да не творить вѣщнни въ селѣхъ ни въ странѣ нашей. и приходшиемъ имъ, да витають оу святаго Мамы, да послеть цѣсарьство наше, да испишетъ имена ваша, тѣгда възьмоутъ мѣсичною своею. съли съльбьною, а гостнѣ мѣсичною, первое отъ града Кыева, пакы изъ Чернигова и Переславлн. да възходить въ градъ юдинѣми враты съ цѣсаревомъ моужемъ безъ ороужия, моужь пять десятъ, и да творить коуплю, ѡко-

же имъ на довѣкъ, пакы да не ходитъ; и моужь цѣсарьства нашего да хранитъ ѿ; да аще кѣто отъ Роуѣси или отъ Грекъ сътворитъ криво, да оправляють то. въходищей же Роуѣсь въ градъ да не имѣють власти коупити паволокъ лише по пятьдесятъ златьникъ, и отъ тѣхъ паволокъ аще кѣто кренеть, да показывають цѣсареву моужоу, и тѣ ѿ запечатають, и дасть имъ. и отъходищей Роуѣсь отъ сюдоу възимають отъ насъ, ѿже на довѣкъ, брашно на поуть, и ѿже на довѣкъ ладинамъ, ѿкоже оуставлено ѿсть прѣжде, и да възрацають си съ спасеннѣмъ въ страну свою; да не имѣють власти зимовати оу святаго Мамты. аще оускочитъ челядинъ отъ Роуѣси, по нь же придоуть въ страну цѣсарьствени нашего, и отъ святаго Мамты аще боудеть, да понмоуть и; аще ли не обрѣщеть си, да на ротоу идоуть наши хрестиане Роуѣсь по вѣркѣ нхъ, а нехрестиане по закону своему, ти тѣгда възимають отъ насъ цѣкнуу свою, ѿкоже оуставлено ѿсть прѣжде, двѣ паволоцѣ за челядинъ. аще ли кѣто отъ людей цѣсарьства нашего ли отъ града нашего или отъ нѣхъ градъ оускочитъ челядинъ нашъ къ еамъ, и принесесть чѣто, да въспятитъ и опять, и ѿже принеслъ боудеть, все цѣло, и да възъметъ отъ него златьника два. аще ли кѣто покоуѣситъ си отъ Роуѣси възъити чѣто отъ людей цѣсарьства нашего, иже то сътворитъ, покаженъ боудеть вельми; аще ли възъмлъ боудеть, да заплатитъ соугоубо; и аще сътворитъ тожде Гречинъ Роуѣсиноу, да приметъ тоужде казнь, ѿкоже приимлъ ѿсть и онъ; аще ли ключитъ си оукрасти Роуѣсиноу отъ Грекъ чѣто или Гречинноу отъ Роуѣси, достойно ѿсть, да възвратитъ ѿ не тѣчию единого, нѣ и цѣкнуу ѿго; аще оукраденое обрѣщеть си продано, да въдасть цѣкнуу ѿго соугоубо, и тѣ покаженъ боудеть по законуу грѣчьскомуу и по оуставоу и по законуу роуѣсьскомуу. ѿанко хрестианъ отъ власти нашей плѣненьхъ приведоуть Роуѣсь, тоу аще боудеть оуноша или дѣвица добра, да въдадытъ златьникъ десять, и понмоуть и: аще ли ѿсть срѣдовѣчъ, да въдадытъ златьникъ осмь, и понмоуть и: аще ли боудеть старъ или дѣтищъ, да въдадытъ златьникъ пять. аще ли обрѣщоуть си Роуѣсь работающе оу Грекъ, аще соуть плѣнници, да не коупають ѿ Роуѣсь по де-

сѣтъ златьникъ : аще ли коупнаѣ и боудеть Гречинѣ , подѣ
 хрестома достонѣтѣ юмоу , да възьметѣ цѣкноу свою , велико-
 же далѣ боудеть на немѣ . а о корьсоуньстѣй странѣ , велико-
 же юсть градовѣ на той части , да не имать власти князь
 роусьскыи , да воюють на тѣхъ странахъ , и та страна не по-
 карыють сѣ вамѣ . и тѣгда , аще просить вой оу насѣ князь
 роусьскыи , да воюють , да дамѣ юмоу , велико юмоу боудеть
 трѣбѣ . и о томѣ , аще обрещоуть Роусь коубароу грѣчьскоу
 въверженоу на коюемъ люво мѣстѣ , да не прѣобидать юмъ :
 аще ли отѣ немъ възьметѣ кѣто чѣто , ли чловѣка пораво-
 тить , или оубиеть , да боудеть повиннѣ законоу роусьскоу
 и грѣчьскоу . аще обрещоуть въ оустини днѣпрьстѣмъ Роусь
 Корьсоуньныи рывы ловища , да не творить имѣ зѣла ни-
 какоже , и да не имѣють власти Роусь зимовати въ оустини
 Днѣпра , Бѣлобережни , ни оу святаго Едерни , нѣ югда при-
 деть юсень , да идоуть въ домѣ свои въ Роусь . а о снѣхъ ,
 юже то приходять Чернии Болгаре , и воюють въ странѣ
 корьсоуньстѣй , велимѣ князю роусьскомоу , да нѣхъ не
 поущають пакостить странѣ той . аще ли ключить сѣ прока-
 за нѣккака отѣ Грекѣ , соущихъ подѣ властнию цѣсарьства на-
 шего , да не имате власти казнити ѣ , нѣ повелѣниемъ цѣ-
 сарьства нашего да приметѣ , ѣкоже боудеть сѣтворнаѣ .
 аще оубиеть хрестинаничѣ Роусина или Роусинѣ хрестинани-
 на , да держимѣ боудеть сѣтворивѣи оубиство отѣ ближ-
 нихъ оубиенаго , да оубиють и ; аще ли оускочить сѣтво-
 ривѣи оубой , и оубѣжить , аще боудеть немовитѣ , да
 възьмоуть имѣниѣ юго ближнии оубиенаго ; аще ли юсть
 немовитѣ , и оускочить же , да ищють юго , донѣдеже
 обрещеть сѣ : аще ли обрещеть сѣ , да оубиенѣ боудеть .
 или аще оударить мѣчѣмъ или копнѣмъ или кацѣмъ люво
 ороужнѣмъ Роусинѣ Гречина или Гречинѣ Роусина , да того
 дѣлаи грѣха заплатитѣ сребра антрѣ пять по законоу роу-
 сьскомоу ; аще ли юсть немовитѣ , да колнко можетѣ , въ
 толико же проданѣ боудеть , ѣко да и портѣ , въ нихъже
 ходитѣ , да и тѣ сѣ него сѣнати , а о процѣ да на ротоу
 ходитѣ по своѣй вѣрѣ , ѣко не имѣи ничѣтоже , ти тако
 поущенѣ боудеть . аще ли хотѣти начьнеть наше цѣсарь-
 ство отѣ васѣ вой на противищаи сѣ намѣ , да пишѣмѣ къ

великомуу князю вашемуу, и послеть къ намъ, яланкоже
 хошемъ: и отъ толкъ оубѣдыти нны страны, какоу любевъ
 имѣють Греци съ Роусню. мы же съвѣщание все написа-
 хомъ на двою харътню, и ядина харътня есть оу цѣсарь-
 ства нашего, на нейже есть крестъ и имена наша написана,
 а на друузѣй съли ваши и гостие вашн. а отъходяще съ
 съломъ цѣсарьства нашего да допроводить къ великомуу
 князю роусьскому Игоревн и къ людемъ его, ти при-
 мающе харътню на ротоу идоуть, хранити истинуоу, яко мы
 съвѣщахомъ, напесахомъ на харътню сню, на нейже соуть
 имена наша написана. мы же, яланко насъ хрестили сн
 ксамъ, кляхомъ сн церквню святаго Иани въ съборнѣй
 церквн и прѣдълежащими чьстными крестомъ и харътн-
 юю сню, хранити все, еже есть написано на ней, не прѣ-
 стоупити отъ него ничьтоже: а иже прѣстоупитъ се отъ
 страны нашеи, ли князь ли инъ кѣто, ли крещенъ ли не-
 крещенъ, да не имать помощи отъ Бога, и да боудеть
 рабъ въ весь вѣкъ въ боудоущий, и да заколенъ боудеть
 своимъ ороужиемъ: а некрещенаи Роусь полагають щиты
 свои и мѣча свои нагы, оброуча свои и прочаи ороужия, да
 клямоуть сн о вьсѣхъ, иже соуть написана на харътн сей,
 хранити отъ Игорн и отъ вьсѣхъ боляръ и отъ вьсѣхъ лю-
 днй отъ страны роусьскыхъ въ прочаи лѣта и въ иноу: аще
 ли кѣто отъ князь или отъ людинъ роусьскыхъ, ли хрести-
 инъ ли нехрестинъ, прѣстоупитъ се, еже есть писано на
 харътн сей, боудеть достоинъ своимъ ороужиемъ оумрѣ-
 ти, и да боудеть клятъ отъ Бога и отъ Пероуна, яко прѣ-
 стоупи свою клятвоу: да аще боудеть доверъ Игорьъ, вели-
 кый князь, да хранитъ сн, любевъ праваи да не разроу-
 шить сн, донѣдеже солныце сншеть, и весь миръ стонть, въ
 нынѣшнихъ вѣкы и въ боудоущаи. посланни же съли Иго-
 рема придоша къ Игоревн съ сълы гречьскыми, и повѣда-
 ша вьса рѣчи цѣсаря Романа. Игорь же призва сълы гречь-
 скыхъ, и рече имъ: глаголѣте, чьто вьм казалъ цѣсарь. и
 рѣша съли цѣсаревн: се, посла ны цѣсарь, радъ есть ми-
 роу, хошетъ миръ имѣти съ княземъ роусьскимъ и лю-
 беве: твои съли водили соуть цѣсаря наша ротѣ, и насъ
 послаша ротѣ водить тебе и моужь твоихъ. обѣща сн

Игорь сице сътвориши. За сутра призва Игорь сългы, и приде на холмъ, къде стоише Пероунъ, и покладоша оружїе свое и щиты и злато, и ходи Игорь ротк и людие ѿго; ѿанко поганыхъ Роуси: а хрестыноую Роусь водиша ротк въ церквѣи святаго Илїи, иже єсть надъ роучаємъ коньць пасыньча бескды и Козари, се бо бѣ съборьнаѣ церквѣи, мнози бо бѣша Варызи хрестыани. Игорь же оутвердигъ миръ съ Грекы: отъпоустѣ сългы, одаригъ скорою и челядію и воскомъ, и отъпоустѣ ѿ сълги же придоша къ цѣсаревѣи, и повѣдаша всы рѣчи Игоревы и люкъвъ юже къ Грекомъ.

XXVIII. Игорь же нача книжити въ Кыивѣ, миръ имѣти къ вѣскмъ странамъ. и приспѣ ѿсень, и нача мѣслити на Дрѣвланты, хоти примѣслити большоу дань.

Бѣ лѣто .ж.сѣмь. въ се же лѣто рекоша дружина Игоревѣи: отроци Свѣнальжди изодѣан сѣ соутъ оружїемъ и порты, а мѣ назѣи: понди, книже, съ нами въ дань, да и ты добоудеши и мѣ. и послоуша ихъ Игорь, и иде въ Дрѣва въ дань. и примѣслаше къ перекѣи данѣ, и наслѣлаше имъ и моужѣи ѿго. и възвѣмавъ дань понде въ градъ свой. идоушю же ѿмоу вѣспнать, размысливъ рече дружинѣ своѣи: идѣте съ данню домовѣи, а ѿ възвращю сѣ, и похождю ѿще. и поустѣ дружиноу свою домовѣи, съ маломъ же дружинны възврати сѣ, желаша вольша имѣннѣи. слышавъше же Дрѣвланѣ, ѿко опятъ идеть, съдоумавъше съ княземъ своимъ Маломъ рекоша: аще сѣ вѣваднѣтъ волкъ въ овьца, то вѣноситъ по ѿдиноу вѣсе стадо, аще не оубиють ѿго: тако и сѣ, аще не оубиємъ ѿго, то вѣсы нѣмъ погоубитъ. и послалша къ ѿмоу, глаголюще: по чѣто идѣши опятъ? понмалъ ѿсѣи вѣсю дань. и не послоуша ихъ Игорь. и ишѣдъше изъ града Искорѣсткнѣи Дрѣвланѣ оубиша Игорѣи и дружиноу ѿго, бѣ бо ихъ мало. и погребенъ бѣше Игорь, и єсть могыла ѿго оу Искорѣсткнѣи града въ Дрѣвѣхъ и до сего данѣ.

XXIX. Ольга же бѣше въ Кыивѣ съ сыномъ своимъ съ дѣтѣскомъ Святославомъ, и кормильць ѿго бѣ Ясмоудъ, и воєвода бѣ Свѣнальдъ, тѣжде отць Мѣстишинъ. рѣша же Дрѣвланѣ: се, князи оубихомъ роусьскаго, пон-

мѣлъ женоу ѿего Ольгоу за князь свой Малъ, и Бѣгослава, и сътвори мѣмоу; якоже хощемъ, и послаша Дрѣвляне лоучыши моужа, числомъ двадесяти, въ ладни къ Ользѣ; и присташа подъ Боричекомъ въ ладни, бѣ бо тѣгда вода тѣкоуци въздолъ горы кыиевскыи, и на подолни не сѣды, хотъ людие, нѣ на горѣ, градъ же бѣ Кыиевъ, идеже есть нынѣ дворъ Гордытинъ и Никифоровъ, а дворъ княжь быше въ градѣ, идеже есть нынѣ дворъ Братиславль и Чоудинъ, и прѣвѣсице бѣ вѣнѣ града, и бѣ вѣнѣ града дворъ другъи, идеже есть дворъ Деместниковъ за свитою богородницею; надъ горою дворъ теремъный, бѣ бо тоу теремъ камынь, и повѣдаша Ользѣ, яко Дрѣвляне придоса, и възва и Ольга къ себѣ: добри гостие придоса, и рѣша Дрѣвляне: придохомъ, княгыне, и рече имъ Ольга: да благодѣте, чьсо ради придосте сѣмо. рѣша же Дрѣвляне: посла ны дрѣвська земля, рекоуци сице: моужа твоего оубихомъ, быше бо моужь твой якъ волкъ въсхыщымъ и грабь, а наши князи добри соуть, иже распасан соуть дрѣвскоу землю, да понди за князь за Малъ; вѣ бо имъ мѣмоу Малъ, князю дрѣвскоу. рече же имъ Ольга: люба имъ есть рѣчь ваша, оуже мѣнѣ моужа своего не въскрѣсити, нѣ хощю въ почьстити за оутра прѣдъ людьми своими, а нынѣ идѣте въ ладню свою, и лизѣте въ ладни величающе сѣ, и азъ оутро послю по въ, въ же рѣцѣте: не ѣдемъ на коннхъ, ни пѣши идемъ, нѣ понесѣте ны въ ладни; и възнесоуть въ въ ладни, и отъпоусти и въ ладню. Ольга же повелѣ ископати мѣмоу великоу и глаубокоу на дворѣ теремьстѣмъ вѣнѣ града, и за оутра Ольга, сѣдыши въ теремѣ, посла по гости, и придоса къ нимъ, глаголюще: зоветь въ Ольга на чьсть великоу, они же рѣша: не ѣдемъ на коннхъ, ни на возѣхъ, ни пѣши идемъ, понесѣте ны въ ладни. рѣша же Кыиане: намъ неволя, князь нашъ оубиенъ, а княгыни наша хощеть за вашъ князь, и понесоша и въ ладни, они же сѣдыхоу въ прѣгъвѣхъ въ великыхъ соустоугахъ гордыше сѣ, и принесоша и на дворѣ къ Ользѣ, и несѣше въриноуша и въ мѣмоу и съ ладнею, и принѣкши Ольга рече имъ: добра ли въ чьсть? они же рѣша: поущи ны Игоревы съмерти, и повелѣ засыпати и

живы, и посыпаша ѿ. и пославъши Ольга къ Дръквланомъ рече имъ: да аще ми просите право, то пришлите моужа нарочиты, да въ велицкѣ чѣсти придоу за вашу князь, еда не поуспытъ мене людие кыиевѣстин. се слышавѣши Дръквлане избраша лочышам моужа, иже держахоу дръквскоу землю, и послаша по ню. Дръквланомъ же пришѣдъшему повелѣ Ольга мовь сѣтворити, рекоуши сице: измѣвѣши се придѣте къ мѣнѣ. они же прѣжыгоша истѣвѣкоу, и вълѣзоша Дръквлане, и начаша си мѣти, и запроша о нухъ истѣвѣкоу, и повелѣ зажеши ѿ отъ двѣрнй, тоу изгорѣша вѣси. и посла къ Дръквланомъ, рекоуши сице: се, оуже идоу къ вамъ, да пристроите меды многы въ градѣ, иже оуените моужа моеюго, да поплачу си надъ гробомъ его, и сѣтворю тризноу моужю своемоу. они же то слышавѣше сѣвезоша меды многы зѣло, и възвариша. Ольга же, помѣвши мало дружинны, и льгъко идоуши приде къ гробоу его, и плака си по моужю своему, и повелѣ людемъ своимъ сѣсоути могылоу великоу, и ѿко сѣсъпоша, повелѣ тризноу творити. по семь сѣдоша Дръквлане пити, и повелѣ Ольга отрокомъ своимъ слоужити прѣдъ ними. и рѣша Дръквлане къ Ользѣ: кѣде соуть дружина наша, нухъже послахомъ по ти? она же рече: идоуть по мѣнѣ съ дружиною моужа моеюго. и ѿко оупиша си Дръквлане, повелѣ отрокомъ своимъ ити на ны, а сама отиде кромѣ, и повелѣ дружиннѣ сѣщи Дръквланны. и истѣкоша нухъ пять тысоущъ. а Ольга възврати си Кыиевоу, и пристрой вои на прокъ нухъ.

XXX. Въ лѣто .жсѣнд. Ольга съ сыномъ своимъ Святославомъ събра вои многы и храбры, и иде на дръквскоу землю. и изидоша Дръквлане противоу, и сѣнѣмъшема си обѣма полкома на сѣкоупѣ соуноу копиемъ Святославѣ на Дръквланны, и копие летѣ сквозѣ оуши конєви, и оударн въ ногу конєви, вѣ во дѣтскѣ. и рече Сѣкналдѣ и Ясмоудѣ: князь оуже почалѣ, потигнѣте, дружина, по князн. и повѣдиша Дръквланны, Дръквлане же повѣгоша, и затвориша си въ градѣхъ своихъ. Ольга же оустрєми си съ сыномъ своимъ на Искорѣстѣнъ градъ, ѿко ти вѣхоу оуенили моужа ѿѿ, и ста около града съ сыномъ своимъ, а Дръквлане затвориша си въ градѣ, и борихоу си крѣпъко изъ

града, вѣдѣхуоу бо, яко сами оубили князи, и на чѣто си прѣдати? и стои Ольга лѣто, и не можаше възяти града, и оумысли сице: посла къ градуу, глаголющи: чѣто хоцете досѣдѣти? а вси гради ваши прѣдаша си мѣнѣ, и яли си по дань, и дѣлають нивы свои и земли свои, а вы хоцете измрѣти гладомъ, не имоуще си по дань. Дрѣвлени же рекоша: ради си выхомъ или по дань, нѣ хоцеши мѣшати моужа своего. рече же имъ Ольга: яко азъ мѣстила оуже обидоу моужа своего, ѡгда придоша Кыевоу, вѣторое и третиею, ѡгда творихъ тризноу моужевн своимоу, а оуже не хоцю мѣшати, нѣ хоцю дань имати по малоу, и съмирнѣвши си съ вами, пондоу опыть. рекоша же Дрѣвлени: чѣто хоцеши оу насъ? ради даемъ медомъ и скорою. она же рече имъ: нѣнѣ оу васъ нѣсть медоу, ни скоры, нѣ мало оу васъ прошю: дадите ми отъ двора по три голоуеи да по три врани, азъ бо не хоцю тяжкы дани възложити, якоже моужь мой, сего прошю оу васъ мала, вы бо есте изнемогли въ осадѣ, да сего оу васъ прошю мала. Дрѣвлени же ради бѣвѣше събраша отъ двора по три голоуеи и по три врани, и послаша къ Ользѣ съ поклономъ. Ольга же рече имъ: се, оуже есте покорили си мѣнѣ и моемоу дѣтити, а идѣте въ градъ, а ѡ за оутра отѣстоупаю отъ града, и пондоу въ градъ си. Дрѣвлени же ради бѣвѣше вѣнидоша въ градъ, и повѣдаша людемъ, и обрadowаша си людие въ градѣ. Ольга же раздаи воємъ по голоуеи комоуждо, а дроугымъ по враниевн, и повелѣ къ коемоуждо голоуеи и къ враниевн привязывати цѣрь, обертывающе платѣкы малы, ниткою поверзываютъ къ коемоуждо ихъ; и повелѣ Ольга, яко съмерче си, поустити голоуеи и врани воємъ своимъ. голоуеи же и враниевн полетѣша въ гнѣзда свои, ови въ голоуеьники, враниевн же подъ стрѣхы, и тако възгараху си голоуеьници, ово клѣти, ово вѣжа, ово ли одринны, и не бѣ двора, идеже не гореше, и не бѣ льзѣ гасити, вси бо дворн възгорѣша си. и повѣгоша людие изъ града, и повелѣ Ольга воємъ своимъ имати ѡ, яко възвн градъ и пожже н; старѣйшинны же града изима, и прочаи люди обыхъ извн, а дроугыи работѣ прѣдасть моужемъ своимъ, а

прокъ ихъ остави платити дань. и възложи на ны дань тыжькоу: двѣ части дани идетя Кыевоу, а третини Бышеградоу къ Ользѣ, еѣ бо Бышеградъ градъ Ольжинъ. и иде Ольга по дрѣвѣстѣй земли съ сыномъ своимъ и съ дружиною, оуставляющи оуставы и оуроки, и соуть становница ѡи и ловища. и приде въ градъ свой Кыевъ съ сыномъ своимъ Святославомъ, и прѣкывъши лѣто ѡдино, въ .x.сѹне. иде Ольга Новоу Градоу, и оустави по Мьстѣ погосты и дани и по Лоузѣ оброки и дани; и ловища ѡи соуть по всей земли, знаменни и мѣста и погосты, и сани ѡи стоить въ Плесковѣ и до сего днѣ, и по Днѣпроу прѣвѣщица и по Деснѣ, и есть село ѡи Ольжини и до селѣ. и изрядивъши възврати си къ сыноу своему Кыевоу, и прѣкываше съ нимъ въ любѣви.

XXXI. Въ лѣто .x.сѹнс. въ лѣто .x.сѹнз. въ лѣто .x.сѹни. въ лѣто .x.сѹнд. въ лѣто .x.сѹѣ. въ лѣто .x.сѹѣа. въ лѣто .x.сѹѣв. въ лѣто .x.сѹѣг. иде Ольга въ Грекъ, и приде Цѣсарю Градоу. еѣ тѣгда цѣсарь именовъ Цѣмьскій, и приде къ нему Ольга, и видѣвъ ю доброу соущю зѣло лицемъ и съмыслиноу, оудневъши си цѣсаря разоумоу ѡи бесѣдова къ ней, и рече ѡи: подобна ѡси цѣсарьствовати въ градѣ семъ съ нами. она же разоумѣвъши рече къ цѣсарю: азъ погана ѡсмь, да аще ми хоцеши крестити, то крести ми самъ; аще ли, то не крещю ся. и крести ю цѣсарь съ патриархомъ. просвѣщена же бывъши радоваше си доушею и тѣломъ, и поучи ю патриархъ о вѣрѣ, и рече ѡи: благословена ты въ женахъ роусьскыхъ, ѡко възлюби свѣтъ, а тѣмоу остави: благословити ты хотить сынове роусьстини и въ послѣдннй родъ вноукъ твоихъ. и заповѣда ѡи о церковникмъ оуставѣ, о молитвѣ и о постѣ, о милостыни и о въздержаннн тѣла чиста; она же поклонивъши главоу стоимше акы гоуба напамѣма, внималощи оучении, и поклонивъши си патриархоу глаголаше: молитвама твоими, владѣко, да съхранена боудоу отъ сѣти непризньны. еѣ же речено има ѡи въ крещени Юлена, ѡкоже и дрѣвннш цѣсарница, мати великаго Костянтина. и благослови ю патриархъ, и отъпоусти ю. и по крещени възва ю цѣсарь, и рече ѡи: хоцю ты помти себѣ женѣ. она же рече:

како хощеш ми пошти, крестивъ ми самъ и нарекъ ми дѣщерню? а въ хрестинехъ того нѣсть закона, ты самъ вѣси. и рече цѣсарь: прѣклякала ми кси, Ольга. и дастъ ей дары многы, злато и сребро, паволокы и съсоуды различны, и отъпусти ю, нарекъ ю дѣщерню себѣ: она же хотиши домови приде къ патриархоу, благословенни просиши на домъ, и рече кмоу: людие мои погани и сынъ мой, да бы ми богъ съблюлъ отъ всякого зѣла. и рече патриархъ: чадо вѣрноуе, въ Креста крестила си кси, и въ Креста овѣче си, Христось имать съхранити ты, шкоже съхрани Еноха въ пердыи роды и по томъ Нои въ ковчезѣ, Аврама отъ Авимелеха, Лота отъ Содомлянъ, Мойсис отъ Фараона, Давыда отъ Гоула, три отрокы отъ пиши, Данила отъ звѣрий, тако и тебе избавить отъ неприизни и отъ сѣтний него. и благослови ю патриархъ, и иде съ миромъ въ свою землю, и приде Кыевоу. се же бысть, шкоже при Соломонѣ приде цѣсарица едипьская къ Соломоноу, слышати хотиши прѣмоудрости Соломона, и многоу моудрость видѣ и знаменни: такоже и си блаженая Ольга искаше добрыхъ моудрости божиы, нъ она чловѣчскы, а си божиы; ниюцини во моудрости обрещють, прѣмоудрость на исходниихъ поють си, на поутехъ же дерзновенни водить, на краихъ же завральныхъ проповѣдають си, въ вратѣхъ же градныхъ дерзуюци глаголетъ. келико во лѣтъ незловенни держать си по правьдоу, не постыдытъ си. си бо отъ възраста блаженая Ольга искаше моудростию, чѣто ксть лоуче всего въ свѣтѣ семь, и налѣзе енсеръ многоцѣнныи, иже ксть Христось, рече во Соломонъ: желание благовѣрныхъ наслаждають доушю, и: приложиши сердце твое въ разумъ; азъ любящамъ ми люблю, и ниюцини мене обрещють ми. Господь рече: приходишаго къ мѣнѣ не ижденоу вънъ. си же Ольга приде Кыевоу, и присла къ ней цѣсарь гречьскый, глаголи: шко много дарихъ ти, ты во глаголаше къ мѣнѣ, шко аще въвращю си въ Роушь, многы дары прислю ти, челядь, воскъ и скороу и вои въ помощь. и отвѣщавъши Ольга рече къ съломъ: аци ты, рци, такожде постонши оу мене въ Почайнѣ, шкоже азъ въ Гоудоу, то тѣгда ти дама. и

отъпоустн сѣлы, си рекъши. живыше же Ольга съ сыномъ своимъ Святославоу, и оучашеть и мати крестити ся, и не вѣрѣваше того ни въ оуши принимати, нѣ аще кѣто хотыше крестити ся, не браняхоу, нѣ роугахоу ся томоу, невѣрныиъ бо вѣра хрестияньска оуродьство юсть, не съмыслиша бо ни разоумѣша въ тѣмѣ ходищи, и не вѣдыть славы господни, одеваѣша бо сердца нхѣ, оушима тижько слышати а очима видѣти, рече бо Голомонъ: дѣла нечестивыхѣ далече отъ разоума, по неже звахѣ вы, и не послушасте мене, и прострохѣ словеса, и не вѣннмасте, нѣ отъметасте мои свѣтъ, монхѣ же обличеннй не вѣннмасте, възненавидѣша бо прѣмоудрость, а страха господни не изволиша, ни хотяхоу монхѣ вѣннмати свѣтъ, подражахоу же мои обличенни. якоже бо Ольга часто глаголашеть: азъ, сыноу мой, Бога познахѣ, и радоую ся; аще и ты познаюши, и радовати ся почнеши. онъ же не вѣннмаше того, глаголи: како азъ хошю инъ законъ прияти юдинъ? а дружина семоу смнати ся начноутъ. она же рече юмоу: аще ты крестнши ся, вси имоутъ тожде сътворити. онъ же не послуша матере, и творыше нравы поганьскыи, не вѣды, аще кѣто матере не послушашеть, въ вѣдоу вѣпадееть, якоже рече: аще кѣто отца ли матере не послушашеть, то съмерть приметъ. съ же къ томоу гнѣваше ся на мать, Голомонъ бо рече: кажай зѣды приѣмлетъ себѣ досажденнй, обличай нечестиваго поречеть себѣ, обличенни бо нечестивыиъ мозолию соутъ, не обличай зѣлыхѣ, да не възненавидять тебе. нѣ обаче любаше Ольга сына своего Святослава, рекоуши: воли божи да боудеть, аще Богъ хошетъ помиловати рода моего и земля роусьскыи, да възложитъ имъ на сердце обрати ти ся къ Богоу, якоже и мѣнѣ Богъ дарова. и се рекъши молише ся за сына и за люди по вси ноши и дѣни, кормиши сына своего до моужьства юго и до възраста юго.

XXXII. Въ лѣто .x.svġd. въ лѣто .x.svġe. въ лѣто .x.svġs. въ лѣто .x.svġz. въ лѣто .x.svġn. въ лѣто .x.svġd. въ лѣто .x.svġo. въ лѣто .x.svġol. въ лѣто .x.svġov. князю Святославоу възрастьшоу и възмоужавъшоу нача вои съвѣкоуплати многы и храбры, и льгько ходи акы пар-

доуеъ войны многы творише, ходи възъ по сѣкѣ не вожа-
ше, ни котла, ни мясъ вары, нѣ по тънькоу изрѣзавъ
кониноу ли звѣриноу ли или говядиноу на оуглихъ испекъ
идише, ни шатѣра имаше, нѣ подѣкладъ постлавъ и седло
въ главахъ: такожде и прочии вон ѿего вси быхоу. и по-
сылаше къ странамъ, глагола: хоцю на вы ити. и иде на
Окоу рѣкоу и на Болгоу, и налѣзе Бѣтича, и рече Бѣти-
чемъ: комоу дань даете? они же рѣша: Козаромъ по
шьльгоу отъ рала даемъ.

Бѣ лѣто .х.сѹог. иде Святославъ на Козары. слы-
шавъше же Козари изидоша противоу съ княземъ своимъ
Каганомъ, и състоупиша съ бити, и вѣвѣши брани одолѣ
Святославъ Козаромъ, и градъ ихъ Бѣлоу Бѣжю възы. и
Исѣвъ побѣди и Касогы.

Бѣ лѣто .х.сѹод. Бѣтича побѣди Святославъ, и дань
на нихъ възложи.

Бѣ лѣто .х.сѹое. иде Святославъ на Доунай на Бол-
гары. и вѣвѣши съ своимъ одолѣ Святославъ Болга-
ромъ, и възы градъ осмь десѣтъ по Доунаевн, и сѣде
книжа тоу въ Переиславъци, юмля дань на Грецьхъ.

XXXIII. Бѣ лѣто .х.сѹос. придоша Печенѣзи на роуе-
скоу землю первою, а Святославъ быше Переиславъци, и за-
твори съ Ольга въ градѣ съ вноукы своими, Ярополкомъ и
Ольгомъ и Владимѣромъ, въ градѣ Къиевѣ. и остоупиша
градъ въ силѣ велицѣ, велисьно множество около града, и
не вѣ възѣ изъ града излѣсти, ни вѣсти послати, изнимога-
хоу же людие гладомъ и водою. събравъше съ людие ономъ
страны Днѣпра въ ладныхъ, обѣ оноу страноу стоихоу, и
не вѣ възѣ вѣннати въ Къиевѣ ни юдиномоу нхъ, ни изъ гра-
да къ онѣмъ. и вѣстоужнша людие въ градѣ, и рѣша: нѣ
ли кого, иже бы моглъ на оноу страноу донти и рещи имъ:
аше не пристоупите съ оутра, прѣдати съ имамы Печенѣ-
гомъ. и рече юдннѣ отрокъ: азъ прѣидоу. и рѣша: иди.
онъ же изиде изъ града съ оуздою, и ристаше сквозѣ Пече-
нѣгы, глагола: не видѣ ли кони никѣтоже? вѣ ко оумѣки
печенѣжъскы, и мьнихоутъ и своего. и яко приближи съ къ
рѣцѣ, съвергъ порты соуноу съ въ Днѣпрѣ, и повреде;
видѣвъше же Печенѣзи оустремиша съ на нь, стрѣляюще

юго, и не моглоша юмоу ничьтоже сътворити; они же видѣвъше съ оною странты приѣхаша въ ладни противоу юмоу, и възвѣша и въ ладню, и привезоша и къ дроужинѣ, и рече имъ: аще не подѣстоупите за оутра къ градоу, прѣдати си хотять людие Печенѣгомъ. рече же воєвода ихъ, именемь Прѣтичъ: подѣстоупимъ за оутра въ ладнѣхъ, и попадѣше книгыню и книжища оумъчимъ на сию страну: аще ли сего не сътворимъ, погоубити ны имать Святославъ. яко бысть за оутра, въскѣдѣше въ ладни противоу свѣтоу въстроубиша вельми, и людие въ градѣ кликнуша, Печенѣзи же мѣнѣша князи пришѣдѣша, и повѣгоша разьно отъ града; и изиде Ольга съ вноукы и съ людми къ ладнямъ. видѣвъ же се князь печенѣжскый възврати си юдинъ къ воєводѣ Прѣтичу, и рече: кѣто се приде? и рече юмоу: людие оною странты. и рече князь печенѣжскый: а ты князь ли юси? онъ же рече: азъ юсмь моужь юго, и пришѣлъ юсмь въ стражинѣхъ, и по мѣнѣ идеть полкъ съ княземь, везъ числа множество. се же рече, грозимъ. рече же князь печенѣжскый къ Прѣтичу: боуди ми дроужгъ. онъ же рече: тако сътворю. и подаста роукоу междуоу собою, и въдасть печенѣжскый князь: Прѣтичу конь, саблю, стрѣлы, онъ же дастъ юмоу брони, щитъ, мѣчь. и отѣстоупиша Печенѣзи отъ града, и не вышѣ лѣзѣ кони напонтн на Лыбеди Печенѣгомъ. и послаша Кыианѣ къ Святославоу, глаголюще: ты, княже, чюждемь земля нищѣши и блюдиши, своими си охавнѣвъ, малы бо насъ не възвѣша Печенѣзи и матеръ твою и дѣти твои; аще не придеши, ни обраниши насъ, да пакы ны възьмоутъ, аще ти нѣ жалъ отьчинны своими, ни матере, стары соуща, и дѣтний своихъ. то слышавъ Святославъ въ борзѣ въскѣде на кони съ дроужиною своею, и приде Кыиевоу, цѣлова матеръ свою и дѣти свои, и съжали си о бывъшимъ отъ Печенѣгъ, и събра вои, и прогна Печенѣгы на поле, и бысть миръ.

XXXIV. Въ лѣто .x.сѣоз. рече Святославъ къ матери своей и къ бояромъ своимъ: нелюбю ми юсть въ Кыиевѣ быти, хошю жити въ Переиславъци на Доунан, яко то юсть срѣда земли моеи, яко тоу къси блagamъ съходитъ

сы: отъ Грекъ золото, паволокы, вина, овошewe разноличь-
ни, изъ Чехъ же, изъ Оугръ сребро и комонн, изъ Роусн
же скоро и воскъ, медь и челядь. рече юмоу Ольга: види-
ши мѣ больноу соущю; камо хоцешн отъ мене ити? вѣ бо
разболѣла си оуже. рече же юмоу: погребѣ мѣ нди, юможе
хоцешн. по трехъ днѣхъ оумре Ольга. и плака си по ней
сынѣ юи и вноуци юи и люднѣ вси плачѣмъ великомъ. и не-
соша и погребоша ю на мѣстѣ. и вѣ заповѣдала Ольга не
творити тризны надъ собою, вѣ бо юмоуци презвоутерь,
снѣ похрани блаженоую Ольгоу. си вѣсть прѣдѣтекоущнѣ
крестннѣстѣй землн акы днѣнница прѣдѣ солнцѣмъ и
акы зорн прѣдѣ свѣтомъ, си бо снѣше акы луна вѣ ноци,
тако и си вѣ невѣрннхъ чловѣцѣхъ свѣтншн си акы би-
серъ вѣ калѣ, калнн бо вѣша грѣхомъ, неомѣвени креще-
ннѣмъ свѣтымъ. си бо омы си коупѣланю святою, и съ-
ваѣче си грѣховннхъ одежда ветѣхаго чловѣка Ядама, и
вѣ новнѣй Ядамъ овѣѣче си, юже юсть Хрнстошь. мѣ же
рыцѣмъ къ ней: радоуѣ си, роусьстѣй землн познннѣ,
къ Богоу начатѣкъ примрннню вѣсть. си первою вѣннде вѣ
цѣсарьство невѣсьною отъ Роусн, сню бо хвалнть роусьстнн
сынове акы начальннцю, нбо по съмертн молаше Бога за
Роусь, правдннхъ бо доуша не оумирають, икоже рече
Голомонъ: похвалннемоу правднномуу вѣзвеселнть си
люднѣ, безъ съмертн бо юсть памнть юго, ико отъ Бога
познавають си и отъ чловѣкъ. сню бо всн чловѣцн просла-
внють, внднше лежнцю вѣ тѣлѣ на многа лѣта, рече бо
пророкъ: прославнющам мѣ прославлю. о снковхъ бо
Давыдъ глаголаше: вѣ памнть вѣчнноюу правднннкъ
боудеть, отъ слоуха зѣла не оубонть си, готово сердце
юго оуповати на Господа, оутвердн си сердце юго, и не по-
двнжетъ си. Голомонъ бо рече: правдннцн вѣ вѣкы жи-
воуть, и отъ Господа мѣзда нмъ юсть и строеннѣ отъ вѣшь-
ннго, сего ради прннмоуть цѣсарьствнѣ красотѣ и вѣннць
довротѣ отъ роукы господнн, ико деснннцю покрываетъ
ш, и мѣшьцею зашнтнтъ ш, зашнтнлъ бо юсть сню бла-
женоую Ольгоу отъ противнннка и соупостата дншвола.

XXXV. Вѣ лѣто .x.сѣон. Свнтославъ посади Яро-
полка вѣ Кыевѣ а Ольга вѣ Дрѣвѣхъ. вѣ се же вѣрѣмн

придоша люднѣ новоградьстни, просише князи себѣ: аще не поидете къ намъ, то налѣземъ князи себѣ. и рече къ нимъ Святославъ: а вѣ пошлѣтъ кѣто къ вамъ. и отъпрѣ сѣ Ярополкъ и Ольгъ, и рече Добрыни: просите Владимѣра. Владимѣръ бо вѣ отъ Малоуша, ключница Ольжинъ, сестра же вѣ Добрыни, отъць же вѣ има Малѣкъ любачаннинъ, и вѣ Добрыни оуѣ Владимѣроу. и рѣша Новоградьци Святославоу: вѣдай ны Владимѣра. онъ же рече имъ: юто вѣ юсть. и пошша Новоградьци Владимѣра къ себѣ, и иде Владимѣръ съ Добрынею, оуѣмъ своимъ, Новоу Градоу, а Святославъ Переиславъцю.

XXXVI. Вѣ лѣто .жсѹод. приде Святославъ въ Переиславъць, и затвориша сѣ Болгаре въ градѣ. и излѣзоша Болгаре на сѣчю противоу Святославоу, и бѣсть сѣча велика, и одолахоу Болгаре, и рече Святославъ воѣмъ своимъ: оуже намъ сѣде пасти, потягнѣмъ моужьскы, братнѣ и дружино. и къ вечероу одолѣ Святославъ, и вѣзѣ градъ коннѣмъ. и посла къ Грекомъ, глагола: хоцю на вѣ ити и вѣзѣти градъ вашъ яко и сий. и рѣша Греци: ми недоужни противоу вамъ стати, нѣ вѣзьми дань на насъ на себе и на дружиноу свою, и повѣдите ны, колико васъ, да вѣдамы по числоу на главы. се же рѣша Греци, лѣстише подѣ Роусню. и рече имъ Святославъ: юсть насъ два десѣти тѣсоуць, и прирече десѣтъ тѣсоуць, вѣ во Роусѣ десѣтъ тѣсоуць толико. и пристроиша Греци сѣто тѣсоуць на Святослава, и не даша дани. и поиде Святославъ на Грекы, и изидоша противоу Роусѣ. видѣвъше же Роусѣ оукоуша сѣ зѣло множѣства вой, и рече Святославъ: оуже намъ нѣ, камо сѣ дѣти, волею и неволею стати противоу; да не прсрамимъ земля роусьскы, нѣ лѣжемъ костьми тоу, мертви бо срама не имамъ: аще ли повѣгнемъ, срамъ имамъ; ни имамъ оубѣжати, нѣ станемъ крѣпѣко, азъ же прѣдъ вами поидоу: аще моя глава лѣжетъ, то промыслѣте собою. и рѣша вон: идеже глава твоя, тоу и свои главы сѣложимъ. и исполчиша сѣ Роусѣ, и бѣсть сѣча велика, и одолѣ Святославъ, и вѣжаша Греци, и поиде Святославъ къ градоу, воюи и градъ разбиваи, якоже стоять и до днешняго дѣне поусти. и сѣзва цѣсарь болшры свои въ полатоу, и рече имъ:

чѣто сѣтворимъ? яко не можемъ противоу ѿмоу стати. и рѣша ѿмоу колѣре: послѣи къ нему дары, искоусимъ и, любезнивь ли юсть златоу ли паволокамъ. и посла къ нему злато и паволокы и моужа моудра, и рѣша ѿмоу: глѣдай възора и лица юго и сѣмъсла юго. онъ же възьмъ дары приде къ Святославоу. и повѣдаша Святославоу, яко придоша Греци съ поклономъ. и рече: възведѣте мѣ сѣмо. придоша, и поклонѣша сѣ ѿмоу, и положиша прѣдъ нимъ злато и паволокы, и рече Святославъ, кромѣ зря, отрокомъ своимъ: сѣхраните. они же придоша къ цѣсарю, и сѣзва цѣсарь колѣры, рѣша же посланин: яко придохомъ къ нему, и въздохомъ дары, и не възрѣ на ны, и повелѣ сѣхранити. и рече юдинъ: искоуси и юще, послѣи ѿмоу ороужнѣ. они же послоушаша юго, и послѣша ѿмоу мѣчь и ино ороужнѣ, и принесоша къ нему: онъ же примъ нача хвалити и любити, и цѣлова цѣсарѣ. придоша опѣть къ цѣсарю, и повѣдаша ѿмоу вѣси вѣвѣшаша, и рѣша колѣре: лють сѣ моужь хоцетъ вѣти, яко имѣниа не брѣжеть, а ороужнѣ юмлетъ: имѣи сѣ по дань. и посла цѣсарь, глаголи сице: не ходи къ градуу, възьми дань, юже хоцешѣи. за маломъ бо бѣ не дошълъ Цѣсарѣ Града. и въздаша ѿмоу дань; имашеть же и за оубиенъши, глаголи: яко родъ юго възьметъ. възѣи же и дары многы, и възврати сѣ въ Перемславъ съ похвалою великою. видѣвъ же мало дроужинъ своимъ рече въ сѣбѣ: юда како прѣльстивѣше извѣнютъ дроужиноу мою и мене. бѣша бо мнози погыбели на полкоу. и рече: пондоу въ Роусь, приведоу боле дроужинъ. и посла сѣлы къ цѣсаревѣи въ Дерстръ, бѣ бо тоу цѣсарь, рекы сице: хоцю имѣти миръ сѣ тобою твердъ и любѣвь. се же слѣшавъ цѣсарь радъ вѣсть, и посла къ нему дары больша первухъ. Святославъ же приѣ дары, и почѣ доумати сѣ дроужиноу своєю, рекы сице: аще не сѣтворимъ мира сѣ цѣсаремъ, а оубѣтѣ цѣсарь, яко мало насъ юсть, пришьдѣше остоупѣть ны въ градѣ, а роусьска землѣ далѣча, а Печенѣзи сѣ нами ратъни, а кѣто ны поможеть? нѣ сѣтворимъ миръ сѣ цѣсаремъ, се бо ны сѣ по дань или, и то боуди довольно намъ: аще ли почьнетъ не оуправлѣти дани, да изъ нова изъ Роуси, сѣвѣкоупнѣше коѣ мно-

жайша, пондема Цѣсарю Градоу. любя вѣсть рѣчь си дружинѣ, и послаша лѣпѣйшаго моужа къ цѣсаревнѣ, и придоша въ Дерстрѣ, и повѣдаша цѣсаревнѣ. цѣсарь же на оутрнѣ призва ихъ, и рече цѣсарь: да глаголють съли роусьстии. они же рѣша: тако глаголетъ князь нашъ: хоцю имѣти любѣвь съ цѣсаремъ гречьскымъ съвершеноу прочаи всаи лѣта. цѣсарь же радъ вѣсть, и повелѣ писцью писати всаи рѣчи Святослави на харѣтнѣю. нача глаголати съль всаи рѣчи, и нача писцью писати. глагола сице: равню другаго съвѣщаниа, вѣвѣшаго при Святославѣ, велицѣмъ князи роусьстѣмъ, и при Свѣналдѣ, писано при Теофила синькелѣ къ Иваноу, нарицѣмому Цѣмьскнѣю, цѣсарю гречьскомоу, въ Дерстрѣ, мѣсица июлиа, ннѣдикта .1д. въ лѣто .839год. азъ Святославъ, князь роусьскый, якоже кахъ си, и оутверждаю на съвѣщании семь ротоу свою: хоцю имѣти миръ и съвершеноу любѣвь съ всацѣмъ великымъ цѣсаремъ гречьскымъ, съ Василиемъ и Костантиномъ, и съ богодѣхновеными цѣсари и съ вѣсми людми вашими, и иже соуть подѣ мѣною Роусь, болгаре и прочии, до коньца вѣка; яко николиже помышляю на страну вашу, ни събираю вой, ни мзъка инога приведу на страну вашу, яєанко єсть подѣ властнѣю гречьскою, ни на власть корѣсоуньскою, яєанко єсть градовѣ ихъ, ни на страну болгарскоу: да аще ннѣ къто помыслитъ на страну вашу, да и азъ боуду противнѣюмоу, и борю сѣ съ нимъ. якоже кахъ си къ цѣсаремъ гречьскымъ и съ мѣною болгаре и Роусь всаи, да съхранимъ права съвѣщаниа: аще ли отъ тѣхъ самѣхъ прѣжде реченыхъ не съхранимъ азъ же и съ мѣною иже подѣ мѣною, да имѣємъ клятву отъ бога, въ негоже вѣроуємъ, въ Пероуна и въ Волоса, скотнѣ бога, и да боудемъ клати яко злато, и своимъ оружиємъ да искѣни боудемъ. се же имѣйте въ истину, якоже сътворихомъ нынѣ къ вамъ, и написахомъ на харѣтнѣи сей, и своимъ печатми запечатахомъ. съторивъ же миръ Святославъ съ Греки понде въ ладнихъ къ порогомъ. и рече ємоу воєвода отънѣ, Свѣналдъ: понди, княже, на конихъ около, стоимъ бо Печеники въ порозѣхъ. и не послоуша єго, и понде въ ладнихъ,

и послаша Переславци къ Печенѣгомъ, глаголюще: се, идеть въ Святославъ въ Русь, възьмъ имѣннѣ много оу Грекъ и паѣнѣ вещицельнѣ, съ маломъ дружинѣ. слышавѣше же се Печенѣзи застоупиша пороги. и приде Святославъ къ порогомъ, и не вѣ лъзѣ прони пороги. и ста зимовати въ Бѣлокережни, и не вѣ оу ни хъ брашна оуже, и вѣ гладъ великъ, яко по полоуѣгрненькѣ глава конища. и зимова Святославъ тоу. веснѣ же приспѣвѣши въ лѣто .x.суп. поиде Святославъ въ пороги, и нападе на нь Коури, князь печенѣжскый, и оубиша Святослава, и възьмша главоу яго, и въ лѣвѣ яго съдѣлаша чашю, оковавѣше лѣвѣ яго, и пиухоу изъ него. Свѣналъдъ же приде Къиевоу къ Ярополкоу. и встѣхъ лѣтъ княжении Святослава .к. и .и.

XXXVII. Въ лѣто .x.супа. нача княжити Ярополкъ.

Въ лѣто .x.супе. въ лѣто .x.супг. ловѣ дѣлюцю Свѣналъдицю, именемъ Лютоу, ишъдъ бо изъ Къиева гна по зѣри въ лѣск. и оузрѣ и Ольгъ, и рече: кѣто съ есть? и рѣша ямоу: Свѣналъдищъ. и захавѣ оуби и, вѣ бо ловѣ дѣи Ольгъ. и о томъ вѣмьсть междуу ими ненавистѣ, Ярополкоу на Ольга, и мовашише вьсегда Ярополкоу Свѣналъдъ: поиди на братъ свой, и прими власть яго, хоти отѣмьстити сѣмоу своему.

Въ лѣто .x.супд. въ лѣто .x.супе. поиде Ярополкъ на Ольга, врата своего, на дрѣвьскоу землю, и изиде проти воу яго Ольгъ, и въполчиста сѣ, и ративѣшема сѣ полкома повѣди Ярополкъ Ольга. повѣгъшию же Ольгоу съ вон сконми въ градъ, рекомый Броучий, вѣше черезъ гроблю мостъ къ вратомъ градынымъ: тѣснѣше сѣ, другъ друга пиухоу въ гроблю, и съпѣхнуоуша Ольга съ мостоу въ дѣбрь, падахоу людие мнози, и оудавиша кони чловѣкы: и вѣшъдъ Ярополкъ въ градъ Ольговъ прѣи власть яго. и посла искатъ врата своего, и искавѣше яго не обрѣтоша: и рече еднѣи Дрѣвлянинѣ: азъ видѣхъ, яко вѣчера съпѣхнуоуша и съ мостоу. и посла Ярополкъ искатъ врата, и влачиша троупниѣ изъ гробли отъ оутра и до полоу днѣ, и налѣзоша и Ольга вѣисподи троупни, вынесоша и. и положиша и на ковѣрѣ. и приде Ярополкъ надъ

нѣ, и плака сѣ, и рече Свѣнальдоу: вижда, сего ты юси хотѣлъ. и погребоша Ольга на мѣстѣ оу града Броучаго, и юсть могъла юго и до сего днѣ оу Броучаго. и прии власть юго Ярополкъ. оу Ярополка же жена грекыни бѣ, и выше бѣла черницею, бѣ бо привелъ отъць юго Свѣто-славъ, и вѣда ю за Ярополка красоты ради лица юи. слышавъ же се Владимѣръ въ Новѣ Градѣ, яко Ярополкъ оуби Ольга, оубомѣ сѣ бѣжа за море, а Ярополкъ посадникы свои посади въ Новѣ Градѣ, и бѣ владѣи юдинъ въ Роуси.

XXXVIII. Бѣ лѣто .x.сѹос. въ лѣто .x.сѹоз. въ лѣто .x.сѹон. приде Владимѣръ съ Барыгы Новоу Градоу, и рече посадникомъ Ярополчемъ: идѣте къ братоу моему, и рѣчѣте юмоу: Владимѣръ ти идеть на ты, пристранвай сѣ противоу бити сѣ. и сѣде въ Новѣ Градѣ. и посла къ Рогъвольдоу Полотъскоу, глаголи: хоцю помти дѣщерь твою сѣвѣ женѣ. онъ же рече дѣщери своей: хоцѣши ли за Владимѣра? она же рече: не хоцю разоути робичища, нѣ Ярополка хоцю. бѣ бо Рогъвольдъ пришлъ изъ заморни, и имаше власть свою въ Полотъскѣ, а Тоурмы Тоуровѣ, отъ него же и Тоуровъци прозваша сѣ. и придоша отроци Владимѣрови, и повѣдаша юмоу всю рѣчь Рогъинѣдиноу, дѣщери Рогъвольда, князи полотъскаго. Владимѣръ же събра вои многы, Барыгы и Словѣны, Чюдь и Кривича, и поиде на Рогъвольда. въ сѣ же врѣми хотяхоу Рогъинѣдъ вести за Ярополка: и приде Владимѣръ на Полотъскѣ, и оуби Рогъвольда и сына юго два, и дѣщерь юго пом женѣ, и поиде на Ярополка. и приде Владимѣръ Кыяевоу съ вои многы, и не може Ярополкъ стати противоу, и затвори сѣ Кыяевѣ съ людьми своими и съ Белоудомъ, и стоимше Владимѣръ обрѣвѣ сѣ на Дорогожичи между Дорогожичемъ и Капичемъ, и юсть ровъ и до сего днѣ. Владимѣръ же посла къ Белоудоу, воєводѣ Ярополчю, съ лъстнию глаголи: поприи ми: аще оубию брата своего, имѣти ти хоцю въ отъца мѣсто, и многоу чьсть вѣзьмѣши отъ мене; не изъ бо почалъ братню бити, нѣ онъ; азъ же того оубомѣ сѣ придохъ на нь. и рече Белоудъ къ посломъ Владимѣремъ: азъ боудоу тѣбѣ въ сердце и въ приязньство. о зѣлаи

льсть чловѣчьска. якоже Давыдъ глаголетъ: шдѣй хѣбѣ
 мой възвеличалъ юсть на мѣ льсть. съ бо лоукавьствоваше
 на книзи своего льстию. и пакы: изыкы своими льстихоу
 си, соуди имъ, Боже, да отъпадоутъ отъ мѣсли сво-
 ихъ, по множеству нечѣстия ихъ изрини ш, яко прогнѣ-
 ваша ти, Господи. и пакы тѣжде рече Давыдъ: моужь въ
 крови льстивъ не прѣполовити дѣний своихъ. се юсть
 свѣтъ зѣлъ, иже свѣщивають на кровопролитие; то
 соутъ неистовни, иже приемъше отъ книзи или отъ госпо-
 дина своего чѣсть ли дары, ти мѣслятъ о главѣ книзи
 своего на погоубленне, горше соутъ бѣсовъ таковни, яко-
 же Блоудъ прѣда книзи своего, и примъ отъ него чѣсти
 многы: съ бо вѣсть повнннѣ крови той, съ бо Блоудъ
 затвори си съ Шрополкомъ, льсти юмоу, слаше къ Влади-
 мѣроу часто, вели юмоу пристрипати къ градоу кранию, а
 самъ мѣсли оувити Шрополка, гражданы же не вѣ лѣтѣ
 оувити юго. Блоудъ же не възмогъ, како кѣ погоубити и,
 замѣсли льстию, вели юмоу не излазити на крань изъ гра-
 да. и рече Блоудъ Шрополкоу: Кышане сяють си къ Влади-
 мѣроу, глаголюще: пристоупай къ градоу, яко прѣдамъ
 ти Шрополка: повѣгни за градъ. и послоуша юго Шрополкъ,
 и изкѣгъ прѣдъ нимъ затвори си въ градѣ Родни на оу-
 стии Руси, а Владимѣръ вѣниде въ Кышевѣ, и оскѣде Ш-
 рополка въ Родни, и вѣ гладъ великъ въ немъ, и юсть
 притѣча и до сего дѣне: вѣда акы въ Родни. и рече
 Блоудъ Шрополкоу: видиши, колико вой оу врата твоего,
 нама ихъ нѣ прѣврати: твори миръ съ вратомъ своимъ.
 льсти подъ нимъ се рече. и рече Шрополкъ: тако воуди. и
 посла Блоудъ къ Владимѣроу, сице глаголи: яко свѣсть
 си мѣсль твою, яко приведоу къ текѣ Шрополка, и при-
 строй оувити и. Владимѣръ же то слышавъ, въшѣдъ въ
 дворъ теремный отънь, о немъже прѣжде съказахомъ, сѣ-
 де тоу съ дружиною своею. и рече Блоудъ Шрополкоу:
 понди къ братоу своему, и рци юмоу: чѣто ми ни вѣда-
 си, то изъ примоу. понде же Шрополкъ, и рече юмоу Ва-
 рижко: не ходи, книже, оувиють ти, повѣгни въ Печенѣ-
 гы, и приведиши вои. и не послоуша юго. и приде Шро-
 полкъ къ Владимѣроу. яко полѣзе въ двѣри, подѣи ста

и два варяга мѣчи подъ пазоусѣ, Блоудъ же затвори дѣри, и не да по немъ ити своимъ. и тако оубиенъ бысть Шрополкъ. Барыжко же видѣвъ, яко оубиенъ бысть Шрополкъ, вѣжа съ двора въ Печенѣгы, и много воюва съ Печенѣгы на Владимѣра, и ѣдва привави и, заходивъ къ нему ротѣ. Владимѣръ же залече женоу вратню грекыню, и вѣ непраздна, отъ неже роди си Святиполкъ, отъ грѣховнаго бо корени зълъ плодъ бывають: по неже вѣ была мати ѣго черницею, а вѣторою, Владимѣръ залече ю не по бракоу, прѣлюбодѣйчищъ бысть оубо; тѣмъ ни отъць ѣго не любавише, вѣ бо отъ двою отъцю, отъ Шрополка и отъ Владимѣра. по семь рѣша варязи Владимѣроу: съ градъ нашъ, мѣ прихоломъ и, да хоцемъ имати окоупъ на нухъ, по двѣ гривнѣ отъ чловека. и рече имъ Владимѣръ: пождѣте, даже въ коуны съвероуть, за мѣсць. и жьдаша за мѣсць, и не дастъ имъ. и рѣша варязи: съльстилъ ѣси нами, да покажи нѣмъ поуть въ Грекы. онъ же рече имъ: идѣте. и избра отъ нухъ моужа добры, съмыслныи и храбры, и раздаи имъ градъ, прочии же идоша Цѣсарю Градоу въ Грекы. и посла прѣдъ ними сълы, глаголи сице цѣсарю: се, идоуть къ тебѣ варязи, не мози нухъ держати въ градѣ, ѣли, то сътворишь ти зѣло, яко и съде, нѣ расточи ѣ разьно, а сѣмо не поущай ни единого. и нача княжити Владимѣръ въ Кыивѣ ѣдинъ. и постави коумиры на холмоу вѣнѣ двора теремнаго: Пероуна дрѣвина и главоу ѣго сребреноу, а оусъ златъ, и Хорьса, Дажьбога и Стрибога и Сѣморьгла и Мокошь. и жрихоу имъ, наричюше ѣ богы, и привождахоу съны свои и дѣщери, и жрихоу вѣсомъ, и осквернихоу землю трѣвами своими, и оскверни си кровьюи земля рѣусьска и холмъ тѣ. нѣ прѣвагый Богъ не хоти съмерти грѣшникомъ, на томъ холмѣ нѣнѣ церкѣви стоитъ, святаго Баснани ѣсть, якоже послѣди съкажемъ. мѣ же на прѣднѣе възвратимъ си. Владимѣръ же посади Добрыню, оумъ своего, въ Новѣ Градѣ. и пришѣдъ Добрыни Новоу Градоу постави коумира надъ рѣкою Болховомъ, и жрихоу ѣмоу люднѣ новоградьстни акы богоу. вѣ же Владимѣръ побѣжденъ похотню женскою, и быша ѣмоу водимыи:

Рогънѣдъ же посади на Лъвѣди, идеже нынѣ стоить сельце Прѣдъславинно, отъ неже роди четыри сыны: Изъслава, Мьстислава, Шрослава, Бьсевлада, а двѣ дщери; отъ грекыни Святотолка; отъ чехыни Бьшеслава; а отъ друугы Святослава и Станислава; а отъ болгарыни Бориса и Глѣба; а наложьница бѣ оу него три съта Бьшеградѣ, а три съта въ Бѣлкѣ Градѣ, а двѣ сътѣ на Берестовѣ въ сельци, иже зовоуть и нынѣ Берестовою. и бѣ несуть влоудъ, приводи къ себѣ моужьскы жены и дѣвица растылы, бѣ бо женолюбьць икоже и Голомонъ: бѣ бо, рече, оу Голомона женъ седмь сътъ, а наложьница три съта. моудръ же бѣ, а на коньць погыбе: съ же бѣ невѣгласъ, а на коньць обрѣте съпасеніе. велий Господь и велии крѣпость яго, и разоумоу яго нѣсть коньца. зъло бо юсть женьская прѣльсть, икоже рече Голомонъ; показвъ си, о женахъ: не вѣнмай зълѣ женѣ, медь бо каплетъ отъ оустьноу жены любовѣнца, въ врѣми наслаждаеть твой гортань, послѣди же горьчаю золчи обрыщеши, прилѣпляющей си ей вѣнидоуть съ съмертию въ адъ, на поути бо животыныи не находятъ, влоудна же теченни юи и че-благоразоумна. се же рече Голомонъ о прѣлюбовѣнцахъ, о добрыхъ же женахъ рече: дражайши юсть камении многоцѣнна, радоуютъ си о ней моужь юи, дѣють бо моужевн своемуу благо все житию, обрѣтѣши волноу и льнѣ творить благопотрѣбнаи роукама своима. вьсть ико корабель коуплю дѣюшь, и съврядють себѣ богатство, и вѣстають изъ ноций, и дають брашно домоу и дѣла рабынымъ. видѣвъши сътижаніе коуповаше, отъ дѣла роукоу своею насади тижаніе. прѣпомсавъши крѣпъко чрѣсла свои оутверди мѣшыци свои на дѣло, и вѣкоуши, ико добро юсть дѣлати, и не оугасають свѣтильникъ юи всю ночь. роуцѣ свои простирають на пользынаи, локъти свои оустремають на вретено, роуцѣ свои отверзають оубогомоу, плодъ же простре нищемоу; не печеть си моужь юи о домоу своемъ, югда кѣде моудить, вси свои юи одѣни коудоуть, соугоуба одѣнни сътвори моужевн своемуу, очервлена и вагрна себѣ одѣнни, възорьнѣ вьвають въ вратѣхъ моужь юи, вѣнегда аще сидеть на сѣньмици съ старьци.

жителн землн, опонты сътвори и отъдасть въ коуплю, оуста же свои отверзе съмъслвно, въ чинъ молвнтъ шзыкомъ своимъ, въ крѣпость и въ лѣпотоу овлѣче си, милостыни же юи въздвигоша чада юи и обогатиша, и моужь юи похвали ю, жена бо разоумьлана благословена юсть, вознъ же господню да похвалить, дадите юй отъ плода оустьноу юи, и да хвалить въ вратѣхъ моужа юи.

Въ лѣто .x.сѹд. иде Владимѣръ къ Лиухомъ, и зам градъ нхъ, Перемышль, Червенъ и ннѣ градъ, иже соуть и до сего днѣ подъ Роусню. въ семь же лѣтѣ и Бѣтича повѣди, и възложи на нн дань отъ плоуга, икоже и отъца юго имаше.

Въ лѣто .x.скч. заратиша си Бѣтичи, и иде на нн Владимѣръ, и повѣди и вѣторюе.

XXXIX. Въ лѣто .x.сѹча. иде Владимѣръ на Итвигъ, и повѣди Итвигъ, и възм землю нхъ. и иде Кыевоу, и твораше трѣбоу коумнромъ съ людьми своимн. и рѣша старьци и колѣре: мещимъ жрѣней на отрока и дѣвицю: на негоже падеть, того зарѣжемъ богомъ. вшше варигъ юдинъ, и вѣ дворъ юго, идеже юсть церкѣви святаи Богородица, юже съдѣла Владимѣръ: вѣ же варигъ тѣ пришль изъ Грекъ, и держаше вѣроу хрестияньскоу, и вѣ оу него сынъ краснъ лицемъ и доушею. на сего паде жрѣвий по зависти диволн, не терпшеть бо дивволъ, власть нмъ надъ вѣскми, и съ вшшетъ юмоу акы тернъ въ сердцаци, и тѣшаше си потрѣкенти оканнѣи, и наоустн люди. и рѣша пришдѣше посланин къ юмоу: ико паде жрѣвий на сынъ твой, изволиша бо и возн сѣкѣ: да сътворимъ трѣбоу богомъ. и рече варигъ: не соуть то возн, нѣ дрѣво, дннсь юсть, а оутро изгниеть; не идить бо, ни пнють, ни молвять, нѣ соуть дѣлани роуками въ дрѣвѣ, а Богъ юсть юдинъ, юмоуже слоужать греци и кланюють си, иже сътвориля небо и землю, звѣзды и лоуноу и солнце и чловѣка, и далъ юсть юмоу жити на земли, а си возн чѣто съдѣлаша? сами дѣлани соуть, не дамъ сына своего вѣсомъ. они же шдѣше повѣдаша людемъ. они же възъмѣше ороужнѣ пондоша на нѣ, и развѣша дворъ около юго: онъ же стоише на сѣнхъ съ сыномъ своимъ. рѣша юмоу: вѣдай

сына своего, да въдамъ и богомъ. онъ же рече: аще соуть бози, то единого себе послють бога, да имоуть сынъ мой, а вы чемоу потрѣбоуете? и кликнуша, и посѣкоша сѣки подъ нима, и тако побивша ѿ. и не съвѣсть никътоже, кѣде положиша ѿ. быхоу бо тѣгда чловеци невѣгласи и погани. днѣволь радоваше сѣ семоу, не вѣды, яко близъ погыбѣль хотише быти кемоу. тако бо тѣшаше сѣ погоубити родъ хрестиньскый, нъ прогонимъ быше хрестомъ чьстанымъ въ нѣхъ странахъ, съде же маныше сѣ окаиный: яко съде ми юсть жилище, съде бо не соуть апостоли оучили, ни пророци прорекан, не вѣды пророка глаголюща: и нарекоу не люди мои люди мои; о апостолѣхъ бо рече: въ всю землю изидоша вѣщания ихъ, и въ конца въселеныя глаголи ихъ. аще и тѣлома апостоли не соуть съде были, нъ оучении ихъ аны троубы гласять по въселенѣи въ църкѣвахъ, ихъже оучениема повѣждаемъ протнвнаго врага, попирающе подъ нозѣ, якоже попраста и сии отъчаника, приемъша вѣнць небесный съ свитыми моученикы и правдыникы.

XL. Въ лѣто .д.сѹчв. иде Владимѣръ на Радимича. кѣ оу него воєвода Болчий Хвостъ, и посла и Владимѣръ прѣдъ собою, Болчий Хвоста. сѣрѣте ѿ на Рѣцѣ Пѣсьчанѣ, и повѣди Радимича Болчий Хвостъ: тѣма и Роусь корить сѣ Радимичемъ, глаголюще: Пѣсьчаньци колчий хвоста вѣгають. быша же Радимичи отъ рода Лиховъ, прѣшдыше тоу сѣ въселиша, и платить дань Роуси, повозъ везоуть и до сего дане.

Въ лѣто .д.сѹчг. иде Владимѣръ на Болгары съ Добрыню, съ оуемъ своимъ, въ ладняхъ, а Торъкы брѣгомъ приведе на конихъ, и повѣди Болгары. рече Добрыни Владимѣроу: съглаждахъ кладанникъ, и соуть вси въ сапозѣхъ, симъ дани намъ нѣ дати, пондѣкѣ искать лопотъниковъ. и сътвори миръ Владимѣръ съ Болгары, и ротѣ заходниша между собою, и рѣша Болгаре: толи не воудеть между нами мира, кели камень начьнетъ плавати, а хмель почьнетъ тоноути. и приде Владимѣръ Къиевоу.

Въ лѣто .д.сѹчд. придоша Болгары вѣры Боухъми-

ца, глаголюще: яко ты князь юси моудръ и съмысленъ, не вѣси закона, нъ вѣроуи въ законъ нашъ, и поклонн си Боухъмитоу. и рече Владимѣръ: како юсть вѣра ваша? они же рѣша: вѣроуемъ богоу, а Боухъмитъ ны оучить, глаголы: обрѣзати оуды тайныи и свинины не ясти, вина не пити, а по съмерти съ женами похоть творити блочдннхъ: дасть Боухъмитъ комоуждо по седми десятъ женъ краснхъ, избереть юдиноу красннхъ, и вьсѣхъ красотоу възложитъ на юдиноу, та боудеть юмоу жена; съде же, рече, достонть блочдъ творити вьсыкъ, на семь свѣтѣ аще боудеть къто оубогъ, то и тамо, и нна многа лять, юмже нѣ лъзѣ пьсати срама ради. Владимѣръ же слоушаше ихъ, вѣ бо самъ любви жены и блочдннне много, послоушаше сладъко, нѣ се юмоу вѣ нелюбо, обрѣзание оудовъ и о немдннн мьсь свинъ а о питин отъноудъ, рекы: Роуси юсть веселие питие, не можемъ безъ того быти. по томъ же придоша Нѣмьци, глаголюще: придохомъ послани отъ папежа. и рѣша юмоу: реклъ ти тако папежъ: землы твои яко и землы наша, а вѣра ваша не яко вѣра наша, вѣра бо наша свѣтъ юсть, кланнемъ си Богоу, иже сътворилъ небо и землю, звѣзды, мѣсьць и вьсыко дьуханнне, а бози ваши дрѣво соуть. Владимѣръ же рече: кака заповѣдь ваша? они же рѣша: пощеннне по снаѣ, аще къто пнеть или ясть, то вьсе въ славоу божию, рече оучитель нашъ Павлъ. рече же Владимѣръ Нѣмьцемъ: идѣте опыть, яко отьци наши сего не прнмали соуть. се слышавьше Жидове козарьстнн придоша, рекоуше: слышахомъ, яко прнходнша Болгаре и хрестнннне, оучаше ты къждо вѣрѣ своей; хрестнннне бо вѣроують, югоже мы распнхомъ, а мы вѣроуемъ юдномоу Богоу Аврамовоу, Исакороу, Ишковлю. и рече Владимѣръ: чьто юсть законъ вашъ? они же рѣша: обрѣзати си, свннны не ясти, ни замчнны, соуботоу хранннн. онъ же рече: то кѣде юсть землы ваша? они же рѣша: въ Иероусалнмѣ. онъ же рече: то тамо ли юсть и нынѣ? они же рѣша: разнѣва си Богъ на отьца наша, и расточн ны до странамъ грѣхъ ради нашихъ, и прѣдана бысть землы наша хрестнннномъ. онъ же рече: то како вы инѣхъ оучннн, сами отьверженн отъ Бога и расточнн? аще вы Богъ лю-

внѣ васъ и законъ вашъ, то не вѣстѣ расточени по чуждимъ землямъ; ꙗко намъ тожде мыслитѣ приити? по семъ же прислаша Греци къ Владимѣроу философа, глаголюще сице: слышахомъ, ꙗко приходили соуть Болгаре, оучаще ты приити вѣроу свою, нхъже вѣра оскверниають небо и землю, иже соуть проклати паче всѣхъ чловѣкъ, оуподобельше сѣ Годомоу и Гомороу, на иже поустѣ господь каменнѣ гороуше, и потоци ѿ, и погрызоша, ꙗко и си хъ ожидають днь погыбѣан нхъ, ꙗгда придетъ Богъ соудитъ земли, и погоуентъ всѣхъ творещамъ безаконни и скверны дѣющамъ: си бо омывають оходы свои, въ ротъ вѣливають, и по брадѣ мажють сѣ, помниають Бохъмита, тако же и жены нхъ творять тоужде скверноу и ино поуше, отъ свѣкоуплени мужьска и женьска вѣкоушають. си слышавъ Владимѣръ плюноу на землю, рекъ: нечисто ѣсть дѣло. рече же философъ: слышахомъ же и сѣ, ꙗко приходиша отъ Рима поучитъ васъ вѣрѣ своеѣ, нхъже вѣра маломъ сѣ нами развращена, слоужать бо опрѣснѣкы, рекъше оплатѣкы, нхъже Богъ не прѣда, иъ повелѣ хлѣбомъ слоужити, и прѣда апостоломъ, приемъ хлѣбъ и рекъ: сѣ ѣсть тѣло мое, ломимое за вы; такожде и чашю приемъ рече: сѣ ѣсть кровь моя новаго завѣта. си же того не творять, соуть не исправни вѣры. рече же Владимѣръ: придоша къ мѣнѣ Жидове, глаголюще: ꙗко Нѣмци и Греци вѣроують, ꙗкоже мы распахомъ. философъ же рече: въ истиноу въ того вѣроуемъ, тѣхъ бо пророци прорицахоу, ꙗко Богоу родити сѣ, а дроузи, распятоу вѣти и погребеноу а въ третин днь въскресоути и на небеса възити: они же ты пророкы извѣвахоу, дроугы прѣктирахоу. ꙗгда же събѣсть сѣ проречение си хъ, съниде на землю, и распятіе прии, и въскрѣсь на небеса възиде. си хъ же ождаше покаини за четьри дьсѣти и шесть лѣтъ, и не покаиша сѣ, и посла на ны Римляны, грады нхъ развѣша, а самы расточиша по странамъ, и работають въ странахъ. рече же Владимѣръ: то чьсо ради съниде Богъ на землю, и страсть такоу прии? отъвѣщавъ же философъ рече: аще хоуеши послоушатн, да скажу ти изъ начала, чьсо ради съниде Богъ на землю. Владимѣръ же рече: послоушаю радъ. и нача философъ гла-

голати сице: въ начало сътвори Богъ небо и землю въ первый день. и въ другой день сътвори твердь, иже есть по сре́дѣ воды: сего же днѣ раздѣлиша сѧ воды, полѧ нхъ възиде надъ твердь, а полѧ нхъ подъ твердь. а въ третини днѣ сътвори море и рѣкы и источьникы и сѣмена. въ четвертый днѣ солнце и луноу и звѣзды, и оукраси Богъ небо. видѣвъ же первый отъ ангелъ, старѣйшина чиноу ангельскоу, помысли въ себѣ, рекы: сънидоу на землю, и прѣимоу землю, и боудоу подовьнъ Богоу, и поставлю прѣстолю свой на облацѣхъ сѣверьскыхъ. и тоу ление съверже и съ невесе, и по немъ падоша, иже вѣша подъ нимъ, чинъ десятый. вѣ же имѧ противьникоу Сотонаилъ, въ негоже мѣсто постави старѣйшиноу Муханла: сотона же, грѣшивъ помысла своего и отъпадъ славы первымъ, нарече сѧ противьникъ Богоу. по семь же въ пятый днѣ сътвори Богъ киты и рыбы, гады и пѣтица перьнатыи. въ шестый же днѣ сътвори Богъ звѣри и скоты и гады земьныи, сътвори же и чловека: въ седмый же днѣ почи Богъ отъ дѣла своихъ, иже есть соубота. и насади Богъ рай на вѣстоцѣ въ Едемѣ, въведе тоу чловека, ижеже създа, и заповѣда юмоу отъ дрѣва всякого исти, отъ дрѣва же единого не исти, ижеже есть разоумѣти доброу и зѣлоу. и вѣ Ядамъ въ рай, видѣше Бога и славаше, игда ангели славашоу. и възложи Богъ на Ядамъ сѣнь, и оусыли Ядамъ, и възви Богъ едино ребро оу Ядама, сътвори юмоу женоу, и въведе ю въ рай къ Ядамоу, и рече Ядамъ: се, кость отъ кости моеи, а плоть отъ плоти моеи. сѧ нарече сѧ жена. и нарече Ядамъ скотомъ и пѣтицамъ имена, звѣремъ и гадомъ, а самѣма ангелъ повѣда] имена. и покори Богъ Ядамоу звѣри и скоты, и овладаше вѣскли, и послушахоу юго. видѣвъ же диаволь, яко почыте Богъ чловека, възавидѣвъ юмоу прѣобрази сѧ въ змию, и приде къ Ювзѣ, и рече юй: по чьто не иста отъ дрѣва, соущаго по сре́дѣ рай? и рече жена къ змии: рече Богъ: не имѧта исти, а ли, да оумрета съмртню. и [рече змии] къ женѣ: съмртню не оумрета, вѣдише ко Богъ, яко, въ ньже днѣ иста отъ него, отверзета сѧ очи ваю, и боудета яко и Богъ, разоумѣюща добро и зѣло. и видѣ] жена,

иже добро дрѣво въ садѣ, и възьмѣши сѣнѣсть, и въдасть
 моужю своему, и уста, и отверзоста съ очи има, и раз-
 оумѣста, иже нага ѣста, и съшиста листвиюемъ смо-
 къвельномъ прѣпоисаннїе. и рече Богъ: проклята земля въ
 дѣлѣхъ твоихъ, и въ печали тси вса дньи живота свое-
 го. и рече господь Богъ: ѣда како прострета роукою, и възь-
 мета отъ дрѣва животнаго, и живота въ вѣкы. и изгна
 господь Богъ Идама изъ рай. и сѣде прямо рай, плача съ
 и дѣлаи землю. и порадова съ сотона о проклятин земли.
 се на нѣ первое паднїе и горькый отвѣтъ, отъпаднїе
 ангельскаго житня. роди Идамъ Канна и Явела: вѣ Каннѣ
 ратай, а Явель пастоухъ. и несе Каннѣ отъ плода земли
 къ Богоу, и не прии Богъ даровъ него: Явель же принесе
 отъ агньць первенець, и прии Богъ дары Явелевы. со-
 топа же вѣлѣзе въ Канна, и пострѣкаше Канна оубити
 Явела. и рече Каннѣ: изидѣвѣ на поле, Явеля. иже изи-
 доста, вѣста Каннѣ, и хотыше оубити и, и не оумыше, ка-
 ко оубити и, и рече кемоу сотона: възьми камень, и оу-
 дари и. възьмѣ камень оуби и. и рече Богъ Канноу: кѣде
 ѣсть братъ твой? онъ же рече: ѣда стражъ кемоу братоу
 своему? и рече Богъ: кровь врата твоего вѣпнїеть къ
 мѣнкѣ, боудши стени и тристы съ до живота своего. Идамъ
 же и Ювга плачюща съ вѣста, и дивволь радоваше съ, ре-
 къ: се, негоже Богъ почыте, азъ сътворихъ кемоу отъпа-
 сти Бога, и се, нынѣ плачь кемоу налѣзоухъ. и плакаста съ
 по Явели лѣтъ три десяти, и не съгни тѣло его. и не оу-
 мьста его погresti, и повелѣнїемъ божиюемъ пѣтеньца
 два прилетѣста, ѣдинъ кемоу оумре, ѣдинъ же ископа кемоу,
 и вѣложи оумерѣшаго, и погребе и. видѣвѣша же се Идамъ
 и Ювга ископаста кемоу, и вѣложиста Явела, и погребоста
 съ плачюма. вѣвѣ же Идамъ лѣтъ двою сътоу и трїи де-
 сять роди Сидъ и двѣ дѣщери, и пои ѣдиноу Каннѣ, а
 другоу Сидѣ, и отъ тоу чловѣци расплодиша съ, и оу-
 множиша съ по земли. и не познаша сътворѣшаго и;
 исполниша съ блонда и вською нечистоты и оубнїства и
 зависти, живихоу скотьскы чловѣци. вѣ Ной ѣдинъ пра-
 вѣднѣ въ родѣ сѣмѣ, и роди три сынъ: Симъ, Хама,
 Яфета. и рече Богъ: не имать доухъ мой прѣживати въ

чловѣцѣхъ. и рече: да потрѣваю, ѡже сътворихъ, отъ чловѣка до скота. и рече господь Богъ Ноюви: сътвори ковчегъ въ долготу лакътъ трій сътъ, а въ шириноу пяти десятъ и възвышеніе трій десятъ лакътъ, ѡбо лакътемъ сиженъ зовоуть. дѣлаемоу же ковчегоу за сѣто лѣтъ повѣдаше Ной, ѡко быти потопоу, и посмѣхахоу си ѡмоу. ѡгда сѣдѣла ковчегъ, рече господь Ноюви: вѣлѣзи ты и жена твоа и сынове твои и снѣхы твои, и введеи къ себѣ по двоюмоу отъ всѣхъ скотъ и отъ всѣхъ пѣтица и отъ всѣхъ гадъ. и введе Ной, ѡже заповѣда ѡмоу Богъ. наведе Богъ потопъ на землю, потопе всака плоть, и ковчегъ плаваше на водѣ. ѡгда же посече вода, излѣзе Ной и сынове ѡго и жена ѡго: отъ снѣхъ расподи си земля. и быша чловѣци мнози и єдиногласни, и рѣша дроугъ къ дроугоу: съзидимъ столпъ до небесе. начаша здати, и рече Богъ: се, оумножиша си чловѣци, и помыслихъ соуетьни. и съниде Богъ, и размѣси ѡзыкъ на седмь десятъ и два ѡзыка. Идамовъ же бысть ѡзыкъ не отъятъ оу Евврата: тѣ бо єдинъ не приложи си къ безоумнонхъ, рекы сице: аще бы чловѣкомъ Богъ рекъ на небо столпъ дѣлати, то повелѣлъ бы самъ Богъ словомъ, ѡкоже сътвори небеса, землю, море, вса видима и невидима. сего ради того ѡзыкъ не прѣмѣни си: отъ сего соуть Еввратъ. на седмь десятъ и єдинъ ѡзыкъ раздѣлиша си, и разидоша си по странамъ, и кѣждо свои нравы прииша: по дншволю оученію ови рашеніемъ, кладиземъ и рѣкамъ жрихоу, и не познаша Бога. отъ Идама же и до потопа лѣтъ двѣ тисоуци двѣ сътѣ четыри десати и двѣ, а отъ потопа до раздѣленна ѡзыкъ лѣтъ пять сътѣ два десати и девять. по семь же дншволъ въ большє прѣльщеніе вѣверже чловѣкы, и начаша коумиръ творити, ови дрѣвяны, ови мѣдяны, а дроузи мраморны, а ни златы и сребрены, кланшхоу си имъ, и привождахоу сыны свои и дѣщеры, и закалахоу прѣдъ ними, и бѣ вса земля осквернена. начальникъ же быше коумиротворенію Героухъ, творыше бо коумиръ въ имена мертеыхъ чловѣкы, овѣмъ бывъшемъ цѣсаремъ, дроугомъ хравромъ и волхвомъ и женамъ прѣлюбодѣицамъ. съ же Героухъ роди

Өароу, Өара же рoди три сьны: Аврама и Нахора и
 Ирона. Өара же творыше коумирь, навькъ оу отца
 своего. Аврамъ же пришьдъ въ оумъ възрѣ на небо, и
 видѣ звѣзды и небо, и рече: въ истиноу, тѣ есть Богъ,
 иже сътвориша небо и землю, а отець мой прѣльщаеиъ
 чловѣкъ. и рече Аврамъ: искоушю вогы отца своего.
 и рече: отьче, чьто прѣльщаеиши чловѣкъ, твори коуми-
 ры дрѣвны? тѣ есть Богъ, иже сътвори небо и землю.
 примаъ Аврамъ огни зажьже идолы въ храминѣ. видѣвъ
 же Иронъ, братъ Аврамовъ, равьноуи по идолѣхъ, хо-
 ткѣ оумъчати идолы, и самъ съгорѣ тоу Иронъ, и оумре
 прѣдъ отьцемъ: прѣдъ снмъ во не бѣ оумиралъ сьнъ
 прѣдъ отьцемъ, нъ отьць прѣдъ сьномъ, отъ сего на-
 чаша оумирати сьнове прѣдъ отьци. възлюбн Богъ Авра-
 ма, и рече Богъ Аврамоу: изиди изъ домоу отца сво-
 его въ землю, въ нюже ти покажю, и сътворию ти въ и-
 зькъ великъ, благословитъ ти колѣна зьмьныи. и сътво-
 ри Аврамъ, икоже заповѣда юмоу Богъ. и пои Аврамъ сь-
 новьца своего Лота, (бѣ во юмоу Лотъ шюринъ и сь-
 новьць, бѣ во Аврамъ пошлъ братьню дѣщерь Иронию, Га-
 роу), и приде въ землю хананѣйскоу къ доубоу високоу, и
 рече Богъ къ Аврамоу: сѣмени твоюмоу дамъ землю сию. и
 поклони си Аврамъ Богоу. Аврамъ же быше лѣтъ седми
 десять и пяти, игда изиде отъ Харона: бѣ же Гара не-
 плодъ, болящи неплодъскымъ. рече Гара Аврамоу: вълѣ-
 зи къ рабѣ моей. и поемъши Гара Агарь въдасть ю моу-
 жю своему. и вълѣзе Аврамъ къ Агари: зачатъ и роди
 сына Агарь, и прозва и Аврамъ Изманлоу. Аврамъ бѣ
 лѣтъ осми десять и шести, игда роди си Изманлъ. по
 семь же зачньши Гара роди сына, и нарече ииш юмоу
 Исакъ. и повелѣ Богъ Аврамоу обрѣзати отроча, и обрѣза
 и въ осмый днь. възлюбн Богъ Аврама и племя юго, и
 нарече и въ люди себѣ, и отълоучи и отъ изькъ, нарекъ
 и люди свои. сьмоу же Исакоу възмогъшию, Аврамоу же
 живѣшию лѣтъ съто и седмъ десять и пять оумре, и по-
 гривенъ бысть. Исакоу же бывѣшию лѣтъ шести десять ро-
 ди два сына, Исава и Ишкова: Исавъ же бысть лоукавъ, а
 Ишковъ правьданъ. съ же Ишковъ работа оу оуми своего изъ

дѣщерѣ его изъ мѣньшам лѣтъ семь, и не дастъ ему Лаванъ, оуби его, рекъ: старѣйшую помни. и вѣдастъ ему Лию, старѣйшую, а изъ дрругихъ рекъ: ему работати дрругою семь лѣтъ. онъ же работа дрругою семь лѣтъ изъ Рахили, и пош сѣбѣ двѣ сестреници, отъ него же роди осемь сыновъ: Роувима, Симеона, Левгнѣю, Иуду, Исахара и Заулону, Иосифа и Бениамина, и отъ рабоу двою: Дана, Нефталима, Гада и Исра; и отъ снхъ расплодиша сѣ Жидове. Ишковъ же снидѣ въ Египтъ, съ лѣтъ съта и трии десѣтъ, съ родомъ своимъ, числомъ шестѣ десѣтъ и пяти доушъ. поживѣ же въ Египтѣ лѣтъ семь на десѣте, и оусѣпе, и поравотиша плѣми его за чѣтыри съта лѣтъ. по снхъ же лѣтѣхъ възмогша люди жидовьстѣи, и оумножиша сѣ, и наслахоу имъ Египти не работою. въ сѣ же врѣмена роди сѣ Моисей въ Жидѣхъ, и рѣша волски египтъстѣи цѣсарю, яко родилъ сѣ юсть дѣтица въ Жидѣхъ, иже хоцѣтъ погоубити Египтъ. тоу лѣнѣ повелѣ цѣсарь раждающа сѣ дѣти жидовьскѣи вѣмѣтати въ рѣкоу. мати же Моисѣева, оубоувѣши сѣ сего гоубенни, възъмѣши младенца вѣложи и въ кравицию, и несѣши постави въ лозѣ. въ сѣ же врѣмѣ снидѣ дѣщи Фараонова Фермоуфѣи коупатъ сѣ, видѣк отроча плачущѣ сѣ, възѣм ѣ, и пощадѣ, и нарече имѣ ему Моисей, и вѣс-корми. бѣсть отроча красьно, и бѣсть лѣтъ чѣтырь, и приведе ѣ дѣщи Фараона къ отцоу своему. видѣвъ же Моисѣи Фараонъ нача любити отроча, Моисѣи же храни сѣ за шню сѣронѣи вѣкнѣ съ главы цѣсаревы, и попра и видѣвъ же волхвъ рече цѣсаревѣ: о цѣсарю, погоубѣ отроча сѣ, аще ли не погоубѣши, имѣтъ погоубити вѣсего Египта. и не послауша его цѣсарь, нѣ пачѣ повелѣ не гоубити дѣтий жидовьскѣихъ. Моисѣевѣи же възмогъши бѣсть великѣ въ домоу Фараонѣ: бѣвъшию цѣсаревѣи иному възавидѣша ему волхварѣ. Моисѣи же оубенѣ египтъянина, обидищаго иверѣянина, вѣжа изъ Египта, и приде въ землю мадиамьскоу, и ходѣ по поустыни наоучи сѣ отъ ангѣла Гаврила о бѣтѣи вѣсего мира и о перевѣмъ чловѣкѣ, иже соутъ бѣла по немъ, по потопѣ и о сѣмѣшени изыкѣ, аще кто колѣко лѣтъ бѣлъ, звѣздѣноу хождению и число,

земельноу мѣроу и въсикоу моудрости. по семь же именъ сѣ
ямоу Богъ въ коупниѣ огнѣмъ, и рече ямоу: видѣхъ вѣдоу
люднѣ твонѣхъ въ Сюпѣтѣ, и низлѣзохъ изыти ѿ отъ
роукы сюпѣтскы, извести ѿ отъ земли той: ты же
иди къ Фараону, цѣсарю сюпѣтскоу, и речеши ямоу:
испоустѣ Израилѣ, да три дѣни положить трѣбоу Богоу:
лице не послоушаетъ тебе цѣсарь сюпѣтскый, поеню и
въскми чудесы мои. пришьдѣшиу Мойсѣевнѣ не послоу-
ша Фараонѣ, и попоустѣ Богъ десѣтъ казни на Фарао-
на, первая: рѣкы въ кровь; въторая: жабы; третняя:
мѣшица; четвертая: псыи моухы; пятая: сѣмерть на
скотѣ; шестая: прыщевѣ гороуши; седмая: градъ; осмая:
проузи; девѣтая: тѣма три дѣни; десѣтая: моръ въ чо-
вѣцѣхъ. сего же ради десѣтъ казнии въсть на нухъ, яко
десѣтъ мѣсицъ топиша дѣти жидовскы. югда же въсть
моръ въ Сюпѣтѣ, рече Фараонѣ Мойсѣевнѣ и братоу юго
Яроноу: отидѣта въ скорѣ. Мойсѣй же събравъ люди жи-
довскыи, понде отъ земли сюпѣтскы. и ведѣше ѿ го-
сподѣ поутѣмъ по поустыни къ чермьномуу морю, и прѣд-
идѣаше прѣдъ ними ноцию столпъ огнѣнъ, а въ дѣнь
облачѣнъ. слышавъ же Фараонѣ, яко вѣжатъ люднѣ, по-
гна по нухъ, и прѣтисноу ѿ къ морю. видѣвъше же люднѣ
жидовскыи вѣзъпиша на Мойсѣи, рекоуше: по чѣто изведе
ны на сѣмерть? и вѣзъпи Мойсѣй къ Богоу, и рече го-
сподѣ: чѣто вѣпниши къ мѣнѣ? оудари жыломъ въ море.
сѣтвори Мойсѣй тако, и растоупи сѣ вода на двою, и
въиндоша сынове израилевнѣ въ море. видѣвъ же Фараонѣ
погна по нухъ, сынове же израилевнѣ прѣндоша по соухоу;
яко излѣзоша на вѣгъ, сѣстоупи сѣ море о Фараонѣ и о
воухъ юго. и вѣзлюбѣи Богъ Израилѣ. и идоша отъ моря
три дѣни по поустыни, и придоша въ Меренѣ: вѣ тоу вода
горька, и вѣзропѣташа люднѣ на Бога, и показа имъ го-
сподѣ дрѣво, и вѣложи Мойсѣй въ водоу, и оусладиша сѣ
водѣ. по семь же пакы вѣзропѣташа на Мойсѣи и на Ярона,
рекоуше: лоуче ны быше въ Сюпѣтѣ, идеже ѿдыхомъ мѣса,
лоукъ и хлѣбъ до сыти. и рече господѣ къ Мойсѣевнѣ: слы-
шахъ гоугниниѣ сыновѣ израилевѣ. и вѣдасть имъ манноу
исти. по семь же дастъ имъ законъ на горѣ синѣистѣй. Мой-

снѣви вѣшьдѣшоу на гороу къ Богоу они сѣлиивѣше тѣлачю главоу поклониша сѣ акы Богоу, нхъже Мойснй неѣче три тысоуца. и по семь пакты вѣзропѣташа на Мойснй и Ярона, еже не вѣсть воды. и рече господь къ Мойснѣви: оудари жѣзломъ въ камень, ректы: юда изъ сего камени не испоустнеѣк воды? и разгнѣва сѣ господь на Мойснй, яко не вѣзвелнчи господа, и не вѣниде въ землю обѣтованоу ю сего ради, роупѣтанин онѣхъ ради; нѣ вѣзведе и на гороу вамьскоу, и показа юмоу землю обѣтованоу ю, и оумре Мойснй тоу на горѣ. и прии власть Исоусъ Навгинъ: сѣ приде въ землю обѣтованоу ю, и изеи хананѣйско плѣми, и вѣселн въ нхъ мѣсто сынны израилевы. оумерѣшоу же Исоусоу вѣсть соудни въ него мѣсто Юуда. и ннѣхъ соудни вѣсть четырине на деснате, при нхъже. забывѣше Бога, извѣдѣшаго ѣ изъ Сюпѣта, начаша слоужити вѣсомѣ. и разгнѣваеъ сѣ Богъ прѣдмышетъ ѣ иноплѣмѣннникомъ на расхушѣннне: югда сѣ начинахоу каыти, помиловашетъ нхъ; югда извѣавшѣтъ нхъ, пакы оукланнхоутъ сѣ на вѣсослоуженнне. по снхъ же соуждаше Илнй жрецъ, и по семь Самонлѣ пророкъ. и рѣша люднє Самонлоу: поставн намъ цѣсары. и разгнѣва сѣ господь на Израилы, и поставн надѣ нимъ цѣсары Саоула. таче Саоула не изволи ходити въ законѣ господьни, и изебра господь Давыда, и поставн цѣсары надѣ Израилемъ, и оугоди Давыдъ Богоу. сѣмоу Давыдоу кля сѣ Богъ, яко отъ плѣмене юго родити сѣ Богоу. первое нача пророчествовати, о вѣплошѣнни вожни, ректы: ншрѣва прѣжде дньннца роднхъ ты. сѣ же пророчествова лѣтъ четыри деснати, и оумре. и по немъ цѣсарьствова и пророчествова сынъ юго, Соломонъ, нже вѣзгради церквѣ Богоу, и нарече ю Святая Святыхъ. и вѣсть моудрѣ, нѣ на коньць пополаз сѣ. цѣсарьствовавъ лѣтъ четыри деснати оумре. по Соломонѣ же цѣсарьствова сынъ юго Ровоамъ: при семь раздѣли сѣ цѣсарьство на двоє, жидовьско въ Иероусалнмѣк юдино, а дроугоє въ Самарнн. въ Самарнн же цѣсарьствова Иеровоамъ, хлапъ Соломонъ, нже сѣтворн двѣ кравѣк златѣк, поставн юдиноу въ Бѣднлѣк на холмѣк, а дроугоу ю въ Данѣк, ректы: сѣ, бога твою, Израилю. и кланнхоу сѣ люднє, а Бога забывша. таче и въ Иероусалнмѣк начаша

забывати Бога и поклонити си Балуу, рекъше ратьноу богоу, иже ижесть Ярии, и забывша Бога отца своихъ. и нача Богъ посылати къ нимъ пророкы, пророци же начаша обличати ихъ о безаконни ихъ и слоужени коумиромъ: они же начаша пророкы изневати, обличаеми отъ нихъ. разгнѣва си Богъ на Израили, и рече: отриноу отъ себе, призовоу инъ люди, иже мене послушаютъ; аще съгрѣшати, и не помнюу безаконни ихъ. и нача посылати пророкы, глаголи имъ: прорицайте о отверженни жидовьсткѣ и о призванни странъ. первый же нача пророчествовати Осей, глаголи: прѣставляю цѣсарство домоу израилева, съкроушу лоукъ израилевъ, и не приложю помиловати пакы домоу израилева, нъ отъмѣтаи отвергоу си ихъ, глаголетъ господь, и боудоуть влоудыще въ изыцѣхъ. Иеремии же рече: аще станеть Гамонъ и Мойсей, не помилоую ихъ. пакы тѣжде Иеремии рече: тако глаголетъ господь: се, клухъ си именемъ моимъ великымъ, аще боудеть ими мое именуемо отъ селѣкъде въ оустѣхъ нюдѣйскыхъ. Иезекииль же рече: тако глаголетъ господь Ядонай: раскю въ и въси останѣкы ваша въ въси вѣтры, за не святаи мои осквернисте въскми негодовании своими, азъ же ты отриноу, и не имамъ ты помиловати пакы. Малахия же рече: тако глаголетъ господь: оуже ижесть ми хотѣнии оу васъ, по неже отъ вѣстока и до запада имя мое прослави си въ изыцѣхъ, на въсыкомъ мѣстѣ приносятъ си кадило имени моему и жертва чиста, за не велие имя мое въ изыцѣхъ: сего ради дамъ васъ на поносъ и на пришьствие въ въси изыкы. Исая же великый рече: тако глаголетъ господь: простроу роукоу свою на ты, и стѣлю ты, и раскю ты, пакы не приведу ты. и пакы тѣжде рече: възненавидѣхъ праздникы ваша и начатѣкы мѣсяцъ вашихъ, соуботъ вашихъ не приемяю. Ямосъ же пророкъ рече: слышите слово господне: азъ приемяю на вы плачь, домъ израилевъ наде си, и не приложи вѣстати. Малахия же рече: тако глаголетъ господь: послю на вы клятвоу, и прокленоу благословение ваше, разорю, и не боудеть въ васъ. и много пророчествоваша о отверженни ихъ. снмъ же пророкомъ повѣлъ Богъ пророчествовати о призванни инѣхъ странъ

въ нѣхъ мѣсто. нача звати Исани, тако глаголахъ: яко законъ отъ мене изидеть, и соудъ мой въ свѣтъ странамъ, приближавтъ сѣ скоро правѣда моя, изидеть (яко свѣтъ спасеніе мое), и на мышьцю мою страны оупъвають. Иеремии же рече: тако глаголетъ господь: положю дому нудноу закѣтъ новъ, дамъ (дамъ) законы въ разоумѣнне нѣхъ, и на сердца нѣхъ напишу ихъ, и боуду имъ въ Богъ, и ти боудутъ мѣнѣ въ люди. Исани же рече: ветъхашъ мимо идоша, а нова, иже възвѣщаю, и прѣжде възвѣщании ижевно бысть вамъ, пойте Богоу пѣснь новоу, работающимъ ми прозоветь сѣ ими ново, еже благословить сѣ въ всѣи земли, домъ мой домъ молитвѣ прозоветь сѣ всѣмъ языкомъ. тѣжде Исани глаголетъ: отъкрыють господь мышьцю свою свитою прѣдъ всѣми языки, и оузритъ всѣи конци земли спасеніе отъ Бога нашего. Давыдъ: хвалите господя, всѣи языци, и похвалите юго, всѣи людие. тако Богоу възлюбивѣшю новыи люди рече имъ съинти къ нимъ самъ, ивти сѣ чловѣкомъ плотию и пострадади за Идамово прѣстоупленіе. и начаша проричати о въплощени божи, первою Давыдъ, глаголахъ: рече господь гбсподьви моему: сяди о десноую мене, дондеже положю врагъ твоихъ подъножю ногама твоима. и пакы: рече господь къ мѣнѣ: сынъ мой иеси ты, азъ днѣсь родихъ ти. Исани же рече: ни съль, ни вѣстѣнникъ, нѣ самъ Богъ пришедъ съпасеть ны. и пакы: яко дѣтищъ родитъ сѣ намъ, ижемоу же бысть начало на рамѣ юго, и прозоветь сѣ ими юго велика: съвѣта ангелъ, велика власть юго, и мироу юго нѣсть конца. и пакы: се, дѣвица въ оутробѣ зачѣнеть, и родить сынъ, и прозовутъ ими ижемоу Еммануель. Михѣи же рече: ты Бидеоме, доме Ефрантовъ, иуда малъ иеси быти въ тысоущахъ Иудовахъ. изъ тебе во мѣнѣ изидеть старѣйшина, быти въ князь въ Израил, и исходъ юго отъ днѣи вѣка. сего ради дастъ и до врѣмене раждающимъ, родить, и прочи отъ брати юго обратитъ сѣ на сыны израилевы. Иеремии же рече: съ Богъ нашъ, и не вѣмѣнть сѣ инъ къ ижемоу. изобрѣте всыкъ поуть хоудожства, и дастъ и Ияковоу отрокоу своему; по сиухъ же ивти сѣ на земли, и съ чловѣкы поживе. и пакы: чло-

вѣкъ есть, кто оувѣсть, яко Богъ есть? яко чловѣкъ оумираеть. Захария же рече: не послушаша сына моего, и не оуслышу нхъ, глаголетъ господь. Осий рече: тако глаголетъ господь: плоть моя отъ нхъ. пророкоша же и страсти его, рекоуще, якоже рече Исая: оу лютѣ доуши нхъ, по неже съвѣтъ зълъ съвѣщаша, рекоуще: съвѣжимъ правдыника. и пакы тѣжде рече: тако глаголетъ господь: азъ не соупротивлю ся, ни глаголю противоу, хребеть мой дахъ на раны а ланитѣ мои на заоушение, и лица своего не отвертихъ отъ стыдѣнии заплевании. Иеремия же рече: придѣте, вѣложимъ дрѣво въ хлѣбъ его, истрѣбимъ отъ земли животъ его. Мойсей же рече о распятии его: оузрите жизнь вашу висицю прѣдъ очима вашима. и Давыдъ рече: въскоую шаташа ся изыци? Исая же рече: яко овца на заколеніе веденъ бысть. Сздра же рече: благословенъ Богъ, роуцѣ распростеръ свои съпасе Иероусалима. и о въскресеніи рекоша, Давыдъ: въстани, Боже, соуди земли, яко ты наслѣдиши въ всѣхъ странахъ. и пакы: въста яко съспий, господь. пакы: да въскреснетъ Богъ, и да разидоуть ся врази его. и пакы: въскреси, господи Боже мой, да и възнесеть ся роука твоя. Исая же рече: съходиши въ страну и сѣнь смъртноую, свѣтъ вънесиеть на вы. Захария же: и ты въ крови завѣта твоего испоустилъ еси оужьникы свои отъ рова, не имоуща воды. много пророчествоваша о немъ, еже събысть ся все. рече же Владимѣръ: то въ кое врѣмѣ събысть ся? и было ли се есть? яеда ли топерво хоцеть быти се? онъ же отвѣщавъ рече яемоу: яко оуже прѣжде събысть ся все, яегда Богъ въплоти ся: якоже во прѣжде рекохъ, Жидомъ пророкы изенваоушимъ, цѣсаремъ нхъ законы прѣстоупаоушимъ прѣдасть и въ расхыщеніе, и въ плѣнъ ведени быша въ Исоурию грѣхъ нхъ ради, и работаша тамо лѣтъ седмь десятъ. и по семь възвратиша ся въ землю свою, и не бѣ оу нхъ цѣсаря, нъ архіерѣи обладаоу ими до Ирода иноплемьнаника, иже овлада ими. въ сего же власти, въ лѣто пять тысоущьноуе и пять сътъноуе, посланъ бысть Гаврилъ въ Назаретъ къ дѣвици Марии, отъ колѣна Давыдова, рещи ей: радоуй ся, обрадованаи, господь

съ тобою. и отъ слова сего зачатъ Слово божнѣ въ оутробѣ,
и породѣ сына, нарече имя юмоу Иисусъ. и се, волски
придоша отъ вѣстока, глаголюще: кѣде юсть рождий си
цѣсарь жидовскъ? видѣхомъ бо звѣздоу юго на вѣстоцѣ,
и придохомъ поклонити си юмоу. оуслышавъ же се цѣсарь
Иродъ съмыте си и весь Иероусалимъ съ нимъ: призвавъ
книжники и старца людскыи въпраша ихъ: кѣде Хри-
стосъ раждаеть си? они же рѣша юмоу: въ Бидлеомѣ жи-
довьстѣмъ. Иродъ же се слышавъ посла, рекы: избийте
младенца соущаи двою лѣтоу. они же шдѣше избийша
младенца. Марія же оубоивъши си съкры отроча, Иосифъ
же съ Марією, понмъ отроча, вѣжа въ Сюпѣтъ; и бысть
тоу до оумертвни Иродова. въ Сюпѣтѣ же яви си ангель
Иосифоу, глаголы: вставъ понми отроча и мать юго, и
иди въ землю израилевоу. пришдѣшоу же юмоу въсели си
въ Назаредъ. възрастѣшоу же юмоу и бывѣшоу лѣтъ три
десѣтъ нача чюдеса творити и проповѣдати цѣсарьство не-
бесноу, и избра два на десѣте, шже оученикы себе нарече,
и нача чюдеса велика творити, мертвыи въскрѣшати, про-
каженныи очищати, хромыи ходити, слѣпымъ прозрѣ-
ннѣ творити, и ина многа чюдеса велика, шкоже быша про-
роци прорекли о немъ, глаголюще: тѣ недоугы наша ицѣли,
и волѣзни подѣи. и крести си въ Иерданѣ отъ Иоана, и по-
каза новымъ людемъ обновленнѣ. крестивѣшоу же си ю-
моу, се, отверзоша си небеса, и Духъ съходящъ зракомъ
голоуенномъ на нь, и гласъ глаголы: съ юсть сынъ мой
възлюбленый, о немъже благоизволихъ. послалше оучени-
кы свои проповѣдати цѣсарьство небесноу и покашннѣ въ
оставленнѣ грѣховъ. хоти исполнити пророчѣство нача про-
повѣдати, шко подобаетъ сыноу чловѣчьскомуу пострада-
ти, распатоу быти и въ третни днь въскресоути. оуча-
щю же юмоу въ церквѣи архіерѣи и книжници исполни-
ша си зависти, искахоу оубити и, и имъше и ведоша къ
гемонру Пилатоу. Пилатъ же испытавъ, шко безъ кныи
приведоша и, хотѣ испустити и, они же рѣша юмоу: аще
сего поустити, не имашн быти другъ кесарєви. Пилатъ же
повелѣ, да и распноутъ. они же понмъше Иисуса ведоша и
на мѣсто кранивко, и распыша и тоу. бысть тѣма по всей

земли отъ шестаго часа до деветаго, и при деветѣмъ часѣ испусти доухъ Иисусъ, цркъвннмъ запои раздра си на двою, мертви вѣсташа мнози, имѣже повелѣ въ рай ити. сънмѣше и съ креста положиша и въ гробѣ, и печатми запечатлѣша гробъ людине жидовьстини, и стража поставиша, рекоуще: юда оукрадоутъ и оученици юго. онъ же въ третин днн въскресе. шви си оученикомъ въскресе изъ мертвыхъ, рекы имѣ: идѣте въ вси изыкы, и наоучите вси страны крестище въ имя Отца и Сына и Святаго Доуха. прѣбывте же съ ними четыри десяти днни, швами си имѣ по въскресеии. югда исполниша си четыри десяти днни, повелѣ имѣ ити въ городъ иероньскою, и тоу шви си имѣ, и благословивъ ш рече имѣ: сидѣте въ градѣ Иероусалимѣ, дондеже пошлю обѣтование отца моего. и се рекъ възношаше си въ небо. они же поклониша си юмоу, и възвратиша си въ Иероусалимъ, и вяхоу въ иноу въ цркви. югда кончаша си днние пятьдесятни, съниде Доухъ Святый на апостолы. принимѣше обѣтование Святаго Доуха разидоша си по вселенкѣ, оучаше и крестище водою. рече же Владимѣръ: чьсо ради отъ жены роди си, и на дрѣвѣ распятъ си, и водою крести си? онъ же рече юмоу: сего ради, по неже исперва родъ чловѣчьскый женою съгрѣши, дивволъ прѣлести Ювгою Ядама, и отпаде рай, такожде и Богъ отмьстие дам дивволоу, женою первое побѣждение бысть дивволоу, женою во переѣие испаде Ядамъ изъ рай; отъ жены же въплотивъ си Богъ повелѣ въ рай вѣннн върннмъ. а еже на дрѣвѣ распятоу быти, сего ради, яко отъ дрѣва вѣкоушь испаде породы, Богъ же на дрѣвѣ страсть прии, да дрѣвомъ дивволъ побѣжденъ боудеть, и отъ дрѣва жнеоть приимоутъ правднни. а еже водою обновленне, по неже при Нои оумноживѣшемъ си грѣхомъ въ чловѣцѣхъ навде Богъ потопъ на землю, и потопи чловѣкы водою, сего ради рече Богъ: по неже погоубиухъ водою чловѣкы грѣхъ нхъ ради, нынѣ же пакы водою очншю грѣхы чловѣкомъ, обновленнею водою; нео жидовьскый родъ въ морн очистиша си отъ юупьтскаго злаго нрава, по неже вода изъ начала бысть первое, рече бо: доухъ божини ношаше си верхоу воды;

иже оубо и нынѣ крестити съ водою и доухомъ. проображеніе бысть первое водою, ижеже Гедеонъ прообрази по семь. игда приде къ нему ангелъ, вели кему ити на Маддаминъ, онъ искоушаша рече къ Богоу, положивъ роуно на гоумнѣ: аще боудеть по всей земли роса а на роунѣ соуша. и бысть тако. се же прообрази, иже иностраннии вѣша прѣжде соуша, а Жидове роса, послѣ же на странахъ роса, иже есть свѣтоѣ крещеніе, а на Жидѣхъ соуша. и пророци проповѣдаша, иже водою обновленіе боудеть. апостоломъ же оучащемъ по вселенѣй вѣровати Богоу, иже оученіе мѣ Греци прѣххомъ, вселеная вѣроуютъ оученію нхъ. поставилъ же есть Богъ единъ дѣла, въ нѣже хощеть соудити, пришедъ съ небеси, живымъ и мертвымъ и въздати комуждо по дѣломъ ижего, правдынымъ цѣсарство нечесноѣ и красотоу неизреченоу, веселіе безъ конца и не оумирати въ вѣкы, грѣшникомъ моукоу огнюю и червь неоусыпающа, и моуцѣ не боудеть конца. сица же боудуть моучениа, иже не вѣроуютъ къ Богоу нашему Исосу Христу: моучимъ боудеть въ огни, иже си не креститъ. и се рекъ показа Владимѣроу запоноу, на нейже вѣ написано соуднище господне, показываше кему о десьноую правдынымъ въ веселии прѣдидоуща въ рай, а о шуюю грѣшникы идоуща въ моукоу. Владимѣръ же въздѣхнувъ рече: добро симъ о десьноую, горе же симъ о шуюю. онъ же рече: аще хощеши о десьноую съ правдыными стати, то крести съ. Владимѣръ же положи на сердце своемъ, рекъ: пождоу и ище мало, хоти испытати о вѣхъ вѣрахъ. Владимѣръ же семоу дары многы вѣдавъ отъпоусты и съ честию великою.

XII. Въ лѣто .жсуче. съзва Владимѣръ боляръ своимъ и старьца градскымъ, и рече имъ: се, приходиша къ мѣнѣ Болгаре, рекоуще: прими законъ нашъ. по семь же приходиша Нѣмци, и ти хвалишюу законъ свой. по си хъ придоша Жидове. се же послѣжде придоша Греци, хулаши всеы законы, свой же хулаши, и много глаголаша съказоуще отъ начала мироу, о бытии всего мира: соутъ же хытро съказоуще, и чюдно слышати нхъ, любо комуждо слошати нхъ, и другый свѣтъ повѣдаютъ быти. да аще

кѣто, дѣють, въ нашу вѣроу стоупить, то пакы, оумеръ, вѣстанеть, и нѣ оумрѣти юмоу въ вѣкы: аще ли въ инъ законъ стоупить, то на ономъ свѣтѣ въ огни горѣти. да чѣто оума придасте? чѣто отвѣщаете? и рѣша болшре и старьци: вѣси, княже, яко своего никѣтоже не хоулитъ, нѣ хвалитъ; аще хоуши испытати гораздо, то имаши оу себе моужа: пославѣ испытай кожеждо ихъ слоужьбоу, и како кѣто слоужитъ Богоу. и бысть люба рѣчь князю и вѣсѣмъ людемъ, избраша моужа добры и съмыслъны, числомъ десять, и рѣша имъ: идѣте первое въ Болгары, и испытайте вѣроу ихъ и слоужьбоу. они же идоша, и пришедше видѣша скверныи дѣла и клананіе въ ропати. и идоша въ землю свою. и рече имъ Владимѣръ: идѣте пакы въ Нѣмьца, съгладайте такожде, и отъ тоудѣ идѣте въ Греки. они же идоша въ Нѣмьца, и съгладавше церквѣвною слоужьбоу ихъ идоша Цѣсарю Градоу, и вѣидоша къ цѣсарю. цѣсарь же испыта, кою ради выны идоша. они же съповѣдаша юмоу вса бывъшаи. се слышавѣ цѣсарь, радъ бывѣ, чѣсть великоу сътвори имъ въ тѣжде днь. на оутри посла къ патриархоу, глагола сице: идоша Роусы, пытающе вѣры нашии, да пристрой церквѣ и крилось, и самъ причини си въ свѣтительскыи ризы, да видыть славоу Бога нашего. си слышавѣ патриархъ повелѣ съзвати крилось: по обычаю сътвориша праздникъ, и кадла въжьгоша, пѣнии и ликы съставиша. и иде съ ними въ церквѣ, и поставиша ѿ на пространѣ мѣстѣ, показюще красотоу церквѣвною, пѣнии и слоужьбы архіерѣйскы, прѣстоиніе дияконъ, съказюще имъ слоуженіе Бога своего. они же въ изоумѣнии бывѣше, оудививѣше си, похвалиша слоужьбоу ихъ. и призвавѣша ѿ цѣсаря Василии и Костянтинъ рѣста имъ: идѣте въ землю вашу. и отъпоустниша ѿ съ дары великы и съ чѣстною. они же идоша въ землю свою. и съзва князь болшры свои и старьца. рече Владимѣръ: се, идоша посланни нами моужи, да слышимъ отъ нихъ бывѣше. и рече: съкажите прѣдъ друужиною. они же рѣша: яко ходихомъ въ Болгары, съмоурихомъ, како си покланяють въ храмѣ, рекъши въ ропати, стоище безъ поуса: поклонивѣ си сидеть, и зрить сѣмо.

и онамо, яко вѣшенъ, и нѣсть веселии въ нихъ, нѣ печаль и смрадъ великъ: нѣсть добръ законъ ихъ. и придохомъ въ Нѣмьца, и видѣхомъ въ храмѣхъ многы слоужьбы творища, а красоты не видѣхомъ никоюже. придохомъ же въ Грецы, и ведоша ны, идеже слоужати Богоу своему, и не съвѣмъ, на небѣ ли юсмъ были ли на земли, нѣсть бо на земли такого вида ли красоты такоу, и не доумѣюмъ съказати, тѣкъмо то вѣмъ, яко онѣде Богъ съ чловекомъ прѣговяеть, и юсть слоужьба ихъ паче всѣхъ странъ. мы оуко не можемъ забыти красоты той, всыкъ бо чловекъ аще въкоуситъ сладька, послѣди горести не принимаеть: тако и мы не имамъ съде быти. отвѣщавше же воиере рекоша: аще бы лихъ законъ гречьскый, то не бы баба твои пришла, Ольга, иже вѣ моудрѣйши всѣхъ чловекъ. отвѣщавъ же Владимѣръ рече: кѣде крещенне принимаемъ? они же рекоша: кѣде ти любо. и миноувѣшию лѣтоу,

XLII. Въ лѣто .x.сѣчс. иде Владимѣръ съ вои на Корьсоунь, градъ гречьскый, и затвориша си корьсоуныне въ градѣ, и ста Владимѣръ объ онъ полъ града въ лимни, дали града стрѣлище юдино, и ворихоу си крѣпко изъ града. Владимѣръ же объстои градъ. и изнемогахоу въ градѣ людие. и рече Владимѣръ къ гражданоумъ: аще си не въдасте, имамъ стоити и за три лѣта. они же не слоушаша того. Владимѣръ же изриди вои свои, и повелѣ присѣпоу сыпати къ градуу. симъ же съпоушемъ Корьсоуныне, подѣкопавъше стѣноу градьскоюу, крадоуше сыплемоуу персть, ношахоу къ себѣ въ градъ, сыплюще по срѣдѣ града; воиини же присѣпахоу боле, а Владимѣръ стоише. и се, моужь корьсоунынинъ стрѣли, именемъ Анастасъ, напъсавъ сице на стрѣлкѣ: кладязь, иже юсть за товою отъ вѣстока, изъ того вода идетъ по троубѣ: копавъ прѣими. Владимѣръ же се слышавъ, възрѣвъ на небо, рече: аще се си събоудеть, и самъ си крещю. и тоу авнию повелѣ копати прѣккы троубамъ, и прѣыша водоу. людие изнемогоша водною жаждю, и прѣдаша си. въниде Владимѣръ въ градъ и дружина его. и посла Владимѣръ къ цѣсарема, Василаню и Костянтиноу, глаголи сице: се, градъ

си. крести же си въ церквѣ святаго Василия, и юсть церкыта стоиши въ Коръсоуни градѣ на мѣстѣ по срѣдѣ града, идеже торгъ дѣють коръсоунине, полата же Владимѣръ съ краи церквѣе стоить и до сего дѣне, а цѣсаричина полата за олтаремя. по крещении же приведе цѣсаричю на браченнѣе. се же, не съвѣдоуше право, глаголють, яко крестилъ си юсть въ Кыевѣ; ини же рѣкша: въ Басилевѣ; друзи же инако съказаютъ. крещеноу же Владимѣроу, прѣдаша юмоу вѣроу крестиньскоу, рекоуше сице: да не прѣльстишь тебе иѣци отъ юретикъ, нѣ вѣроуи, сице глаголы: вѣроую въ единого Бога отьца, вседержителя, творьца невоу и земли, и до коньца вѣроу сию. и пакы вѣроую въ единого Бога отьца нерождена и въ единого Сына рождена и въ единъ святый Доухъ нсходящъ: три собьства съвершена, мьсльна, раздѣляема числомъ и собьствомъ, а не кожьствомъ, раздѣляють бо си нераздѣльно, и съвькоупають си неразмѣсно. Отьць бо присьно съи прѣбывають въ отьчествѣ, нерожденъ, безначальнъ, начало и вниа въсѣмъ, единѣмъ нерождениюмъ старѣи съ Сыноу и Доухови, отъ негоже раждають си Сынъ прѣжде въсѣхъ вѣкъ, нсходитъ же Доухъ святый безъ врѣмене и безъ тѣла, въ коупѣ Отьць, въ коупѣ Сынъ, въ коупѣ Доухъ святый юсть. Сынъ подобосоущнъ отьцю, рождениемъ тѣчню разньствоуи Отьцю и Доухоу. Доухъ юсть прѣсвятъ, Отьцю и Сыноу подобосоущнъ и присьносоущнъ. Отьцю бо отьчество, Сыноу же сыновьство, святомоу же Доухоу нсхождению. ни Отьць бо въ Сынъ ли въ Доухъ прѣстоупають, ни Сынъ въ Отьць и въ Доухъ, ни Доухъ въ Сынъ ли въ Отьць; неподвижна бо свойствни. не трие кози, единъ Богъ, по неже юдино божьство въ трехъ лицихъ. хотѣниема же Отьца и Доуха, свою съпасти тварь, отьчьскыухъ шдръ, нухъже не отьстоупи, съшкдъ и въ дѣвичьское ложе прѣчистою, акы кожни сѣми, въшьдъ, плоть съдоушевноу, словесьноу же и оумьноу, не прѣжде въвьшю, примъ, изиде Богъ въплоченъ, родивъ си неизреченъ, и дѣвьство мати съхрани нетѣлѣно, не съмьтении, ни размѣшении, ни нѣмѣненни пострадавъ, нѣ прѣбывъ, юже бѣ, въсть, юже не вѣ, примъ равни зракъ истинною, а не

мъчтаннємъ, всьсичьскы, развѣ грѣха, намъ подобнь
 бывѣ, волю бо роди си, волю възалака, волю възжада, во-
 лею троуди си, волю оустраши си, волю оумре, истинною, а
 не мъчтаннємъ, всьсѣ истьствьнаи, неоклеветанъ страсти
 чловѣчьства. распятъ же си, съ смерти възкоу си безгрѣшнь,
 възкресъ въ своѣй плоти, не видѣвъ истьлѣнни на не-
 беса възиде, и сѣде о десьноую Отца, придетъ же пакы съ
 славою соудити живымъ и мертвымъ, икоже възиде съ
 своєю платню, тако и сѣидеть. къ симъ ѣдино крѣщение
 исповѣдаю водою и доухомъ, пристоупаю къ прѣчистымъ
 тайнамъ, възроую въ истинно тѣло и кровь, приѣмлю
 церквьныи прѣдани, и кланяю си чьстанымъ иконамъ,
 кланяю си дрѣкоу чьстаному и всьсикому крестоу, сви-
 тымъ моцимъ и свитымъ съсоудомъ. възроую же и седми
 съборъ свитыхъ отца, ихъже ѣсть первый въ Никей трій
 сътъ и осми на десѣте, иже прокленъше Яри проповѣда-
 ша възроу непорочноу и правоу. възторый съборъ въ Ко-
 стьитини Градѣ свитыхъ отца съта и пяти десѣтъ,
 иже прокленъше Македонни доуховорца проповѣдаша
 троицю ѣдиносощьноу. третни же съборъ въ Ефесѣ сви-
 тыхъ отца двою сътоу на Несторни, иегоже прокленъше
 проповѣдаша свитоую богородицю. четвѣртый съборъ въ
 Халкидонѣ свитыхъ отца шести сътъ и трій десѣтъ на
 Евтоуха и Диоскора, иеюже проклаша свитни отци, изгла-
 сивъше съвершена Бога и съвершена чловѣка господа нашего
 Исоуса Христа. пятый съборъ въ Цѣсарь Градѣ свитыхъ
 отца съта и шести десѣтъ и пяти на Оригенова прѣдани
 и на Беагрии, ихъже проклаша свитни отци. шестый съ-
 боръ въ Цѣсарь Градѣ свитыхъ отца съта и седми десѣтъ
 на Бергии и Коура, ихъже проклаша свитни отци. сед-
 мый съборъ въ Никей свитыхъ отца трій сътъ и пяти
 десѣтъ, проклаша, иже си не поклонять иконамъ. не прѣчи-
 май же оучении отъ латинъ, ихъже оучение развращено:
 възлѣзъше бо въ церквь не поклонять си иконамъ, нъ стои
 поклонить си, и поклонивъ си напишетъ крестъ на земли и
 цѣлоуютъ, възставъ простъ станеть на немъ ногамн, да
 легъ цѣлоуютъ, а възставъ попираютъ. сего бо апостоли не
 прѣдаша, прѣдали бо соуть апостоли крестъ поставленъ цѣ-

ловати, и иконы прѣдаша цѣловати. Лоука ко евангелистѣ первое напъсавѣ посла въ Римѣ, якоже глаголетъ Василии. икона на первый образъ прѣходитъ. пакы же и землю глаголють матерню: да аще имѣ юсть земля мати, то отьць имѣ юсть небо, и сконнн бо сътвори Богъ небо, та же землю. тако глаголють: отьче нашъ, иже юси на небеси. аще ли по сихъ разоумоу земля юсть мати, то по чьто плюете на матеръ свою? да сѣмо ю лобзаете, и пакы оскверняете? сего же прѣжде Римляне не творихоу, нѣ исправляхоу на вьсѣхъ съборѣхъ, съходише си отъ Рима и отъ вьсѣхъ прѣстолю: на пръвѣмъ бо съборѣ иже на Ярии въ Никои отъ Рима Селивестръ посла епискоупы и прьзвоутеры, отъ Ялексанѣдрии Яданасий, отъ Цѣсаря Града Митрофанъ посла епискоупы отъ себе: тако исправляхоу вѣроу. на вѣторѣмъ же съборѣ отъ Рима Дамасъ, а отъ Ялексанѣдрии Тимодей, отъ Антиохии Мелетий, Коурнахъ иероусалимьскый, Григорий богословьць. на третинмъ же съборѣ Келестинъ римьскый, Коурнахъ алексанѣдрьскый, Оувеналии иероусалимьскый. на четвѣртѣмъ же съборѣ Леонтий римьскый, Янатолий Цѣсаря Града, Оувеналии иероусалимьскый. на пятѣмъ съборѣ римьскый Вигилии, Светоухий Цѣсаря Града, Яполинарий алексанѣдрьскый, Домьнъ антиохийскый. на шестѣмъ съборѣ отъ Рима Ягадонъ, Георгий Цѣсаря Града, Теофанъ антиохийскый, отъ Ялексанѣдрии Петръ мнихъ. на седмѣмъ съборѣ Янѣдрианъ отъ Рима, Тарасий Цѣсаря Града, Полантинъ алексанѣдрьскый, Теодоритъ антиохийскый, Илии иероусалимьскый. и си вси съ своимн епискоупы съходише си исправляхоу вѣроу. по семь же съборѣ Петръ гоугиньскый съ нѣмн шедъ въ Римъ и прѣстолю вьсхвативъ разврати вѣроу, отвергъ си отъ прѣстола иероусалимьска и алексанѣдрьска и Цѣсаря Града и антиохийска. възмоутиша Италию всю, сѣюще оучение свое разьно: ови бо попове юдиною женою оженивѣше си слоужать, а друзи до седми женъ поймающе слоужать, ихъже вьласти си оучениа. пращаютъ же грѣхы на дароу, юже юсть зѣлкѣ вьсего. Богъ да съхранитъ ти отъ сего.

XLIII. Владимѣръ же по семь поимъ цѣсарницу и Яна-

стаса и попы коръсоуньскы съ мощьми святаго Климен-
та и Фива, оученика его, помъ съсоуды церквъныи и
иконъ на благословеніе себѣ. постави же церквъ въ Коръ-
соуни на горѣ, идеже съсыпаша ерѣдѣ града, крадоуще, прн-
съпоу, иже церкы стонтъ и до сего дъне. възми же идъ
мѣднѣ двѣ капищи и четыри кони мѣднаты, иже и ныни
стоить за святою богородицею, иже не вѣдоущей мьнать
мраморныи соуща. вѣдасть же за вѣно Грекомъ Коръ-
соуни опать цѣсарница дѣла, а самъ приде Кыявоу. яко
приде, повелѣ коумиръ испроврѣци, овъ и неѣци, а дроугы
огневи прѣдати, Пероуна же повелѣ привязати коневи къ
хвостоу и влѣши съ горы по Боричевоу на Роучай, два на
десате моужа пристави тети жьзліемъ: се же не, яко
дрѣвоу чююцю, нъ на пороуганіе вѣсоу, иже прѣлѣшаше
симъ образомъ чловѣкы, да възмьздніе приметъ отъ чло-
вѣкы, велии іеси, Господи, чюдъна дѣла твои, въчера
чѣтомъ отъ чловѣкы, а дънсь пороугаемъ. влѣккомоу же
іемоу по Роучаю къ Днѣпроу плакахоу съ него невѣрнни лю-
днє, іеще бо не быхоу пришли святаго крещеннѣ. и при-
влѣккъше въриноуша и въ Днѣпрѣ. и пристави Владимѣръ,
рекы: аще кѣде пристанеть, въ отрѣквайте іего отъ ерѣга,
донъдеже порогы проидеть, то тѣгда охавнте съ іего. они
же повелѣнамъ сътвориша. яко поустниша и, проиде скво-
зѣ порогы, изверже и вѣтрѣ на рѣнь, и отъ толѣ прослоу
Пероуны Рѣнь, іакоже и до сего дъне словеть. по семъ же
Владимѣръ посла по всемоу градоу, глаголи: аще не обри-
цеть съ кѣто за оутра на рѣцѣ, богатъ ли, ли оубогъ или
нищъ ли работанъ, противнѣ мѣнѣ да боудеть. се слы-
шавѣше люднє съ радостію идыхоу, радоующе съ и глаголю-
ще: аще бы се не добро было, не бы сего князь и воиере при-
шли. на оутрнѣ же изиде Владимѣръ съ попы цѣсаричинны
и съ коръсоуньскыи на Днѣпрѣ, и съиде съ безъ числа лю-
днѣ: влѣзоша въ водоу, и стоихоу ови до шны, а дроузи
до персий, младенци же отъ ерѣга, дроузи же младенца
держаше, съвершени же ерждахоу, попове же стоище мо-
литвѣ творыхоу. и быше си видѣти радость на небеси и на
земли, толнко доушь съпасаемыхъ, а днѣволь стени глаго-
лаше: оувѣ мѣнѣ, іако отъ сюда прогонимъ іесма, съде бо

мъншихъ жнанище имѣти, яко съде не соуть оучении апостольска, ни соуть вѣдоущи Бога, нъ веселяхъ ся о слоужьбѣ ихъ, юже слоужаху мѣнѣ. и се, оуже повѣжденъ юсмь отъ невѣгласъ, а не отъ апостола, ни отъ моченика, не имамъ оуже цѣсарьствовати въ странахъ сихъ. крестнѣшемя же си людемъ идоша къждо въ домъ свои. Владимѣръ же радъ бѣвъ, яко позна Бога самъ и людие юго, възрѣвъ на небо рече: Боже, сътворивъи небо и землю, призири на новыи люди сии, и даждь имъ, Господи, оубѣдѣти тебе, истиннаго Бога, якоже оубѣдѣша страны хрестнианьскыи, и оутверди вѣроу въ нихъ правоу и несъвратьноу, и мѣнѣ помози, Господи, на соупротивнаго врага, да, надѣи си на ты и на твою державоу, повѣждю къзни юго. и се рекъ повелѣ роукити церквѣи и поставити по мѣстомъ, идеже стоиху коумири: и постави церквѣи святаго Василиа на холмѣ, идеже стоише коумиръ Пероунъ и прочии, идеже твориху трѣбѣи князь и людие. и нача ставити по градомъ церквѣи и попы и люди на крещенне приводити по всѣмъ градомъ и селомъ. пославъ нача поимати оу нарочитыи чадѣ дѣти, и даити нача на оученне книжноу, матере же чадъ сихъ плакаху ся по нихъ, юще бо не вяху ся оутвердилы вѣроу, нъ акы по мертвцихъ плакаху ся. сямъ же раздаваномъ на оученне книгамъ събѣсть ся пророчество на роусьстѣи земли, глаголющѣ: въ оны дни оуслышатъ глаоси словеса книжнаа, и шель боудеть языкъ гоугнивьхъ. си бо не вѣша прѣжде слышали словесе книжнаго, нъ по божию строю и по милости своеи помилова и Богъ, якоже рече пророкъ: помилую, югоже аще хощю. помилова бо нъ ваню пакыбѣити и обновленнею доуха, по изволению божию, а не по нашимъ дѣломъ. благословенъ Господь Иисусъ Христоръ, иже възлюбѣ новыи люди, роусьскою землю, и просвѣти ю крещеннею святымъ. тѣмъже и мы припадаемъ къ нему, глаголюще: Господи Иисусе Христе, чьто ти въздамы о вѣсѣхъ, иже дастъ намъ, грѣшникомъ намъ соущемъ. не дооумѣлемъ противоу даромъ твоимъ въздадимъ въздати, велии бо юси и чюдна дѣла твоа, величию твоемоу иѣсть коньца, родъ и родъ въсхвалитъ дѣла твоа. рекоу же

съ Давыдомъ: придѣте, възрадоуемъ ся Господевн, въскликнемъ Богоу и спасоу нашему, варимъ лице его въ исповѣданни, исповѣдающе ся ему, яко класъ, яко въ вѣкы милость его, яко избавилъ ны есть отъ врагъ нашихъ, рекъши отъ идола соудитъныхъ. и пакы рѣкъмъ съ Давыдомъ: въспойте Господевн пѣснь новоу, въпойте Господевн, вса земля, въспойте Господевн, благословите имя его, благословѣстите день отъ дне спасеннѣе его, възвѣстите въ языцѣхъ славоу его, въ всѣхъ людехъ чудеса его, яко великъ Господь и хвалень зѣло, и величнѣе его нѣсть конца. колнка ти радость, не единъ ни два спасаюта ся. рече бо Господь, яко радость бывають на небеси о единомъ грѣшникѣ кающемъ ся, се же, не единъ, ни два, нѣ вчинельно множество къ Богоу пристоупиша, святыхъ крещеннѣемъ просвѣщенн. якоже и пророкъ рече: въскроплю на вы водоу чистоу, и очистите ся отъ идола вашихъ и отъ грѣхъ вашихъ. пакы другъ пророкъ рече: кто яко Богъ? отъемши грѣхы и прѣстоупаи неправды, яко хоти милости есть. тѣ обратитъ и оущедритъ ны, и погроузитъ грѣхы наша въ глубинѣ. иво Павль глаголетъ: брати, яко насъ крести ся въ Исуса Христа, въ смерть его крестихомъ ся, и погребохомъ ся оубо съ нимъ крещеннѣемъ въ смерть, да якоже въста Христосъ отъ мертвыхъ славою отъчею, такожде и мы въ обновленнн житни поидемъ. и пакы: ветѣхашъ мимо идоша, и се, выша нова, ныны приближи ся намъ спасеннѣе, нош оусѣпе, а день приближи ся, имже приведеннѣе обрѣтохомъ вѣроу въ благодать сню, имже хвалимъ ся и стоимъ. нынѣ же свободнѣеши ся отъ грѣха, поработнѣеши ся Господевн, имате плодъ вашъ въ свѣщеннѣе. тѣмже должни есмы работати Господевн, радоующе ся ему, рече бо Давыдъ: работайте Господевн съ страхомъ, и радоуйте ся ему съ трепетомъ. мы же възъпнемъ къ Господоу Богоу нашему, глаголюще: благословенъ Господь, иже не дастъ насъ въ ловитвоу зюбомъ нхъ, сѣтъ съкроуши ся, и мы избавленн въхомъ отъ прѣлести днзвоя. и побыке память его съ шумомъ, и Господь въ вѣкы прѣбывають, хвалимъ отъ роусьскыхъ сыновъ, пѣваемъ въ

тронци, а дѣмонн прокланнаемн отъ благовѣрнѣхъ моужь и отъ говѣйнѣхъ женѣ, иже приши соуть крещеннѣ и покланнѣ въ отъпоущеннѣ грѣховѣ, новн люднѣ хрестиннѣсти, избрани Богомъ, Владимѣръ просвѣщенѣ самѣ и сынове ѿго и земаи ѿго. вѣ бо оу него сыновѣ два на десѣти: Бѣшеславѣ, Изяславѣ, Шрославѣ, Свѣтополкѣ, Бѣсевладѣ, Свѣтославѣ, Мѣстиславѣ, Борнѣ, Глѣбѣ, Станиславѣ, Позвиздѣ, Соуднславѣ. и посади Бѣшеслава въ Новѣ Градѣ, а Изяслава Полоцьскѣ, а Свѣтополака Тмуторокѣ, а Шрослава Ростовѣ: оумеръшию же старѣйшемоу Бѣшеславоу Новѣ Градѣ посади Шрослава Новѣ Градѣ, а Борнѣ Ростовѣ, а Глѣба Тмуторокѣ, Свѣтослава Дрѣвѣхѣ, Бѣсевлада Владимѣри, Мѣстислава Тмуторокани. и рече Владимѣръ: се нѣ добро, ѿстѣ мало градовѣ около Кнѣва. и нача ставити градѣ по Деснѣ и по Остри и по Трѣбежѣви и по Соулѣ и по Стоугнѣ, и поча нароувати моужа лоучьшамъ отъ Словѣнѣ и отъ Кривнѣ и отъ Чюди и отъ Бѣтичѣ, и отъ снѣхъ насели градѣ, вѣ бо ратѣ отъ Печенѣгѣ, и вѣ воюи сѣ съ нимн и одолаи имѣ.

XLIV. Бѣ лѣто .x̄.с҃҃чз. по семѣ же Владимѣръ живише въ законѣ хрестиннѣстѣ. помысли създати церквѣ прѣсвѣтымъ богородица, и посла вѣ приведе мастертѣ отъ Грекѣ. начѣнѣшию же здати и шко съконѣча зижда, оу Краси ю иконами, и пороучи ю Анастасоу корѣсоуниноу, и попы корѣсоунскѣмъ пристави слоужити въ ней, вѣда вѣ тоу вѣсе, иже вѣ възмалѣ въ Корѣсоуни, иконы и съсоудѣ и крестѣ.

Бѣ лѣто .x̄.с҃҃чн. въ лѣто .x̄.с҃҃чд. Владимѣръ заложи градѣ Бѣлѣ Градѣ, и нароуви въ нь отъ инѣхъ градовѣ, и много люднѣ съведе въ нь, вѣ бо любн градѣ сѣ.

XLV. Бѣ лѣто .x̄.с҃҃ф. иде Владимѣръ на Хрѣватѣ. пришѣдѣшию же ѿмоу съ войнѣмъ Хрѣватскѣмъ, сѣ, Печенѣзи придоша по оной странѣ отъ Соулѣ, Владимѣръ же понде противоу имѣ, и сѣрѣте ш на Трѣбежи на вродѣ, кѣде нынѣ Перѣславль. и ста Владимѣръ на сѣй странѣ, а Печенѣзи на оной, и не смѣхоу си на оноу страну, ни они на сию страну. и приѣха князь печенѣжскѣ кѣ рѣцѣ, вѣзва Владимѣра, и рече ѿмоу: выпусти ты свой моужѣ, а ш свой, да сѣ борета: да аще твой моужѣ оударитѣ монмѣ,

да не воюемъ за три лѣта; аще ли нашъ моужь оударишь вашимъ, да воюемъ за три лѣта. и разидоста си разьно. Владимѣръ же приде въ товары, и посла бирича по товаромъ, глаголю: нѣ тоу ли таково моужа, иже бы си шлъ съ печенѣжиномъ? и не оверѣте си никъдеже. за оутра приѣхаша Печенѣзи, и свой моужь приведоша, а оу нашихъ не бысть. и почла тоужити Владимѣръ, самъ по вьскѣмъ воюемъ. и приде юдинъ старъ моужь къ князю, и рече юмоу: княже, юсть оу мене юдинъ сынъ мьншій дома, а съ четьыркми юсмь вьшьль, а онъ дома, отъ дѣтства юго нѣсть къто имь оударишь: юдиною во ми и сваршю и ономоу мьноушю оуснию, разгнѣваетъ си на ми прѣкторже чрѣвь роукама. князь же се слышавъ радъ бысть, и посла по нь. и приведоша и къ князю, и князь повѣда юмоу вьси. съ же рече: княже, не вѣдѣ, могоу ли съ нь, да искоусятъ ми: нѣ тоу ли быка велика и сильна? и налѣзоша быкъ великъ и сильнъ, и повелѣ раздражити быка: вьзложиша на нь желѣза горшца, и быка поустриша, и повѣже быкъ мимо и, и поухати быка роукою за бокъ, и быни кожую съ мьсы, юлико юмоу роука зам. и рече юмоу Владимѣръ: можеши си съ нимъ врати. и на оутри приведоша Печенѣзи, и почаша звати: нѣ ли моужа? се, нашъ dospѣлъ. Владимѣръ же повелѣ той ноши облѣци си въ оруженіе, и пристоупиша тоу ови. вьпоустриша Печенѣзи моужь свой, бѣ же прѣвеликъ зѣло и страшнъ, и вьстоупи моужь Владимѣръ, и оузрѣ и печенѣжинъ, и посми си, бѣ во срѣднѣ тѣломъ. и размѣривѣше между оубѣма полкома поустриша и къ себѣ, и иста си, и почаста си крѣпко держати. и оудави печенѣжина въ роукоу до съмерти, и оудари имь о землю. и кликнуша, а Печенѣзи повѣгоша, и Роуць погнаша по нухъ сѣкоуще, и прогнаша и. Владимѣръ же радъ бывъ заложн градъ на бродѣ томъ, и нарече и Перешлава, за не прѣки славою отрокъ тѣ. Владимѣръ же великомъ моужемъ сътвори того и отца юго. Владимѣръ же вьзврати си въ Кыивъ съ повѣдою и съ славою великою.

Въ лѣто .x.sfv. въ лѣто .x.sfg. въ лѣто .x.sfd. Владимѣръ, видѣвъ церковь съвершеноу, вьшьдъ въ ню помолн си Богоу, глаголю: Господи Боже, призри съ невесе,

и виждь, и посѣти винограда своего, и съверши. иже насади десѣница твои, новѣи люди си, имже обрати азъ сердце въ разумъ, познати тебе, Бога истиннаго, и призи на церквѣ твою си, юже създахъ, недостойный ракъ твой, въ имя рождшаи ти матѣри приснодѣвѣи богородица: аще кто помолитъ си въ церквѣ сѣй, то оуслыши молитвою юго молитвы ради прѣчистѣи богородица. и помолнѣвшю си юмоу рече сице: даю церквѣ сѣй, свѣтѣй богородици, отъ имѣни моего и отъ градъ моихъ десѣтою часть. и положи написавъ клятву въ церквѣ сѣй, рекы: аще кто сего посоудитъ, да воудеть проклетъ. и въдасть десѣтиною Анастасоу корѣсоушнниноу, и сътвори праздникъ великъ въ тѣ дѣнь болшромъ и старѣцемъ людскымъ, и оубогымъ раздаи имѣнию много. по снхъ же придоша Печенѣзи къ Басилевоу, и Владимѣръ съ малою дружиною изиде противоу, и състоупнѣшима съ и не могъ сътерпѣти противоу подѣбѣгъ ста подъ мостомъ, юдва оукрѣвъ си противнѣхъ. и тѣгда обѣща си Владимѣръ поставити церквѣ Басилевѣ свѣтаго прѣображенни; вѣ бо въ тѣ дѣнь прѣображенни господни; югда си бысть сѣча. изывѣ же Владимѣръ сего постави церквѣ, и сътвори праздникъ великъ, вари три съта прѣваръ меоу, и съзываше болшры свои и посаденны, старѣишны по всеѣмъ градомъ и люди многы, и раздаи оубогымъ три съта гривнѣ. праздниковаѣтъ кнѣзь дѣний осмь възвращашеть си Кѣиевоу на оусѣпение свѣтѣи богородица, и тоу пакы сътворише праздникъ великъ, съзываше величьею множество народа. видѣ же люди хрѣстианы соуца радоваше си доушею и тѣломъ, и тако по всеи лѣта творыше. вѣ бо люби словеса книжнаи, слыша бо юдиною евангелию чѣтому: блаженн милостивни, яко ти помиловани боудоуть. и пакы: продайте имѣниа ваша, и дадите нишимъ. и пакы: не съкрывайте себѣ съкровищъ на земли, идеже тѣла тѣлитъ и татнию подѣкопывають, нѣ съкрывайте себѣ съкровище на небесехъ, идеже ни тѣла тѣлитъ, ни татнию крадоуть. и Давыда глаголюща: блаженъ моужь мироуши и даи. Соломона же слыша глаголюща: въдай нищемоу Богу въ занмъ дають. си слы-

шавѣ повелѣ въсикомоу нищемоу и оубогомоу приходити на дворѣ книжь и възимати въсикоу потрѣбоу, питнѣ и шде-
 ннѣ, и отъ скотъницѣ коунами. оустрон же и се, рекы: шко
 немощани и больни не могутъ долѣсти двора моего; повелѣ
 пристронти кола и въскладъше хлѣбы, мѣса, ры-
 бы, овоць разноличнѣй, медъ въ бѣчькахъ, и въ дру-
 гыхъ квасъ, возити по градомъ, въпрашающемъ: кдѣ
 больнѣ и нищѣ, не могу ходити? тѣмъ раздавахоу на по-
 трѣбоу. се же пакы творѣше людемъ своимъ, по всѣмъ недѣ-
 лам оустави на дворѣ въ гридъници пирѣ творити и прих-
 одити болшромъ и гридемъ и сѣтскымъ и десѣтскымъ и
 нарочитымъ моужемъ при книзи и безъ книзи, бѣваша
 множество мѣсѣ отъ скота и отъ звѣринны, быше по
 изобилнѣ отъ всего. югда же подъпнихоутъ ся, начнѣ-
 хоутъ ропѣтати на книзь, глаголюще: зъло юсть нашимъ
 главамъ; да намъ исти дрѣвнами лѣжницами, а не сере-
 нами. се слышавѣ Владимѣръ повелѣ исковати лѣжница
 сребрѣны, исти дружинѣ, рекы сице: шко серебромъ и злат-
 томъ не имамъ налѣсти дружинны, а дружиною налѣзоу
 сребро и злато, шкоже дѣдъ мой и отць мой донска ся
 дружиною злата и сребра. бѣ бо Владимѣръ любѣ дружи-
 ноу, съ ними доумам о строн земельнѣмъ и о ратехъ и оу-
 ставѣ земельнѣмъ. и бѣ живѣ съ книзи околъними ми-
 ромъ, съ Болеславомъ лѣдскымъ и съ Стефаномъ оугръ-
 скымъ и съ Индрихомъ чешскымъ, и бѣ мирѣ между
 ими и любѣ. живѣше же Владимѣръ въ страсѣ вожни. и
 оумножиша ся разбойнѣ, и рѣша епискоупи Владимѣроу:
 се, оумножиша ся разбойници, по чѣто не казниши ихъ?
 онъ же рече имъ: бою ся грѣха. они же рѣша юмоу: тѣ по-
 ставленѣ юси отъ Бога на казнѣ зълымъ а добрымъ на мило-
 ваннѣ: достонѣ ти казнити разбойника, нѣ съ испытомъ.
 Владимѣръ же отвергъ вирѣ нача казнити разбойникѣ
 и рѣша епискоупи и старьци: рать многа, а юже вира, то
 на ороужии и на конихъ боуди. и рече Владимѣръ: тако
 боуди. и живѣше Владимѣръ по оустроению отню и
 дѣднѣю.

XLVI. Бѣ лѣто .x.ѣ. Владимѣроу же шѣдъшо
 Новоу Градоу по верховнымъ вош на Печенѣгы; кѣ бо рать

велика безъ прѣстанн, въ се врѣмѣ оубѣдѣша Печенѣзи, яко книзи нѣ тоу, и придоша и сташа около Бѣла Града. и не дадоху емылѣсти изъ града, и вѣсть гладъ великъ въ градѣ, и не бѣ лѣзѣ Владимѣроу помощи, не бѣ бо вой оу него, Печенѣгъ же множество много. и оудолжи си остои въ градѣ, и бѣ гладъ великъ, и сътвориша вѣще въ градѣ, и рѣша: се, оуже хоцемъ помрѣти отъ глада, и отъ книзи помощи нѣ тоу, да лоуче ли ны помрѣти? вѣдадимъ си Печенѣгомъ, да кого живять, кого ли оумертвять; оуже помириемъ отъ глада. и тако съвѣтъ сътвориша. бѣ же єдинъ старецъ не бѣлъ на вѣщи томъ, и вѣпраша: чьсо ради вѣще бѣло? и людие повѣдаша ємоу, яко оутро хотять си людие прѣдати Печенѣгомъ. се слышавъ посла по старѣйшинны градскыи, и рече имъ: слышахъ, яко хоцете си прѣдати Печенѣгомъ. они же рѣша: не сътерпятъ людие глада. и рече имъ: послушайте мене, не прѣдайте си за три дѣни, и ѿ вѣ что велю, сътворите. они же ради обѣщаша си послушати. и рече имъ: съверѣте аще и по горсти овьса или пшеница или отроуенн. они же шѣдъше ради сънискаша. и повелѣ женамъ сътворити цѣжда, въ немъже варить кысѣль, и повелѣ ископати кладизь и вѣставити тамо кадь и налити цѣжда кадь. и повелѣ дроугъиь кладизь ископати и вѣставити тамо кадь. и повелѣ искати медоу. они же шѣдъше вѣзыша медоу лоукно, бѣ бо погребено въ книжи медоуши. и повелѣ расытити вельми и вѣлнити въ кадь въ дроузѣма кладизн. оутро же повелѣ послати по Печенѣгы. и граждане рѣша, шѣдъше къ Печенѣгомъ: помѣйте къ сѣкѣ таль нашъ, а вѣ поидѣте до десяти моужь въ градъ, да видите, чьто си дѣють въ градѣ нашемъ. Печенѣзи же ради бѣвѣтъше, мѣнѣше, яко прѣдати си хотять, поыша оу нихъ тали, а сами-извѣраша лоучышаи моужа, и послаша въ градъ, да разглядяють въ градѣ, чьто си дѣють. и придоша въ градъ, и рекоша имъ людие: по чьто гоувѣте себе? коли можете прѣстоити насъ? аще стонте за десять лѣтъ, чьто можете сътворити намъ? имѣемъ бо кормлю отъ земли: аще ли не вѣроуєте, да оузрите своимъ очима. и привѣдоша ѿ къ кладизю, идеже цѣжда, и почерпоша вѣдромъ, и литыша

въ латѣкы. и яко съвариша кыскль, помѣше придоша съ нами къ друугомоу кладыю, и почерпоша смты, и почаша шти сами первою, по томъ же Печенѣзи. и оудениша сѧ, и рекоша: не имоутъ вѣрты наши князи, аще не идытъ сами. людие же нааныша корчагоу цѣжда и смты отъ кладыи, и вѣдаша Печенѣгомъ. они же пришѣдъше повѣдаша всѧ быбѣшамъ. и варивѣше шша князи печенѣжстии, и подениша сѧ. и помѣше тали своимъ и онѣхъ поустивѣше вѣсташа отъ града, и въ свои си идоша.

XLVII. Въ лѣто .x.sfs. въ лѣто .x.sfz. въ лѣто .x.sfn. прѣстави сѧ Малѣфридъ. въ сѣзде лѣто прѣстави сѧ и Рогѣндъ, мати Шрослава.

Въ лѣто .x.sfd. прѣстави сѧ Изыславъ, отьць Брнчислава, сынъ Владимѣръ.

Въ лѣто .x.sfi. въ лѣто .x.sfa. прѣстави сѧ Исеславъ, сынъ Изыславъ, вноукъ Владимѣръ.

Въ лѣто .x.sfv. въ лѣто .x.sfg. въ лѣто .x.sfd. въ лѣто .x.sfi. прѣнесени смтти въ свитоую богородицю.

Въ лѣто .x.sfsi. въ лѣто .x.sfzi. въ лѣто .x.sfni. въ лѣто .x.sfdi. прѣстави сѧ цѣсарница Владимѣромъ Янна.

Въ лѣто .x.sfk. въ лѣто .x.sfka. въ лѣто .x.sfke. Шрославоу соущю Новѣ Градѣ и оурокомъ даущю Кыиевоу двѣ тысоуци гривнѣ отъ года до года, а тысоуци Новѣ Градѣ гридемъ раздавахоу, а тако даихоу всѧ посадици новоградытти. а Шрославъ сего не даише отьцю своему. и рече Владимѣръ: трѣбенте поути, и мостите мость; хотишетъ бо на Шрослава ити, на сына своего, нъ разболѣ сѧ.

Въ лѣто .x.sfkg. хотищю Владимѣроу ити на Шрослава, Шрославъ пославъ за море приведе Барыгы, вои сѧ отьца своего. нъ Богъ не вѣдасть диволоу радости. Владимѣроу бо разболѣвшю сѧ въ се врѣмѧ выше оу него Борисъ, Печенѣгомъ же идоущемъ на Роусь посла противоу намъ Бориса, самъ бо болѣше вельми, въ нейже болести и сѣконьча сѧ мѣсѧца июля въ пятый на десѧте днь. оумре же на Берестовѣмъ, и потанша и, вѣ бо Святуполкъ Кыиевѣ. ношню же междуу клѣтъма промавѣше помость,

обертѣвъше въ ковѣрь оужи съвѣсиша на землю, възложыше и на сани и възъше поставиша и въ свѣтѣй богородици, юже вѣ създаде самъ. се же оувѣдѣвъше людие, възъ числа сънидоша съ и плакаша съ по немъ, воише акы застоупницѣ ихъ земли, оубоши акы кормители, и възложиша и въ корстоу мраморноу, и съхраниша тѣло его съ плачемъ, блаженаго кнѣзи. съ есть новыи Костянтинъ великаго Рима, иже крести съ самъ и люди свои: тако и съ сътвори, подобно юмоу. аще бо и вѣ прѣжде на скверноноую похоть желаша, нъ послѣжде прилежа къ покашнню, шкоже апостола вѣщають: ижеже оумножи съ грѣхъ, тоу изобильствоуютъ благодать. (аще бо прѣжде въ невѣждьствѣ ютера вѣша съгрѣшениа, послѣди же расыпаша съ покашннемъ и милостынями. шкоже глаголетъ: въ немъже ти застаноу, въ томъ ти и соудю. шкоже пророкъ глаголетъ: живѣ азъ Идонай Господь, шкоже не хоцю съмерти грѣшника, нъ шкоже обратити съ юмоу отъ поути своего и живоу быти. обращениемъ обратити съ отъ поути своего зѣлаго. мнози бо правдыни творещи съ и по правдык живоущи къ съмерти съвращаютъ съ правого поути, и погыбають, а друзи развращени прѣвѣвають, и къ съмерти възпоминають съ, и покашннемъ добрымъ очистиа грѣхы, шкоже пророкъ глаголетъ: правдыныи не възможе съпасти съ въ днь грѣха юго. югда рекоу правдыномоу: живѣ боудеши, сий оуповають правдою своєю, ти сътвориши безаконне, вси правда юго не възпоминитъ съ, въ неправдык юго, юже сътвори, въ ней оумреть. и югда рекоу нечестивомоу: съмертию оумреши, ти обратитъ съ отъ поути своего, и сътвориши соудъ и правдоу, и занмъ отъдасть, и възсущенне възвратитъ, вси грѣси юго, иже съгрѣшилъ есть, не поминуютъ съ, шко соудъ и правдоу сътвориаъ есть, и живѣ боудеть въ нихъ. комоуждо васъ соудю по поути юго, доме израилевъ. сий же оумреть въ исповѣдани добрымъ покашннемъ расыпа грѣхы свои и милостынями, иже есть паче всего добрымъ, милостыни бо хоцю, рече, а не жертвѣ. милостыни бо есть всего лоуче и вѣше, възводиши до самого небеси прѣдъ Богъ, шкоже ангелъ Корнилиевъ рече: мо-

литеи твои и милостыни твои възидоша въ память
 прѣдъ Богомъ). дивно же есть се, колико докра сътворилъ
 роустьетѣй змани, крестилъ ю. мы же, християне соуще,
 не въздаемъ почести противоу оногo възданію. аще бо
 онъ не крестилъ бы насъ, то нынѣ были быхомъ въ прѣ-
 лести дивномъ, якоже и прародители наши погыноуша. да
 аще быхомъ имѣли потѣшаніе и мольбы приносили
 Богоу за нь въ днь прѣставленія юго, види Бога
 тѣшаніе наше къ нему, прославилъ бы и, намъ бо до-
 стоить за нь Бога молити, по неже тѣмъ Бога познахомъ.
 нъ даждь ти Господь по сердцею твоюмоу, и всѣи проши-
 нни твои исполни, югоже желаше цѣсарства невисьмаго,
 даждь ти Господь вѣнцъ съ правдыными, въ пици рай-
 стѣй веселіе и ангѣствованіе съ Ирамомъ и съ прочи-
 нни патршрхы, якоже Соломонъ рече: оумертшю моужю
 правдыноу не погыбаетъ оупованіе. сего бо память дер-
 жать роустьстни людие, поминающе святоу крещеніе, и
 прославляюще Бога въ молитвахъ и въ пѣсняхъ и въ псалъ-
 мѣхъ, поюще Господевн, новни людие, просвѣщенн свя-
 тымъ доухомъ, чающе надежда, великаго Бога и съпаса на-
 шего Исуса Христа въздати комоуждо противоу трау-
 домъ неизречною радость, юже боуди оулоучити въскъмъ
 християномъ. Свѣтополкъ же сѣде Кысѣкѣ по отци сво-
 емъ, и съзва кышны, и нача давати имъ имѣннє, они же
 принимаюу. и не вѣ сердце ихъ съ нимъ, яко брати ихъ
 вѣша съ Борисомъ. Борису же възвратившю сѣ съ вон,
 не обрѣтшю Печинѣгъ, вѣсть приде къ нему: отць ти
 оумераъ. и плака сѣ по отци велими, любимъ бо вѣ отъ-
 цемъ своимъ паче въскхъ, и ста на Ялтѣк пришадъ. рѣша
 же нему дружина отьни: сѣ, дружина оу тебе отьни и
 вон, понди, сиди Кысѣкѣ на столѣ отьни. онъ же рече: не
 боуди мѣнѣ възати роукы на брата своего старѣйшаго,
 аще отць ми оумре, то сѣ ми боуди въ отьца мѣсто. и сѣ
 слышавшє вон разидоша сѣ отъ него, Борисъ же стояше
 съ отрокы своимн. Свѣтополкъ же исполнилъ сѣ визане-
 ннє, Кайновъ съмыслъ примѣ, посылаи къ Борису гла-
 голаше: яко съ тобою хоцю любѣвъ имѣти, и къ отьню
 придамъ ти, лѣсти подъ нимъ, како бы и погочити.

Свѣтополкъ же приде нощию Вѣшеградоу, отай призка Поутъшю и вѣшеградскыи волаирца, и рече имъ: приниете ли ми вѣскъ сердцець? рече же Поутъша съ вѣшеградци: можемъ главы свои съложити за ти. онъ же рече имъ: не повѣдоуще никомоу же шадъше оубиите брата моего Бориса. они же въ скорѣ обѣщаша си яемоу се сътворити. о сакочыхъ во Соломонѣ рече: скорн соуть пролнати кровь безъ правды, ти ко обѣщаютъ си крови, и съвирають сѣбѣ зѣла, си поутнѣ соуть съконьчавающихсяъ безаконнѣ, нечестнѣмъ ко свою доушю яемлютъ. посланни же придоша на Яльтоу нощию, и подѣстоупиша ближе, и слышаша блаженаго Бориса поюща заоутреню, вѣ во яемоу вѣсть оуже, яко хотить погоубити и. и вѣставъ нача пѣти, глагола: Господи, чѣто си оумножиша сътоужающихи мѣнѣ? мнози вѣстають на мѣ. и пакы: яко стрѣлы твои вѣнъзоша въ мѣнѣ, яко азъ на раны готовъ, и болѣзнь моя прѣдъ мѣною ясть. и пакы глаголаше: Господи, оуслыши молитвоу мою, и не вѣниди въ соудъ съ рабомъ своимъ, яко не оправднть си прѣдъ тобою вѣскъ живый, яко погна врагъ доушю мою. и коньчавъ експсалъма, оувѣдѣвъ, яко послани соуть гоубнтъ яего, нача пѣти псалътырь, глагола: яко обидоша мѣ оуньци тоучьни, и съборъ зѣловнѣхъ осѣде мѣ, Господи, Боже мой, на ти оуповахъ, съпаси мѣ, и отъ вѣскъ гонящихъ избави мѣ. по семь же нача каноунъ пѣти. таче коньчавъ заоутреню помолн си, глагола, зѣри на иконоу, на образъ владъчнѣ, глагола: иице: Господи Иисусе Христе, иже симъ образомъ яви си на земли съпасения ради нашего, изволивъ своюю волю пригвоздити на крестѣ роуцѣ свои и принмъ страсть грѣхъ ради нашихъ, тако и мене съподобн принати страсть. се же не отъ протнѣнъхъ принимаю, нъ отъ брата своего, и не сътвори яемоу, Господи, въ семь грѣха. и помолнѣшю си яемоу възлеже на одрѣ своемъ. и се, нападоша акы звѣрнѣ дивни около шатъра, и насоуноуша и копни, и проводоша Бориса, и слоугоу яего, падъша на немъ, проводоша съ нимъ, вѣ во съ любимъ Борисомъ. выше отрокъ съ родомъ сынъ оугорскъ, именовъ Георгий, яегоже любаше по великоу Борисъ, вѣ во възложилъ на нь гривноу златоу

великоу, въ нѣйже прѣдѣстоиша прѣдѣ нимъ, извѣнша же и нѣмъ отрокы Борисовы многы. Георгиеви же семоу не моууще въ борзѣкъ сѣнати гривьны съ шны, оускѣноуша главоу ѿго, и тако сѣннша гривьноу тоу, а главоу отвергоша прочь. тѣмъже послѣжде не обрѣктоша тѣла ѿго въ тропини. Бориса же оуѣнѣвѣше окаинни, въвѣртѣвѣше въ шатарь, възложивѣше на кола, повезоша и, ѿще дышущю ѿмоу. оуѣдѣвѣ же се окаинный Свѣтополкъ, ѿко ѿще дышеть, посла два Барига приконьчатъ ѿго. онѣма же пришьдѣшема и видѣвѣшема, ѿко ѿще живѣ ѿсть, ѿдинъ ѿю изваѣкъкъ мьчѣ пронзе и къ сердѣцю. и тако съконьча се влаженый Борисъ, вѣнѣць примѣ отъ Христа Бога съ правдытми, причѣтъ се съ пророкы и апостолы, съ лнкы моученичѣскымаи въдварыи се, Яврамоу на лонѣк почивам, види неизреченоую радость, въспѣвамъ съ ангелы и веселии се съ лнкы свѣтыхъ. и положиша тѣло ѿго, принесѣше отай Вѣшнградоу, въ церкѣви свѣтаго Василиа. окаинни же се оуѣнѣца придоша къ Свѣтополкоу, акы хвалоу нмоуще, безаконьници. соуть же имена снмъ законопрѣстоупьникомъ: Поутъша и Тальць, Словича, Лышько, отьць же нхъ сотона. снци бо слоугы бѣси бѣвають, бѣси бо на зѣлою посылаѣми бѣвають, ангелан на благою посылаѣми. ангелъ бо чловѣккоу зѣла не сътворивѣтъ, нъ благою мьсантъ ѿмоу вьсегда, паче же хрѣстианомъ помагавѣтъ и застоупавѣтъ отъ соупротивьнаго дивбола, а бѣси на зѣлою вьсегда ловить, завидище ѿмоу, по нѣже видить чловѣкка Богомъ почьтена, и завидище ѿмоу на зѣло сълѣми скорн соуть. зѣлъ бо чловѣккъ, тѣща се на зѣлою, не хоужднѣ ѿсть бѣса, бѣси бо Бога вонть се, зѣлъ чловѣккъ ни Бога вонть се, ни чловѣккъ се стыднть, бѣси бо креста се вонть господьны, а чловѣккъ зѣлъ ни креста се вонть. Свѣтополкъ же окаинный помьсли въ свѣѣ, рекы: се, оуѣнхъ Бориса, како въ оуѣвити Глѣка? и примѣ помьсль Кайновъ, съ льстню посла къ Глѣбоу, глаголи снце: понди въ борзѣкъ, отьць ты зоветь, не здравить во вельми. Глѣвъ же въ борзѣкъ вѣсѣдѣ на кони, съ малою дружинною понде, бѣ бо послоушьланѣвъ отьцю. и пришьдѣшю ѿмоу на Болагоу, на прали потѣче се конь въ ровѣкъ, и наломи ѿмоу ногоу мало. и

приде Смольньскоу, и поиде отъ Смольньска, яко зрѣвемо, и ста на Смидинѣ въ насадѣ. въ се же врѣмѣ пришла въ вѣсть къ Шрославоу отъ Прѣдъславты о отъни съмерти, и посла Шрославъ къ Глѣбоу, глаголю: не ходи, отъца ти оумирахъ, а братъ ти оуенивъ отъ Свѣтополака. се слышавъ Глѣбъ възъпи вельми съ слезами, плача си по отъци, паче же по братѣ, и нача молити си съ слезами, глаголю: оубы мѣнѣ, Господи, лоуче бы ми оумрѣти съ братомъ нижели жити на свѣтѣ семь; аще во быхъ, брате мой, видѣлъ лице твое ангельскою, оумирахъ быхъ съ тобою: нынѣ же чьсо ради остахъ азъ единъ? кѣде соуть слова твои, иже глагола къ мѣнѣ, брате мой любилимый? нынѣ оуже не оуслышу тухаго твоего наказанна, да аще иси полоучилъ дерзновенне оу Бога, моли си о мѣнѣ, да и азъ быхъ тоужде страсть приимъ, лоуче бы ми съ тобою оумрѣти, неже въ свѣтѣ семь прѣльстѣнѣмъ жити. и сице имоу молящю си съ слезами, се, въ незапоу придоша посланни отъ Свѣтополака на погоубленне Глѣбоу, и тоу авне посланни иша корабль Глѣбовъ, и обнажиша оружене. отроци Глѣбови оуныша. окаинный же посланный Горисѣръ повелѣ въ борзѣ зарѣзати Глѣба, поваръ же Глѣбовъ, имени Тарчинъ, изиъзъ ножъ зарѣза Глѣба. акы агни непорочно принесе си на жертвоу Богови, въ воню благоуханни, жертва словесная, и прии вънѣцъ, въшѣдъ въ невестыи обитѣли оузрѣ жаляемаго врата своего, и радовалше си съ нимъ неизреченою радостно, юже оулоучиста братолюбиемъ своимъ. се, коль добро и коль красно иже жити братома въ коупѣ. окаинни же възвратиша си въспить, икоже рече Давыдъ: да възвратитъ си грѣшници въ адъ. онѣмъ же пришѣдъшемъ повѣдаша Свѣтополкоу: яко сътворихомъ повелѣнамъ тобою. онъ же се слышавъ възнесе си сердце юго вольма, не вѣдъ Давыда глаголюща: чьто си хвалиши о зълѣбѣ, сильнѣй? безаконне въсь днь оумысли изыкъ твой. Глѣбоу же оуенивою бывѣшю и поверженоу на врѣзѣ между двѣма кладѣма, по семь възвѣмъше возоша и, и положиша и оу врата своего Бориса въ церкъви свѣтаго Василии. и съвъкоуплена тѣлома, паче же доушама, оу владыкы въскхъ цѣсаря прѣкыка-

юща въ радости вѣскопчѣнѣй, къ свѣткѣ неизречѣнѣмъ, подающа цѣльбыны дарты роуьствѣй земли, и никѣмъ приходошнмъ страннѣнмъ съ вѣроу даета ицѣление, хромымъ ходити, слѣпымъ прозрѣнне, болышнмъ цѣлѣбѣ, океанымъ разрѣшнне, тѣмннцамъ отвѣрзѣнне, печальнымъ оутѣхоу, напастнмъ избавленне, и юста застоуьнника роуьствѣй земли и свѣтилалика снзюща и молища сѣ въ нноу къ владыцѣ о своухъ людѣхъ. тѣмъ же и мы должни юсмы хвалити достойно страстотерпыца Христова, молище сѣ прилежно къ нма, рекоуше: радоуѣта сѣ, страстотерпыца Христова, застоуьнника роуьскыи земли, иже ицѣление подаѣта приходошнмъ къ кама вѣроу и любѣвню; радоуѣта сѣ, небеснмъ жителѣ, въ плоти ангѣла быста, юдиномыслнмъ слоужителѣ, верста юдинообразна, свѣтымъ юдинодоуьшна, тѣмъ страждущнмъ вѣскѣмъ ицѣление подаѣта; радоуѣта сѣ, Борисе и Габѣе вогомоудрае, ико потока точита отъ кладизи воды живнооснныи; ицѣлениа истѣкаютъ вѣранымъ людѣмъ; радоуѣта сѣ, лоукаваго змни поправѣша, лоуча свѣтозарьна ивѣста сѣ, ико свѣтилѣ озарюща вѣсю землю роуьскоюу, вѣсгда тѣмоу отѣгоныща, ивѣлюща сѣ вѣроу неоуклонною; радоуѣта сѣ, недрѣманьное око сътижавѣша, доуша на съвершенне божиухъ свѣтѣухъ заповѣднѣй приимѣша въ сердцаи своѣмъ, блаженамъ; радоуѣта сѣ, брата, въ коупкѣ въ мѣстѣхъ златозарнѣхъ, въ сѣлѣхъ небеснѣхъ, въ славѣ неоувѣдающнн, ювѣже по достоиннню съподобенста сѣ; радоуѣта сѣ, божиини свѣтлостыи ивѣ обѣлѣстаивма, вѣсго мира обѣходита, вѣсы отѣгоныща, недоуьгы ицѣлѣюща, свѣтилалика прѣдобрае, застоуьнника тѣлаамъ, соуща съ Богомъ, божьствнмъ лоучамъ радживаивма въ нноу, добавиа страстнника, доуша прѣскѣщающа вѣрнмъ людѣмъ, вѣзвѣснаа бо юсть ваю свѣтоноснмъ любѣи небеснмъ, тѣмъ краснѣхъ вѣскѣхъ наслѣдоваста въ небеснѣмъ житнн, славоу и райскоюу пншоу и свѣтѣ разоуьмѣнѣй, краснѣмъ радости; радоуѣти сѣ, ико вѣса напѣлюща сердцаи, горѣсти и волѣзни отѣгоныща, страсти зѣлѣи ицѣлѣюща, каплямн кровнѣмъ свѣтымъ очервѣвѣша багрнннцоу, славнмъ, тоу же краснѣо носнща съ

Христомъ цѣсарьствоуѣта всегда, молиша си за новыи люди хрестинаньскыи и съродьникы свои, земля бо роусьска благослови си ваю кровию, и мощьми лежаща въ церквѣхъ доухомъ божьствѣнкѣ просвѣщаѣта, въ нейже съ моученикы яко моученика за люди свои молита си. радоуѣта си, свѣтлѣй звѣздѣ, за оутра въсходищини. нѣ христолюбиваи страсготерпыца и застоупьника наша, покорита поганьныи подѣ нозѣ княземъ нашимъ, молиша си къ владыцѣ Богоу нашему мирьно прѣбывати въ съвѣкоупинни и въ съдравни, избавляюща отъ оусобьныи рати и отъ проньрьства дьяволоу, съподобита же и насъ, поюцихъ и почитаюцихъ ваю чьстьноѣ торжьство, въ вси вѣкы до съконьчаниа.

XLVIII. Святѣполкъ же съ окаянъый и зълъый оуби Святѣслава, пославъ къ горѣ оугорьскѣй, вѣжащю яемоу въ Оугры, и нача помышляти, яко извеню всю вратню свою, и приемоу власть роусьскоюю яединѣ, помысливъ въскооумниемъ своимъ, не вѣды, яко Богъ даѣтъ власть, яемоуже хоцѣтъ, поставляѣтъ бо цѣсари и князи вѣшьнни, яегоже хоцѣтъ. аще бо каи земля оуправитъ си прѣдъ Богомъ, поставляѣтъ ей цѣсари или князи правьдѣна, любяща соудѣ и правьдоу, и властели оустрашѣтъ и соудню правьшаго соудѣ. аще бо князи правьдени бывають въ земли, то многа отъдають си съгрѣшениа землан: аще ли зълъи и лоукави бывають, то больше зѣло наводитъ Богъ на землю, по неже тѣ глава ясть землан, тако бо Исани рече: съгрѣшиша отъ главы и до ногу, яеже ясть отъ цѣсари и до простыхъ людей. люте бо градоу томоу, въ немьже князь оунѣ, любий вино пити съ гоусьми и съ младыи съвѣтънныи. сяковьми бо Богъ даѣтъ за грѣхы, а старыи и моудрыи отиметь, якоже Исани глаголетъ: отиметь Господь отъ Иероусалима крѣпъкаго, исполнна и чловѣка храбра и соудню и пророка и съмысльна и старьца и дивьна съвѣтъника и моудра хьтрьца и разоумьна послоушьнава. и поставлю оуношу князи имъ, и роугателѣ обладають ими. Святѣполкъ же окаянъый нача княжити Кывѣкъ, съзвавъ люди нача даѣти овѣмъ корзна, а другымъ коунами, раздадъ множество отьча богатьства. И прославоу

же не вѣдоущю отъны смерти Баризи вѣхоу мнози оу
 Шрослава, и насилне творихоу новоградьцемъ и женамъ
 нхъ. и вѣставъше новоградьци избивша Баригы въ дворѣ
 Поромони, и разгнѣва сѣ Шрославъ, и шедъ на Рокомъ
 сѣде въ дворѣ, и пославъ къ новоградьцемъ рече: оуже
 мѣнѣ снхъ нѣ крѣсити. и позва къ севѣ нарочитыи моу-
 жа, иже вѣхоу искли Баригы, и облыстивъ ѣ искчи. въ
 тоужде ношъ приде кѣмоу вѣсть изъ Кыева отъ сестры
 его Прѣдъславы: се, отъць ти оумерлъ, а Свѣтополкъ сѣ-
 дить ти Кыевѣ, оубневъ Бориса и по Глѣва пославъ, а
 блюди сѣ его по великоу. се слышавъ печальнѣ бысть о
 отъци и о дружинѣ. за оутра же събравъ извѣстѣкъ
 Новоградьца Шрославъ рече: о любя мои дружина, юже
 вѣчера избивхъ, а нынѣ вѣша на догѣ. и оутре слезы,
 и рече имѣ на вѣщи: отъць мой оумерлъ, а Свѣто-
 полкъ сѣдять Кыевѣ, избивая братию свою. и рѣша
 новоградьци: аще, книже, и братия наша искчена соуть,
 можемъ по тебѣ брати. и събра Шрославъ Баригъ тѣсоу-
 щю а прочинухъ вой четьри десяти тѣсоущь, и понде на
 Свѣтополка, нарикъ Бога, рекы: не ѣ почухъ избивати
 братию, нѣ онъ: да воудеть отъмьстникъ Богъ крове
 братия моиѣ, за не безъ вины пролиа кровь Борисовоу и
 Глѣковоу правдѣноу. юда и мѣнѣ сицежде сътворитъ?
 нѣ соуди ми, Господи, по правдѣ, да съконьчаютъ сѣ
 зѣлоба грѣшнаго. и понде на Свѣтополка. слышавъ же се
 Свѣтополкъ, идоуща Шрослава, пристрои безъ числа вой,
 Роуен и Печингъ, и изиде противоу Любвцю, обѣ онъ
 полъ Днѣпра, а Шрославъ обѣ сѣ.

XLIX. Въ лѣто .x.ѣфкд. приде Шрославъ на Свѣто-
 полка, и сташа противоу обѣ оба полы Днѣпра, и не смѣ-
 хоу ни сѣ на онѣ нанти, ни ти на снхъ, и стоимша мѣсѣца
 три противоу севѣ. и вожевода нача Свѣтополчь, вѣзди вѣз-
 лѣ брѣгъ, оукарити новоградьца, глаголи: чѣто придосте
 съ хромьцемъ симъ, а вѣ плотьници соущи? а приставимъ
 вѣ храмъ роуенти нашихъ. се слышавъше новоградьци
 рѣша Шрославоу: ико за оутра прѣвеземъ сѣ на нѣ, аще
 кѣто не пондетъ съ нами, сами его потьнемъ. бѣ бо оуже
 вѣ замразъ. Свѣтополкъ стоимше междуу двѣма язерома.

и всю ношѣ пилъ вѣ съ дружиною своею. Ярославъ же за оутра исполчнѣ дружиноу свою противоу свѣтоу прѣвезе си. и въскѣдѣше на вѣггъ отриноуша ладни отъ вѣгга, и пондоша противоу свѣтѣ, и състоупиша си на мѣстѣ. вѣсть сѣча зѣла, и не вѣ льзѣ изеромъ Печенѣгомъ помогати и притисоуша Святлополка съ дружиною къ изероу, и вѣстоупиша на ледѣ, и обломн си съ мнми ледѣ, и одаати нача Ярославъ, Святлополкъ же вѣжа въ Лиухы. Ярославъ же сѣде Кыевѣ на столѣ отъни и дѣдъни. и въ тѣгда Ярославъ лѣтъ двою деситоу и осми.

Въ лѣто . . . сѣке. Ярославъ иде въ Кыевъ, и погорѣ церкъви.

Л. Въ лѣто . . . сѣкс. приде Болеславъ съ Святлополкомъ на Ярослава съ Лиухы. Ярославъ же съвѣкоупнѣ Роушь, Барыгы и Гловѣны, понде противоу Болеславоу и Святлополкоу, и приде Болыню, и сташа оба полъ рѣкы Боуга. и вѣ оу Ярослава кормильць и воевода, именеми Боуды, и нача оукарити Болеслава, глаголю: да то ти прекодемъ трѣскою чрѣво твою толстою. вѣ во Болеславъ великъ и тыжкъ, шко ни на кони могъ сѣдѣти, нѣ више съмыслнѣ. и рече Болеславъ къ дружинѣ своей: аще въ сего оукора нѣ жалъ, азъ юдинѣ погыноу. вѣскѣдѣ на конь въвѣде въ рѣкоу, и по немъ вон зего: Ярославъ же не оутыгноу исполчнти си, и побѣди Болеславъ Ярослава. Ярославъ же оубѣжа съ четырьми моужн Новоу Градоу, Болеславъ же вѣниде въ Кыевъ съ Святлополкомъ. и рече Болеславъ: разведѣте дружиноу мою по градомъ на покормѣ. и вѣсть тако. Ярославоу же приеѣггышю Новоу Градоу, хотыше вѣжати за море, и посадъникъ Къснитинъ, сынъ Добрынь, съ новоградъци расѣкоша ладни Ярославли, рѣкоуци: хошемъ си и юще бити съ Болеславоу и съ Святлополкомъ. начаша скотъ събирати, отъ моужа по четыри коуны, а отъ старостѣ по деситѣ гривнѣ, а отъ волиръ по осмѣ на деситѣ гривнѣ. и привѣдоша Барыгы, и вѣдаша имъ скотъ, и съвѣкоупн Ярославъ вон многы. Болеславъ же вѣ Кыевѣ сѣди, окаянъи же Святлополкъ рече: юанкоже Лиуховъ по градомъ, избивайте ш. и избивша Лиухы. Болеславъ же побѣже изъ Кыева, вѣзъмъ имѣнне и

воиры Ирослава и сестрѣ его, и Анастаса пристави десятиннаго къ имѣнню (бѣ бо съ имоу вѣвѣрилъ астьню) и людей множество веде съ собою, и грады червеньскыи заи себѣ, и приде въ свою землю. Святуполкъ же нача книжити Кыивѣк, и поиде Ирославъ на Святуполка, и побѣди Ирославъ Святуполка, и бѣжа Святуполкъ въ Печенѣгы.

LI. Въ лѣто .д.ѡѡз. приде Святуполкъ съ Печенѣгы въ силѣ тиждѣк, и Ирославъ събра множество вой, и изиде прѣтивоу имоу на Ялтоу. Ирославъ ста на мѣстѣ, идеже оубиша Бориса. и въздѣвъ роуцѣк на него рече: кровь брата моего въпниеть къ тебѣ, владыко, мѣсти отъ крови правдынаго сего, икоже мѣстилъ еси крови Явлевѣы, положи на Кайнѣ стнаице и трисение, тако положи и на семь. помолитъ съ рече: брата мой, аще юста и тѣломъ отъ сюда, нѣ молатвою помозѣта ми на прѣтивнаго сего, оубицию и гордаго. и се имоу рекъшию поидоша прѣтивоу себѣ, и покрыша поле альтскою обон отъ множества вой. бѣ же пытѣкъ тѣгда, възходыцию солицию, и състоупиша съ обон, и въмьсть сѣча зѣла, икоже нѣ была въ Роуси. и за роуцы имающе сѣчахоу съ, и състоупиша съ трижды, ико по оудолнѣмъ крови тиши. къ вечероу же одолѣ Ирославъ, а Святуполкъ бѣжа. и бѣжацию имоу нападе на нь бѣсъ, и раслабѣша кости его, и не можаше сѣдѣти на кони, и несхоутъ и на носилѣхъ, и принесоша и къ Берестню, бѣгающе съ нимъ. онъ же глаголаше: побѣгнѣте съ мѣною, женоутъ по насъ. отроци же его възсылахоу прѣтивоу: юда къто женеть по насъ? и не бѣ никогоже въ слѣдѣ гонища, и бѣжахоу съ нимъ. онъ же въ немощи лежа. и възхопнѣ съ глаголаше: юсе женоутъ, побѣгнѣте. не можаше терпѣти на юдиноу мѣстѣ, и пробѣжа льдыскою землю, гонимъ боживѣмъ гнѣвомъ, и прнеѣжа въ поустьыню междуу Лихы и Чехы, и тоу испроверже зѣлѣ животъ свой. югоже по правдѣ, ико неправдына, соудоу нашѣдъшию на нь, по отъшѣствии сего сѣтѣ приша моуцы, окамнаго: показоваше ивѣ посланам пагоубьнам рана, въ сѣмерть немилостивно възгна и, и по сѣмерти вѣчноу моучимъ юсть съвизанъ. юсть же могыла его въ поустьыни

и до сего дѣне, исходить же отъ немъ смрадъ зълъ. се же Богъ показа на наказаніе княземъ роусьскымъ, да, аще сии іеще сицежде сътворять, се слышавъши, тоужде казнь приемоутъ, нъ и колышо сѣи, по неже вѣдоуше се сътворять такожде зѣло оубийство. седмь бо мьстий прии Каннъ, оубиевъ Явелы, а Ламехъ седмь десить: по неже вѣ Каннъ не вѣдъты мьщенни прияти отъ Бога, а Ламехъ, вѣдъты казнь, бывъшую на прародителн іего, сътеори оубийство. рече бо Ламехъ къ своимъ женама: моужа оубихъ въ вѣдътъ мьнѣ и оуношо въ извоу мьнѣ, тѣмъ же, рече, седмь десить мьстий на мьнѣ, по неже, рече, вѣдѣи сътворихъ. съ Ламехъ оубен два брата Снохова, и пошъ сѣвѣ женѣ іюю: съ же Свѣтополкъ, новыи Явимелехъ, иже сѣи вѣ родилъ отъ прѣлюбодѣшнни, иже изен братию свою, сыны Гедѣоновы. тако и сѣ бѣсть. Ирославъ же сѣде Кывевѣ, оутерь пота съ дружиною своєю, показавъ повѣдоу и троудъ великъ.

Въ лѣто . . . ѡфки. роди сѣи оу Ирослава сынъ, и нарече имя іемоу Владимѣръ.

Въ лѣто . . . ѡфкд. приде Бричиславъ, сынъ Изиславль, вноукъ Владимѣръ, на Новъ Градъ, и замъ Новъ Градъ, и поимъ множество новоградьцъ и имѣнниє ихъ понде Полотьскоу опытъ. и пришъдъшю іемоу къ Соудомирн рѣцѣ, Ирославъ изъ Кывева въ седмъи дѣнь постиже и тоу, и побѣди Ирославъ Бричислава, и новоградьца врати Новоу Градоу, а Бричиславъ вѣжа Полотьскоу.

LII. Въ лѣто . . . ѡфл. приде Ирославъ къ Берестню. въ сн же вѣрѣмена Мьстиславоу соушю Тмоуторокани понде на Касогты. слышавъ же сѣ князь касожьскыи Редѣди изиде противоу томоу, и ставъшема обѣма полкома противоу сѣвѣ рече Редѣди къ Мьстиславоу: чьсо ради гоувиетъ доужиноу между собою? нъ сънидѣвѣ сѣ сама братъ: да аще одолѣиши ты, то вѣзьмешн имѣнниє мое и женоу мою и дѣти мои и землю мою; аще ли азъ одолѣю, то вѣзьмоу твоє вѣсе. и рече Мьстиславъ: тако боудн. и рече Редѣди къ Мьстиславоу: не ороужнємъ сѣи вийвѣ, нъ борьбою. и иста сѣи брати крѣпъко, и на долзѣ борюшема сѣи има нача изнемагати Мьстиславъ, вѣ бо великъ и сильнъ

Рече же, и рече Мъстиславъ: о прѣчистиаи богородице, помози ми, аще бо одолѣю семоу, съзиждоу церковь въ имя твое. и се рекъ оудари имя о землю, и вынази ножь, и зарѣза Редедю, и шьдъ къ землю юго възъи въсе имѣннне юго, женоу юго и дѣти юго, и дань възложи на Касогы, и пришьдъ Тмоутороканю заложн церковь свѣтymi богородица, и създа ю, иже стоитъ и до сего дане Тмоуторокани.

Въ лѣто . . . ѡѡла. поиде Мъстиславъ на Ирослава съ Козары и съ Касогы.

ЛШ. Въ лѣто . . . ѡѡла. Ирославою соуцию Новѣ Градѣ приде Мъстиславъ изъ Тмоуторокани Кыевоу, и не приша юго кышане. онъ же шьдъ сѣде на столѣ Черниговѣ, Ирославою соуцию Новѣ Градѣ тѣгда. въ се же лѣто възсташа волсви въ Соуздали, и извнвахоу старою чадь по диволоу наоучению и бѣсованию, глаголюще: яко си держать гоенно. и бѣ мнѣжь великъ и гладъ по всей той странѣ. и идоша по Болзѣ вси людие въ Болгары, и привизоша жито, и тако ожнша. слышавъ же Ирославъ волхвы приде Соуздали, и изимавъ волхвы расточи, а дроугymi показни, рекы сице: Богъ наводитъ по грѣхомъ на коюждо землю гладомъ или моромъ ли ведромъ ли иною казнию, а чловѣкъ не вѣсть ничѣтоже. и възвратнѣкъ сѣ Ирославъ приде Новоу Градоу, и посла за море по Барыгы. и приде Икоунъ съ Барыгы. и вѣ Икоунъ слѣпъ, и лоуда бѣ оу него златомъ истѣкана. и приде къ Ирославою. и иде Ирославъ съ Икоуномъ на Мъстислава, Мъстиславъ же слышавъ възиде противоу имя къ Лиственоу. Мъстиславъ же съ вечера исполчнѣ дроужиноу постави Стверъ въ чело противоу Барыгомъ, а самъ ста съ дроужиною своею по крнлома. и вѣвѣши ноши вѣсть тѣма и молнии и громъ и дѣждь. и рече Мъстиславъ дроужинѣ своей: пондѣкъ на ны. и поиде Мъстиславъ, и Ирославъ противоу юмоу. и състоупи сѣ чело, Стверъ, съ Барыгы, и троудиша сѣ Барызи сѣкоуше Стверъ, и по семь настоупи Мъстиславъ съ дроужиною своею, и нача сѣщи Барыгы, и вѣсть сѣча сильна, яко посвѣтише молнии, влещашетъ сѣ ороужие, и вѣ гроза велика и сѣча сильна и страшна. видѣвъ же Ирославъ,

иже побѣждаемъ юсть, побѣже съ Икоуномъ, кннзема варыжьскыма, и Икоунъ тоу отъвѣже люды златыи. Ирославъ же приде Новоу Градоу, а Икоунъ иде за море. Мьстиславъ же о свѣтъ за оутра видѣвъ лежаща скъченныи отъ сконхъ Сѣверъ Барыгы Ирославамъ рече: кѣто семоу нѣ радѣ? се, лежитъ Сѣверининъ, а се, Барыгъ, а дружина своимъ цѣла. и посла Мьстиславъ по Ирослава, глаголю: сѣди ты на столѣ своемъ Кыевѣ, ты еси старѣйший братъ, а мѣнѣ боуди си страна. и не смыши Ирославъ ни въ Кыевѣ, дондеже съмирнста си. и сѣдши Мьстиславъ Черниговѣ, а Ирославъ Новоу Градѣ, и вѣлаху Кыевѣ мочжи Ирослави.

Въ томъже лѣтѣ роди си оу Ирослава друггыи сына, и нарече имя юмоу Изиславъ.

Въ лѣто .x.sflg. въ лѣто .x.sfld. Ирославъ съвѣкоупи комъ многы, и приде Кыевоу, и сѣтвори миръ съ братомъ своимъ Мьстиславомъ оу Градѣца. и раздѣлиста по Днѣпру роусьскою землю: Ирославъ при сию страну, а Мьстиславъ оноу. и начаста жити мирно и въ братолюбьствѣ, и оуста оусобица и митежъ, и бысть тишина велика въ земли.

Въ лѣто .x.sflg. роди си третинъ сына Ирославоу, и нарече имя юмоу Святославъ.

Въ лѣто .x.sflg. знаминие шви си на небеси, иже видѣти въсей земли.

Въ лѣто .x.sflg. мирно бысть.

Въ лѣто .x.sflg. Ирославъ Белзъ възимъ. и роди си Ирославоу четвертый сына, и нарече имя юмоу Бьсекадъ. семь же лѣтѣ иде Ирославъ на Чюдь, и побѣди ш, и постави градъ Юриевъ.

Въ сежде врѣмѣ оумре Болеславъ великый въ Лисѣхъ. и бысть митежъ въ земли лядьскѣ: вѣставъше люди извѣнша епискоупы и попы и воиры свои, и бысть въ нихъ митежъ.

Въ лѣто .x.sfld. Ирославъ и Мьстиславъ събраста комъ многы, идоста на Лыхты, и заимста градъ червеньскыи оупы, и покоубаста лядьскою землю, и многы Лыхты приведоста, и раздѣлиста ш, и постави Ирославъ своимъ по Роси, и соуть до сего днѣ.

Въ лѣто . . . 854. Ярославъ поча ставити грады по Руси.

Въ лѣто . . . 854. Мьстиславичъ Сѹстахнй оумре.

LIV. Въ лѣто . . . 854. въ лѣто . . . 854. въ лѣто . . . 854. Мьстиславъ изиде на лобы, разболѣ си, и оумре. и положиша и въ церкѣки оу святаго Сѹпаса, юже вѣ самъ заложилъ, вѣ бо възданою юм при немъ възвѣшише, яко на кони стоимимъ роукою досиши. вѣ же Мьстиславъ дебелъ тѣломъ, чермьнъ лицемъ, великома очима, храбръ на рати, милостивъ, любаше дружиноу по великоу, имѣнни не щадяше, ни пити, ни идении вранише. по семь же прѣи власть юго вьсю Ярославъ, и вьсть самовластьць роуьстѣй земли. и иде Ярославъ Новоу Градоу, и посади сына своего Владимѣра Новѣ Градѣ, и епискоупа постави Жидитоу. и въ се вѣкми роди си Ярославоу сынъ, и нарекоша имя юмоу Кьщиславъ. Ярославоу же соуцю Новѣ Градѣ вѣсть приде юмоу, яко Печенѣзи остойтъ Кьивѣ. Ярославъ събра вои многы, Барыгы и Словѣны, и приде Кьивоу, и въниде въ градъ свой. и вѣ Печенѣгъ безъ числа. Ярославъ вьстоупи изъ града, и исполчи дружиноу, и постави Барыгы по срѣдѣ, а на правѣй странѣ кьыны, а на лѣвѣкми крналѣ новоградьца. и сташа прѣдъ градомъ. Печенѣзи пристоупати начаша, и състоупиша си на мѣстѣ, идеже стонть ичны Святый София, митрополи роуьскаи: вѣ бо тѣгда поле вѣнѣ града. и вьсть сѣча зѣла, и юдва одолѣ къ вѣчроу Ярославъ. и повѣгоша Печенѣзи разьно, и не вѣдихоу си камо вѣжати, и ови вѣгающе тоныхоу въ Ситоман, ни же въ инѣхъ рѣкахъ, а прокъ нхъ провѣгоша и до сего дьне. въ сежде лѣто вьсади Ярославъ Соудислава въ пороубѣ, врата своего, Плесковѣ, оклеветанъ (ко вѣ) къ юмоу.

LV. Въ лѣто . . . 854. заложилъ Ярославъ градъ великый, оу негоже града соуть злати врата. заложилъ же и церкѣвь Святый София, митрополию; и по семь церкѣвь на златыхъ вратѣхъ святый богородица благовѣщание; по семь святаго Георгия монастырь и святый Иринь. и при семь нача вѣра хрестиянскаи плоднѣ си и раширити, и черноризци почаша множити си, и монастырѣвѣ починахоу вьти. и вѣ Ярославъ любилъ церкѣвныи

оуставы, попы любаша по великоу, изъ анха же черно-
ризыца, и книгамъ прилежа, почиташа и часто въ нощи и въ
днѣ. и събра писыца многы, и прѣкладаше отъ Грекъ на
словѣнское писмо, и списаша книги многы, и съниска,
имже поучающе сѧ вѣрнии людие наслаждаются сѧ оучи-
нии божественнаго: шкоже бо се нѣкъто землю разореть,
дроггый же настѣеть, ниже же пожинають, и идеть пишоу
несоудноу, тако и съ: отъць бо его Владимѣръ землю
възбра и оумакъчи, рекъше крещениемъ просвѣти, съ же
настѣи книжными словесы сердца вѣрныхъ людей, а
мы пожинаемъ, оучение приемлюще книжною. велика бо
бываетъ польза отъ оучения книжнаго, книгами бо каже-
ми и оучими ксѣмъ поутн покашнню, моудрость бо обрѣта-
емъ и въздержаннѣ отъ словесъ книжныхъ, се бо соутъ
рѣкы напашюща въселеноу, се соутъ неходища моудрости,
книгамъ бо ксть нещѣтна глаубина, сими бо въ печали
оутѣшакѣми ксѣмъ, си соутъ оудза въздержаннѣ. моудрость
бо велика ксть, шкоже и Голомонъ похвалаша глаголаше:
азъ, прѣмоудрость, въселнхъ съвѣтъ и разоумъ, съмыслъ
азъ призвахъ; страхъ господень....., мой съвѣти, мой моу-
дрость, мое оутвержденнѣ, мой крѣпость; мъною цѣса-
рѣи цѣсарствоуютъ, и сильнии пишють правдоу; мъною
вельможа величаютъ сѧ, и моучители держать землю; азъ
любаша мѧ люблю, ищющии мене обрещють благодать.
аще бо понищеша въ книгахъ моудрости прилежно, то о-
крыщеша великоу пользоу доуши своеей, иже во книги часто
чѣтеть, тѣ ксѣдоуютъ съ Богомъ или святыми моужи; по-
читаша пророческыи ксѣды и евангельскыи оучении и апо-
стольскыи и житиѧ святыхъ отъць, възприемлюеть доуши
великоу пользоу. Прославъ же съ, шкоже рекохомъ, любимъ
вѣ книгамъ, и многы написавъ положи въ церкѣви Свѣтѣй
Софѣи, юже създа самъ: оукраш ю златомъ и сребромъ и
съсоуды церкѣвными, въ нейже обычныи пѣсни Богоу
въздають въ годы обычныи. и ныи церкѣви ставаша по
градомъ и по мѣстомъ, поставаша попы и даи имъ отъ
имѣнны своего оурока, вѣла имъ оучити люди, по неже
тѣмъ ксть пороучено Богомъ, и приходити часто къ
церкѣвамъ. и оумножиша сѧ провозутѣри и людие хрѣсти-

и нѣсти. радоваше сѧ Ирославъ, видѧ множество церк-
вий и люди хрестіаны, зѣло, а врагъ сѣтовашеть, по-
вѣждаемъ новыми людьми хрестіаньскыми.

Въ лѣто .хѣфмс. Ирославъ иде на Итвигы.

Въ лѣто .хѣфмз. свѣщена вѣсть церкви свѣтны бо-
городици, юже създа Владимѣръ, отьць Ирославль, ми-
трополитомъ Θεопемптомъ.

Въ лѣто .хѣфми. иде Ирославъ на Литвоу.

Въ лѣто .хѣфмд. иде Ирославъ на Мазовѣшаны въ
ладныхъ.

Въ лѣто .хѣфн. иде Владимѣръ, сынъ Ирославль, на
Иль, и повѣди ѡ. и помроша кони оу вой Владимѣръ,
шко и юше дышущемъ конемъ съдирахоу хъзы съ нухъ:
толкъ бо вѣ моръ въ конихъ.

LVI. Въ лѣто .хѣфна. посла Ирославъ сына своего
Владимѣра на Грекы, и вѣда ѧмоу вой многы, а вою-
водство пороучи Бышатѣ, отьцю Инеоу. и понде Вла-
димѣръ въ ладныхъ, и придоша въ Доунай, и пондоша
къ Цѣсарю Градоу: и вѣсть боуры велика, и разви корабли
Роуси, и книжъ корабль разви вѣтръ, и вѣзы князы въ ко-
рабль Иванъ Творимриць, воювода Ирославль. прочин же
вой Владимѣри вѣверженн вѣша на вѣгъ, числомъ шесть
тысоуць. и хотищемъ понти въ Роусь, не идише съ ними
никътоже отъ дроужинны княжа. и рече Бышата: азъ пон-
доу съ ними. и вѣсѣде изъ корабли къ нимъ, рекы: аще
живъ боудоу, то съ ними; аще погыноу, то съ дроужи-
ною. и пондоша, хотише къ Роусь. и вѣсть вѣсть Гре-
комъ, шко изенло море Роусь. и посла цѣсарь, именемъ
Мономахъ, по Роуси оладий четьри на десѧте. Владимѣръ
же видѣвъ съ дроужиною, шко идоуть по немъ, вѣспитивъ
сѧ изви оладий гречьскыи. и вѣзратиша сѧ въ Роусь въ-
сѣдъшій въ корабли свои. Бышатоу же ѡша съ извер-
женными на вѣгъ, и приведоша ѡ Цѣсарю Градоу, и ослѣ-
пиша Роуси много. по трехъ же лѣтѣхъ мироу бѣвѣшю
поущенъ вѣсть Бышата въ Роусь къ Ирославоу. въ снѣде
вѣремена вѣдасть Ирославъ сестроу свою за Казмира, и
вѣдасть Казмиръ за вѣно людей осмь сѣтъ, ѡже вѣ
пѣнилъ Болеславъ, повѣдинъ Ирослава.

Въ лѣто .x.sѣне. вѣггревоша два князи, Ярополка и Ольга, сына Святослава, и крестиша кости юю, и положиша ѿ въ церквѣи свѣтѣи богородица.

Въ се же лѣто оумре Брѣчиславъ, сынъ Изяславъ, вноукъ Владимѣръ, отъць Бѣсславъ, и Бѣсславъ, сынъ юго, сѣде на столѣ юго, югоже роди мати отъ волхвова- ннѣи, матери бо родивъши юго вѣсть юмоу изва на главѣ юго, рекоша же волски матери юго: се извѣно намыжи на нь, да носить ю до живота своего. юже носить Бѣсславъ и до сего дѣне на севѣ: сего ради немилостивъ юсть на кровопролитнѣи.

Въ лѣто .x.sѣнг. заложи Владимѣръ свѣтоюю Софию Новѣ Градѣ.

Въ лѣто .x.sѣнд. въ лѣто .x.sѣне. Ярославъ иде на Мазовѣшанѣи, и покѣди ѿ, и князи нхъ оуби Мойслава, и покори ѿ Казимируу.

Въ лѣто .x.sѣнс. въ лѣто .x.sѣнз. въ лѣто .x.sѣни. прѣстави сѿ книгѣи Ярославъ.

LVII. Въ лѣто .x.sѣнд. постави Ярославъ Иларіона митрополитомъ Роуен въ свѣтѣи Софѣи, събравъ епископѣи. и се да сѣкажемъ, чѣсо ради прозва сѿ пецерьскѣи монастырь. боголюбивомоу князю Ярославоу любвицю Берестовою и церквѣи тоу соущию свѣтѣи апостолъ и почы многѣ навѣдѣшию, въ нихъже вѣ прѣвоутерь, именемъ Иларіонъ, моужъ благъ, книжнъ и постыникъ, и хождаше съ Берестоваго на Днѣпръ, на холмъ, кѣде нынѣ вѣтхѣи монастырь пецерьскѣи, и тоу молитвоу творѣше, вѣ ко тоу лѣсъ великъ. и ископа пецерькоу малоу, дѣвоу- смѣжноу, и приходѣ съ Берестоваго отъпѣваше частѣи, и молише сѿ тоу Богоу въ тайнѣ. по семъ же Богъ князю вѣложи въ сердце, и постави и митрополитомъ въ свѣтѣи Софѣи, а сѿ пецерька тако оста. и не по мнозѣхъ дѣнехъ вѣ нѣкѣи чловѣкѣи мирскѣи, именемъ Антипа, отъ града Любѣча. и вѣложи сѿмоу Богъ въ сердце въ страноу ити. онъ же оустреми сѿ въ Свѣтоюю Гороу. и видѣ монастырь тоу соущаи, и обѣходивъ, вѣзлюбивъ чернѣчскѣи образъ, приде въ монастырь тоу, и оумоли нгоумѣна то- го, да вѣ на нь вѣзложилъ образъ мнишскѣи. онъ же

послоушавъ юго постриже и, нарикъ имя юмоу Антоний, наказавъ юго и наоучивъ черныцкскомоу образоу, и рече юмоу: иди въ Русь опять, и боуди благословеннiе отъ Святыхъ Горы, яко отъ тебе мнози чернѣи быти имоуть. и благослови и, и отъпоустн юго, рекы юмоу: иди съ миромъ. Антоний же приде Кыевоу, и мышляши, кѣде бы жити. и ходи по монастыремъ, и не вѣзлюбн, Богоу не хотищу. и поча ходити по дѣвремъ и по горамъ, ища, кѣде бы юмоу Богъ показалъ. и приде на холмъ, идеже вѣ Иларнонъ ископалъ пещерккоу, и вѣзлюбн мѣсто се, и вѣселн сѣ въ не. и нача молити сѣ Богоу съ слезами, глаголю: Господи, оутверди мѣ въ мѣстѣ семъ, и да боудеть на мѣстѣ семъ благословеннiе Святыхъ Горы и моего игоумна, иже мѣ постригалъ. и поча жити тоу, моли Бога, иды хлѣвъ соухъ, и то чрѣзъ днь, и водъ въ мѣроу вѣкоушамъ, и копаш пещероу не да севѣ оупоком днь и нощь, въ троудѣхъ прѣбывамъ, въ вѣдѣнни и въ молитвахъ. по семъ же оувѣдѣша добри чловѣци, и прихуждахоу къ нему, приносише юмоу юже на потрѣкоу, и прослоу, якоже великый Антоний: приходѣше къ нему прошахоу оу него благословеннѣ. по семъ же прѣставлялю сѣ великомуу князю Прославоу прии власть сѣмъ юго Изиславъ, и сѣде Кыевѣ. Антоний же прославленъ бысть въ русьстѣй землѣ: Изиславъ же, оувѣдѣвъ житнѣ юго, приде съ друужиною своею, проси оу него благословеннѣ и молитвы. и оувѣданъ бысть вѣскми великый Антоний и чѣтомъ: и начаша приходити къ нему братнѣ, и нача принимати и постригати ѣ: и събра сѣ братнѣ къ нему числомъ два на десѣть. и ископаша пещероу великоу и церквѣ и келиѣ, иже соуть и до сего днь въ пещерѣ подъ ветхушамъ монастыремъ. съвѣкоупленѣ же братнѣ, рече имя Антоний: се, Богъ васъ, братнѣ, съвѣкоупн, и отъ благословеннѣ юсте Святыхъ Горы, имяже мене постриже игоумнѣ Святыхъ Горы, а изъ васъ постригалъ: да боуди благословеннiе на васъ, первое отъ Бога, а вѣторое отъ Святыхъ Горы. и се рече имя: живѣте о севѣ, и поставлю въ игоумна, а самъ хощу въ оноу гороу ити юдинъ, якоже и прѣжде быхъ обѣкль, оувѣдинивъ сѣ, жити.

и постави имъ игоуменовъ Барлама, а самъ иде въ гороу, и ископа пещероу, иже есть подъ новыми монастыремъ, въ нейже съконьча животъ свой, живъ въ доводѣтѣхъ, не исхода изъ пещеры лѣтъ четьри десяти николже, въ нейже лежать мощи его и до сего днѣ. брати же съ игоуменовъ живяхоу въ пещерѣ. и оумноживъшемъ ся брати въ пещерѣ, помыслиша поставити вънѣ пещеры монастырь. и приде игоумень и брати къ Антонию, и рекоша ему: отъче, оумножило ся брати, а не можемъ си въмѣстити въ пещероу: да бы Богъ повелѣлъ и твои молитва, да въхоумъ поставили церквьцю вънѣ пещеры. и повелѣ имъ Антоний. они же поклониша ся ему. и поставиша церквьцю малоу надъ пещероу въ имя свитыи богородица оуспение. и нача Богъ оумножати черноризца молитвами свитыи богородица. и съвѣтъ сътвориша брати съ игоуменовъ поставити монастырь. и идеша брати къ Антонию, и рѣша: отъче, брати оумножаютъ ся, а хотѣли въхоумъ поставити монастырь. Антоний же радъ въвъ рече: благословенъ Богъ о всемъ, и молитва свитыи богородица и соущихъ отъць въ Святкѣ Горѣ да боудеть съ вами. и се рекъ посла единого отъ брати къ Изяславоу князю, рекы тако: княже мой, се, Богъ оумножаютъ братию, а мѣстьце мало: да бы ны далъ гороу тоу, иже есть надъ пещероу. Изяславъ же слышавъ радъ бысть, и посла моужь свой, и въда имъ гороу тоу. Игоумень же и брати заложилъ церквь великоу, и монастырь оградилъ столпиемъ, келни поставилъ многы, церквь съвершилъ, и иконами оукрашилъ. и отъ толѣ поча ся пещерскый монастырь, ильже бѣша жили чернцы прѣжде въ пещерѣ, а отъ того прозва ся пещерскый монастырь. есть же монастырь пещерскый отъ благословени Свитыи Горы пошьль. монастырени же съвершеноу, игоуменьство держашю Барламови, Изяславъ постави монастырь святаго Дмитрия, и въведе Барлама на игоуменьство къ свитому Дмитрию, хоти сътворити въшней сего монастыри, надѣи ся богатствѣ. мнози бо монастыри отъ цѣсарь и отъ боляръ и отъ богатства поставлени, иъ не соуть таци, каци соуть поставлени слезами, пощениемъ, молитвою,

кѣдѣніемъ. Антоній бо не имѣ злата, ни сребра, нѣ сътыжа слезами и пощеніемъ, якоже глаголахъ. Барламоу же шедъшю къ святомуу Дмитрию, съвѣтъ сътворише брати идоша къ старьцю Антонию, и рекоша: постави намъ игоумена. онъ же рече имъ: кого хощете? они же рѣша: кого хощеть Богъ и ты. и рече имъ: кѣто болий въ васъ, якоже Θεодосій послушьянвѣый, кроткѣый, съмѣренѣый: да съ боудеть вамъ игоуменъ. брати же ради бывше поклониша съ старьцю, и поставиша Θεодосіи игоуменовъ брати числомъ два десѣти. Θεодосіевн же приеъмъшю монастырь поча имѣти въздержаніе и велико пощеніе и молитвы съ слезами, и съвѣкоупати нача многы черноризца, и съвѣкоупи брати числомъ съто, и нача искати правила чернѣьскаго, и обрѣте се тѣгда Муханлъ чернѣь монастыри стоуднѣьскаго, иже вѣкъ пришлъ изъ Грекъ съ митрополитомъ Георгіемъ, и нача оу него искати оустава чернѣь стоуднѣьскѣхъ, и обрѣтъ оу него съписа, и оустави въ монастыри своемъ, како пѣти пѣнниа монастырская и поклонты како держати и чѣтениа почитати и стоиміе въ церкѣви и весь рядъ церкѣьвнѣый и на трапезѣ съдание и чѣто ѣсти въ кѣмъ дѣни, все съ оуставленіемъ. Θεодосій все то изобрѣтъ прѣдасть монастырю своемуу: отъ того же монастыри прѣиша всеи монастыреве оуставъ. тѣмъже почтѣнъ ѣсть монастырь пецѣрьскѣый старѣй въсѣхъ. Θεодосіевн же живоущю въ монастыри и правящю добродѣтѣьною житіе и чернѣьское правило и принимающю всеиного приходящаго къ немуу, къ немуу же и азъ придохъ, худѣый и недостойнѣый рабъ, и приять ми, лѣтъ ми соущю седми на десѣте отъ рождениа моего. се же написахъ и подожихъ, въ кою лѣто почалъ быти монастырь, и чѣсо ради зовѣтъ съ пецѣрьскѣый. а о Θεодосіевѣ житиі пакы съкажемъ.

Въ лѣто . . . ѡѡѡ. прѣстави съ Владимѣръ, сынъ Ірослава старѣй, Новѣ Градѣ, и положенъ бысть въ свѣтѣй Гофин, юже вѣкъ самъ създалъ.

Въ лѣто . . . ѡѡѡа. оу Бьсевлада роди съ сынъ, и нарече ими немуу Владимѣръ, отъ цѣсарнца грекыни.

LVIII. Въ лѣто . . . ѡѡѡв. прѣстави съ великѣый князь

роуцьскыи Ірославъ. и ище живоуцю иемоу нариди сынны своимъ, рекы имъ: се, азъ отъхождю свѣта сего, сыннове мон, имѣйте въ себѣ любовь, по неже вы есте братни единого отца и матери. да аще боудете въ любви между собою, Богъ боудеть въ васъ, и покоритъ вы противныи подъ вы, и боудете мирно живоуще: аще ли боудете ненавидьно живоуще, въ расприхъ и котораюше си, то погыбнете сами, и погоуенте землю отцы седихъ и дѣдъ своихъ, юже налѣзоша трудою своимъ великыи. и прѣбывайте мирно, послоушающе братъ брата. се же пороучаю въ себе мѣсто столъ старѣйшемуу сыноу моему и братоу вашему Изяславоу, Кыевъ, сего послоушайте, якоже послоушасте мене, да ты вы боудеть въ мене мѣсто; а Святославоу даю Черниговъ, а Бѣсевладоу Переяславъ, а Бищеславоу Смольньскъ. и тако раздѣли имъ грады, заповѣдавъ имъ, не прѣстоупати прѣдѣла братни, ни изгонити, рекы Изяславоу: аще кѣто хощеть обидѣти брата своего, то ты помогай, якоже обидеть. и тако оуриди сынны своимъ прѣбывати въ любви. самому же вольноу соуцю и пришѣдъшю Бѣшеградоу разболѣ сѧ вельми, Изяславоу тѣгда соуцю Новѣ Градѣ, а Святославоу Владимѣри, Бѣсевладоу же тѣгда соуцю оу отцы, вѣ во любви отцемъ паче всѣмъ братни, якоже имаше присно оу себе. Ірославоу же припѣ коньць житиѧ, и прѣдасть доушю свою въ соуветоу первоу поста святаго Феодора. Бѣсевладъ же съпрята тѣло отца своего, и възложыше на сани возоша и Кыевоу, попове поюще обычныи пѣсни. плакаша сѧ по немъ людие. и принесли положиша и въ рацѣ мраморниѣ въ церквѣ свѣтлы Софьи. и плака сѧ по немъ Бѣсевладъ и людие всѧ. живе же вѣсѣхъ лѣтъ седмъ десѣтъ и шестъ.

ЛІХ. Начало книженни Изяслави Кыевѣ. въ лѣто 858г. пришѣдъ Изяславъ съде Кыевѣ; Святославъ Черниговѣ, Бѣсевладъ Переяслави, Игорь Владимѣри, Бищеславъ Смольньскѣ. въ се же лѣто иде Бѣсевладъ на Торкы, и повѣди Торкы. въ семь же лѣтѣ приходи Полоушь съ Половци, и сътвори Бѣсевладъ миръ съ ними, и възвратиша сѧ въспыть, отъ нюдоу же пришли.

Въ лѣто .x.sфѣд. въ лѣто .x.sфѣе. прѣстави си Ышеславъ, сынъ Ирославъ, Смольнѣстѣ, и посадиша Игоря Смольнѣстѣ, изъ Владимѣри въведъше.

Въ лѣто .x.sфѣс. повѣди Изяславъ Голыда.

Въ лѣто .x.sфѣз. Изяславъ, Святославъ и Ысевладъ высадиша стрыи своего изъ пороуба, сѣдѣ бо лѣтъ два десяти и четьри, заводивъше крестоу, и бысть черныцемъ.

Въ лѣто .x.sфѣи. прѣстави си Игорь, сынъ Ирославъ. въ семь же лѣтѣ Изяславъ и Святославъ и Ысевладъ и Ысславъ, съвѣкоупивъше вси вѣщисланы, пондоша на конихъ и въ ладихъ, вѣщислано множество, на Торкы. се слышавъше Торци оубоша си, пробѣгоша и до сего днѣ, и помроша вѣгающе, вожиемъ гнѣвомъ гоними, ови отъ зимы, дружи же гладомъ, ини же моромъ и соудомъ божиемъ. тако Богъ избави хрестинаны отъ поганыхъ.

Въ лѣто .x.sфѣд. придоша Половци первое на роуцскою землю воевать: Ысевладъ же изиде противоу имъ мѣсица февраля въ вѣторый днѣ. и вивѣшемъ си имъ повѣдиша Ысевлада, и воевавъше отидоша. се бысть первое зѣло отъ поганыхъ и безбожныхъ врагъ. бысть же князь ихъ Искалаъ.

Въ лѣто .x.sфo. въ лѣто .x.sфoа. Соудиславъ прѣстави си, Ирославъ братъ, и погребоша и въ церквѣи святаго Георгия. въ се же лѣто Новѣ Градѣ иде Болховъ въспитъ дѣний пять: се же знаменнѣе не добро бысть, на четвертое бо лѣто пожже Ысславъ градъ.

LX. Въ лѣто .x.sфoв. вѣжа Растиславъ Тмоутороканю, сынъ Владимѣръ, внуокъ Ирославъ, и съ нимъ вѣжа Порѣи и Ышата, сынъ Остромиръ, воєводы новгородскаго, и пришдѣ выгна Глѣба изъ Тмоутороканя, а самъ сѣде въ яго мѣсто.

Въ лѣто .x.sфoг. иде Святославъ на Растислава къ Тмоутороканю, Растиславъ же отъстоупи кромѣ изъ града, не, оубошевъ си яго, нъ не хоти противоу стрыиени своего оружия вѣзяти. Святославъ же пришдѣ Тмоутороканю посади сына своего пакы, Глѣба, и възврати си опять. Растиславъ же пришдѣ пакы выгна Глѣба, и приде Глѣбъ къ отцю своему, Растиславъ же сѣде Тмоуто-

рогани. въ се же лѣто Бѣсславъ рать почалъ. въ си же вѣрмена бѣсть знаменіе на западѣ, звѣзда прѣвелика, лоуча и моуши акы кровавы, въсходящи съ вечера по заходѣ солнычнѣмъ, и прѣбѣсть за седмь дѣний. се же провѣлаше не на добро, по семь бо бѣша оубовица многы и нашествіе поганыхъ на роусьскою землю, си бо звѣзда бѣ акы кровава, провѣляющи кровопролитіе. въ си же вѣрмена бѣсть дѣтищъ въверженъ въ Сѣтомль, сего же дѣтища вѣвалѣкоша рыволови въ неводѣ, игоже позоровахомъ до вечера, и пакы въвергоша и въ водоу, вѣшетъ бо сице: на лиці юмоу срамыни оудове, иного нѣ льзѣ казати срама ради. прѣдъ симъ же вѣрменемъ и солныце прѣмѣни си, и нѣ бѣсть свѣтло, нѣ акы мѣсяць бѣсть, игоже невѣгласн глаголють сънѣдаемоу соущю. се же бѣвають сице знаменіи не на добро, мѣ бо по семоу разоумѣемъ, игоже древле при Интосѣ въ Иероусалимѣ слоучи си въ незапоу по всемоу граду за четьри десѣти дѣний ивѣсти си людемъ на въздоусѣ на коннхъ рнщюшемъ въ ороужіи, златы и моушремъ одежда, и полкы обѣмѣлющемъ, и ороужіемъ двизающемъ си: се же провѣлаше нахожденіе Интохово на Иероусалимѣ. по семь же при Неронѣ цѣсарі въ томъже Иероусалимѣ вѣсна звѣзда на образѣ копини надъ градомъ: се же провѣлаше нахожденіе рати отъ Римлянъ. и пакы сицеже бѣсть при Оустиниинѣ цѣсарі: звѣзда вѣсна на западѣ, испоушающи лоуча, юже прозѣвахоу блнстальницю, и бѣсть блнстающи дѣний два десѣти, по семь же бѣсть звѣздамъ теченіе съ вѣчера до заоутриа, ико мѣнѣти вѣсѣмъ, ико падають звѣзды, и пакы солныце вѣзъ лоучь снѣше: се же провѣлаше крамолы, недоугы чловѣкомъ оумертвнѣ вѣше. пакы же при Маврикин цѣсарі бѣсть сице: жена дѣтищъ роди вѣзъ очню и вѣзъ роукоу, въ чрѣсла бѣ юмоу рывнй хвостъ прираслъ; и пасъ роди си шестоногъ; въ Ифрикии же два дѣтища родиста си, іединъ о четьрехъ ногахъ, а друугый о двою главоу. по семь же бѣсть при Костянтинѣ иконоворци, сынѣ Леоновѣ: теченіе звѣздное бѣсть на небѣ, отрѣвахоу бо си на землю, ико видѣшимъ мѣнѣти коньчиноу; тѣгда же въздоухъ вѣзвѣла си по великоу; въ Соурин же

бѣсть троусь великъ, земли раскдѣши си трий пѣприци, изиде днѣно изъ земли, мѣска, чловѣчьскомь гласомь глаголющи и проповѣдаючи нѣнтіе языка, еже и бѣсть: нашоша бо Грацини на палестиньскоую землю. знаменни бо въ негеси или звѣздахъ ли солнѣци ли пѣтицами ли ютеромь чимь не на благо вѣвають, нѣ знаменни сици на зѣло вѣвають, ли прошевленіе рати ли гладоу, ли смѣрть прошевають.

LXI. Въ лѣто . . . ѡфог. Раствиславоу соушю Тмоуторокани и землюшю дань оу Касогъ и въ нѣхъ странахъ, сего же оуковѣши си Греци послаша съ льстниоу Котопана. ономоу же пришѣдшю къ Раствиславоу и вѣвѣрившю си землю чѣтышеть и Раствиславъ. единою же пиюшю Раствиславоу съ дружинною, рече Котопанъ: книже, хоцю на ти пити. ономоу же рекшю: пий, онъ испивъ половиноюу, а половинноу дастъ книзю пити, дотисноуетъ си пальцемь въ чашю, вѣ бо имѣи подъ ногътема раствореніе смѣртано, и вѣдѣсть книзю, оурикъ смѣрть до осми днѣни. ономоу же испивѣшю, Котопанъ пришѣдъ Коръсоуню повѣдаше, шко въ снѣ днѣ оумреть Раствиславъ, шкоже и бѣсть. сего же Котопана побѣша каменнѣма коръсоунѣстни людинѣ. вѣ же Раствиславъ моужь доверъ на рать, възрастомь же лѣпъ и краснѣ лицемь и милостивѣ оубогымъ. и оумре мѣсца февралѣ въ третни днѣ. и тамо положенъ бѣсть въ цѣркѣи свѣтѣи богородица.

LXII. Въ лѣто . . . ѡфод. зарати си Бѣсславъ, сынъ Бричиславъ, полотьскѣи, и замъ Новъ Градъ. Прославши же тріе, Изяславъ, Святославъ, Бѣсвладъ, съвѣкоупивѣши вои, идоша на Бѣсслава, зимѣ соуши велицк. и придоша къ Мѣньскоу, и Мѣнѣне затвориша си въ градѣ. си же братни вѣзвѣша Мѣньскъ, и иекоша моужа, а жены и дѣти вѣдаша на щиты, и пондоша къ Немнзѣ. и Бѣсславъ понде противоу. и съвѣкоупиша си обон на Немнзѣ мѣсца марта въ третни днѣ, и бѣше снѣгъ великъ, и пондоши противоу себѣ. и бѣсть сѣча зѣла, и мнози падоша, и одоаша Изяславъ, Святославъ, Бѣсвладъ, Бѣсславъ же вѣжа. по семь же, мѣсца июля въ десѣтѣи днѣ, Изяславъ, Святославъ и Бѣсвладъ, цѣловавѣше крестъ чѣстѣнѣи къ

Бѣсславоу, рекоша ѣмоу: приди къ намъ, яко не сътворимъ ти зѣла. онъ же надѣявъ сѣ цѣлованню креста прѣиде въ ладни чркъзъ Дѣпръ. Изиславоу же въ шатерь прѣидоущую, тако иша Бѣсслава на Рѣши оу Смольньска, прѣстоупивѣше крестъ. Изиславъ же приведеъ Бѣсслава Къievoу въсади и въ пороубъ съ двѣма сынома.

ЛХІІІ. Въ лѣто . . . . . придоша иноплеменици на роуцьскоу землю, Половци мнози, Изиславъ же и Свѣтославъ и Бѣсвладъ изидоша противоу имъ на Пльтоу. и бѣвѣвши ноши подидоша противоу себѣ, грѣхъ же ради нашихъ поустѣ Богъ на ны поганыхъ, и повѣгоша роуцьстни книзи, и повѣдиша Половци. наводитъ бо Богъ по гнѣвоу своемоу иноплеменикы на землю, и тако съкроушени ими възвратитъ сѣ къ Богоу, оубо наемъ же рать бѣвѣауть отъ съважениа диввола. Богъ бо не хошетъ зѣла чловѣкомъ, нѣ блага, а дивволъ радоуетъ сѣ зѣломоу оубийствоу и крокопролитню, подвизаи свары и зависти, братоненавидѣнниа, клеветы. земан же съгрѣшивѣши которѣи любо, казнитъ Богъ съмертню ли гладомъ ли наведеннѣма поганыхъ ли ведромъ ли гоуцькницю ли ниѣми казнѣми, аще ли покаивѣше сѣ, боудемъ, въ немъже ны Богъ велитъ жити, глаголетъ бо пророкомъ намъ: обратитѣ сѣ къ мѣнѣ късѣмъ сердцема вашима, постомъ и плачемъ; да аще сице сътворимъ, въскѣхъ грѣхъ прощени боудемъ: нѣ мы на зѣлоуе къзвращаемъ сѣ, акы свинни въ калѣ грѣхувѣнѣма прѣсно валяюще сѣ, и тако прѣбываемъ. тѣмъже пророкомъ намъ глаголетъ: разоумѣхъ, рече, яко жестоку ѣси, и шны желѣзна твоа. того ради оудержахъ отъ васъ дѣждь, прѣдѣлаъ ѣдинъ одѣждихъ, а доугаго не одѣждихъ, и съше, и поразихъ въ зноумъ и различныма казнѣми; то и тако не обратистѣ сѣ къ мѣнѣ. сего ради виноградъ ваша и смокѣвнѣе ваше, нивы и доубрабы ваша истроухъ, глаголетъ Господь, а зѣлобъ вашихъ не могоухъ истерти; послахъ на вы различныма колѣзни и съмертитѣжкыма, и на скоты казни свою послахъ: то и тоу не обратистѣ сѣ, нѣ рѣстѣ; моужаймъ сѣ: до колѣ не насытитѣ сѣ зѣлобъ вашихъ? вы бо оуклонистѣ сѣ отъ поути моего, глаголетъ Господь, и съблѣзистѣ многы; сего ради

воудоу съвѣдѣтеля скорѣ на противѣнныи и на прѣлюбо-
 дѣйца и на клепоущаи си именеиъ моии въ лѣжю и на
 лишающаи мѣзды нанмѣнника и на насильствоущаи сиротѣ
 и въдовици и на оукланяющаи соудѣ кривѣ. по чѣто не
 въздержасте си въ трѣскѣхъ вашнхъ, нѣ оуклонисте законѣ
 мои, и не съхранисте ихъ? обратите си къ мѣнѣ, и обрашю
 си къ вамъ, глаголетъ Господь, и азъ отверзоу вамъ ха-
 ки некесѣнныи, и отвращю отъ васъ гнѣвъ мой, дондеже
 все обилоуеиъ вамъ, и не имоутъ изнемоци виногради
 ваши, ни нивы. нѣ въ отижасте на мѣ словеса ваша, гла-
 голюще: соудѣтъиъ работнииъ Богоу. тѣмъже оусты чѣтоутъ
 мѣ, а сердце ихъ далече отъстоитъ мене. сего ради, ихъ-
 же просимъ, не приемлемъ: воудеть бо, рече, иегда при-
 зовете мѣ, азъ же не послоушаю васъ, възнищете мене зѣли,
 и не окрищете; не възхотѣша бо ходити по поутемъ мо-
 имъ, да того ради затвориетъ си небо, ово ли зѣлкѣ
 отверзаеиъ си, градъ въ дѣжди мѣсто поускаи, ово ли
 мразомъ плоды оубиваеиъ и землю зноиеиъ томѣ, нашихъ
 ради зѣлобѣ. аще ли си покаеиъ отъ зѣлобѣ нашихъ, то
 акы чадомъ своимъ дастъ намъ всеи прошения, и одѣ-
 жднть намъ дѣжди ранѣ и позднѣ, и наполнитъ си гоу-
 мна наша пшеница, пролѣютъ си точила виннаи и ма-
 селнаи, и въздадеиъ вамъ за лѣта, иже пошша проузи и
 хроустове и гоускннцы. сила моя велика, юже послахъ на
 вы, глаголетъ Господь вседержнтель. си слышаше вѣс-
 тыгнѣмъ си на добро, възнищете соуда, избеанте обиди-
 мага, на покашннѣ прндѣмъ, не въздающе зѣла за зѣло,
 ни клеветы за клеветоу, нѣ любѣвню прилѣпимъ си госпо-
 ди Бозѣ нашимъ, постомъ и рыданннѣиъ и слезами омыва-
 юще всеи прѣкрѣшннныи, не словомъ нарицающе си христи-
 яни, а поганьскы живоущи. се бо, не поганьскы ли живемъ
 аще оустѣрѣсти вѣроущи? аще бо кѣто оустѣрѣшетъ черно-
 ризца, то възвращаетъ си, ли иединьцѣ ли свннню. то не
 поганьскы ли иестъ? си бо по дннволю наоущенню ковь
 сню держать; дроузи же и закыханню вѣроуютъ, иже бы-
 ваеиъ на здравнѣи главѣ. нѣ сими дннвольтъ лѣстнтъ и дроу-
 гымн нравы, всеиачьскымн лѣстѣмн прѣваеиъ нѣ отъ
 Бога, троубамн и скемрахъ, гоусельмн и роусалнн. виднмъ

во игрища оутлачена и людей много множество, яко оупи-хати начыноуть друугъ друуга, позоры дѣюще отъ вѣса замышленнаго дѣла. а церквыи стоять: югда же вѣвается годъ молитвы, мало ихъ обрѣтають ся въ церквыи. да се-го ради казни приемлемъ отъ Бога всьичьскыи и нахожде-ние ратьныхъ, по божию повелѣнню приемлемъ казни грѣхъ ради нашихъ. мы же на прѣдълежащие възвратимъ ся. Изяславоу же съ Бьсевладомъ Кыевоу побѣгъшию а Святославоу Черниговоу, людие кыевѣстни приѣггоша Кые-воу, и сътвориша вѣще на торговици, и рѣша, пославъше си къ князю: се, Половци расоули си по земли, дай, кни-же, оруженіе и кони, и юще внемъ си съ ними. Изяславъ же сего не послуша. и начаша людие говорити на воєводоу на Косничька, идоша на гороу, съ вѣща, и придоша на дворъ Косничьковъ, и не обрѣтъше юго сташа оу двора Брочи-славлы, и рѣша: пондѣмъ, высадимъ друужиноу свою изъ погреба. и раздѣлиша си на двоє: половина ихъ иде къ погребоу, а половина ихъ иде по мостоу: си же придоша на княжь дворъ. Изяславоу же сѣдышоу на сѣнехъ съ дру-ужиною своею, начаша прѣкти си съ княземъ: стоимъ долѣ, князю же изъ окънѣца зрящю и друужинѣкъ стоимъ оу князя, рече Тоукы, братъ Чюдинъ, Изяславоу: види-ши, княже, людие вѣзвѣли, посланіи ать Бьсеслава кмо-доуть. и се юмоу глаголющю, друугамъ половина людей при-де отъ погреба, отворивъше погребъ, и рекоша друужина князю: се, зъло юсть, посланіи къ Бьсеславоу, ать призвавъ-ше льстию къ окънѣцю проньзоуть и мьчель. и не послу-ша сего князь. людие же кликнуша, и идоша къ пороубоу Бьсеславу. Изяславъ же се видѣвъ, съ Бьсевладомъ побѣ-госта съ двора, людие же высккоша Бьсеслава изъ пороуба въ пятый на десѣте днь сѣмтыбря, и поставиша и срдѣ двора княжа, дворъ же княжь разграбиша, вѣчислаше множество злата и сребра, и коунами и вѣланю. Изяславъ же вѣжа въ Лухы. по семь же Половцемъ воюущемъ по земли роуьсѣтѣй, Святославоу соущю Черниговѣ, и По-ловцемъ воюущемъ около Чернигова, Святославъ събравъ друужинты нѣколко изиде на ны къ Сновьскоу. и оузрѣша Половци идоущи полкъ, и пристронша си противоу. и вѣ-

дѣвъ Святославъ множество ихъ рече дружиннѣ своей: потягнѣмъ, оуже намъ нѣ лѣзѣ камо съ дѣти. и оудариша въ кони, и одолѣ Святославъ въ трехъ тысоуцахъ, а Половцы вѣ двѣ на десѣте тысоуци, и тако вниши, а друзи потопоша въ Сновѣ, а князи ихъ иша роукама, въ первый днь ноября. и възврати си съ повѣдою въ градъ свой Святославъ. Ъсславъ же сѣде Къивѣ. се же Богъ шви слоу жрестыноую, по неже Изяславъ цѣловавъ крестъ шви, тѣмъ же навѣде Богъ поганымъ, сего же швѣ избави крестъ чьстѣный. въ днь бо въздвиженни Ъсславъ въздѣхноувъ рече: о кресте чьстѣный, по неже къ текѣ вѣровахъ, избави ми отъ рова сего. Богъ же показа слоу крестыноу на показаннѣ земли роустьтѣй, да не прѣстоупяють чьстѣнаго креста, цѣловавъше юго: аще ли прѣстоупитъ къто, то и сѣде приметь казнь и на придоуцимъ вѣцѣ казнь вѣчѣноую. по неже велика юсть сила крестынаш, крестомъ бо повѣждени бѣвають слѣты вѣсовьскыи, крестъ бо княземъ въ бранехъ пособитъ, въ бранехъ крестомъ съграждаемн вѣрѣнни люднѣ повѣждають соупостаты противѣнымъ, крестъ бо въ скорѣ избавляють отъ напастнѣй, призывающе юго съ вѣрою, ничесоже си воитъ вѣси тѣкъмо креста, аще бо бѣвають отъ вѣсь мѣчѣтанинъ, знаменавъше лице крестомъ, прогонимн бѣвають. Ъсславъ же сѣдѣ Къивѣ мѣсѣца седмѣ.

LXIV. Въ аѣто : дѣфоз. понде Изяславъ съ Болеславомъ на Ъсслава, Ъсславъ же понде противоу, и приде Бѣлоу Градоу Ъсслава. и бѣвъши ноци оутанѣ съ кыинѣ вѣжа: изъ Бѣла Града Полотьскоу. за оутра же видѣвъше люднѣ князи вѣжавъша възвратиша си Къивоу, и сътвориша вѣще, и послаша съ къ Святославоу и къ Ъсславоу, глаголюще: мы оуже зѣло сътворили юемъ, князи своѣго прогнавъше, а се, ведеть на ны лѣдскоую землю, а пондѣта въ градъ отьца своѣго: аще ли не хоцѣта, то намъ неволи, зажегъше градъ свой, стоупити въ грѣчскоу землю. и рече имъ Святославъ: вѣ послевѣ къ братоу своѣмоу, аще пондѣтъ на вы съ Лѣхы гоуевити васъ, то вѣ противоу юмоу ратню, не давѣ бо погоуевити града отьца своѣго: аще ли хоцѣтъ съ миромъ, то въ малѣ придетъ

дружины. и оуткишиста кыишы. Святославъ же и Бѣсѣвладъ посласта къ Изяславоу, глаголюща: Бѣсѣславъ ти вѣжалъ, а не води Лиуховъ Кыиевоу, противна бо ти нѣ тоу: аще ли хошиши гнѣвомъ ити и погоубити градъ, то вѣси, яко нама жалъ отъна стола. то слышавъ Изяславъ остави Лиухы, и поиде съ Болеславоу, мало Лиуховъ поимъ. посла же прѣдъ собою сына своего Мѣстислава Кыиевоу. и приидъ Мѣстиславъ неѣче кыишы, нже вѣша вѣсѣкли Бѣсѣслава, числомъ седмь десять чадн, а друггыи испѣпиша, друггыи же безъ винты погоуби, не испытавъ. Изяславоу же идощи къ градуу изидоша людие протнеоу съ поклономъ, и приидша князь свой кыише, и сѣде Изяславъ на столѣ своемъ мѣсяца мая въ вѣторый день. и распуща Лиухы на покормъ, и изенвахоу Лиухы отай. и вѣзврати си въ Лиухы Болеславъ въ землю свою. Изяславъ же вѣзгна торгъ на гороу, и прогна Бѣсѣслава изъ Полотьска, и посади сына своего Мѣстислава Полотьскъ: онъ же въ скорѣ оумре тоу, и посади въ него мѣсто брата его Святюполка, Бѣсѣславоу же вѣжавъшию.

Въ лѣто .x.ѣфон. родн си оу Бѣсѣвлада сынъ, и нарекоша и именемъ Растиславъ. въ се же лѣто заложена бѣсть церкы святаго Михаила въ монастыри Бѣсѣвладн на Бѣдовичи.

LXV. Въ лѣто .x.ѣфод. воюваша Половци оу Ростовьци и оу Нештина. въ се же лѣто вѣгна Бѣсѣславъ Святюполка изъ Полотьска.

Въ се же лѣто повѣди Ярополкъ Бѣсѣслава оу Голотичьска. въ си врѣмена приде волхвъ, прѣльщентъ вѣсомъ, приидъ бо Кыиевоу глаголаше, сице повѣдамъ людемъ: яко на пьтою лѣто Днѣпроу потеши вѣспитъ и землямъ прѣкстоупати на ина мѣста, яко стати гречьскѣй земли на роусьскѣй а роусьскѣй на гречьскѣй, и прочинимъ землямъ измѣнитн си. якоже невѣгласи послоушахоу, вѣрнни же смѣихоутъ си, глаголюще юмоу: вѣсъ тобою играють на пагоукоу тебѣ. еже и бѣсть юмоу. въ единоу бо ношь бѣсть вѣзъ вѣсти. вѣси бо подѣтъкъше на зѣло вѣводитъ, по семъ же насмисають си, вѣвергъше и въ пропасть съмъртноую, наоучивъше глаголати, якоже се съкажемъ вѣсовьскою наоу-

ценіе и дѣйство. вѣдѣвши бо единою скоудости въ ростовѣ-стѣи области вѣстаста два волхва отъ Ирославы, глаголюща: яко вѣ съвѣвѣ, кѣто обиліе держить. и пондоста по Болзѣ. кѣде придоста въ погостѣ, тоу же нарицаста лоучьшамъ женѣ, глаголюща: яко си жито держить, а си медѣ, а си рѣбы, а си скороу. и привождоу къ нима сестры свои, матери и женѣ свои, она же въ мѣчѣтѣ прорѣзавѣша за плещемъ вѣнмаста любо жито, любо рѣвоу, и оубивашта многы женѣ, и имѣніе ихъ отимашта себѣ. и придоста на Бѣло Юзеро, и бѣ оу нею людей нѣхъ три съта. въ се же вѣрѣмѣ приключи си прити отъ Святослава данѣ юмлющю Иневи, сыноу Бѣшатиноу, и повѣдаша юмоу бѣлоюзерци, яко два коудесъника извила оуже многы женѣ по Болзѣ и по Шекенѣ, и пришъла юста сѣмо. Инь же испытавъ, чия юста смерда, и оубѣдѣвъ, яко своего книзи, пославъ къ нимѣ, нже около юю соутѣ, рече имѣ: вѣдайте волхва та сѣмо, яко смерда юста моего книзи. они же сего не послушаша. Инь же понде самѣ безъ ороужия. и рѣша юмоу отроци юго: не ходи безъ ороужия, осрамить ты. онѣ же повелѣ вѣзати ороужия отрокомѣ, и бѣста два на десѣте отрока съ нимѣ. и понде къ нимѣ къ лѣсоу. они же сташа, неполчивѣше си противоу. Иневи же идоущю съ топорьцемъ вѣстоупиша отъ нхъ трие моужи, и придоста къ Иневи, рекоуще юмоу: види идеши на сѣмрѣ, не ходи. ономоу повелѣвъшю бити ѿ, къ прочнимѣ же понде. они же соуноуша си на нѣ, единѣ грѣши си Ини топоромѣ, Инь же оверати топорѣ оудари и тылінемѣ, и повелѣ отрокомѣ сѣщи ѿ. они же вѣжаша въ лѣсѣ. оубивша же тоу попина Инева. Инь же вѣшѣдѣ къ градѣ къ бѣлоюзерьцемѣ рече имѣ: аще не имѣте волхвоу сею, не идоу отъ васѣ и за лѣто. бѣлоюзерци же шѣдѣше ѿша ѿ, и приведоша ѿ къ Иневи. и рече нма: чѣсо ради погубиаста толико чловѣкѣ? онѣма же рекѣшема: яко ти держати обиліе; да аще истрѣбивѣ снхъ, воудеть говино: аще ли хоцеши, то прѣдѣ тобою вѣнѣмевѣ жито ли рѣвоу ли ино чѣто. Инь же рече: по истинѣ лѣжа то; сътворишѣ Богѣ чловѣка отъ земли, съставленѣ костями и жилами отъ крове, нѣсть въ немѣ ничѣтоже, и не вѣсть никѣтоже,

нѣ тѣкѣмо юдинѣ Богъ вѣсть. она же рекоста: вѣ вѣвѣ, како юсть чловѣкъ сѣтворенѣ. онѣ же рече: како? она же рекоста: Богъ мывѣ сѣ въ мовѣници и въспотивѣ сѣ, отерѣ сѣ вѣхѣтемѣ, верже сѣ небесе на землю, и распрѣ сѣ сотона съ Богомѣ, комоу вѣ немѣ сѣтворити чловѣка, и сѣтвори дивволь чловѣка, а Богъ доушоу вѣ нь вѣложи: тѣмѣже аще оумреть чловѣкъ, вѣ землю идеть тѣло, а доуша къ Богоу. рече има Ииъ: по истинѣ прѣльстивѣ ва юсть вѣсть. комоу богоу вѣкроуѣта? она же рекоста: антихрестоу. онѣ же рече има: то кѣде юсть? она же рекоста: сѣднѣ вѣ бездѣнѣ. рече има Ииъ: какыи то богъ, сѣднѣ вѣ бездѣнѣ? тѣ юсть вѣсть, а Богъ юсть на небеси, сѣднѣ на прѣстоулѣ, славимѣ отъ ангелѣ, иже прѣдѣстоуать юмоу сѣ страхомѣ, не могоуще на нь зрѣти. а снѣ отъ ангелѣ съверженѣ бысть, югоже въ глаголета антихрестѣ, за величаннѣ юго низверженѣ бысть сѣ небесе, и юсть вѣ бездѣнѣ, юкоже то: въ глаголета, жьды, югда придетѣ Богъ сѣ небесе, сего имѣ антихреста съвыжетѣ оузами, и посаднѣ и, юмѣ юго, сѣ слоугами юго и иже къ немуу вѣкроуѣють. вама же и сѣде моукоу приити отъ мене, и по сѣмерти тамо. онѣма же рекѣшема: нама возн повѣдають, не можеши нама сѣтворити ничѣтоже. онѣ рече има: лѣжють вама возн. она же рекоста: нама стати прѣдѣ Святославомѣ, а ты не можеши сѣтворити ничѣтоже. Ииъ же повелѣ кнѣти ѣ и поторгати брадѣ юю. сѣма же тепенома и брадѣ юю поторганѣ проскѣпомѣ рече има Ииъ: чѣто вама возн молвѣть? онѣма же рекѣшема: стати нама прѣдѣ Святославомѣ, повелѣ Ииъ вѣложити роубѣ вѣ оуста има и привязати ѣ къ оупроугоу. и поустнѣ прѣдѣ собою вѣ ладнѣ, и самѣ по ннѣхѣ нде. сташа на оустнѣ Шексны, и рече има Ииъ: чѣто вама возн молвѣть? она же рѣста: сице нама возн молвѣть: не быти нама живома отъ тебе. и рече има Ииъ: то ти вама право повѣдали. она же рекоста: нѣ аще на поустнѣши, много ти добра боудеть: аще ли наю погоуѣвши, многоу печаль приимеши и зѣло. онѣ же рече има: аще ваю поуцію, то зѣло ми боудеть отъ Бога. и рече Ииъ повозьникомѣ: ци комоу васѣ кто роднѣ оуѣниенѣ отъ сею? они же рѣша: мѣнѣ матнѣ, другомоу сестра, иномуу рождениѣ. онѣ же рече имѣ:

мѣстите свои хъ. они же поимѣше оубиша ѿ, и повѣсиша ѿ на доукѣ, отъмѣстивъ принимѣша отъ Бога по правдѣ. Иже же наоучио домови, въ доугоюю ношь медеведѣ възлѣкъ и оугрызѣ юю сѣнѣста. и тако погыбноу ста наоучениемъ бѣсовьскыма, инѣмъ вѣдоуца, а своимъ пагоубѣмъ не вѣдоуца. аще ли быста вѣдала, то не быста пришьла на мѣсто се, идеже штома нма быти; аще ли и шта быста, то по чьто глаголаста: нѣ оумрѣти нама, ономоу мыслицию оубити ѿ? нѣ се юсть бѣсовьскою наоучению, бѣси бо не вѣдять мысли чловѣчскыи, нѣ вѣлають помыслѣ въ чловѣка, тайны не свѣдоуци. Богъ единъ свѣсть помышлени чловѣчскыи, бѣси же не свѣдѣють ничьтоже, соуть бо немощни и хоуди възоромъ. яко и се сѣкажемъ о възорѣ ихъ и о мрачени ихъ. въ си бо лѣта приключи си нѣкоемоу новоградьцю прити въ Чюдѣ, и приде къ коудесьнику, хоти воухвованни отъ него. онъ же по обычаю своему нача призывать бѣсы въ храминю свою. новоградьцю же сѣдущю на празѣ томъ же храминѣ, коудесьникъ лежаше оцѣпѣвъ, и шиве нмѣ бѣсъ. коудесьникъ же вѣставъ рече новоградьцю: вози не смѣють прити, нѣчьто нмаши на себѣ, югоже возьте си. онъ же помноувѣ на себѣ крестѣ, отъшьдѣ повѣси кроми храминѣ томъ. онъ же нача опыть призывать бѣсы. бѣси же метавъше нмѣ повѣдаша, чьсо ради пришьлѣ юсть. по сема же поча прашати юго: чьсо ради возьте си, югоже се носимъ на себѣ креста? онъ же рече: то юсть знамение небеснаго Бога, югоже наши вози возьте си. онъ же рече: то каци соуть вози ваши? кѣде живоуть? онъ же рече: въ бездѣнахъ, соуть же образомъ черни, крилати, хвосты нмоуци, възсходять же и подѣ небо, слоушающе вашнхъ боговъ, ваши бо вози на небеси соуть. аще кѣто оумреть отъ вашнхъ людий, то възносимъ юсть на небо; аще ли отъ нашнхъ оумреть, то носимъ къ нашимъ богамъ въ бездѣноу. юкоже и юсть, грѣшьници бо въ адѣ соуть, жьдоуци моукы вѣчныи, а правдѣници въ небеснѣмъ жилици вѣдварюють си съ ангелы. сици ти юсть бѣсовьскаи сила и лѣпота и немощь, тѣмъ же прѣльщають чловѣкы, велыше нмѣ глаголати видѣнии, являюще си нмѣ, несъвершеномъ вѣроу, являюще си въ сѣнѣ, инѣмъ въ

мъчатѣ, и тако волхвоуютъ илоуищеніемъ вѣсовьскыма. па-
че же женами вѣсовьскаа колшкениа бѣвають, искони бо
вѣсъ женоу прѣльсти, си же моужа, тако въ всаи роды
много волхвоуютъ жены чародѣйствомъ и отравоу и инѣ-
ми вѣсовьскыма кѣзньми; нѣ и моужи прѣльщени бѣва-
ють отъ вѣсовѣ невѣрнии, яко се въ первыи роды, при
апостолѣхъ бо бѣсть Симонъ волхвъ, иже творыше волш-
ствомъ пѣсомъ глаголати чловѣкъскы, и самъ прѣкмѣни-
шетъ си, ово старъ, ово младъ, ово ли и иного прѣкмѣ-
нише въ иного образъ, въ мѣчтанни сице творыше; Ианний
и Мавернй волшкениемъ чюдеса творышета противоу Мой-
снйеви, нѣ въ скорѣ не възмогоста противоу Мойснйеви; нѣ
и Коупоу творыше мѣчтаніе вѣсовьско, яко и по во-
дамъ ходити, и ина мѣчтанни творыше, вѣсомъ лѣстнма,
на пагоубоу себѣ и инѣма. сице вѣ колхвъ вѣсталъ при
Глѣвѣ Новѣ Градѣ, глаголашетъ бо людемъ, твори си акы
Богъ, и многы прѣльсти, мало не всего града, глаголашетъ
бо: яко все вѣдаю, хоули вѣроу хрестиньскоу, глагола-
шетъ бо: яко прѣидоу по Болхвоу прѣдъ вѣскми. и бѣсть
мытежъ въ градѣ, и вси иша юмоу вѣроу, и хотяхоу по-
гоувити епискоупа, епискоупъ же възьмъ крестъ и оваѣкъ
си въ ризы ста, речы: иже хошеть вѣроу ити волхвоу, тѣ
да идеть за нѣ; аще ли вѣроуиеть кѣто, тѣ къ крестоу да
идеть. и раздѣлиша си на двою, князь бо Глѣвъ и дру-
жина юго идоша, и сташа оу епискоупа, а людие вси идо-
ша за волхва. и бѣсть мытежъ великъ междуу ими. Глѣвъ
же възьмъ топоръ подъ скоутомъ приде къ колхвоу, и рече
юмоу: то вѣси ли, чѣто оутро хошеть быти, чѣто ли до
вѣчера? онъ же рече: все вѣдаю. и рече Глѣвъ: то вѣси ли,
чѣто хошеть быти дньсь? чюдеса велика сътворю, рече.
Глѣвъ же выньмъ топоръ расти и, и паде мертвъ, и людие
разидоша си. онъ же логыке тѣломе и доушею, прѣдавъ
си диволоу.

LXVI. Въ лѣто .ж.ѣп. прѣнесоша святаи страсто-
терпыци Бориса и Глѣва. съвѣкоупивѣше си Шрославци,
Изиславъ, Святославъ, Бьсевладъ, митрополитъ же, иже
тѣгда вѣ, Георгий, епискоупъ Петръ перыславскый,
Миханлъ юрнѣвскый, Феодосий же, игоумень перыра-

скый, Софроний, святаго Анхана игоуменъ, Германъ, игоуменъ святаго Съпаса, Никола, игоуменъ переиславъскый, и вси игоумени, и сътвориши праздникъ праздниковаша свѣтло, и прѣложиша и въ новою церковь, юже съдѣла Изяславъ, иже стонѣ и нѣнѣ. и възьмѣше прѣвое Бориса въ дрѣвнѣ рацѣ Изяславъ, Святославъ, Бѣсвладъ, възьмѣше на рама свои понесоша, прѣдѣ ндоуциемъ черноризцемъ, свѣща держацемъ въ роукахъ, и по нихъ днѣкони съ кадилы, и по семь презвитери, и по нихъ епискоупи съ митрополитомъ, и по снхъ съ ракою ндишоу. и принесѣши въ новою церковь отверзоша ракоу, и исповани двѣ благоууханни цркви, воми благо. видѣвше же се прославиша Бога, и митрополита оужастъ обиде, вѣ во нестердѣ вѣроу. и нима, и падѣ ницѣ прошише прощени. цѣловавше моши его вѣложиша и въ ракоу каминоу. по семь же възьмѣши Глѣка въ рацѣ каминокъ вѣставиша на сани, и идѣше за мѣжа везоша и. ико стѣща въ двѣрехъ, ста рака, и не иде. и повѣдѣша народоу възвати: Господи, помилуй, и повезоша и. и положиша и мѣсца мши вѣторый днѣ. и отпѣвѣше мнтоургнию обѣдѣша брати на съкоупѣ, кѣждо съ волюбры своим, съ любевню великою, и вѣ тѣгда держа Бѣшиградъ Чюднѣ, а церковь Лаворѣ. по семь же разидоша си въ свои си.

LXVII. Въ акто . . . . . въздвиже днѣволь котороу въ брати си, Прославицихъ. стѣвши распри междуу ими стѣста съ себе Святославъ съ Бѣсвладомъ на Изяслава. и нидоста въ Къивѣ, мѣсца марта двадеситый и вѣторый, и сѣдоста на столѣ на Берестовѣмъ, прѣстоупивѣша заповѣдѣ отцию. Святославъ же вѣ начало вѣгнанию братню, жеам больша власти, Бѣсвлада во прѣласти, глаголи: ико Изяславъ свѣтитъ си съ Бѣсславомъ, мѣсли на наю: да аще иго не варнек, имать на прогнати. и тако възостри Бѣсвлада на Изяслава. Изяславъ же нде въ Лухы съ имѣниемъ мюгомъ, глаголи: ико симъ налѣзоу вам. иже все възьмѣша Лухове оу него, показавше измоу поутѣ отъ себе. а Святославъ сѣде Къивѣ, прогнавъ брата своего, прѣстоупивѣ заповѣдѣ отцию, паче же божию. велии во юсть грѣхъ прѣт

естъ десятина даема отъ лѣта Богоу: дѣний ко естъ отъ
 года до года три сѣта и шесть десятѣ и пять, а отъ сѣхъ
 дѣний десятый дѣнь въздаѣти Богови десятиноу; еже
 естъ постѣ чотырѣдесѣтныи, въ ниже дѣни очистившии
 си доуши празднуюеть свѣтло на възкресенне господни,
 вселши си о Бозѣ. постыное во врѣмѣ очищають оумъ
 чловѣкоу. пощение бо исперва проображено бысть: Ядамоу
 първое не вѣкоушати отъ дрѣва единого; постивъ бо си
 Мойсей дѣний чотырѣдесѣти съподоби си прияти законѣ
 на горѣ синѣистѣй; видѣвъ славоу божию; постомъ Са-
 момла мати роди; постивъше си Ниневгитѣи тѣкѣ божиѣ
 извѣша; постивъ си Данилъ видѣши велика съподоби
 си; постивъ си Илия акы на небо възытъ бысть въ ни-
 цю породѣноую; постивъше си трѣи отроци оугасиша си-
 лоу огньоую; постивъ си и Господь чотырѣдесѣти дѣний
 намъ показа постыное врѣмѣ; постомъ апостоли искорени-
 ша вѣсольское оущиние; постомъ извѣша си отъци наши акы
 свѣтила въ мирѣ; иже снѣють и по смѣрти, показавъше
 труды великы и въздержанне, яко се великый Антоний
 и Сурдимий и Сава и прочии отъци, ижъже ми поравноу-
 ниѣ; братиѣ. и сице поощивъ братиоу цѣлова всѣхъ по имѣ-
 ни; и тако извидѣши изъ монастыри, възимаѣ маио ко-
 врижкѣ; и възвѣдъ въ пещероу затвориши двѣри пещерѣ, и
 засынаше перстию; и не глаголаше никомоуже: аще ли воу-
 дѣши ноуждено орудие, то окънѣцемъ маиломъ бесѣдова-
 ти въ соувоѣу ли въ недѣлю, а въ инѣхъ дѣни прѣвѣшанѣ въ
 постѣ и въ молитвахъ, въздержѣ си крѣпко. и приходя-
 ше въ монастырь въ пятъкѣ на каноунѣ Лазаревѣ; въ сий
 во дѣнь кончають си постѣ чотырѣдесѣтъ дѣний; начина-
 телѣ отъ първаго понедѣльника наставши Феодоровѣ не-
 дѣли; кончають же си въ пятъкѣ Лазаревѣ; а стра-
 стѣнѣ недѣли оуставѣна естъ постити си страстий ради
 господнь. Феодосиеви же пришедъшю по обѣчаю цѣлова
 братиоу, и празднова съ ними недѣлю цѣкѣноую; и до-
 швѣдъ велика дѣне възкресенни по обѣчаю празднова свѣт-
 лоу и възпаде въ волкънѣ. разболѣвшю бо си ѣмоу и во-
 стѣвѣвшю дѣний пять, по семь възвѣвшю вечероу повелѣ изни-
 сти си на дворѣ; братиѣ же възвѣвшѣи и на сайи постави-

ша и прямо църкѣн. онъ же повелѣ звати братию всю. братни же оудариѣше въ едно събраша си вси. онъ же рече имъ: братни мои и отци мои и чада мои, се азъ отъхождаю отъ васъ, якоже яви ми Господь въ постыное врѣмѣ, въ пещерѣ соущю ми, изити отъ свѣта сего. въ же кого хоцете игоуменовъ имѣти себѣ? да и азъ благословеніе подадъ бѣхъ ѿмоу. они же рекоша: ты ѿси намъ вѣсѣмъ отаць, да ѿгоже изволиши самъ, тѣ намъ боудн отаць и игоуменъ, и послушавемъ ѿго яко и ти. отаць же нашъ Феодосій рече: шадъше кромѣ мене нарицѣте, ѿгоже хоцете, кромѣ двою братоу, Николы и Исидата, въ прочинихъ кого хоцете, отъ старѣйшихъ и до младшихъ. они послушавъше ѿго отъстоупиша мало къ църкѣн, и съдоумавъше послаша брата два, глаголюще сице: ѿгоже изволитъ Богъ и твои чыстѣнаи молитва, ѿгоже твѣ вѣ люво, того нарици. Феодосій же рече имъ: да аще отъ мене хоцете игоумена приити, то азъ сътворю вамъ, не по своѣмоу изволенію, нъ по божию строенію. и нарекъ имъ Икова презвитера. братни же нелюво бѣсть, глаголюще: яко не съде ѿсть постриженъ, вѣ ко Иковъ пришьлъ съ Летьца съ братомъ своимъ Павломъ. и начаша братни просити Стефана дѣместъника, соуща тѣгда оученика Феодосіева, глаголюще: яко съсь възраслъ ѿсть подъ рукою твою, и оу тебе послужилъ ѿсть; сего ны вѣдай. рече же имъ Феодосій: се, азъ по божию повелѣнію нариклъ бѣхъ Икова, се же въ свою волю сътворити хоцете. и послушавъ ихъ прѣдасть имъ Стефана, да боудеть имъ игоуменъ, и благослови Стефана, и рече ѿмоу: чадо, се, прѣдаю ти монастырь, блюди съ опасеніемъ ѿго, и ѿже оустроихъ въ слоужьбахъ, то держи, прѣданныи монастырьска и оустава не измѣняй, нъ твори вси по законоу и по чиноу монастырьскоу. и по семъ възвѣмъше и братни несоша въ келію, и положиша на одрѣ. и шестому дъни наставъшию, больноу соущю вельми, приде къ нему Святославъ съ сыномъ своимъ, Глѣкомъ, и сѣдѣшима има оу него рече ѿмоу Феодосій: се, отъхождаю свѣта сего, и се, прѣдаю ти монастырь на съблюденіе, ѿда боудеть кою съмытение въ немъ. и се, пороучаю игоуменство Сте-

ны: призываюу брата къ монастырю, и шедше вси на-
 ныхоу, съ нгоумену, и молахоу нгоумена, и приемаюу
 брата въ монастырь съ радостию: тащи бо вѣша любѣвни-
 ци и въздержнищи и постыници, отъ нихъ же на мѣню мѣ-
 коанко моужь чюднѣхъ. яко съ веретѣй Дамнинъ пре-
 звоутерь быше такъ постыникъ и въздержникъ, яко развѣ-
 хѣба ти воды цсти ѿмоу до смѣрти своеи. аще кто
 коли яднеспше дѣтище больнѣ, кацѣмъ любо недоугомъ
 одержимъ, въ монастырь, ан съвершенъ чаовѣкъ, кацѣмъ
 любо недоугомъ одержимъ, приходяше въ монастырь къ
 блажиномуу Θεодосію, повелѣваше сѣмоу Дамниноу мо-
 литву сътворити болащемоу, и авнѣ сътворише мо-
 литву, и масломъ помаваше, и приемаюу ницѣлении
 приходщи къ нему. разболѣвшю же си и конць при-
 яти лежацию ѿмоу въ немощи, приде ангелъ къ нему въ
 образѣ Θεодосіевѣ, дароуи ѿмоу цѣсарство небесноу
 за труды ѿго. по сѣмъ же приде Θεодосій съ братицею, и
 присѣдоху оу него, оному же незнамающе възрѣвъ на
 нгоумена рече: не забывай, нгоумена, ѿже ми ѿси обѣщашъ,
 ноцъ сѣ. и разоумѣ великый Θεодосій, яко видѣнии видѣ-
 дѣлъ, и рече ѿмоу: брате Дамнине, ѿже ти ѿсѣмъ обѣ-
 щашъ, то ти боуди. онъ же съмѣживъ очи прѣдастъ доухъ
 въ роуцѣ божи: нгоуменъ же и братиа похраниша тѣло
 ѿго. такъ же вѣн другъый братъ, именемъ Ивремни, иже
 помянаше крещение земли роусьскыи. сѣмоу вѣ даръ даро-
 ванъ отъ Бога: проповѣдаше прѣди боудоущи, и аще ко-
 го видыше въ промыслени, обличаше и въ тайнѣ, и на-
 казаше блюсти си отъ дивола; аще которъи братъ оу-
 мѣшаше нти изъ монастыря, и оузрише и, пришедъ
 къ нему обличаше мѣсль ѿго, и оутѣшаше брата; аще ко-
 моу чѣто речаше, ан добро, ан зѣло, събоудышетъ си
 старьче слово. вѣ же и другъый старьць, именемъ Матрѣй:
 вѣ прозорливъ. ѿдиною бо ѿмоу стоицю въ церквѣ на
 мѣстѣ своѣмъ, възведъ очи свои позрѣ по брати, иже
 стоять поюще по обѣма странама, и видѣ обиходища вѣ-
 са, вѣ образѣ Лиуха, вѣ лоудѣ и носища въ приполѣ цвѣтъкъ,
 иже глаголетъ си лѣпѣкъ; и обиходи подлѣ братиоу,
 възимаи изъ лона аѣпѣкъ, вержаше на кого любо; аще

възвѣдѣ на власминцю, и осѣше около юго кожа сыра, и затвори си въ пещерѣ въ единной оулицѣ въ келиици малѣ, яко четьри лакѣтъ, и тоу молише Бога съ слезами: вѣ же мѣа юго проскоура юдина, и та же чрѣзъ днь, воды въ мѣроу пише: приношашеть же юмоу великый Антоний, и подаваше юмоу окъньцемь, яко си въмѣщаше роука, и тако принимаше пищу. и того сътвори лѣтъ седмь, на свѣтъ не шылавы, ни на рибрѣхъ не лѣгаш, нъ сѣди мало принимаше съна. и юдинцю, по обычаю, наставъшию вечероу, поча кланити си, пош исалмы, оми и до полунощни; яко троуждашеть си, сѣдаши на сѣдаѣ своемь. юдинною же юмоу сѣдшию по обычаю и свѣщю оугасневъшию, въ незапоу свѣтъ въси, яко отъ солныца, въ пещерѣ, яко зракъ вънимаи члоукоу, и поидоста два оуноши къ немуу красна, и вниста си аще юо акы солныце, и глаголаста къ немуу: Исакниѣ, вѣ юсѣѣ ангела, и се, идеть къ тебѣ Христось, падъ поклони си юмоу. онъ же не разоумѣ вѣсовьскаго дѣйства, ни памяти нѣмѣ прѣкрестити си, и вѣстоупиѣтъ поклони си, акы Христоу, вѣсовьскоу дѣйствоу: вѣсею же кликнуша, и рѣша: нашь юси, Исакниѣ, оуже и въведъше и въ келиицю посадиша и, и качаша садити си около юго, и вѣсѣтъ поля келии нухъ и оулица пещерьскаи. и рече юдинъ отъ вѣсовѣ, глаголюмый Христось: възъмѣте сопѣли, воуевны и гоусли, и оудариште, атъ нѣ Исакниѣ съплыште. и оудариша въ сопѣли, въ гоусли и въ воуевны, и качаша нѣмь играти, и оутюмивъше и оставиша и юле жива, и отидоша, пороугавъши си юмоу: за оутра же вѣвѣвшю свѣтоу и приспѣвѣвшю въ коушенню хлѣба, приде Антоний по обычаю къ окънацю, и глагола: Господи, благослови, отъче Исакниѣ. и не вѣсѣтъ отѣкта. и рече Антоний: се, оуже прѣставилъ си юсѣтъ и посла въ монастырь по Феодосии и по братию. и отъкопавъше, идеже вѣ заграждено оуетие, пришедъше възвѣша и, мѣртва мѣнише, и изнесъше положиша и прѣдъ пещероу, и оузрѣша, яко живѣтъ юсѣтъ, и рече игоумиѣ Феодосий, яко се имать вѣтити отъ вѣсовьскаго дѣйствиа: и положиша и на одрѣ. и слоужаше около юго Антоний, нѣ си же вѣрѣмена приключи си врити Изиславоу изъ Амховѣ. и цѣли гнѣвати си Изиславѣ на Антонии изъ Вѣсслава, и при-

славъ Свѣтославъ въ ношѣ помъ Антонны Черниговоу. Антоннй же пришѣдъ къ Черниговоу възавѣи Болдинѣхъ Горѣхъ, и ископавъ пещероу тоу си въсѣли. и ижесть тоу монастырь свѣтѣи вогородица, на Болдинѣхъ Горахъ, и до сего дни. Феодосий же, оувѣдавъ, яко Антоннй шлѣтъ Черниговоу, шѣдъ съ братиѣю възы Исакнѣи, и принесе и къ себѣ въ келнѣю, и слоужаше около юго, вѣ бо раслабавнѣ тѣломъ, яко не моци юмоу обратити си на дреугою страну, ни вѣстати, ни сѣдѣти, нѣ лежаше на юдннѣи странѣ, подъ си полѣкваше, многождѣи и червнѣи вѣкѣиныхоу си подъ бѣдрѣю юмоу съ моченинѣи и съ полѣкванинѣи. Феодосий же самѣи своима роукама омываше и сѣприташетъ и. и за двѣ лѣтѣ сѣтворн се около юго. се же вѣысть чюднѣи и днѣвнѣи: яко за двѣ лѣтѣ лежа снй ни хлѣба вѣкоуши, ни водѣи, ни отъ якого брашна, ни овоца, ни изыкомѣ проглагола, нѣ пѣкнѣи и глаухѣ лежа за двѣ лѣтѣ. Феодосий же молашше Бога за нь, и молитвеоу творнше надъ нимѣ днѣи и ношѣ, допѣдеже на третнѣю лѣто проглагола и слыша и на ногѣи нача вѣстатн акѣи млладенѣица и нача ходити. и не вѣрѣжаше вѣ церкѣвѣи ходити, и ноуждею прнелѣчахоутъ и къ церкѣвѣи. и тако по малѣоу наоучнша и. и по семѣ наоучн си на трапнзѣицнѣю ходити, и посаждахоу и кромѣи братнѣи, и положиахоу прѣдъ нимѣ хлѣбѣи, и не вѣзѣмнше юго, нѣ ли вѣложити воуднше вѣ роуцѣи юмоу. Феодосий же рече: положите хлѣбѣи прѣдъ нимѣ, а не вѣкладайте вѣ роукама юмоу, атѣ самѣи ижесть. и не вѣрѣже за недѣлаю ижесть. и по малѣоу оглѣдавъ си коукаше хлѣба, тако наоучн си ижесть. и тако избеавн и Феодосий отъ вѣзнн днѣволи. Исакнѣи же вѣспрнштѣ вѣздѣржаннѣе пакѣи жестоко. Феодосию же прѣстаблѣшю си и Стефанѣоу вѣ юго мѣсто вѣывѣшю, Исакнѣи рече: се, оуже прѣлѣстнѣи мѣи иеси вѣыль, днѣволи, сѣднѣица на юдннѣи мѣстѣи: а оуже не имамѣ си затворитн вѣ пещерѣи, нѣ имамѣ ты повѣднѣи, ходѣи вѣ монастыри. и оваѣче си вѣ власннѣицнѣю, и на власннѣицнѣю свѣитоу вѣоболиноу, и нача оурѣдѣство творити, и помагати поча поварѣмѣи, варѣи на братнѣю. и на заоутренѣю ходѣи прѣжде вѣскѣхѣи стѣишше крѣпѣко и неподвнжнѣи: югда же прнспѣишше знма и мѣрази лютнѣи, стѣишше вѣ правѣишнѣхѣи вѣ чѣрѣвнѣхѣи вѣ

прочтѣвъ танъхъ, яко примерзныи ста ноуѣ яго къ камени,
 и не движаше ногама, дондеже отъпоухоу заоутреню. и во
 заоутрени идше въ поварьницу, и приготоваше огнь и до-
 доу и дрова. и придоху и прочни повари отъ братни. и единъ
 же поваръ бѣ такожде именованъ тѣмъ, Исакій, и рече по-
 слыхаша си Исакію: оно ти сѣдять вранъ чиднъ, иди и ими
 и онъ же, поклонивъ сѣ юмоу до земли, шедъ и врана, и
 принесе юмоу прѣдъ въскни повары, и оужасоша си, и повѣ-
 даша игоумноу и братни. и начаша братни чыстити и онъ
 же, не хоти славы чловѣчьскыи, нача оуродыство творити
 и пакостити ово игоумноу, ово братни, ово мирьскыма
 чловѣкомъ, да доузи враны юмоу дадоху. и поча по мироу
 ходити, такожде оуродома си твори. и въсели си въ пещероу,
 въ нейже прѣжде Интоній вшаъ, оуже бо Интоній прѣста-
 вилъ си вша, и съвѣкоупи къ себѣ оунъхъ, и въскладаше на
 нѣ порты чернычьскыи, да ово отъ игоумна Никола прини-
 маше раны, ово отъ родителя тѣхъ дѣтскыхъ. съ же то
 късе терпѣше, подимаше раны и наготоу и стоудень днѣ и
 ношь. въ единоу же ношь въжогъ пиць въ истъбѣцѣ въ пе-
 щерѣ, яко разгорѣ си пиць, бѣ бо оутла, и нача палати
 пламень оутлазнами: о юмоу же нѣ чимъ заложити, и въ-
 стоупла ногама босама ста на пламени, дондеже изгорѣ
 виць, и излѣза. и на многа повѣдахоу о немъ, а доуго-
 моу и самовидцы вѣхъ. и тако възи повѣдоу на бѣсъ,
 и яко моухъ ни въ чьтоже имаше страшени ихъ и
 мѣчтани ихъ, глаголаше бо къ нимъ: аще ми бѣсте
 прѣкастни въ пещерѣ первюе, по неже не вѣдахъ къзнии
 вашихъ и лоукавства: нынѣ же имамъ Господа Исуса
 Христа и Бога моего и молитвоу отца моего Феодосіа,
 надѣю си на Христа, имамъ повѣдити васъ. многажды бо
 бѣси пакости дѣваху юмоу, и глаголаху: нашъ юси, и по-
 клонилъ си юси нашему старѣйшникъ и намъ, онъ же глаго-
 лаше: вашъ старѣйшина антихрестъ есть, а вы бѣси есте;
 и знаменаше лице свое крестынымъ образомъ. и тако ицаз-
 нахоу, овогда же пакы въ ноши прихощахоу къ юмоу,
 страхъ юмоу творише въ мѣчатѣ, яко се много народъ съ
 мотымаи и съ лыскари, глаголюще: раскопанъ пещи-
 роу сню, и сего загрекъмъ съде; ни же глаголаху: бѣжи,

Исакниѣ, хотѣтъ ти загрести. онъ же глаголаше къ нимъ: аще есте члвчци, были, то въ днѣ есте пришли; а вч; есте тьма, и въ тьмѣ ходите, и тьма въ штъ. и знаме- на сеи красомь, и ищезноуша. доупойци бо страшахутъ и въ образѣ медавѣжди, овогда же мотомь звѣремь, ово боломь; ово замни плажахуѣ къ нѣмоу, ово ли жагъ и мѣши и вьсмкъ гадъ, и не могоша кѣмоу ничьтоже сътворити, и рѣша кѣмоу: Исакниѣ, повѣднѣи яси насъ. онъ же рече: якоже и въ перекѣи мене повѣднѣи есте въ образѣ Иисусъ Хри- стоевъ и въ ангильсѣтѣмь, недостойни соущѣ того видѣнни; нъ се, по истинѣ шелиете си то перво въ образѣ звѣкринѣмь, и скотинѣмь и замни и гадомь, ащже и сами есте, сквернѣни, зѣли въ видѣнни, и ащже погыбоша вѣси отъ него, и отъ толѣ не есте кѣмоу пакости отъ вѣсовъ. якоже самъ прѣвѣдаше съ: яко се есте ми за три лѣта врань си. по томь почѣ жити крѣплѣ и въздържаннѣи нѣмѣти, пощеннѣи и вѣдѣннѣи, и тако живоущю кѣмоу съконьча житнѣи своеи. и рече: болѣ съ въ вѣщарѣ. и нисоша и, болна въ монастырь, и до осмаго днѣи о Господи съконьча си. игоумнѣ же Иоанъ и вратни съпрятавше тѣло его погыбош и. тацѣ ти бытша черноризци Феодосиѣва монастыря, иже снѣють и по съмрти нѣво овѣтнѣла, и молятъ Бога, за съде соущюю вратню и за мирскоюю вратню и за приносящѣи въ мона- стырь, въ нѣмьже и до нѣнѣ добродѣтѣльнѣи житнѣи живоуть, обще вьси въ коулѣ, въ пѣнни и въ молтвѣхъ и послушаннѣи, на славоу Богоу всемогущемоу, Феодосиѣ- ваннѣи молтвѣамн съвлюдаѣмн, кѣмоужѣ слава въ вѣкнѣи. аминѣ.

LXIX. Въ лѣто .x.ѣфпг. почата есте цркви пещерьскѣи надъ основаниемъ Стефаномъ игоумномъ, изъ основаннѣи бо Феодосий почалъ, а на основаннѣи Стефанъ почѣ, и коньчана есте на третнѣи лѣто, мѣсѣца июля .ai. днѣи. въ се же лѣто придоша съли изъ Нѣмьць къ Святославоу, Святославъ же велнчѣи си показа имъ богатѣство свое; они же видѣвше вѣщисльнѣи множество, злато и сребро и наволоку, рѣша: се ни въ чьтоже есте, се бо лежитъ мерт- тво, сего соуть вѣмтнѣи лоучьше, моужи бо си доущютъ и болна сего. снѣ си похвади Невскѣи, цѣсарь нудѣйскѣи,

къ съломъ цѣсаря асоурійска, игоже въси възвѣта въиша къ
Бавилонъ: тако и по сего смерти нисе имѣниа расъипа си
разано.

Въ лѣто .x.ѡфпд. ходи Владимѣръ, сынъ Бѣс-
владъ, и Ольгъ, сынъ Святославъ, Лихомъ въ помощь
на Чухы. сего же лѣта прѣстави се Святославъ, сынъ Ш-
рославъ, мѣсца декабрь .кз. отъ рѣзанна желъва, и
положинъ Черниговѣ оу Свитаго Сѣпаса. и сѣде по немъ
Бѣсвладъ на столѣ, мѣсца генварь (въ .а. днь). въ се
же лѣто роди се оу Владимѣра сынъ Мисиславъ, вноукъ
Бѣсвладъ).

Въ лѣто .x.ѡфпс. поиде Изиславъ съ Лихомъ, Бѣс-
владъ же поиде противоу юмоу. и сѣде Борисъ Черниговѣ
мѣсца мартъ .д. днь. и вѣсть книженни юго осемь дний.
и вѣжа Тмоутороканю къ Романови. Бѣсвладъ же иде про-
тивоу братоу Изиславоу на Болыи, и сѣтвориета миръ и
пришдъ Изиславъ сѣде Къиевѣ мѣсца июль .и. днь,
Ольгъ же, сынъ Святославъ, вѣ оу Бѣсвлада Черниговѣ.

LXX. Въ лѣто .x.ѡфпс. вѣжа Ольгъ, сынъ Святославъ,
Тмоутороканю отъ Бѣсвлада мѣсца априль (въ .і. днь).
въ се же лѣто оубиенъ вѣсть Глкъ, сынъ Святославъ,
въ Заволочии. вѣ же Глкъ милостивъ оубогымъ и стран-
нолюбивъ, тѣшание имѣи къ церквямъ, теплъ на вѣроу
и кроткъ, възорома краснъ: игоже тѣло положено вѣсть
Черниговѣ за Сѣпасомъ мѣсца июль .кз. днь. сѣдшию
Свитополкоу въ юго мѣсто Новѣ Градѣ, сыноу Изиславоу,
Шрополкоу сѣдшию Вѣшиградѣ а Владимѣроу сѣдшию
Смольнестѣ приведе Ольгъ и Борисъ поганымъ на роусскую
землю, и поидоста на Бѣсвлада съ Половци. Бѣсвладъ
же изиде противоу има на Сожици, и повѣдиша Половци
Роусъ, и мнози оубиени вѣша тоу: оубиенъ вѣсть Иванъ
Жирославищъ и Тоукы, Чюдинъ вратъ, Поркѣ, и нини мнози,
мѣсца августъ въ .кз. Ольгъ же и Борисъ поидоста
Черниговоу, маныше одолѣвшѣ, а земан роусскетѣи много
зѣло сѣтворише, проливѣше кровь хрестиньскоу, ииже
кровѣ възвѣцетъ Богъ отъ роукоу юю, и отвѣтъ дати има
за погубленныи доуша хрестиньскы. Бѣсвладъ же приде
къ братоу своюмоу Изиславоу Къиевоу. и цѣловавъша се сѣ-

доста. Бѣсѣвладъ же исповѣда всѣмъ вѣстѣшамъ, и рече кѣмоу Изяславъ: брате, не тоужи, видиши ли, колико си мѣнѣ склочи: двоюе, не вѣгнаша ли мене, и имѣннѣ мое разграбнѣша? и пакы, коюю виноу вѣторою сѣтворилъ вѣхъ, не изгналъ ли вѣхъ отъ ваю, братоу своєю? не влоудилъ ли вѣхъ до чюжданъ землямъ, имѣннѣ лишентъ, не сѣтворилъ зѣла ничьтоже? и нынѣ, брате, не тоуживѣ: аще боудеть нама причастнѣ въ роусьскѣй земан, то овѣма; аще ащина боудеть, то она; азъ сѣложю главоу свою за ты, и се рекъ оутѣши Бѣсѣвлада, и повелѣ сѣбирати вои отъ мала до велика, и понде Изяславъ съ Ярополкомъ, сыномъ своимъ, и Бѣсѣвладъ съ Владимѣромъ, сыномъ своимъ, и пондоша къ Черниговоу, и Черниговци затвориша си въ градѣ. Ольгъ же и Борисъ не вѣста въ Черниговѣ. Черниговцимъ же не отвориешемъ си пристоупнѣша къ градоу: Владимѣръ же пристоупи къ вратомъ вѣсточнѣнымъ, и отъ Стриженѣ отъи врата, и вѣзвѣща градъ окольний, и пожгоша и, людемъ же вѣвѣгъшѣмъ въ дѣнѣшнѣй градъ. Изяславъ же и Бѣсѣвладъ слышаста, яко идеть Ольгъ и Борисъ протнѣвоу, Изяславъ же и Бѣсѣвладъ оуранивѣша пондоста отъ града протнѣвоу Ольгови. рече же Ольгъ къ Борисови: не ходивѣ протнѣвоу, не можевѣ стати протнѣвоу чѣтыремъ княземъ; нѣ посливѣ съ мольбою къ стрнѣма своимъ. и рече кѣмоу Борисъ: ты готова зри, азъ нмѣ протнѣнъ всѣмъ, похваливѣ си вѣльми, не вѣдѣи, яко Богъ гордымъ протнѣи си, сѣмѣренѣимъ же дѣиеть благодать: да не хвалитъ си силнѣй силою своєю, и пондоста протнѣвоу, и вѣвѣшѣмъ нмѣ на мѣстѣ оу села на Нѣжатнѣ нивѣ и сѣстоупивѣшемъ си окомъ вѣстѣ сѣча зѣла: первое оубнѣша Бориса, сына Бичеслава, похваливѣшаго си вѣльми; Исяславоу же стоищю въ пѣшѣнцѣхъ, вѣнзапоу прихуавъ единъ оудари и копнѣемъ за плѣщи: тако оубнѣнъ вѣстѣ Изяславъ, сынъ Ярославъ, продолженѣ вѣвѣши сѣчи повѣже Ольгъ въ малѣ дружинѣ, и иуда оутче: вѣжа Тмоутороканю, оубнѣнъ вѣстѣ князь Изяславъ мѣсѣца октѣмври въ .г. дѣнь, и вѣзвѣмъши тѣло его привѣзоша и въ ладнѣ, и поставнѣша протнѣвоу Градѣцю: и ннде протнѣвоу кѣмоу всѣхъ градъ Кѣмивѣ,

и възложивѣше тѣло яго на сани повезоша и, и съ пѣснми поповѣ и черноризци понесоша и въ градѣ, и не вѣ дѣлѣ слышати пѣнни въ плачи и велицѣ въпла, плажа во си по немь въсь градѣ Кыевъ. Иропакъ же идише по немь, плача си съ дружиною своею: отъче, отъче мой, чьто иси пожилъ безъ печали на свѣтѣ семь, многы напасти прими отъ людей и отъ брати своихъ. съ же погыбе, не отъ брата, нъ за брата своего положи главоу свою. и принесѣше положиша тѣло яго въ церквѣн святыхъ вогородица, възложивѣше и въ ракоу мрамориноу. еѣ же Изиславъ моужь възоромь краснѣ и тѣломь великѣ, незлобнѣвъ нравомь, кривдѣхъ ненавнды, любѣ правьдоу, не вѣ во въ немь льсти, нъ простѣ моужь оумомь, не въздамъ зѣла за зѣло. колнио бо юмоу сътвориша кыни: самого выгнаша, а домъ яго разгравнша, и не възда противоу томоу зѣла; аще ли нѣкто дѣють въ: съчыць искче, то не съ то сътвори, нъ сынъ яго. пакы же брата яго прогнаста и; и ходи по чюждѣи зѣманъ блонды. и сѣдѣцю юмоу пакы на столѣ своемь, Ысеевладоу пришѣдъшю погѣжденоу къ юмоу, не рече юмоу: колнико отъ ваю прихъ, не въздасть зѣла за зѣло, нъ оутѣши, рекы: иельмаже ты, брата мой, показа къ мнѣ любѣвъ, и възведе ми на столѣ мой, нарекъ ми старѣишиноу себѣ: се, азъ не поманю зѣлобы первыхъ, ты ми иси братъ, а я тебѣ, и положю главоу свою за ты: еже и вьсти, не рече бо юмоу: колнико зѣла сътвориста мнѣ; и се, иыжѣ тебѣ си склучи; не рече: се кромѣ мене; нъ на си прѣки печаль братню, показавъ любѣвъ великоу, съвершавъ апостола, глаголюща: оутѣшайте печальныхъ. по истинѣ, аще чьто сътворилъ есть въ свѣтѣ семь, истеро съгрѣшнни, отъдасть си юмоу, за неже положи главоу свою за брата своего, не жала больша власти, ни имѣнни хѣты больша, нъ за братню обидоу. о сиковыхъ бо Господь рече: да кѣто положитъ доушию свою за другы свои. Соломонъ же рече: брати въ вѣдахъ пособнива бывають; любѣ бо исть вьше всего. икоже Иоанъ глаголетъ: Богъ любѣ исть, прѣвѣшавий въ любѣви въ Бозѣ прѣвѣшаваетъ, и Богъ въ немь прѣвѣшаваетъ; о семь съвершаваетъ си любѣ, да достоинне мамамъ въ днь соуднѣи, да икоже онъ исть, и мы ислы

въ мирѣ сѣмъ; воззѣни нѣсть въ любовьн, нѣ съвершена лю-
 вѣ въ нѣнѣ нзмѣстѣ воззѣнѣ; ино воззѣнѣ мочѣннѣ имать,
 вошѣи же сѣи нѣсть съвершенѣ въ любовьн; аще кто речеѣтѣ
 люблю Бога, а брата своего ненавидѣю, лѣжѣ иста, не лю-
 вѣи ко брата своего, игоже видѣти, Бога, игоже не видѣти,
 како можетѣ любѣти? сѣио заповѣдѣ имамы отъ него, да лю-
 вѣи Бога любѣти брата своего. въ любовьн бо всѣ съверша-
 ютъ сѣи: любѣвѣ ради и грѣси распыають сѣи, любѣвѣ бо ра-
 ди сѣиидѣ Господѣ на землю, и распѣтъ сѣи за ны грѣши-
 ныи, възѣмѣ грѣхы наши пригвозди сѣи на крестѣ, дакъ
 намѣ крестѣ свой на прогнаниѣ ненавѣсти вѣсовьскыи;
 любѣвѣ ради мочѣннѣи пролиша кровь свою; любѣвѣ же
 ради сѣи кнѣзь пролиша кровь свою за брата своего, съвер-
 шаи заповѣдѣ господьню. Бѣсѣвладѣ же сѣде Кнѣзь на
 столѣ отца своего и брата своего, прѣимѣ власть роусь-
 скою всюю, и посади сына своего Владимѣра Черниговѣ,
 а Шрополка Владимѣри, придавѣ емуоу Турокѣ.

ЛХХІ. Въ лѣто .ѡѡѡ. приде Романѣ съ Половѣци къ
 Войню, Бѣсѣвладѣ же ста оу Периславли, и сътвори мирѣ съ
 Половѣци, и възврати сѣи Романѣ съ Половѣци възспѣтъ, и
 оувиша и Половѣци мѣсѣца августѣ .в. дѣна, соуть ко-
 сти юго и до сѣлѣ тамо лежашѣ, сына Свѣтославли, вну-
 ка Шрославли, а Ольга ѣмѣше Козарѣ поточиша за море
 Цѣсарѣ Градоу. Бѣсѣвладѣ же посади посадинка Ративора
 Тмоуторокани.

Въ лѣто .ѡѡѡ. заратиша сѣи Торци периславль-
 стѣи на Роусѣ, Бѣсѣвладѣ же посла на нѣи сына своего Бла-
 димѣра. Владимѣрѣ же шѣдѣ повѣди Торкы.

Въ лѣто .ѡѡѡ. вѣжа Игорѣвишѣ Давыдѣ съ Бла-
 димѣрѣ Растиславичемѣ лѣтѣсѣца мая .иѣ. дѣна, ии приде
 ста Тмоутороканю; и иста Ративора, и сѣдѣста Тмоуто-
 рокани.

Въ лѣто .ѡѡѡ. Осени оумре, полѣвьчѣскыи кнѣзь.

Въ лѣто .ѡѡѡ. приде Ольга изъ Грекъ Тмоуто-
 роканю, и и Давыда и Бладари Растиславича, и сѣде Тмоу-
 торокани, и истре Козары, иже бѣша свѣтѣннѣи на оубиѣ-
 ннѣи брата юго и на самого, а Давыда и Бладари поустѣи.

Въ лѣто .ѡѡѡ. приходи Шрополкѣ къ Бѣсѣвладѣу на

великъ дѣнь. въ се же врѣмѣ вѣнчѣгоста Растиславица два отъ Ярополка, и пришѣдъша прогнаста Ярополка, и посла Бѣсѣладъ Владимѣра, сына своего, и выгна Растиславица, и посади Ярополка Владимѣри. въ се же лѣто Давыдъ зам Грекъ въ Олешин, и зам оу нихъ имѣннѣ, Бѣсѣладъ же пославъ приведе и, и вѣда юмоу Дорогобоуждъ.

Бѣ лѣто .x.ѡѡг. Ярополкъ же хотише ити на Бѣсѣлада, послушавъ зѣлѣхъ съвѣтъникъ. се оувѣдавъ Бѣсѣладъ посла противоу юмоу сына своего Владимѣра: Ярополкъ же оставивъ матеръ свою и дружиноу Лоучьстѣ вѣжа въ Лухы. Владимѣроу же пришѣдъшю Лоучьскоу вѣдѣша си Лоучане. Владимѣръ же посади Давыда Владимѣри въ Ярополка мѣсто, а матеръ Ярополчю и жноу юго и дружиноу юго приведе Кыевоу, имѣннѣ вѣзъмъ юго.

(Бѣ лѣто .x.ѡѡд. Бѣсѣладъ заложѣ церквѣ святаго Андрѣи при Иванѣ, прѣподобанѣмъ митрополитѣ; и сътвори оу церквѣи томъ монастырь, въ немъже пострѣже сѣдѣши юго дѣвою, именемъ Шнька. сны же Шнька, събѣкоупивъши черноризица многы, прѣбываше съ ними по монастырьскомоу чиноу.)

LXXII. Бѣ лѣто .x.ѡѡд. прѣде Ярополкъ изъ Луховъ, и сътвори миръ съ Владимѣромъ, и иде Владимѣръ въспитъ Черниговоу, Ярополкъ же сѣде Владимѣри. и прѣсѣдѣкъ мало дѣний иде Звениградоу; и не дошѣдъшю юмоу града прободенъ высть отъ проклятаго Нерадѣци, отъ дивномъ наоущена и отъ зѣлѣхъ чловѣкъ. лежащю юмоу тоу на возѣ саблю съ кони прободѣ и мѣсица ноямери въ .кв. дѣнь. и тѣгда въздвигоуеъ си Ярополкъ выторгноу изъ себе саблю, и вѣзпи великомъ гласомъ: то тѣ ми, враже, оулови. и вѣжа Нерадѣць треклятый Перемъшлю къ Рюрикови. и Ярополка вѣзъмъше отроци на конѣ прѣдѣ си, Радѣко, Бойкына и ини мнози, несоша и Владимѣрю и отъ тоудоу Кыевоу. и изидѣ противоу юмоу. благовѣрный князь Бѣсѣладъ съ своимъ сыномъ, съ Владимѣромъ и съ Растиславомъ, и вси воиере и влаженый митрополитъ Исидъ съ черноризици и съ прозвоутеры, и вси кыиене великъ плачь сътвориша надъ нимъ, и съ псалмы и пѣсньми проводѣша и до святаго Дмитрия, и съпрятавъше тѣло юго съ

чѣстнѹ положиша и въ рацѣ мраморинѣ въ церквѣи святаго апостола Петра, юже вѣ самъ началъ здати прѣжде, мѣсяца декаври въ .1. днь. многы вѣдѹи принимъ, везъ винчѹ изгонимъ отъ вратѹи своеѹи, обидимъ, разграбленъ, проче и съмѣрть горькоу примъ, нъ вѣчнѣй жизни и покою съподови си. такъ вѣше блаженъи съ князь, тихъ, кроткъ, съмѣренъ и братолюбивъ, десятиноу дамъ свѣткѣи богородици отъ всего своего имѣнни по всеи лѣтѣ, и молише Бога всегда, глагола: Господи Боже мой, прими молитвоу мою, и даждь ми съмѣрть, якоже двѣма вратома моима, Борисоу и Глѣбоу, отъ чюждею роукоу, да омыю грѣхы всеи своею кровню, и избеодоу соуетнаго сего свѣта и мнѣжа, сѣтѣи вражнѣи. югоже прошенни не лиши юго благъи Богъ: вѣсприи благамъ она, нхъже око не видѣ, ни оухѹ слыша, ни на сердце чловекоу не въздоша, иже оуготова Богъ любящимъ юго. (въ се же лѣто ходи Бѣсвладъ къ Перѣмышлю).

Въ лѣто .x.sѣчѣ. .x.sѣчѣ. свѣщена вѣсть церкы святаго Муханла монастыри Бѣсвладѣ митрополитомъ Иоаномъ, а игоуменьство тѣгда держащю того монастыри Лазорѣи. томѣжде лѣтѣ иде Святѹполкъ изъ Нова Града Тоуровоу на княженнѹ. въ се же лѣто оумре Никомъ, пѣчерьскъи игоумень. въ се же лѣто възвѣша Болгарѣ Моуромъ.

LXXIII. Въ лѣто .x.sѣчѣ. свѣщена вѣсть церквѣи пѣчерьскѣи свѣтѣи богородица монастыри Ободоснѣва Иоаномъ митрополитомъ и Лоукою, вѣлоградскѣи епискоупомъ, и Исаниемъ, епискоупомъ ростовскѣи, и Иоаномъ, черниговскѣи епискоупомъ, и Антониемъ, гоургевскѣи, при блггороданѣи князи Бѣсвладѣ, державанѣи роускѣи земли, и чадоу юго, Бладимѣрѣ и Растиславѣ, воєводство держащю кыѣвскѣи тѣсоуца Юневи, игоуменьство держащю Иоаноу. въ се же лѣто прѣстави си Иоанъ митрополитъ: вѣсть же Иоанъ моужь хытръ книгамъ и оученнѹ, млостивъ оубогымъ и вдовицамъ, ласкавъ же къ всекомоу, богатоу и оубогоу, съмѣренъ же и кроткъ, молчаливъ, рѣчнѣсть же, книгами свѣтѣи оутѣшамъ печальнѣи: и сѣкого не вѣсть прѣжде въ Роуси, ни по немъ не воудеть

сикъ. въ се же лѣто иде Иѣнька въ Греку, дѣщи Бѣсѣвладѣ, реченаѣ прѣжде, и приведе Иѣнька митрополита Иоана скопичиноу, ѡгоже видѣвъше людиѣ вси рекоша: се навѣ ѡсть пришель, отъ года бо до года прѣвѣмъ оумре: бѣ же съ моужь не книжанъ, нъ оумомъ простъ и просторекъ. въ се же лѣто свѣщена бѣсть церквы свѣтаго Муханла перемславьскаѣ Сѣремомъ, митрополитомъ томъ церквы, юже бѣ създадъ, великоу соущю, бѣ бо прѣжде въ Перемславѣ митрополити, и пристрон ю великою пристроюю, оукрасивъ ю всѣскою красотою и церквѣвнѣми съсоуды. съ же Сѣремъ бѣ скопецъ, въсокъ тѣломъ; многа зданиѣ въздвиге: докончавъ церквѣ свѣтаго Муханла заложѣ церквѣ на вратѣхъ граднѣхъ въ имя свѣтаго моученика Теодора и по семь свѣтаго Андрѣѣ оу церквѣ отъ вратъ и строеннѣ ваньноѣ камѣно: сего же не бѣсть прѣжде въ Русѣ; и градъ бѣ заложилъ камѣнъ отъ церквѣ свѣтаго моученика Теодора, и оукраси градъ перемславьскѣмъ зданиѣ церквѣвнѣми и прочиннѣ зданиѣ.

LXXIV. Бѣ лѣто .дѣфчд. игоуменъ и черноризци съвѣтъ сътворше рѣша: не добро ѡсть лежати отъцю нашемоу Теодосіевѣ кромѣ монастыри и церквѣ своѣм, по неже тѣ ѡсть основалъ церквѣ, и черноризца съвѣкоупилъ. и съвѣтъ сътворше повелѣша оустронѣ мѣсто, идеже положити мощи ѡго. и приспѣвѣшю празднѣнкоу оустпеннѣ богородица трѣми днѣми, повелѣ игоуменъ роушити, кѣде лежать мощи ѡго, отъца нашего Теодосіѣ, ѡгоже повелѣннѣ бѣхъ азъ грѣшнѣмъ первое самовидецъ, ѡже съкажю, не слоухомъ бо слышавъ, нъ самъ о себѣ начальникъ: пришельдѣшю бо игоуменоу къ мѣнѣ и рекѣшю ми: поидѣвѣ въ пещероу къ Теодосіевѣ, азъ же пришельдъ и съ игоуменомъ, не съвѣдоущю никомоуже, разгладавѣша, коудѣ копати, и знаменавѣша мѣсто, кѣде копати, кромѣ оустни. рече же къ мѣнѣ игоуменъ: не мози повѣдати никомоуже, нъ помни, ѡгоже хоцешѣ, да ти поможетъ. азъ же пристронѣ семь днѣ рогаши, илиже копати. и въ вѣторнѣкѣ вечеръ поухъ съ собою два брата, и не вѣдоущю никомоуже, придохъ въ пещероу, и отпѣвѣ псалмѣ почухъ копати. и оутрудивъ съ вѣдахъ другомоу братоу, копахомъ до по-

лоуношии, трудоухомъ см, и не могоуше см докопати, начахомъ тоужити, юда како на страну копаемъ. азъ же възъмъ рогаию начахъ копати рамино, другоу моемоу опочивающую прѣдъ пещероу; и рече ми: оудариша въ вило; и азъ въ тъ часъ прокопахъ на мощи Θεодосиевѣ, ономоу глаголющую къ мѣнѣ: оудариша въ вило; мѣнѣ же рекоущю: прокопахъ оуже. югда же прокопахъ, обѣдержашеть ми оужастъ, и начахъ звати: Господи, помилуй. о съ часъ же сѣдмста два брата въ монастыри, юда игоуменъ оутанкъ см нѣ съ кымъ прѣнесеть юго отай, и къ пещерѣ зрѣща, югда оудариша въ вило, видѣста три столпы, ако доуггы зарыны, и стоимѣше придоша надъ верхъ церквѣ, идеже положенъ бысть Θεодосий. въ се же врѣмя видѣ Стефанъ, иже бысть въ юго мѣсто игоуменъ, въ се же врѣмя бысть епискоупъ, видѣ въ своемъ монастыри чркъзъ поле зарю великоу надъ пещероу, и мѣнѣвъ, яко несотъ Θεодосия, еѣ во юмоу възвѣщено прѣжде днѣмъ юдинѣмъ, и съжаливъ си, яко възъ него прѣносятъ и, въ сѣдъ на конь въ ворзѣ поѣхъ, поимъ съ собою Климента, югоже игоумена постави въ свое мѣсто, и идмста, видоуща зарю великоу; и якоже придоста близъ, видѣста свѣща многы надъ пещероу, и придоста къ пещерѣ, и не видѣста ничѣтоже, и придоста дѣноу въ пещероу, намъ сѣдмшемъ оу мощий юго. югда во прокопахъ, послахъ къ игоуменоу: приди, да вѣнѣмемъ и. игоуменъ же приде съ двѣма братома. и прокопахъ вельми, и възлѣзохомъ, и видѣхомъ мощи юго лежаща, нѣ състави не распали см быша, и власи главнни притыскли быхоу. и възложыше и на манѣтию и възъмѣше на рамо възнесоша и прѣдъ пещероу. на друггый же дѣнь събраша см епискоупи, Ефремъ перемыславскый, Стефанъ владимѣрскый, Иоанъ черниговскый, Маринъ гоургиевскый, и игоумени отъ вѣскхъ монастыревъ съ черноризци, и придоша и людие благовѣрни, и възыша мощи Θεодосиевѣ съ тѣмннномъ и съ свѣщамн, и принеслише положиша и въ церквѣи скоуей юмоу, въ притворѣ на деснѣй странѣ, мѣсица августъ въ .дѣ. дѣнь, въ дѣнь четвѣртѣкъ, въ часъ .а. дѣни, индикта .дѣ. и праздноваша свѣтло въ тѣ дѣнь. се же повѣмъ мало нѣчѣто, юже см събмсть прореченнне Θεодо-

сиево: нгоуменьство во Θεодосию держащю въ животѣ
 своимъ, праваше стадо, пороученое юмоу Богомъ, черно-
 ризьца, не тѣкѣмо же снѣ единъ, нѣ и мирьскыи печаше
 сѣ, о доушахъ ихъ, како бѣша съпасѣн сѣ, паче же о доуховъ-
 ныхъ сынѣхъ своихъ, оутѣшаша и наказаша приходшаша къ
 юмоу, другонци въ домѣ ихъ приходи и благословение
 имъ подаваша. единою во юмоу пришѣдшю въ домъ Иневи
 къ Иневи и къ подроужню юго Марни, Θεодосий во бѣ
 любви ѿ, за неже живѣста по заповѣди господни, и въ
 любви между собою прѣвѣваста: единою же юмоу
 пришѣдшю къ нима оучашеть ѿ о милостыни къ оубо-
 гымъ, о цѣсарьствѣи невесѣнѣмъ, юже приати правѣдникъ-
 комъ, а грѣшникомъ моужоу, о смертѣнѣмъ часѣ. и се
 юмоу глаголющю и о положеннѣ тѣла въ гробѣ нѣма, рече
 юмоу Иневи: кѣто вѣсть, кѣде сѣ ми положить? рече же
 юи Θεодосий: по истинѣ, идеже ѿмоу азъ; тоу и ты по-
 ложена боудѣши. се же съвѣсть сѣ: нгоуменоу во прѣ-
 ставашю сѣ прѣжде .и. лѣтъ, се съвѣсть сѣ: въ се во
 лѣто прѣстави сѣ Иневи, именемъ Марни, мѣсѣца авгу-
 ста .si. днѣ. и пришѣдше черноризьци, прѣвѣше обѣтъ-
 ныхъ пѣсни, принесше положиша ю въ церкѣви свѣтѣи во-
 городницѣ противоу гробоу Θεодосиевоу, на шюи странѣ.
 Θεодосий же положенъ бѣсть въ .di., а сѣ въ .si. се же
 съвѣсть сѣ прореченне блажнаго отца нашего Θεодоси,
 добраго пастоуха, неже пасѣше словесѣнѣи овѣца нелице-
 мѣрно, съ кротостию и съ расмотреніемъ, блюды ихъ и
 вѣды за ны, моли сѣ за пороученое юмоу стадо и за люди
 христѣаньскыи, за землю роуьскою, неже и по отѣшѣствѣи
 твоимъ отъ сѣи жизни молиши сѣ за люди вѣрѣнѣи и за
 свои оученикы, неже възирающе на ракоу твою поминаютъ
 оученне твоє и въздержанне твоє, и прославляютъ Бога.
 азъ же грѣшнѣи твой рабъ и оученикъ не дооумѣю, чимъ
 похвалити добраго твоего жити и въздержанни, нѣ се
 рекоу мало нѣчто: радоуи сѣ, отѣче нашъ и наставниче,
 мирьскыи лица отринувѣ, молчанне възлюбивѣ, Богоу
 послужилъ юси въ тишинѣ, въ мнишьствѣи жити, вса-
 ко сѣбѣ принесенне вождѣственое принеслъ юси, пощеніемъ
 прѣвѣзвѣшь сѣ, плотьскыхъ страсти и сласти възнена-

видѣвъ, красотоу и желанію свѣта сего отриноувъ, въ слѣдоуи стопамъ, въсокомыслынымъ отцемъ ревнѣоуи молчаніемъ, възвѣшавъ съ смѣреніемъ и оукрашавъ съ, въ словесехъ книжныхъ веселоуи съ. радоуи съ, оукрѣпавъ съ, надеждоу въчынхъ благъ примавъ, оумертвѣвъ плотьскою похотъ, источникъ безаконна и митежа, прѣподобане, вѣсовскыхъ кѣзний избѣгъ и сѣтний ѿго; съ правдыными, отче, почнавъ ѿси, въспримавъ противоу троудомъ своимъ възмездію, отцемъ наследникъ бѣвъ, послѣдовавъ оученію ихъ и нравоу ихъ и въздержанію ихъ, и правило ихъ правы; паче же ревноваше великомоу Ѳеодосію нравомъ и житіемъ, подобивъ съ житію ѿго и въздержанію ревнѣоуи, послѣдствоуи обычю ѿго и прѣходи отъ дѣла въ дѣло оунше и обычнѣи молюсь Богоу въздаи, въ волю благооуханіи приноси кадило молитвенноу, темнымъ благовонынъ, повѣдивъ мирьскою похотъ и миродержцы князи вѣка сего, соупротивника поправъ дивола и ѿго кѣзни повѣдникъ ѿви съ, противнымъ ѿго стрѣламъ и гордымъ помысломъ ставъ соупротивно, оукрѣпивъ съ оружіемъ крестнымъ и вѣрою непобѣдимою, божию помощію: моли съ за ны, отче чыстынъ, избавленоу быти отъ сѣти непримыны, и отъ противника врага съблуди ны твоими молитвами.

Бъ се же лѣто бѣсть, знаменіе въ солныци, яко погмыноути ѿмоу, и мало съ ѿго оста, акы мѣсяць бѣсть, въ часъ .в. днѣ, мѣсяца мая .ка. днѣ.

Бъ се же лѣто, Бъсєвладоу ловы дѣюцю звѣринъ за Бѣшеградомъ, замѣтавшемъ тенета и кличаномъ кликнуувшемъ, съпаде прѣвеликъ змий отъ небесе, и оужасоша съ въси люднѣ. въ се же врѣмѣ земля стоукноу, яко мнози слышаша.

Бъ се же лѣто волхвъ ѿви съ Ростовѣ, иже въ скорѣ погыне.

LXXV. Бъ лѣто .х.сх. прѣднѣно бѣсть Полотьстѣ въ мѣчтаннѣ, бѣваше въ ноци тоутанъ, стонаше по оулицѣ, яко чловѣци ричюше вѣси: аще кѣто вѣлѣзыше изъ храминъ, хоти видѣти, лѣнѣ оуызвенъ боудаше невидимо отъ вѣсовъ извою, и съ того оумирахоу, и не смихоу

излазити изъ храмъ. по семь же начаше въ днѣ шестви си на коннхъ, и не вѣдѣти самѣхъ, нъ конь ихъ видѣти копыта; и тако оумизвляхуоу люди полотъскыи и юго область. тѣмъ и чловѣци глаголахуоу: шко навнѣ бнють полощанты. се же знаменнѣ поча быти отъ Дрючска. въ си же врѣмена бысть знаменнѣ въ небеси, шко кроугъ бысть по срѣдѣ неба прѣвеликѣ. въ се же лѣто ведро быше, шко изгараше земля, и мнози борове възгарахуоу си сами и влата. и многа знаменнѣ бывахуоу по мѣстомъ. и рать велика быше отъ Половъць и отъ всюдоду: възшла три градъ: Пѣсочнѣ, Переволокоу и Прилоукъ; и многа села коуваша по обѣма странама.

Въ се же лѣто воюваша Половъци Ляхы съ Василькомъ Рагиславнцемъ. въ се же лѣто оумре Рюрикѣ, сынѣ Рагиславъ. въ си же врѣмена мнози чловѣци оумирахуоу различныи недоугы, шкоже глаголахуоу продающей коретъ: шко продахомъ коретъ отъ Филнпова днѣ до мисопоуста седмъ тысоуць. се же бысть за грѣхы наша, шко оумножиша си грѣси наши и неправды. се же наведе на ны Богъ, вели намъ имѣти покашннѣ и вѣстигноути си отъ грѣха и отъ зависти и отъ прочинхъ зълыхъ дѣлъ неприазннѣ.

LXXVI. Въ лѣто .х.сха., индикта .а., прѣстави си великый князь Бѣсвладъ, сынѣ Шрославъ, вноукѣ Владимѣръ, мѣсца априля въ .гг. днѣ, а погребенѣ бысть .дг. днѣ, недѣли соущи тѣгда страстнѣи и днѣи соущю четвертъкоу, въ нѣже положенъ бысть въ гробѣ въ велицѣи церквѣи святыхъ Софнѣ. си бо благовѣрный князь Бѣсвладъ бѣ изъ дѣтска боголюбивѣ, любѣ правдоу, нагъдѣ оубогыи, въздаи чсть епискоупомъ и презвоутеромъ, излнха же любаше черноризца, и подлшше трѣкованнѣ имъ, вѣ же и самъ въздержа си отъ пианьства и отъ похоти: тѣмъ любимъ бѣ отцемъ своимъ, шко глаголати отцю къ нему: сыноу мой, благо тебѣ, шко слышю о тебѣ кротость, и радою си, шко ты покониш старость мою. аще ти подасть Богъ приати власть стола моего по вратнѣи своей съ правдою, а не съ насилнємъ, то югда Богъ отведеть ты отъ житиѣ сего, да лнжешн, ндеже азъ лнгоу, юу гроба моего, по неже люблю ты паче вратнѣи

твоими. се же съвѣсть сѧ отьца ѿго прореченіе, шкоже глаго-
 лалъ вѣ, сѧмоу принимъшю послѣжде вѣсѧ братнѧ столѣ оть-
 ца своего. сѧ же Кыевѣ княжа, бѣша ѿмоу печали больша
 паче неже сѣдишю ѿмоу въ Переславлѧ: сѣдишю бо ѿмоу
 Кыевѣ печаль вѣсть ѿмоу оть сыновѣць своихъ, шко на-
 чаша ѿмоу сътоужати, хотѧ власти, совѣ сѧ, овѣ же дроу-
 гѧ: сѧ же, съмирѧемъ ихъ, раздаваше власти имъ. вѣ
 сихъ печалехъ вѣсташа и недоузи ѿмоу, и приспѣваше ста-
 рость къ симъ. и нача любити съмыслъ оумныхъ, съвѣтъ
 сътвори съ ними: сѧ же начаша заводити и, негодовати
 дроужинѧ своимъ первымъ и людемъ не доходити княжа
 правды, и начаша тиоуни грабити, люди продавати, сѧ-
 моу не вѣдоушю въ волѣзнихъ своихъ. разболѣвшю сѧ ѿ-
 моу вельми посла по сына своего Владимѣра Черниговоу.
 пришѣдъшю Владимѣроу, видѣвъ и вельми больна соуща,
 плака сѧ. пришѣдишю Владимѣроу и Растиславоу, сыноу
 ѿго меньшомуу, пришѣдъшю же часоу, прѣстави сѧ ти-
 хо и кротъко, и приложи сѧ къ отьцемъ своимъ, кня-
 жиевъ лѣтъ .ii. Кыевѣ, а въ Переславлѧ лѣто, а въ
 Черниговѣ лѣто. Владимѣръ же плакавъ сѧ съ Растисла-
 вомъ, братомъ своимъ, съпрятаста тѣло ѿго, и събраша
 сѧ епискоупи и игоумени и черноризци и попове и болгаре и
 прости людинѧ, и възъмъше тѣло ѿго съ обычѧнымъ пѣ-
 снемъ положиша и въ святѣй Софни, шкоже рекохомъ прѣ-
 жде. Владимѣръ же нача размышляти, рекъ: аще сидоу
 на столѣ отьца своего, то имамъ рать съ Святѧполкомъ
 възити, шко есть столѣ прѣжде отьца ѿго бѣлъ. и раз-
 мысливъ посла по Святѧполка Тоуроу, а самъ иде Черни-
 говоу, а Растиславъ Переславлю. и минувъшю великоу дѧни,
 прѣшѣдъши праздниѣй недѣлан, въ дѧнь антипаскѧ, мѣся-
 ца априля въ .кд. дѧнь, приде Святѧполкъ Кыевоу. и изи-
 доша противоу ѿмоу кыине съ поклономъ, и приша и съ
 радостію, и сѣде на столѣ отьца своего и стрѧи своего. въ се
 врѣми пондоша Половци на роуьскоую зѧмлю, и слышавъше,
 шко оумерлъ есть Бѣсевладъ, послаша сълы къ Святѧполкоу
 о мирѣ. Святѧполкъ же, не съдоумавъ съ большею дроужин-
 ноу отьнею и стрѧи своего, съвѣтъ сътвори съ пришѣ-
 дъшимъ сѧ нимъ, и изима сълы, вѣсаждамъ и въ истъбѣкоу.

слышавъше же се Половци почаша воєвати. и придоша
 Половци мнози, и остоупиша Торчскый Градъ. Свѣто-
 полкъ же поустн сълзы половчьскыи, хоти мира. и не
 въсхотѣша Половци мира, и поустниша си по земли воюю-
 щѣ. Свѣтополкъ же поча съвирати вои, хоти на ны. и рѣ-
 ша юмоу моужн съмыслни: не коушай си противоу имъ,
 яко мало имашн вой. онъ же рече: имѣю отрокъ своихъ
 пыть сътъ, иже могутъ противоу имъ стати. начаша же
 дружини несъмыслни глаголати: поиди, княже. съмыслнии
 же глаголахоу: аще бы пристроилъ ихъ осмь тысоущѣ, не
 лихо ти юсть; наша земля оскоудѣла юсть отъ рати и отъ
 продаждѣ. нъ послн си къ братоу своемуу Владимѣроу, да
 бы ти помоглъ. Свѣтополкъ же послоушавъ ихъ посла къ
 Владимѣроу, да бы помоглъ юмоу. Владимѣръ же събра
 вои свои, и посла по Растислава, брата своего, Перемаславу,
 вели юмоу помагати Свѣтополкоу. Владимѣроу же пришъ-
 дъшю Кыевоу, съвѣкоупиша си оу свѣтаго Муханла, и
 възвѣста междуо собою распри и которы, и оуладивъша си
 цѣлоста крестъ междуо собою. Половциемъ воющемъ по
 земли, рѣша има моужн съмыслни: по чьто бы распри
 имата междуо собою? а поганин гоувать землю роуьскоую:
 послѣди си оуладита, а нынѣ поидѣта противоу поганымъ
 любо съ миромъ, любо ратию. Владимѣръ хотише мира,
 Свѣтополкъ же хотише рати. и поидѣ Свѣтополкъ и Вла-
 димѣръ и Растиславъ къ Треполю. и придоша къ Стоугнѣ.
 Свѣтополкъ же и Владимѣръ и Растиславъ съзваша дру-
 жиноу свою на съвѣтъ, хотише постоупити чрѣзъ рѣкоу. и
 начаша доумати. и глаголаше Владимѣръ: яко съде стои-
 ще чрѣзъ рѣкоу въ грозѣ сей сътворимъ миръ съ ними. и
 пристоихоу съвѣтоу сѣмоу съмыслнии моужн, Ишь и про-
 чни. кыише же не въсхотѣша съвѣта, нъ рекоша: хоцѣмъ
 си бити, постоупимъ на оноу страноу рѣкы. и възлюбиша
 съвѣтъ съ, и прѣидоша Стоугноу рѣкоу, бѣ во наводънила
 си велии тѣгда. Свѣтополкъ же и Владимѣръ и Растис-
 лавъ, исполчивъши дружинноу, поидоша, и идыше на
 дѣсьнѣй странѣ Свѣтополкъ, на шюи Владимѣръ, посрѣ-
 дѣ же бѣ Растиславъ, и минуувъше Треполь прондоша
 валъ. и се Половци идыхоу противоу, и стрѣльци противоу

прѣдъ ними. нашимъ же ставъшемъ междуу валова поставиша стигы свои, и пондоша стрѣльци изъ валоу, и Половци пришѣдъше къ валови поставиша стигы свои, и наагоша первое на Святтополка, и възломиша полкъ юго. Святтополкъ же стоиши крѣпъко, и побѣгоша людие, не сътерпиши ратьныхъ противленни, и послѣже побѣже Святтополкъ. по томъ настоупиша на Владимѣра, и вьсть краи люта. побѣже и Владимѣръ съ Растиславомъ. и приеѣгоша къ рѣцѣ Стоугнѣ, и въереде Владимѣръ съ Растиславомъ, и нача оутапати Растиславъ прѣдъ очима Владимѣрема, и хотѣ похвтити брата своего, и мало не оутопе самъ. и оутопе Растиславъ, сынъ Бисеблаждъ. Владимѣръ прѣереде рѣкоу съ малою дружиною, мнози во падоша отъ полка юго, и воиере юго тоу падоша, и прѣшѣдъ на оноу страну Дикпра плака си по братѣ своему и по дружинѣ своей, и на Черниговоу печальнъ зѣло. Святтополкъ же вѣеѣже въ Треполь, и затвори си тоу, и бѣ тоу до вечера, и на тоу ноци приде Кыievoу. Половци же видѣвъше съдолѣвъше поустиша си по земли воююще, и дружини възвратиша си къ Торчъскомоу. си же си зѣлоба съключи въ днь възнесенни Господа нашего Иисуса Христа, мѣсица мая въ .кз. Растислава же искавъше обрѣтоша въ рѣцѣ, и възлѣмъше принесоша и Кыievoу, и плака си по немъ мати юго, и вси людие пожалиша си по немъ по великоу, оуности юго ради. и събраша си епискоупи и попове и черноризци, и пѣсни обычнны пѣвъше положиша и въ церквени святыхъ Софии оу отца своего. Половцемъ же осѣдыщемъ Торчъскый, противищемъ же си Торкомъ и крѣпъко воруциемъ си изъ града, оубивахоу многы отъ противныхъ: Половци же начаша налѣгати, и отимахоу водоу, и изнемагати начаша людие въ градѣ водною жаждю и гладомъ. и прислаша къ Святтополкоу, глаголюще: аще не пришлеши брашна, прѣдати си имамы. Святтополкъ же посла имъ, и не бѣ льзѣ въкрасти си въ градъ множествомъ вой ратьныхъ. и стоиша около града недѣль девять, и раздѣлиша си на двое: юднии сташа оу града, рать корюще, дружини пондоша Кыievoу, и поустиша си на воропъ междуу Кыивѣ и Бышеградѣ. Святтополкъ же вьиде на Желаню, и

подоша противоу сѣбѣ оубо, и състоупиша си, и оукрѣпи си брань. и побѣгоша наши прѣдѣ иноплемьнникы, и падахоу извени прѣдѣ врагы нашими, и мнози погывоша и быша мертви паче неже оу Треполы. Святополкъ же приде Кыиевоу самъ третий, а Половци къзвратиша си къ Торчскомуу. быша же си зѣлаи мѣсяца ноулы въ .кг. на оутрии же, въ .кд., въ святоую моученикоу Бориса и Глѣба, бысть плачь великъ въ градѣ, а не радость, грѣхъ ради нашихъ великыхъ, за оумноженію безаконий нашихъ. се бо Богъ на ны попусти поганыхъ, не яко милоуи ихъ, нѣ насъ кажа, да быхомъ си въстигноули отъ зѣлыхъ дѣлъ. сима казнить ны, нахожденіемъ поганыхъ, се бо юсть ватогъ юго, да негли въстигноувѣше си въспоминемъ си отъ зѣлаго поутн своего. сего ради въ праздьникы Богъ намъ наводитъ сѣтованію, якоже си сътвори въ се лѣто первое зѣло на възнесенію господне, юже оу Треполы; въторое же въ праздьникъ Бориса и Глѣба, юже юсть праздьникъ новыи роусьскыи земляи. сего ради пророкъ глаголаше: прѣложю праздьникы ваша въ плачь и пѣсни ваша въ рыданію. сътвори бо си плачь великъ въ земли нашей, опустѣша сима наша и гради наши, и быхомъ бѣгающе прѣдѣ врагы нашими. якоже пророкъ глаголаше: падете прѣдѣ врагы нашими, поженоутъ въ ненавидищи васъ, и побѣгнете, никому женоущю васъ; съкроушию роуганію гордыни вашей, и боудеть въ тѣшетоу крѣпость ваша, оубиють въ приходий мѣчь, и боудеть земля ваша поуста, и двори ваши поустн боудоутъ, яко въ хоуди юсть и лоукави, и азъ пондоу къ вамъ шротню лоукавою. тако глаголетъ Господь Богъ израилевъ. иде лоукавин сынове измаилеви пожигахоу села и гоумна, и многы церкѣви запалиша огнемъ; да не чюдить си никътоже о сѣмъ: идеже множество грѣховъ, тоу видѣнію въсако показанно. сего ради въселенаи прѣдасть си, сего ради гнѣвъ простре си, сего ради земляи моучена бысть: ови ведоутъ си пакнени, друзини посѣкаемн бывають, друзини на мѣсть даемн бывають, горькою съмерть приѣмлюще; друзини трепещють, зрище оубиваемыхъ, друзини гладомъ оумарыемн и водною жаждю: юдино прѣціенію, юдина казнь, многовещьны и моущи

раны, различныя печали и страшныя мучкы, ови выжени и пытами пыхаеми и на зимѣ держими и оураншеими. и се притранѣе и страшнѣе, яко на хрестіаньстѣ родѣ страхъ и колѣбаніе и вѣда оупространи сѧ. правдыно и достойно іестъ, тако да накажемъ сѧ; тако вѣроу имемъ, аще кажемъ іесмы; подобаше намъ прѣданомъ быти въ роукы языкоу страняноу и безаконнѣишоу всѧи земли. рыцѣмъ велгласно: правдынъ іеси, Господи, и прави соуди твои. рыцѣмъ по ономоу разбойникоу: мы достойна иже съдѣихомъ, приихомъ. рыцѣмъ и съ Новомъ: яко Господєви любо бысть, тако и кысть. боуди имѧ господєни благословєно въ вѣкы. да нахожденіемъ поганыхъ и мочими ими владыкоу познаемъ, іегоже мы прогнѣвахомъ: прославлени бывѣше не прославихомъ; почтєни бывѣше не почтохомъ; освѣтивѣше сѧ не разоумѣхомъ; коуплєни бывѣше не поработахомъ; породивѣше сѧ не яко отца постыдѣхомъ сѧ. съгрѣшихомъ, и казними іесмы; якоже сътворихомъ, тако и страждемъ: гради всѧ опустѣша и сєла; прѣидѣмъ поля, идеже пасома бѣша стада конь, овьци и волове, всє тѣще нынѣ видимъ, нивы порастѣше звѣремъ жнаница кыша. нѣ обаче надѣемъ сѧ на милость божию; кажетъ бо нѣ добрѣ благый владыка, не по безаконію нашего сътвори намъ, ни по грѣхомъ нашимъ въздасть намъ. тако подобаетъ благомоу владыцѣ казати, не по множество грѣховѣ. тако Господь сътвори намъ: създа, падѣша вѣстави, и да мѧ прѣкєтоуплєнїє прости, бѧню нетлѣнни дарова, и свою кровь за нѣ излия. якоже нѣ видѣ неправо прѣкѣмвѧюща, нанєсе намъ соущюю рать и скорь, да и не хотише всѧко въ боудоущий вѣкѣ обрѣщємъ милость: доуша бо, съде казнима, всѧко милость въ боудоущий вѣкѣ обрѣщєть и льготоу отъ мучкѣ, не мьстити бо Господь дважды о томѣжде. о неиздрєченомоу чловѣколюбїю, якоже видѣ нѣ неволею къ нему обращѧюща сѧ; о тьмами любєвє, ієже къ намъ, по неже хотише оуклонїхомъ сѧ отъ заповѣднїи ієго. се оуже не хотише терпимъ, се съ ноуждею, и по неже неволею, се оуже волею. кѣде бо вѣ тѣгда оу насъ оумлєнїє? нынѣ же всѧ полна соутъ слєзъ; кѣде вѣ оу насъ въздыханїє?

нынѣ же плачь по всѣмъ оулицамъ оупространи си изменныхъ ради, иже измениша безаконнии. Половци воюваша много, и възвратиша си къ Торчскомуу, и изнемогоша людиѣ въ градѣ гладомъ, и прѣдаша си ратнымъ. Половци же, принимъше градъ, запалиша и огнемъ, и люди раздѣлаша, и ведоша въ вѣжа къ сердоболемъ своимъ и съродьникомъ своимъ, много родоу хрестияньскоу страждущю: печальни, моучими, зимою оцѣпашеми, въ алчи и въ жажди и въ вѣдѣ опоустнѣвъше лица, почернѣвъше тѣлеса, незнаемою странюю, изыкомъ испаленымъ назидище и боси, ногы нмоуще събодены терниемъ; съ слезами отвѣщевахоу дрогоу къ дрогоу, глаголюще: азъ вѣхъ сего града; и дрогоу: азъ сеи вси; тако съвѣпрашахоутъ си съ слезами, родъ свой повѣдающе и въздышюще, очи възводище на небо къ Бгышнемуу, съвѣдоущему тайнаи. да никътоже дерзнетъ рещи: яко ненавидими Богомъ яесмы; да не боудеть: кого бо тако Богъ любитъ, икоже ны възлюбилъ яеть? кого тако почлъ яеть, икоже ны прославилъ яеть и възнеслъ? никогоже. тѣмъже паче ярость свою въздвиже на ны, яко паче всѣхъ почтени бывъше горе всѣхъ съдѣихомъ грѣхы; икоже паче всѣхъ просвѣщени бывъше, владычню волю вѣдоуще и прѣзрѣвъше, въ лѣпотоу паче инѣхъ казнимы яесмы. се бо азъ грѣшныи и много и часто Бога прогнѣваю, и часто съгрѣшаю по вси дни.

Еъ се же лѣто прѣстави си Растиславъ, сынъ Мьстиславъ, вноукъ Изяславъ, мѣсица октымври въ первый днь; а погребенъ бысть ноямври въ шестый на десати днь въ церквн свѣтлы Богородица Десятинныи.

LXXVII. Еъ лѣто . . . ххв. сътвори миръ съ Половци Свѣтополкъ. и помъ севѣ женоу дъщерь Тоугорканю, князи половчьскаго. томъ же лѣтѣ приде Ольгъ съ Половци изъ Тмоуторокани Черниговоу: Владимѣръ же затвори си въ градѣ. Ольгъ же приде къ градоу, и пожже около града церквн и монастыри. Владимѣръ же сътвори миръ съ Ольгомъ, и иде изъ града на столъ отънь Перемиславу, а Ольгъ въниде въ градъ отъца своего. Половци же начаша воювати около Чернигова, Ольгови не възбраняюще, къ бо

самъ повелѣлъ имъ воювати. се оуже третиюе навѣде поганиши на землю роусьскоюю, якоже грѣха да бы и Богъ простилъ, за неже много хрестинанъ изгоублено бысть, а дружини плѣкени и расточени по землямъ.

Бъ се же лѣто придоша проужи на роусьскоюю землю, мѣсяца августа въ .кс., и поидоша всякоу траву и многа жита: и не бѣ сего слышано въ днѣхъ первыхъ въ земли роусьскѣй, еже видѣста очи наши, за грѣхы наша.

Бъ се же лѣто прѣстави си епискоупъ владимѣрьскый Стефанъ мѣсяца априля въ .кз. днь, въ часъ шестый ноци, кывѣ прѣжде игоуменъ пицерьскомоу монастырю.

LXXVIII. Бъ лѣто .хлхг. идоша Половци на Греки съ Девгенивишемъ, и воюваша по гречьскѣй земли; и цѣсарь и Девгенивица, и повелѣ и ослабити. въ то же лѣто придоша Половци, Итларь и Кытанъ, къ Владимѣроу на миръ. и приде Итларь въ градъ Переяславль, а Кытанъ ста междуу валома съ вои; и вѣда Владимѣрь Кытанови сына своего Святослава въ таль, а Итларь бысть въ градѣ съ лѣпѣйшею дружиною. въ то же врѣмя быше пришлъ Славита изъ Кыева къ Владимѣроу отъ Святотоплака на нѣкое орудие, и начаша доумати дружина Ратнбора съ княземъ Владимѣромъ о погоублении Итларевы чадн. Владимѣрь же не хоташе сего сътворити, отвѣща бо: како се могу сътворити, ротѣ съ ними ходивъ? отвѣщавше же дружина рекоша Владимѣроу: княже, нѣтоу ти въ томъ грѣха; да они всегда къ тебѣ ходише ротѣ гоубити землю роусьскоюю, и кровь хрестиньскоу проливають въ прѣстани. и послоуша ихъ Владимѣрь, и въ тоу ношѣ посла Владимѣрь Славитоу съ нѣсколикою дружиною и съ Торкы междуу вала; и выкрадѣше первое Святослава, по томъ оубиша Кытана, и дружиноюю его избиша, вечероу соужи тѣгда соуботномоу, а Итларевн въ тоу ношѣ лежацию оу Ратнбора на дворѣ съ дружиноюю своею и не вѣдоущю, чѣто си надѣ Кытаномъ сътвори. на оутрнн же, въ недѣлю, заоутрени соужи годинѣ, пристрон Ратнборъ отрокы въ оружини, и нетѣвкоу пристави истопити имъ. и присла Владимѣрь отрока своего Байдюка по Итларевоу чадѣ, и рече Байдюкъ

Итларевн: зоветь къ князь Владимѣръ, рекъ тако: обоувѣше сѧ и въ теплѣ истѣбѣ заутрокавшѧ оу Ратнеора, приѣдѣте къ мѣнѣ. и рече Итларь: тако боуди. и яко възлѣзша въ истѣбькоу, тако запрени быша. и възлѣзѣше на истѣбькоу прокопаша юей верхъ, и тако Ольвигъ Ратнеориць, примѣ лоукъ свой и наложивъ стрѣлоу, оудари Итларь въ сердце: и дружиноу его всю извѣша. и тако зълѣк нероверже животъ свой Итларь въ недѣлю ствропоустьноую, въ часъ первыи днь, мѣсица фєбрала въ .кд. днь. Свѣтополкъ же и Владимѣръ посласта къ Ольгови, велица юмоу понти на Половѣца съ собою. Ольгъ же обѣщавъ сѧ съ нима и пошѣдъ, не иде съ нима въ поутъ юдинъ. Свѣтополкъ же и Владимѣръ идоста на вѣжа, и възвѣста вѣжа, и наѣниша скоты и кони, вѣльбоуды и челядь, и приведоста ѧ въ землю свою. и начаста гнѣбъ имѣти на Ольга, яко не шѣдѣшю юмоу съ нима на поганѣи. и посласта Свѣтополкъ и Владимѣръ къ Ольгови, глаголюща сице: се, ты не шѣлъ юси съ нама на поганѣи, иже погубили соутъ землю роусьскоую; а се оу тебе юсть Итларевиць, любо оубий, любо и дай нама, тѣ юсть врагъ нама и роусьстѣи земли. Ольгъ же сего не послоуша, и бысть между оу нима ненависть.

Бъ се же лѣто придоша Половѣци къ Гоургевоу, и стоиша около его лѣто въсе, и мало не възвѣша его. Свѣтополкъ же оумири ѧ. Половѣци же придоша за Рось, Гоургевици же вѣвѣгоша, и идоша Кѣиевоу. Свѣтополкъ же повелѣ роувити градъ на Витьчевѣ холмоу, къ своеи мѣи нарекъ Свѣтополчъ градъ, и повелѣ епискоупоу Мариноу съ Гоургевици сѣсти тоу и Засаковцемъ и прочинимъ отъ инѣхъ градъ; а Гоургевь зажыгоша Половѣци тѣщъ.

Сего же лѣта неходѣща иде Давыдъ Свѣтославиць изъ Нова Града Смольньскоу; Новоградьци же идоша Ростовоу по Мьстислава Владимѣрища, и поюмѣше ведоша и Новоу Градоу, а Давыдови рекоша: не ходи къ намъ. и пошѣдъ Давыдъ врати сѧ Смольньскоу, и сѣде Смольньстѣ, а Мьстиславъ Новѣ Градѣ сѣде.

Бъ се же врѣми приде Изяславъ, сынъ Владимѣръ,

изъ Коурьска къ Моуромоу; и пришла и Моуромьци, и посадыника въ Ольгава.

Въ се же лѣто придоша проузѣи мѣсяца августа въ .кн. днь, и покрыша землю, и вѣ видѣти страшно: и идыхоу къ полоунощнымъ странамъ, идоуше травою и проса.

LXXIX. Въ лѣто .х.сѣд. Свѣтополкъ и Владимѣръ посласта къ Ольгови, глаголюща сице: поиди Кыевоу, да порядъ положимъ о роусьскѣи земли прѣдъ епискоупы и прѣдъ нгоумены и прѣдъ моужи отьць нашихъ и прѣдъ людьми градыскыми, да выхомъ обранили роусьскою землю отъ поганыхъ. Ольга же въсприма съмыслъ боуи и слова величава рече сице: нѣсть мене лѣпо соудити епискоупоу ли нгоуменомъ ли смердомъ. и не въсхотѣ нти къ братома своимъ, послоушавъ зѣлыхъ свѣтъникъ. Свѣтополкъ же и Владимѣръ рекоста къ нему: да се ты ни на поганымъ идиши, ни на свѣтъ къ нама, то ты мыслиши на наю, и поганымъ помагати хоуеши, а Богъ промеждуоу нами воудеть. Свѣтополкъ же и Владимѣръ поидоста на Ольга Черниговоу, Ольга же въѣѣже изъ Чернигова, мѣсяца мая въ третин днь, въ соуботоу. Свѣтополкъ же и Владимѣръ гнаста по немъ, Ольга же въѣѣже въ Стародоубъ, и затвори се тоу. Свѣтополкъ же и Владимѣръ остоупи-ста и въ градъ, и книхоутъ се изъ града крѣпко, а си пристоупахоу къ граду, и швени бывахоу мнози отъ ови-ныхъ; и вьсть междуоу нами брань люта, и стояша около града днний .л. и .г., и изнемагахоу людие въ градъ. и вьиде Ольга изъ града, хоти мира, и вѣдаста юмоу миръ, рекоуша сице: иди къ братоу своему Давыдови, и придеъта Кыевоу на столъ отьць нашихъ и дѣдъ нашихъ, яко то юсть старѣйший градъ въ земли въ всей, Кыевъ, тоу достоинно сънати се и порядъ положити. Ольга же овѣща се се сътворити, и на семь цѣловаша крестъ. въ се же врѣмя приде Боникъ съ Половци къ Кыевоу въ недѣлю отъ вечера, и повоюва около Кыева, и пожже на Берестовкѣ дворъ княжъ. въ се же врѣмя воюва Коури съ Половци оу Перыславѣ, и Оустие пожже мѣсяца мая .кд. днь. Ольга же вьиде изъ Стародоуба, и приде

Смольнскоу, и не приняша юго Смольнине, и иде къ Рязаню; Святполкъ же и Владимѣръ пондоста въ своем си. сего же мѣсяца приде Тоугорканъ, тѣсть Святполча, къ Периславию мѣсяца мая .ла., и ста около града, а Периславьци затвориша си въ градѣ. Святполкъ же и Владимѣръ пондоста на нь по сей странѣ Днѣпра, и придоста къ Зароубоу, и прѣвродиста си, и не ошютиша нхъ Половци, Богоу съхраньшю нхъ, и исполчивѣша си пондоста къ градоу. граждани же оузрѣвѣше, ради быша, и изидоша къ нима, а Половци стоишоу на оной странѣ Тробоужа, исполчивѣше си. Святполкъ же и Владимѣръ въвредоста въ Тробоужь къ Половцемъ, Владимѣръ же хотѣ нардити полкъ, они же не послушаша, нъ оудариша въ кони къ противнымъ: се видѣвѣше Половци побѣгоша, а наши погнаша въ слѣдъ ратныхъ, съкочуши противныи. и съдѣи Господь въ тѣ днь съпасение велико, мѣсяца июлиа въ .дѣ. днь, побѣдени быша иноплемьници, и князи нхъ оубиша Тоугоркана и сына юго и ныи князи; мнози врази наши тоу падоша. на заоутрне же налѣзоша Тоугоркана мертва, и възыи Святполкъ акы тѣсти своего и врага; и привезѣше и къ Кыевоу погребоша и на Берестовѣмь междуу поутемь идоущимъ на Берестово и дроугымъ въ монастырь идоущимъ. и въ .к. тогожде мѣсяца, въ пятъкъ, приде въторое Боникъ безбожнѣй, шелоуднѣй, отай хыщникъ, къ Кыевоу въ незапоу, и мало въ градъ не въыхаша Половци, и зажьгоша болоние около града, и възвратиша си на монастыри, и въжьгоша Стефановъ монастырь и деревнии и Германты. и придоша въ монастырь пещерскѣй, намъ соущемъ по келиямъ и почивающемъ по заоутрени, и кланкуюна около монастыри, и поставиша стѣга два прѣдъ враты монастырьскыми, намъ же вѣжащемъ задомъ монастыри, а дроугымъ възвѣггшемъ на полаты. безбожнни же сынове изманлеви высккоша врата монастырю, и оустрениша си по келиямъ, высккающе дьври, и изношахоу, аще чьто окрѣтахоу въ келияхъ. по семь въжьгоша домъ святыхъ владѣчица наших Богородица, и придоша къ церкѣви, и зажьгоша дьври иже къ оугоу оустроенныи, и

вѣторымъ же къ сѣверу, и вѣлѣвъше въ притворѣ оу гроба
 Феодосіева, юмлюще иконы, зажигахоу дѣври, и
 оукарихоу Бога и законъ нашъ. Богъ же терпѣше, юще бо
 не съкончачан си выхоу грѣси ихъ и безакония ихъ, тѣмъ
 глаголахоу: кѣде юсть Богъ ихъ, да поможетъ имъ, и
 избавитъ ихъ? и ина словеса хоульна глаголахоу на свѣтлы
 иконы насмѣхающе си, не вѣдоуще, яко Богъ кажетъ ра-
 бы свои напастыми ратыными, да шкытъ си яко злато
 некоушено въ горноу: хрестинномъ во многымъ скорбыми
 и печальми вѣннати въ цѣсарство невѣсною, а симъ по-
 ганчымъ и роугателемъ на семь свѣткъ примѣшемъ веселію
 и пространство, а на оноу свѣткъ примѣти моукоу съ дым-
 волоу и огнь вѣчный. тѣгда же зажыгоша и Дворъ Крас-
 ный, югоже поставилъ благовѣрнѣи князь Бѣславъ на
 холмоу, нарицаемѣмъ Бѣдобичи: то все окаминни По-
 ловци запалиша огнемъ. тѣмъже и мы, послѣдоюще проро-
 коу Давыдоу, вѣпниемъ: Господи Боже мой, положи и яко
 коло, яко трость прѣдъ лицемъ вѣтроу, яко огнь, иже по-
 палиеть доубравы. тако поженеши и боурею твоєю; испол-
 ни лица ихъ досажденны. се бо оскверниша и пожыгоша свѣ-
 тый домъ твой и монастырь матере твоєи и троупниє
 рабъ твоихъ; оубиша во нѣколко отъ братиаша ороу-
 жиемъ безбожнни сынове Изманлеви, поущени бо на казнь
 хрестинномъ ищяли соуть си отъ поустыни стривьскыи
 междуу вѣстокомъ и сѣверомъ, ищяло же ихъ юсть чѣтыри
 колѣна: Торкъмени, Печенѣзи, Торци и Половци. Медо-
 дий же съвѣдѣтельствоуетъ о нихъ, яко въ осми колѣнъ
 пробѣгли соуть, югда исеѣче и Гедѣонъ, да осми ихъ бѣжа въ
 поустыню, а чѣтыри исеѣче. друззи же глаголютъ и сыны
 Ямоновы, се же нѣсть тако: сынове бо Моавли Хвалнен,
 а сынове Ямонови Болгаре, а Брацини отъ Изманла тво-
 рить си Ягарини, и прозваша имя себѣ Саракине, рекыще
 Сарини юсмъ. тѣмъже Хвалнен и Болгаре соуть отъ дѣщи-
 рию Лотовоу, иже зачастую отъ отца своего, тѣмъже не-
 чисто юсть племя ихъ. а Изманлъ роди .vi. сына, отъ
 нихъже соуть Торкъмени и Печенѣзи и Торци и Коуман-
 ни, рекыше Половци, иже исходитъ отъ поустыни. и
 по сиухъ осми колѣнъ къ коньчинѣ вѣка изидоуть заимъ.

пешни въ горѣ Александромъ македоньскыи истини
чловѣци.

LXXX. Поучиніе. Въ хоудый дѣдомъ своимъ Шро-
славоиъ, благословеннымъ, славнымъ нареченый въ кре-
щеніи Басилій, роусьскыи именемъ Владимѣръ отьцемъ
възлюбленымъ и матерію своєю Мономахъ. . . . .
. . . . . и хрестинныхъ людей дѣла, ко-
лико во сѣблюде по милости своей и по отьни молитвѣ
отъ всѣхъ бѣдъ сѣды на санехъ помыслихъ въ доуши
свои, и похвалихъ Бога, иже ми снхъ днєвъ грѣшнаго
допроводи. да, дѣти мои, или инъ кто, слышавъ сию
граматицю, не посмѣйте си, нъ юмоуже люба дѣтий мо-
нихъ, и приметь ю въ сердце своє, не лѣнити си на-
чнеть такожде троуждати си: первое, Бога дѣла и
доуша своєи, страхъ имѣйте вожи въ сѣрдыци своєи,
милостыню творяще неоскоудноу, то во юсть начаткѣ
всѣкомуу доброу. аще ли комоу нѣ люба граматича си, да
не поохригають си, ни тако се рєкоуть: на далєчи поути, да
на санехъ сѣды безлѣпцю юси молвнлѣ. оусрѣтоша во ми
сѣли отъ брати мои на Болзѣ, и рѣша: потѣси си къ
намъ, да выженемъ Растиславица, и власть нхъ оти-
немъ; еже ли не поидеши съ нами, то мы сѣбъ боудемъ, а
ты сѣбѣ. и рѣхъ: аще вы си и гнѣваете, не могуу къ си
ити, ни крєста прѣстоупити. и отрядивъ си, възьмѣ
псалтырю, въ печали разгъноухъ ю, и то ми си выни:
вѣскоюу печалоуєши, доуше? вѣскоюу сѣмоуцаєши ми? и
проча. и по томъ сѣбрахъ словьца си люба, и сѣкладохъ
во ридоу, и написахъ. аще вы послѣдныи не люба, а
прѣдныи принимайте. вѣскоюу печальна юси, доуше мои?
вѣскоюу сѣмоуцаєши ми? оуповай на Бога, яко исповѣкъ
си юмоу. не ревнюй лоукавнююциимъ, ни завиди твори-
щимъ безаконіе, за не лоукавнююции потрѣбеть си,
терпышии же Господа ти овладяють землею. и юще мало, и
не боудеть грѣшника; възвишии мѣста юго, и не окрѣ-
шии. кротыи же наследять землю, и насладять си на
множествокъ мира. назирають грѣшныи правдынаго, и
поскрегъцють на нь зюбеть своимъ. Господь же посмѣють

сы юмоу, и прозреть, яко придетъ день юго. оружье изваѣкоша грѣшници, напрыгоша лоукъ свой истрѣлати нища и оубога, заклаати правши сердцею. оружье нхъ вънидеть въ сердца нхъ, и лоуци нхъ съкроушати си. лоуце юсть правдынюкоу мало паче богатства грѣшныхъ многа. яко мышца грѣшныхъ съкроушати си, оутверждають же правдыныи Господь. яко се грѣшници погыбноуть, правдыный же милоуютъ и дають. яко благословиши юго наследяты землю, кленоушии же юго потрѣбаты си. отъ Господа стопы чловѣкоу исправитъ си. югда си падеть, не развиесть си, яко Господь подъяемлетъ роукоу юго. оуны бѣхъ, и състаркхъ си, и не видѣхъ правдыника оставлена, ни сѣмени юго просища хлѣва. весь день милоуютъ и въ заимъ дають правдыный, и племя юго благословлено боудеть. оуклоуни си отъ зла, сътвори довро, възници мира и пожени, и живи въ вѣкы вѣка. вънегда стати чловѣкомъ, оубо живы пожерли ны вѣша; вънегда прогнѣвати си шрости юго на ны, оубо вода въ ны потопила. помилуй мя, Боже, яко попра мя чловѣкъ, весь день боры си сътоужи ми. попраша мя врази мои, яко мнози борющи си съ мѣною съ вѣше. възвеселитъ си правдыникъ, югда видить мьсть; роуцѣ свои оумылетъ въ крови грѣшника. и речеть оубо чловѣкъ: аще юсть плодъ правдыника, и юсть оубо Богъ соудай земли. избави мя отъ врагъ моихъ, Боже, и отъ вѣстающихъ на ми отими мя. избави мя отъ творящихъ безаконие, и отъ моужь крови съпаси мя. яко се оуловиша доушу мою. яко гнѣвъ въ шрости юго и животъ въ воли юго; вечеръ въдворитъ си плачь, а за оутра радость. яко лоучыши милость твою паче живота моего, оустынкъ мои похвалити ты. тако благословлю ты въ животкъ моею, и о имени твоюемъ въздѣю роуцѣ мои. покры ми отъ снѣга лоукаваго и отъ множества дѣлающихъ неправдоу. възвеселити си, весь правдынии сердцею. благословлю Господа на всяко врѣмя, въ иноу хвала юго, и проча. якоже Василии оучаше, събравъ тоу оуноша, доуша чисты, нескверныи, тѣлеса чюдны, кроткоу бесѣдоу и въ мѣроу слово Господни: яди и питию безъ планиа велика быти, при ста-

рыхъ молчати, прѣмоудрыхъ слоушати, старѣйшимъ по-
 карити ся, съ тѣчнѣми и мѣньшимъ любѣвь имѣти,
 безъ лоукы бесѣдоующе, а много разоумѣти, не сверѣпова-
 ти словомъ, ни хоулати бесѣдою, не овнао смнати ся,
 срамлати ся старѣйшихъ, къ женамъ нехѣпнымъ не бесѣ-
 довати, долоу очи имѣти, а доушю горѣ, прѣвѣгати, не
 стрѣкати оучити лѣгкыхъ, власти ни въ коууже имѣти и
 ѣже отъ всѣхъ чѣсть. аще ли кѣто васъ можетъ ниѣмъ
 оуслѣти, отъ Бога мязды да чають, и вѣчнѣхъ благъ
 насладити ся. о владѣчице богородице, отими отъ оубо-
 гаго сердца моего гордость и боуесть, да не възношу ся
 соуетою мира сего; въ поустошнѣмъ семъ житии наоучи
 ся, вѣрнѣй чловѣче, быти благочестно дѣлатель, наоучи
 ся, по евангельскомуу словеси, очнама оуправление, мзы-
 коу оудержанию, оумоу съмѣренню, тѣлоу поракощенню,
 гнѣвоу погоуеленню, помысль чистѣ имѣти, поноуждаи
 ся на добра дѣла, Господа ради; лишаемъ не мести, не
 навидимъ любо гонимъ терпи, хоулимъ моли, оумертен
 грѣхъ, избеавте обидима, соудите сиротѣ, оправдайте
 вдовенцю; придѣте, да сътыжемъ ся, глаголетъ Господь;
 аще боудутъ грѣси ваши яко оброщени, яко снѣгъ обѣлю
 ш, и проче. вѣснѣють весна постынаи и цвѣтъ показнни;
 очистимъ себе, кратнѣ, отъ всыкои скверны плотскыи и
 доушевыи, и свѣтодавыцю въпниюще рыцѣмъ: слава те-
 вѣ, чловѣколюбче. по истинѣ, дѣти мои, разоумѣйте,
 како ти есть чловѣколюбецъ Богъ милостнѣъ и прѣмילו-
 стнѣъ. мы чловѣци, грѣшнѣи соуше и съмертнѣи, то иже
 ны зѣло сътворитъ, то хоуемъ и пожрѣти и кровь юго
 пролиати въ скорѣ: а Господь нашъ, владѣи и животомъ
 и съмертноу, съгрѣшеннѣи наша въше главѣи нашѣи тер-
 пнѣ, и пакы и до живота нашего, яко отьць, чадо своею
 любѣи и вни, и пакы привлачнѣи ю къ себе: тако же и Го-
 сподь нашъ показалъ ны есть на врагы повѣдоу, трѣми
 дѣламъ добрыми избеати юго и повѣдити юго: показни-
 емъ, слезами и милостынѣю; да то въ, дѣти мои, не
 тыжка заповѣды вожины юже тѣми дѣламъ трѣми избеати
 грѣховъ своихъ и цѣсарьствѣи не лишити ся. а Бога дѣлаи,
 не лѣните ся, молю въ ся, не забывайте трѣхъ дѣлаъ

тѣхъ: не во соуть тяжька, ни единочѣство, ни чернѣчѣство, ни глѣдъ, шко нин добри терпѣть, нъ малымъ дѣломъ оулоучити милость вожню. чѣто естъ чловѣкъ, яко помъниши н? велии иеси, Господи, и чюдна дѣла твои, никакъже разоумъ чловѣчѣскъ не можетъ исповѣдати чюдеса твоихъ и пакы рѣцѣмъ: велии иеси, Господи, и чюдна дѣла твои, и благословено и хвально имя твою въ вѣкы по всей земли, еже кѣто не похвалить, ни прославляють силы твои и твоихъ великихъ чюдеса и доброты, оустроившихъ на семь свѣтѣ; како неко оустроено, како ли солнице, како ли луна, како ли звѣзды и тѣма и свѣтъ и земли, на водахъ положена, Господи, твоимъ промысломъ; звѣрнѣ разноличнни и пѣтица и рѣбы оукрашени твоимъ промысломъ, Господи. и семоу чюдоу дивоуемъ си, како отъ персти създа чловѣка, како образи разноличнни въ чловѣчѣскихъ лицихъ: аще и весь миръ съвѣкоупитъ си, не вси къ единъ образъ, нъ кыйже своимъ лица образомъ, по вожи моудрости. и семоу си подивоуемъ, како пѣтица невѣснѣмъ изъ ирии идоуть, и перевѣе въ наши роуцѣ, и не ставитъ си на единой земли, нъ и сильнѣмъ и хоудымъ идоуть по всѣмъ землямъ, вожимъ повелѣниемъ, да наполнитъ си лѣси и поли. все же то далъ Богъ на оугодию чловѣкомъ, на снѣдъ, на веселию. велика, Господи, милость твои на насъ, иже та оугодию сътворилъ иеси чловѣка дѣла грѣшна. и ты же пѣтица невѣснѣмъ оумоудренъ товою, Господи, иегда повелиши, то въспоють, и чловѣкы веселятъ тебе; иегда же не повелиши имъ, изыкъ же имѣюще онѣмѣють. а благословенъ иеси, Господи, и хвальнъ зѣло, всяка чюдеса и ты доброты сътвори въ и съдѣлавъ: да иже не хвалитъ тебе, Господи, и не вѣроуютъ всѣмъ сердцемъ и всею доушею въ имя Отца и Сына и свѣтаго Доуха, да боудеть проклатъ. си словѣца прочитающе, дѣти мои, вожествнны, похвалите Бога, давшаго намъ милость свою и се отъ хоудаго моего безоумни наказанне. послушайте мене, аще не всего примете, то половиноу. аще въ Богъ оумиакчнть сердце, слезы свои непоустите о грѣсѣхъ своихъ, рекоуще: шкоже влоудьницю и разбойника и мѣтаря помилвалъ иеси, тако

и насъ грѣшныхъ помилоуѣ. и въ церквѣи то дѣйте и ложаще сѣ. не грѣшите ни единоюже ношю, аще можете, поклоунти сѣ до земли; ꙗко ли вы сѣ начнете не мощи, а трижды; а того не забывайте, не лѣните сѣ, тѣмъ бо ношнымы поклономъ и пѣніемъ чловѣкъ побѣждаеъ дншевола, и что въ днь съгрѣшитъ, тѣмъ чловѣкъ изываеъ. аще и на кони ивдше не боудеть ни съ кымъ орудии, аще инѣхъ молитвъ не оумѣете молвити, а Господи помилоуѣ зовѣте. беспрѣстани въ тайнѣ, та бо юсть молитва всѣхъ лѣпльши, неже ли млысли безлѣпцию. всего же паче оубогыхъ не забывайте, нъ ꙗкомо могоуше по силѣ кормите, и придавайте сиротѣ, и вдовню оправдите сами, а не въдавайте сильнымъ погоубити чловѣка. ни права, ни крива не оубивайте, ни повелѣвайте оубити юго: аще боудеть повиннъ съмрти, а доуша не погоубайте никакоже хрестіанны. рѣчь молвише, и лихо и добро, не каѣнѣте сѣ Богомъ, ни хрестите сѣ, нѣтоу бо ти ноужда никоюже; аще ли вы боудеть крестъ цѣловати къ брати или къ комоу, ꙗко ли оуправивше сердце свое, на немъже можете оустоити, таже цѣлоуите и цѣловавше влюдѣте, да не, прѣстоупни, погоубите доуша свою. епискоупни, попи и игоумени, съ любевню възимайте отъ нихъ благословенію, и не оустраняйте сѣ отъ нихъ, и по силѣ любите и навѣдите, да примете отъ нихъ молитвоу отъ Бога. паче всего гордости не имѣйте въ сердце и въ оумѣ, нъ рыцѣмъ: съмртни юсмы, дньсь живи, а за оутра въ гробѣ; се все, что нъ ꙗси въдалъ, нѣ наше, нъ твою, пороучилъ нъ ꙗси на мало дний. и въ земли не храните, то нъ юсть великъ грѣхъ. старымъ чети ꙗко отьца, а младымъ ꙗко братию. въ домоу своемъ не лѣните сѣ, нъ все видите; не зрите на тивоуна, ни на отрока, да не посмѣють сѣ приходошни къ вамъ домоу вашему, ни обѣдоу вашему. на войноу вышѣдше не лѣните сѣ, не зрите на воєводы; ни питию, ни иденію не лгодите, ни съпанію; и стража сами наряждавайте, и ношю, отъ всюдоу нарядивше около вош, таже лызѣте, а рано встаѣте; а орудия не сънимаите съ себе въ борзѣ, не разгладивше лѣноцями, въ незапоу бо чловѣкъ погыбаеъ.

а́жа влюди си и пиннастеа и блюда, въ томъ бо доуши
 погыбавтъ и тѣло. коуда же ходиши поутемъ по своимъ
 землямъ, не дайте пакости дѣти отрокомъ, ни своимъ,
 ни чюждимъ, ни въ сѣлѣхъ, ни въ житѣхъ, да не кашти
 васъ начьноутъ. коуда же поидете, иже станете, напоите,
 накормите оунина. боле же чѣтѣте гостѣ. отъ коудожу къ
 вамъ придетъ, или простъ, или доврѣ, или съѣтъ. аще не
 можете даромъ, брашьномъ и питиёмъ: ти бо мномо ходиши
 прославити чловѣка по всѣмъ землямъ люво доврѣма
 люво зълымъ. больнаго присктите, надъ мертвѣци идѣте,
 яко вси мертвѣни исмъ; и чловѣка не минѣте, нѣ прикѣ-
 щивѣши доврѣ слово кемоу дадите. жинъ своимъ любите, нѣ
 не дайте имъ надъ собою власти. се же въ коньце всемоу
 страхъ кожнй имѣте въше всего. аще забываєте сѣбо,
 а часто прочитаите: и мѣнк боудеть безъ срама, и вамъ
 боудеть доврѣ. якоже оумѣюще, того не забываите доврѣ-
 го, а якоже не оумѣюще, а томоу си оучите, якоже отьца
 мой, дома сѣди, изоумѣше пыть мѣтъкъ, въ томъ бо
 часть юсть отъ нѣхъ земля. лѣность бо всемоу мати:
 еже оумѣють, то забоудеть, а якоже не оумѣють, а томоу
 си не оучить. доврѣ же творѣще не мוזѣте си лѣинти ни
 на чѣтоже доврѣюе, первое къ церквѣи: да не застанеть
 васъ солныце на постѣан. тако бо отьца мой дѣшеть
 блаженый и вси доврѣни моужн съвершени. заоутрѣнюю
 отъдавѣше Богоу хвалоу и по томъ солныцю въсходѣщю
 оузрѣвѣше солныце, прославити Бога, съ радостню рече:
 просвѣти очи мон, Христи Боже, иже далъ ми юси свѣтъ
 твой красный, и иеще, Господи, приложи ми лѣкто къ лѣ-
 тоу, да прокъ, грѣховъ своихъ покашевъ си и оправднѣ
 животъ, тако похвалоу Бога. и сѣдѣше доумати съ доужни-
 ною или люди оправлавати или на ловъ шхати или помздити
 или леши съпати: съпанне юсть отъ Бога присоуждено по-
 лоу дѣне, о тѣ чинъ бо почивають и звѣрь и пѣтица и чло-
 вѣци. а се въ повѣдаю, дѣти мои, троудъ свой, еже си
 юсмъ троуждалъ, поутн дѣи и ловы три на десѣте лѣта:
 первое къ Ростовоу идохъ, сквозѣ Битича, посла ми
 отьца, а самъ иде Коурьскоу; и пакы въторое къ Смольни-
 скоу съ Ставкомъ Скородитищемъ, тѣ пакы отидѣ къ

Бѣрестію съ Изяславомъ, а мене посла Смольнскоу; та и Смольнська идохъ Владимѣрю; тожде зимы тай посласта Бѣрестію брата на галыны; иде вихоу пожьгли, тай тоу блюдохъ градъ тѣхъ; та идохъ Периславлю отцю; а во велицѣ дни изъ Периславлы та Владимѣрю, на Соутѣскоу мира теоритъ съ Лихты; отъ тоуда пакы на лѣто Владимѣрю опать; та посла ми Святославъ въ Лихты; ходишь за Глоговы до чышкаго лѣса ходишь въ земли нхъ четыри мѣсяца. въ тожде лѣто и дѣти си роди старѣйше новоградское. та отъ тоуда Тоуроу; а на весноу та Периславлю; таже Тоуроу. и Святославъ оумр. и изъ пакы Смольнскоу; а и Смольнська тойжде зимѣ та къ Новоу Градоу; на весноу Глѣбови въ помощь; а на лѣто съ отцемъ въ Полотъскъ; а на другою зимоу съ Святполкомъ подъ Полотъскъ; ожьгоша Полотъскъ; онъ иде Новоу Градоу, а и съ Половци на Одрьскъ, воюи; та Черниговоу; и пакы и Смольнська къ отцю придохъ Черниговоу. и Ольгъ приде, изъ Владимѣри вьведенъ, и вьзвахъ и къ себѣ на обѣдъ съ отцемъ въ Черниговѣ, на Краснѣмъ Дворѣ, и вѣдахъ отцю три съта гривень злата. и пакы и Смольнська же пришьдъ проидохъ сквозѣ половьчскыи вои, вни си, до Периславлы, и отца на лѣзоухъ съ полкоу пришьдѣша; тай пакы ходихомъ, томъжде лѣтѣ, съ отцемъ и съ Изяславомъ вить си Черниговоу съ Борисомъ, и повѣдихомъ Бориса и Ольга; и пакы идохомъ Периславлю, и стахомъ въ обривѣ. и Бьсславѣ Смольнскѣ ожьже, и азъ вьсѣдъ съ Черниговьци о двою коню не застахомъ въ Смольнскѣ, тѣмъжде поутемъ по Бьсславѣ пожигъ землю и повоювавъ до Лоукамлы и до Логожьска, та на Дрючскѣ воюи, та Черниговоу. а на тоу зимоу повоювала Половци Стародоубѣ весь, и азъ шѣдъ съ Черниговьци и съ Половци, на Деснѣ изимахомъ князи Ясадоука и Слаоука, и дружиноу нхъ избиша; и на заоутрине за Новоу Градомъ разгнахомъ сильныи вои Белкатгина, а се мьчи и пакнъ весь отъихомъ. а въ Вьтича ходихомъ по двѣ зимѣ на Ходотоу и на сына его; и къ Корьдноу ходишь первою зимоу; и пакы по Изяславишихъ за Микоулинѣ, и не постигохомъ нхъ; и на тоу вѣ-

своу къ Шрополкоу съвѣкоупити си на Броды; томъжде
лѣтѣ гонихомъ по Половѣцнхъ за Хоролъ, нже Горшннѣ
възвша; и на тоу ѣсенѣ ндохомъ съ черниговьци и съ По-
ловьци, съ Читѣвннцн, къ Мѣньскоу: извѣхдохомъ градъ,
и не оставнхомъ оу него ни члвднна, ни скотнны; на тоу
зимоу ндохомъ къ Шрополкоу съвѣкоупити си на Броды,
и любѣвъ великоу сѣтворихомъ; и на вѣсноу посади ми
отць въ Перемыславн прѣдъ братнєю, и ходнхомъ за
Гоупой; и ндоуша къ Прилоукоу градоу сѣктоша ны въ не-
запоу половьчестнн кннзн, осмь тысоушь, и хотѣхомъ съ
ннми ради бити си, нъ ороужнѣ вѣхомъ оуслали на прѣдъ
на повозѣхъ, и вѣндохомъ въ градъ; толнко Семьцю
нша єдннго жнва ти смердъ нѣколнко, а нашн онѣхъ
колѣ нзннша и нзнмаша, и не смѣша нн конн поити въ
роуцѣ, и вѣжаша на Гоупоу томъ ноцн; и за оутра, на Го-
спождннѣ днѣ, ндохомъ къ Бѣлѣ Бѣжн, и Богъ ны по-
може и скытамъ вогороднца: нзннша дѣвнть сѣтъ По-
ловьцѣ и двѣ кннзн нша, Багоубарсова врата, Яскнн и
Сакзы, а двѣ моужа толнко оутекоста; и по томъ на Свн-
тославѣ гоннхомъ по Половѣцнхъ и по томъ на Торчѣскый
градъ и по томъ на Гюргѣвъ по Половѣцнхъ; и пакы на
тойжде странѣ оу Красьна Половьца повѣднхомъ; и по томъ
съ Растнславомъ же оу Барнна вѣжа възвхомъ; по томъ
ходнвѣ Владимѣрю пакы Шрополка посаднхъ, и Шрополкъ
оумре; и пакы по отьнн сѣмертн и по Свнтополцѣ на Гоуп-
лѣ бнвѣше си съ Половьцн до вечера, кыхомъ оу Халѣпа,
и по томъ мнрь сѣтворихомъ съ Тоугорканомъ и съ ннѣмн
кннзнн половьчѣскыми; и оу Глѣбовы чадн поухомъ дроуж-
жнноу свою вѣсю, и по томъ Ольгѣ на ми прнде съ половь-
чѣскоу землєю къ Черннговоу, и внша си дроужннна моѣ съ
ннмь осмь дѣннн о малоу гроклю, не вѣдадоуще нмъ въ
острогъ. сѣжалнвѣ си хрестнннхъ доушь и сѣлъ горнннхъ
и монастырь, рѣхъ не хвалнтн си поганымъ, и вѣдахъ
вратоу отьца єго мѣсто, а самъ ндохъ на отьцн своєго
мѣсто, Перемыславлю. и нзндохомъ на скытаго Борнса днѣ
нзъ Черннгова, и шухдохомъ сквозѣ полкъ половьчѣскыи, не
въ сѣто дроужннны и сѣ дѣтѣмн и сѣ женамн, и обнлнза-
хотѣ си на насъ акы волцн стошнре и отъ прѣвоза и сѣ

горъ, Богъ и свѣтлый Борисъ не да имъ мене въ користи, и невѣждени доидохомъ Переяславу, и сѣдѣвъ въ Переяслави три лѣта и три зимы и съ друужиною своею, многы вѣды придохомъ отъ рати и отъ гладда; и идохомъ на вой ихъ за Римовъ, и Богъ нъ поможе, и извѣщаши, а друугыи поимаша; и пакы Итааревою чады извѣщаши, и вѣжа ихъ възыдохомъ, шедъше за Голтавома; и Стародубову идохомъ на Ольга, за не си выше приложилъ къ Половцѣмъ; и на Боугъ идохомъ, и съ Свѣтополкомъ на Боняка за Рось; и Смольньскоу идохомъ, съ Давыдомъ съмиривъше си; пакы идохомъ друугою съ Боронница; тѣгда же и Торци придоша къ мѣнѣ, изъ Прловыцъ Читѣвици, и идохомъ противову имъ на Соулоу; и по томъ пакы идохомъ къ Ростовову на зиму, и по три зимы ходихомъ Смольньскоу, и се нынѣ идоу Ростовову, и пакы съ Свѣтополкомъ гонихомъ по Боняцѣ, но ли они оубѣша, и не постигохомъ ихъ; и по томъ по Боняцѣ же гонихомъ за Рось, и не постигохомъ его; и на зиму Смольньскоу идохъ, и-Смольньска по велицѣ дни вѣидохъ, и Гюргева мати оумре. Переяславою пришедъ на лѣто събрахъ вратню, и Бонякъ приде съ вѣсѣми Половци къ Къснатию, идохомъ за ны изъ Переяслави за Соулоу, и Богъ нъ поможе, и полкы ихъ повѣдихомъ, и кнѣзи изимахомъ лѣпльшаша, и по Рождествѣ сѣтворихомъ миръ съ Янепоу, и поимъ оу него дѣщерь идохомъ Смольньскоу; и по томъ идохъ Ростовову, пришедъ изъ Ростова пакы идохъ на Половца на Оуроубову съ Свѣтополкомъ, и Богъ нъ поможе; и по томъ пакы на Боняка къ Лоубьноу, и Богъ нъ поможе; и по томъ ходихомъ въ войноу съ Свѣтополкомъ; и потомъ пакы на Донъ идохомъ съ Свѣтополкомъ и съ Давыдомъ, и Богъ нъ поможе; и къ Бѣрьевн выхоу пришли Янепа и Бонякъ, и хотѣша възяти и: и къ Ромноу идохъ съ Ольгомъ и съ дѣтми на ны, и они ошютивъше вѣжаша; и по томъ къ Мѣньскоу ходихомъ на Глѣба, иже нъ выше люди замылъ, и Богъ нъ поможе, и сѣтворихомъ свое мѣшленое; и по томъ ходихомъ къ Владимѣрю на Шрославьци, не терпише зѣлобъ его; а изъ Чернигова до Кѣлева нестижъ издихъ къ отцю, днѣмъ яесмь прѣ-

издана до вечерни. а встѣхъ лютити осмь десятъ и три
 великыхъ, а прона не исполню маньшихъ. и мирювѣ юсми
 сътвориа съ половъчаскыми книзи вѣзъ единого два десятъ,
 и при отци и кромѣ отца, а дамъ скота много и многе
 порты свои. и поустиа юсми половъчаскыхъ книзи лѣпавъ
 шихъ изъ оковъ толико: Шароуканы два врата, Багоукая
 совы три, Овчинны вратны . д., а встѣхъ лѣпавшихъ книгъ
 зий инѣхъ съто; а самы книзи Богъ живы въ роуцѣ два:
 Кѣсоусъ съ съномъ, Иканиъ, Боурчевишь, Таревскый книзь
 Язгоулуй, и инѣхъ кметий младыхъ . и., то тѣхъ жи
 вы ведохъ, нестохъ и въметахъ въ тоу рѣчькоу въ
 Главанй; по чрѣдамъ извѣсно не съ . с. въ то врѣмѣ
 лѣпавшихъ. а се троуждахъ съ словы дѣи, по неже сѣдохъ
 въ Черниговѣ, а изъ Чернигова вышадъ и до . . . . . лѣта
 по сътоу оуганивалъ и имѣ даромъ вѣсю силою кромѣ мно
 го лова, кромѣ Тоурова, иже съ отцемъ ловилъ юсми
 вѣсыкъ звѣрь. а се въ Черниговѣ дѣилъ юсми: конь дикыхъ
 своимъ роукама съвизалъ юсми въ поуцахъ . і. и . к. жит
 вухъ конь, а кромѣ того же по Роси изди ималъ юсми свои
 ма роукама ты же коня дикымъ. тоура ми два метала на
 розѣхъ и съ конемъ, елень ми юдинъ волъ, а два лоси, ю
 динъ ногама тѣпѣталъ, а дроугый рогама болъ, вепрь ми
 на бедрѣ мѣчь отѣмалъ, медвѣдъ ми оу колѣна подѣклада
 оукоусилъ, лютый звѣрь скочилъ къ мѣнѣ на бедры, и
 конь съ мѣною поверже; и Богъ неврѣждѣна ми съвлюде. и
 съ коня много падахъ, главоу си развѣхъ дважды, и роу
 цѣ и нозѣ свои врѣдихъ въ оуности своей, не блуды живо
 та своего, ни шадѣ главы своей. еже было творити отро
 коу моемоу, то самъ юсми сътвориа, дѣла на войнѣ и на
 ловѣхъ, ношь и дѣнь, на зноу и на зимѣ не дамъ себѣ оу
 покою. на посадникымъ не зря, ни на бирича самъ твориа,
 чьто было на добѣ, вѣсь нарядъ и въ домоу своемъ
 та и твориа юсми. и въ ловынихъ ловычий нарядъ самъ
 юсми держалъ и въ конюсѣхъ и о соколѣхъ и о истривехъ.
 таже и хоудаго смерда и оубогымъ въдовци не далъ юсми
 сильнымъ обидѣти, и церквѣвнаго наряда и слоужьбы
 самъ юсми призиралъ. да не зазрите ми, дѣти мои, ни инѣ
 кѣто, прочѣтъ, не хвалаю бо си, ни дерзости своей, нѣ

хвалю Бога, и прославилю мнѡдѡсть юго, иже ми грѣшнѡго и хоудаго елико дѣтъ съвлюде: отъ тѣхъ часъ смѣрти нѣхъ, и илѣнива ми была сътворилъ; хоудаго, и на вѣси дѣла чловѣчьскаи потрѣбна. да сию граматницю прочитающе потъснѣте си на вѣси дѣла добрихъ, славище Бога съ свѣтлыми юго. смѣрти бо си, дѣти, не воище, ни рати, ни звѣри, нѣ моужьскою дѣло творите, како въ Богъ подасть. иже бо изъ отъ рати и отъ звѣри и отъ воды, и отъ кони съпадахъ си, то никѣтоже вѣсь не можете врѣдити си и оуенти, но неже не боудеть отъ Бога повелѣно; а иже отъ Бога боудеть смѣрть, то ни отъць, ни мати, ни брати не могоуть отъйти. нѣ аще добро юсть влюсти, божие влюденне лѣпле юсть чловѣчьскаго.

О многострастьный и печальный азъ, много корши си сердцема, и одолѣваеши, доуше, сердце моемоу, за не ителѣньнѣ соущи помышляю, како стати прѣдъ страшными соуднию, камини и сѣмирени не принимшемъ мѣждоу собою. иже бо молвить: Бога люблю, а брата своего не люблю, лѣжь юсть. и пакы: аще не отъпоустите прѣгрѣшени братау, ни вамъ отъпоустить отъць вашъ небесный. пророкъ глаголетъ: не ревнѡуй лоукавнѡущимъ, ни завиди творишимъ безаконие. что юсть добро и краснѡ, нѣ брати въ коупѣ. нѣ се диволѣ наоущение: то бо были рати при оумьнѣхъ дѣдѣхъ нашихъ, при добрыхъ и блаженыхъ отъцихъ нашихъ; диволъ бо не хоцеть добра родоу чловѣчьскомуу, съваждеваеътъ ны. да се ти написахъ, за не приноуди ми сынъ твой, югоже юси хрестилъ, иже то сѣднѣ влизъ тебе, прислалъ къ мѣнѣ моужь свой и граматоу, рекы: ладимъ си и сѣмиримъ си, а братъцю моемоу соудъ пришлъ, а вѣ юмоу не боудѣвѣ мѣстьника, нѣ възложивѣ на Бога, и станѡуть си прѣдъ Богомъ; а роуьскы земли не погоубимъ. и азъ видѣхъ сѣмѣрение сына своего, съжалихъ си, и Бога оустрашихъ си, и рекохъ: онъ въ оуности своей и въ безоумни сице сѣмѣриетъ си, на Бога оукладаетъ: азъ чловѣкъ грѣшнѣ юсмь паче вѣсѣхъ чловѣкъ. послушахъ сына своего, написахъ ти граматоу: аще ю примеша съ добромъ ли съ пороуганиемъ, свое же оузрю на твоимъ писанин. сими бо словесы

вѣрихъ ти прѣди, ижеже почашуъ отъ тебе, съмѣрениемъ
 поканинемъ, хоти отъ Бога вѣтъхъхъ своихъ грѣховъ оста-
 вилии. Господь во нашъ не чловѣкъ исть, нъ Богъ всей
 вѣселинѣй, иже въ мѣгновани ока всемъ сътворишь, иже
 хоцешъ, ть самъ прѣтерпѣ хоуленне и оплаванне и оуде-
 ренне, и на смѣрть вѣда си, животомъ владѣи и смѣр-
 тию, а мы чьто иемъ? чловѣци грѣшнии, лиси, днь жи-
 ви, а оутро мертви, дньсь въ славѣ и въ чьсти, а за оу-
 тра въ гробѣ и вѣзъ палмити, нии събрание наше раздѣ-
 лить. зри, брате, отьца наю: чьто вѣзиста, или чимъ
 има порти? не тькмо, иже иста сътворила доуши своей? нъ
 да сими словесы, пославъше быше прѣди, брате, къ мѣнѣ в-
 рити мене; игда же оуениша дѣти моеи и твою прѣдъ товою,
 быше тебѣ, оузрѣвъше кровь иго и тѣло оубиноувѣше, ико
 цвѣтъ новъ процвѣтъше, ико агньць заколенъ, рещи бы-
 ши, стоише надъ нимъ, вѣникноуци въ помыслахъ доуши сво-
 ей: оуеы мѣнѣ, чьто сътворихъ, и пождавѣ иго безоу-
 мни, свѣта сего мѣчтьнаго кривости ради налѣзоухъ грѣхъ
 севѣ, отьцю и матери слезы; и рещи быше давидьскы:
 ико незаконне мое азъ знаю, и грѣхъ мой прѣдъ мѣною
 исть въ нноу. не крове дѣлаи пролнни помазаникъ божий Да-
 видъ, нъ прѣлюбодѣшнне сътворишь постыпа главоу свою, и
 плака си горько въ ть часъ, и отьда иемоу съгрѣшении иго
 Бога. и къ Богоу быше покашати си, и къ мѣнѣ быше грама-
 тоу оутѣшнуюю и снѣхоу мою послати къ мѣнѣ, за не
 иѣсть въ ней ни зѣла ни добра, да быхъ обимъю оплакалъ
 моужа иеи и онъ сватьбы иею, въ пѣсний мѣесто: не ви-
 дѣхъ бо иею первыи радости, ни вѣнчанни иею, за грѣхы
 свои. а Бога дѣлаи поустити ю къ мѣнѣ въ корзѣ съ первымъ
 словомъ, да не съ нею коньчавѣ слезы посаждю на мѣстѣ, и
 сядеть акы горлица на соусѣ дрѣвѣ желѣющи, и изъ оутѣ-
 шю си о Бозѣ; тѣмъ бо поутемъ шьли дѣди и отьци наши:
 соудъ отъ Бога иемоу пришълъ, а не отъ тебе. аще бы
 тьгда свою волю сътворишь, и Моуромъ чалѣзълъ, а Ростот-
 ва бы не занималъ, а послалъ къ мѣнѣ, отъ сюда си бы-
 хомъ оуладан; нъ самъ разоумѣй, мѣнѣ ли бы послати
 къ тебѣ достойно, чи ли тебѣ къ мѣнѣ? да иже иеси велѣлъ
 дѣтити: си си къ отьцю, десятию и иемъ послалъ.

дивно ли, еже моужь оумерлъ въ полкоу ти? лѣпльше соуть нзмерли и роди наши. да нѣ вѣнскыбати вѣло чюждего, ни мене въ срамъ, ни въ печаль вѣвести. наоучиша бо и наробци, да вѣша себѣ налѣзати, нъ ономоу налѣзоша зѣло. да еже начынеши каити съ Богоу, и мѣнѣ докро сердце сътворити, пославетъ сълъ свой наи попъ, и грамотоу напиши съ правдою, тай власть вѣзьмеши съ докро, и наю сердце обратиши къ себѣ, и лѣпльше боудемъ яко и прѣжде; нѣсмь ти вражьбитъ, ни мьстьникъ. не хотѣхъ бо крови твоеи видѣти оу Стародоуба: нъ не дай ми Богъ крови отъ роукоу твоею видѣти, ни отъ повелѣния своего никоторагоже брата. аще ли лъжю, а Богъ ми вѣдаеть и крестъ честнѣый; је ли то боудоу грѣхъ сътворилъ, еже на ты шьдъ къ Черниговоу, поганыхъ дѣла, ли того съ каю. да то изыкомъ братни пожаловахъ, и пакы је повѣдахъ, за не чловѣкъ ясмь. аще ти добро, да съ тѣмъ; яли ти лихо, да то ти сѣднѣ сънъ твой хрестнѣый съ марымъ братомъ своимъ, хлѣбъ идоуща дѣднѣ, а ты сѣдиши въ своемъ. а о се съ риди. је ли хоцеши тою оубити, то ти яста. по неже не хоцю и лиха, нъ добра хоцю братни и роусьстѣй земли. а егоже ты хоцеши насилнѣмъ, тако вѣ дала оу Стародоуба, мила съ дѣюща по тебѣ, отъчноу твою. али Богъ послаоухъ томоу, съ братомъ твоимъ ридила съ яскѣ, а не поможетъ ридити съ безъ тебе. и не сътворила яскѣ лиха ничтоже, нъ рекла яскѣ: сн къ братоу, дондеже оуладимъ съ. еже ли кѣто васъ не хоцеть добра, ни мира хрестнаноу, а не боуди ямоу отъ Бога мира оузрѣти на оноу свѣтѣ доуши яго. не по ноужди ти молваю, ни вѣда ми котораи, по Бозѣ, самъ оуслышиши; нъ доуша ми своя лоучши вѣсего свѣта сего; на страшнѣй при ве-соупернникъ обличаю съ, и прочеи.

Прѣмоудрости наставннче и съмыслоу давьче, несъмыслнѣымъ казателю и ницимъ застоупннче, оутверди въ роумѣ мое сердце, Владыко, ты даждь ми слово отъче, се во оустнама монма не вѣзбрани вѣяити ти: милостиве, помилуей падъшаго. оупованнє мое Богъ, приѣжиши мое Христось, покровъ мой свѣтѣый Доухъ; надежде и по-

кроке мой, не прѣзри мене, влаганъ, тебе во мноуше по-
мошнницю въ печали и въ болѣзни и въ зѣлѣхъ вѣсѣхъ,
и тебе славаю, прѣпѣтаи. и разоумѣйте и видите, яко азъ
вѣсмь Богъ, испытай сердца и свѣдѣды мѣсли, овлачашъ
дѣла, опалашъ грѣхъ, соудай сиротѣ и оубогоу и нищю.
въсклони си, доуше мои, и дѣла свои помысли, иже
сѣдѣши, прѣдъ очи свои принеси и, и капли испоусти слезъ
сконхъ, и повѣжда швѣ дѣлани и вѣси мѣсли Христоу, и
очисти си. Идрѣю чыстѣншый, отче тревлаженшый, пастоу-
ше критскый, не прѣстай моли си за ны чѣтоушашъ ты,
да извоудимъ вѣси грѣва и печали и тлѣи и грѣха и вѣдѣ же,
чѣтоуше память твою вѣрѣно. градъ свой съхрани, дѣвице,
мати чистаи, иже о тебѣ вѣрѣно цѣсарствоуеъ, да то-
вою крѣпимъ си, и тебѣ си надѣемъ, повѣждаемъ вѣси
врани, испромѣтаемъ противныи, и творимъ послушан-
нию. о прѣпѣтаи мати, рождышии вѣсѣхъ свѣтѣхъ прѣ-
свѣтаго Слова, принимшии нынѣшнѣе приношению, отъ
вѣсѣакомъ напасти застоупи и гвдоушашъ моукы къ тебѣ въ-
пниущихъ; молимъ ти си, равн твои, и прѣкланѣемъ си
колѣнкѣ сердца нашего; приклони оухо твою; чистаи, и
спаси ны въ скорбехъ погроужающашъ си присьно, и съблю-
ди отъ вѣсѣакого плѣнении вражнии твоей градъ, богороди-
це. пощадн, Боже, наследни твоего, прѣгрѣшении наша
вѣси прѣзри, нынѣ насъ имѣи молишихъ ты, на земли
рождашюу ти безъ скмене, земьноуу милостѣ, изволивѣ
овлѣчи си, Христе, въ чловѣчество; пощадн ми, спасе,
рожда си и съхрани рождышюу ти нетлѣннѣоу по рожда-
ствѣ, югда сидѣши соудити дѣла мои, яко безгрѣшнѣи и
милостивѣ, яко Богъ и чловѣколюбвѣ. дѣво прѣчистаи,
нискоуьсна бракоу, богообрадованаи, вѣрнѣмъ направле-
нию, спаси ми погнѣвшаго, къ Сыноу ти въпнища. по-
жилоуи ми, Господи, помилуи; югда хоушии соудити; не
осоуди ми въ огнь, ни овлачи мене шростию си; моли ти
дѣва чистаи, рождышии ти, Христе, и множество ангелъ
и моушнникѣ съворѣ. о Христѣ Иисусѣ Господи нашѣмъ, ю-
моуше подобаетъ чыстѣ и слава, Отцю и Сыноу и Свѣто-
моу Доухоу, вѣсѣгда и нынѣ и присьно вѣкѣ.

LXXXI. Се же хоую съказати, иже слышахъ прѣжде

снхъ чѣтырь лѣтъ, иже съказа ми Гоурита Роговица новоградъць, глаголю снце: яко послахъ отрокъ мой въ Печероу, люди, иже соуть дань дающе Новоу Градоу. и пришедшии отрокоу моемоу къ нимъ, отъ тоудоу иде въ Югроу, Югра же есть языкъ нѣмъ, и съсѣдять съ Самоидию на полоунощныхъ странахъ. Югра же рекоша отрокоу моемоу: дивно мы находихомъ чюдо, ижеже нѣсмъ слышали прѣжде снхъ аѣтъ, се же нѣмъ третиею лѣто почва выти. соуть горы зандоуша въ лоукоу моря, илѣже высота яко до небесе, и въ горахъ тѣхъ кличъ великъ и говоръ, и сѣкоуть гороу, хотыши выскѣши ся; и въ горѣ той простѣчено окънице мало, и тоудѣ молвять, и есть не разоумѣти изыкоу ихъ, нѣ кажоуть на желѣзо, и помавають роукою, просише желѣза; и аще кто дастъ имъ ножъ ли ли сѣкыроу, они дають скорою противоу. есть же поуть до горъ тѣхъ непроходимъ пропастьми, снѣгомъ и лѣсомъ, тѣмъже не доходимъ ихъ всегда; соуть же и подале на полоунощии. мѣнѣ же рекъшю къ Гоуритѣ: си соуть людие заклепени Александромъ, македоньскыи цѣсаремъ, якоже съказиеть о нихъ Меодий патарийскый: Александръ, цѣсарь македоньскый, възиде на вѣсточныи страны до моря, наричемою Солнечною мѣсто, и видѣ тоу чловѣкы нечисты отъ племени Афетова, ихъже нечистотоу видѣхъ: идыхоу скверноу всыкоу, комары и моухы, котыкы, змыи, и мертвецъ не погрѣбахоу, нѣ идыхоу и женьскыи изврагты и скоты всыи нечистыи. то видѣвъ Александръ оубои ся, иеда како оумножать ся и осквернять землю, и загна ихъ на полоунощныи страны въ горы высокыи. и Богоу повелѣвшю състоупиша ся о нихъ горы полоунощныи, тѣкмо не състоупиша ся о нихъ горы на два на десѣте лакъти. и тоу сътвориша ся врата мѣдина, и помазаша ся асоунхитомъ; и аще хотыть възыти, не възмогоуть, ни огнемъ могоуть ижеши, вещь бо асоунхитова снца есть: ни огонь можетъ възжечи иго, ни желѣзо иго приниматьъ. въ послѣдныи же дни по снхъ изидоуть осмь колѣнъ, отъ поустыни стривьскыи, изидоуть и си скверныи изыци, иже соуть въ горахъ полоунощныхъ, по повелѣнню вожию.

LXXXII. Нѣ мы на прѣдныи възвратимъ ся, якоже

вѣхомъ прѣжде глаголали. Ольгови обѣщавъшю сѣ ити къ братоу своему Давыдову Смольнскоу и прити съ вратомъ своимъ Кыевоу и обрядъ положити, не вѣсхотѣ сего Ольгъ сътворити, нѣ пришедъ Смольнскоу и поимъ вои понде къ Моуромоу, въ Моуромѣ тѣгда соущю Изыславоу Владимѣрицю. вѣсть же вѣсть Изыславоу, яко Ольгъ идеть къ Моуромоу. посла Изыславъ по вои Соудалю и Ростовоу и по вѣклоузерьца, и събра вои многы. и посла Ольгъ сълы своимъ къ Изыславоу, глаголи: иди въ власть отца своего Ростовоу, а то есть власть отца моего; да хоцю тоу сѣди порядъ сътворити съ отцемъ твоимъ, се ко ми вѣгналъ изъ града отца моего; а ты ли ми сѣде хлѣба моего же не хоцеша дати? и не послуша Изыславъ словесъ снхъ, надѣи сѣ на множество вой. Ольгъ же надѣи сѣ на правдоу, яко правъ бѣ въ семь, понде къ градоу съ вои; Изыславъ же исполчи сѣ прѣдъ градомъ на полн. Ольгъ же понде къ немуу полкомъ, и състоупиша сѣ обон, и вѣсть врань люта. и оубиша Изыслава, сына Владимѣри, вноука Бѣсѣлажда, мѣсца семтисери въ .s. днь, прочни же вои побѣгоша, они чрѣзь лѣсъ, дружини въ градъ. Ольгъ же вѣинде въ градъ, и приша и граждани, Изыслава же вѣзъмъше положиша въ монастыри святаго Сѣпаса, и отъ тоудоу прѣнесоша и Новоу Градоу, и положиша оу святыхъ Софи на лѣвѣй странѣ. Ольгъ же по притини града изима ростовьца и вѣклоузерьца и соудальца и съкова, и оустреми сѣ на Соудаль и пришедъ Соудалю, соудальци даша сѣ юмоу. Ольгъ же омиривъ градъ овѣ изима, а друггыи расточи, и имѣнни ихъ отъи. и иде Ростовоу, и ростовьци вѣдаша сѣ юмоу. и прѣи вѣсю землю моуромѣскоу и ростовѣскоу, и посажда посадникы по градомъ, и дани поча брати. и посла къ немуу Мѣстиславъ сълъ свой изъ Нова Града, глаголи: иди изъ Соудали опять Моуромоу, а въ чюждѣй власти не сѣди; и азъ пошлю молитъ сѣ съ дружиною своею къ отцю своему, и съмирю ты съ нимъ: аще и брата моего оубиаша, то есть не дивно, въ ратехъ вои цѣсари и моужни погѣблють. Ольгъ же не вѣсхотѣ сего послушати, нѣ паче помышлише и Новъ Градъ прѣити. и посла Ольгъ Прослава, брата своего, въ стража, а самъ стоиме на полн оу Ро-

стова. Мъстиславъ же съдоумъ съ новоградъци, и послаша Добрыню Рагоуиловища прѣдъ совою въ стража; Добрыню же первое изима даньникы. оубѣдавъ же Ярославъ съ, яко изима даньникы (Ярославъ же стояше на Медвѣдници въ стражихъ), повѣже той ноци, и приѣже къ Ольгови, и повѣда юмоу, яко идеть Мъстиславъ, и стражи изимани. и понде къ Ростовоу, Мъстиславъ же приде на Болгоу, и повѣдаша юмоу, яко Ольгъ въспыталъ съ юсть къ Ростовоу, и Мъстиславъ понде по немь. Ольгъ же приде къ Соуздаю, и слышавъ, яко идеть по немь Мъстиславъ, повелѣ зажеши Соуздаю градъ, тѣкмо оста съ дворъ монастырьскыи пещерьскаго монастыря и церкы, иже тамо юсть святаго Дмитрия, юже вѣ далъ Вфремъ и съ селы. Ольгъ же повѣже къ Моурмоу, а Мъстиславъ приде Соуздаю, и сѣди тоу постылаше къ, Ольгови, мира проси, глаголю: азъ юсмь мьнни тебе, съли съ къ отьцю моемоу, а дружиноу, юже юси замлъ, врати; и изъ тебе въ вѣсемь послушаю. Ольгъ же посла къ юмоу съ лъстню хоти мира. Мъстиславъ же, имъ лъсти вѣрты, распоусти дружиноу по сьломъ. и наста Феодорова недѣля поста, и приспѣ Феодорова соубота. а Мъстиславоу сѣдищу на обѣдѣ, приде юмоу вѣсть, яко Ольгъ на Клызмѣ, близъ бо вѣ пришлъ безъ вѣсти. Мъстиславъ бо юмоу имъ вѣроу, не постави страженъ. нъ Богъ вѣсть избавити благочестивыи свои отъ лъсти. Ольгъ же оустанови съ на Клызмѣ, мьни, яко Мъстиславъ повѣгнетъ; къ Мъстиславоу же събраща съ дружина въ тѣ днь, и въ другый новоградъци и ростовъци и, вѣлоюзерьци. Мъстиславъ же ста прѣдъ градомъ, исполнивъ дружиноу. и не постоупи ни Ольгъ на Мъстислава, ни Мъстиславъ на Ольга. и стоимста противоу себѣ .д. дни. и приде Мъстиславоу вѣсть: яко послаа ти отьць врата Быщислава съ Половци. и приде Быщиславъ въ четвергъ по Феодоровѣ недѣли, въ постъ, и въ пятъкъ приде Ольгъ, исполнивъ съ, къ градоу, а Мъстиславъ понде противоу юмоу съ новоградъци и съ ростовъци. и вѣдасть Мъстиславъ стигъ Владимѣръ половъчиноу именемъ Коуноу, и вѣдавъ юмоу пѣшьца постави и на правѣмъ кралѣ. и заведъ Коуноу пѣшьца напи стигъ Владимѣръ. и оузрѣ

Ольгъ стигъ Владимѣръ, и оубои си, и оужасъ нападе на нь и на вои ѿго. и пондоша къ воики противоу севѣ, Ольгъ противоу Мьстиславоу, а Шрославъ понде противоу Бициславоу. Мьстиславъ же прѣшъдъ пожаръ съ новоградци състоупиша си на Коулачѣцѣ. и вьсть враня крѣпка. и нача одалати Мьстиславъ. и видѣвъ Ольгъ, шко понде стигъ Владимѣръ, нача заходити въ тылъ ѿго, и оубоишѣ си побѣже Ольгъ, и одолѣ Мьстиславъ. Ольгъ же приеѣже къ Моуромоу, и затвори Шрослава Моуромѣ, а самъ иде Рязаню. Мьстиславъ же приде Моуромоу, и сътвори миръ съ моуромѣци, и помъ своимъ люди, ростовѣца и соудальца, и понде къ Рязаню по Ольвѣ. Ольгъ же вьеѣже нзъ Рязани, а Мьстиславъ пришъдъ сътвори миръ съ Рязанѣци, и помъ люди своимъ, шже вѣ заточилъ Ольгъ. и посла къ Ольгови, глагола: не бѣгай никаможе, нъ пошани си къ братни своимъ съ мольбою, не лишати ты роуьскыи земли; и азъ пошлю къ отцю молитъ си о тебѣ. Ольгъ же обѣща си тако сътворити. Мьстиславъ же възвративъ си въспитъ Соудалу, отъ тоудоу приде Новоу Градоу въ свой градъ, молитвами прѣподобьнаго епискоупа Никиты. се же вьсть исходошю лѣтоу . . . СХД . индикта .д. на полъ.

LXXXIII. Въ лѣто . . . СХЕ. придоша Святотполкъ, Владимѣръ, Давыдъ Игоревичъ, Баснаько Рагиславичъ и Давыдъ Святославичъ и братъ ѿго Ольгъ, и сѣниша си Любѣчи на оустроеннѣ мира, и глаголаша къ севѣ, рекоуще: по чѣто гоуѣнмъ роуьскоюу землю, сами на си котороу дѣкуюше? а Половѣци землю нашу несоутъ разьно, и ради соутъ еже междуу нами рати: да нынѣ отъ селѣ нмѣмъ си по единому сердьце, и влюдѣмъ роуьскыи земли, и кѣждо да держитъ отьчиноу свою: Святотполкъ Кыивъ Изиславию, Владимѣръ Бьсевладю, Давыдъ и Ольгъ и Шрославъ Святославию, а нмѣже раздалъ Бьсевладъ градъ, Давыдоу Владимѣръ, Рагиславичемъ Перемышль Болодаревн, Теревовль Баснаькови. и на томъ цѣловаша крестъ: да аще кѣто отъ селѣ на кого воудеть, то на того воудеть вси и крестъ чьстѣнъи. и рекоша вси: да воудеть на нь крестъ чьстѣнъи и вси земли роуьскыи. и цѣловавѣше си пондоша въ своимъ си. и приде Святотполкъ

съ Давыдомъ Кыиевоу, и ради быша людие вси, иъ тъкмо днѣволь печальнѣ быше о любѣви сей. и вълѣзе сотона въ сердце нѣкоторымъ моужемъ, и почаша глаголати къ Давыдови Игоревичю, рекоуще сице: яко Владимѣръ съложилъ си юсть съ Басилькомъ на Свѣтополка и на ти. Давыдъ же, юемъ вѣроу лъживымъ словесемъ, нача молвити на Басилька, глаголю: кѣто юсть оубилъ брата твоѣго Шрополка? а нѣинѣ мѣсантъ на мѣ и на ти, и съложилъ си юсть съ Владимѣромъ: да промышлай о своей главѣ. Свѣтополкъ же съмыте си оумомъ, рекы: юда се право боудеть или лъжа, не вѣдѣ. и рече Свѣтополкъ къ Давыдови: да аще право глаголиши, Богъ ти боудн послоухъ; да аще ли завѣстнѣю молвиши, Богъ боудеть за тѣмъ. Свѣтополкъ же съжали си по братѣ своему, и о себѣ нача помышлати, юда се право боудеть. и и вѣроу Давыдови, и прѣлести Давыдъ Свѣтополка, и начаста доумати о Басильцѣ. а Басилько сего не вѣдѣше ни Владимѣръ. и нача Давыдъ глаголати: аще не имевѣ Басилька, то ни тебѣ книженни Кыиевѣ ни мѣнѣ въ Владимѣри. и послоуша юго Свѣтополкъ. и приде Басилько въ .д. номѣрь, и прѣвезе си на Бѣдобычъ, и иде поклонитъ си къ свѣтомуу Миѣханоу въ монастырь, и оужина тоу, а товары свои постави на Роудни. вечероу же бѣвѣшию приде въ товаръ свой. наоутрию же бѣвѣшию присла Свѣтополкъ, рекы: не ходи отъ мѣнниѣ монухъ. Басилько же отъпрѣ си, рекы: не могу ждати, юда боудеть рать дома. и присла къ немуу Давыдъ: не ходи, брате, не ослоушай си брата старѣйшаго. и не въсхотѣ Басилько послоушати. и рече Давыдъ Свѣтополкоу: видиши ли, не помни тебѣ ходи въ твою роукоу; аще ти отидеть въ свою власть, самъ оузриши, аще ти не занметъ градъ твоухъ Тоурова и Пиньска и прочниухъ градъ твоухъ. да помниши мене: иъ призавѣ нѣинѣ и юемъ и даждь мѣнѣ. и послоуша юго Свѣтополкъ, и посла по Басилька, глаголю: да аще не хоцѣши ждати до мѣнниѣ монухъ, да приди нѣинѣ, и цѣлоуѣши мѣ, и посѣдимъ вси съ Давыдомъ. Басилько же овѣща си прити, не вѣдѣ аисти, юже коваше на нь Давыдъ. Басилько же вѣсѣдъ на конь поуха, и оустрѣте и дѣтскый юго, и повѣда юмоу, гла-

ГОЛЫ: НЕ ХОДИ, КНИЖЕ, ХОТИТЬ ТЫ ШТИ. И НЕ ПОСЛОУША ЮГО,
 ПОМЫШЛЕН: КАКО МЫ ХОТИТЬ ШТИ? ОНОГДЫ ЦѢЛОВАЛИ
 КРЕСТЬ, РЕКОУЩЕ: АЩЕ КЪТО НА КОГО БОУДЕТЬ, ТО НА ТОГО
 БОУДЕТЬ КРЕСТЬ И МЫ ВЪСН. И ПОМЫСЛЕНЪ СЯ ПРѢКРЕСТИ СЯ,
 РЕКЪ: ВОЛИ ГОСПОДНИ ДА БОУДЕТЬ. И ПРИХУ ВЪ МАЛѢ ДРОУ-
 ЖИНѢ НА КНИЖЬ ДЕОРЪ, И ВЫЛѢЗЕ ПРОТИВОУ ЮГО СВИТОПОЛКЪ,
 И ИДОША ВЪ ИСТЪВЬКОУ, И ПРИДЕ ДАВЫДЪ, И СѢДОША. И НАЧА
 ГЛАГОЛАТИ СВИТОПОЛКЪ: ОСТАНИ СЯ НА СВИТЪКЪ. И РЕЧЕ БАСИ-
 СНАЛКО: НЕ МОГОУ ОСТАТИ, БРАТЕ, ОУЖЕ ЮСМЪ ПОВѢЛѢА ТО-
 ВАРОМЪ ПОНТИ ПРѢДИ. ДАВЫДЪ ЖЕ СѢДИШИ АКЪ НѢКЪМЪ. И
 РЕЧЕ СВИТОПОЛКЪ: ДА ЗАОУТРОКАЙ, БРАТЕ. И ОБѢЩА СЯ БАСИ-
 СНАЛКО ЗАОУТРОКАТИ. И РЕЧЕ СВИТОПОЛКЪ: ПОСѢДНТА ВЪ СЪДЕ, А
 ИЗЪ ЛѢЗОУ И НАРЪЖДЮ. И ЛѢЗЕ ВЪНЪ, А ДАВЫДЪ СЪ БАСИНАЛ-
 КОМЪ СѢДОСТА. И НАЧА БАСИНАЛКО ГЛАГОЛАТИ КЪ ДАВЫДОУ, И
 НЕ БѢ ВЪ ДАВЫДѢ ГЛАСА НИ ПОСЛОУШАНИИ; БѢ КО ОУЖАСА СЯ,
 ЛЪСТЬ ИМѢИ ВЪ СЕРДЬЦИ. И ПОСѢДѢВЪ ДАВЫДЪ МАЛО РЕЧЕ:
 КЪДЕ ЮСТЬ БРАТЪ? ОНИ ЖЕ РѢША ЮМОУ: СТОИТЬ НА СѢНУХЪ. И
 ВЪСТАВЪ ДАВЫДЪ РЕЧЕ: АЗЪ ИДОУ ПО НЬ, А ТЫ, БРАТЕ, ПО-
 СѢДИ. И ВЪСТАВЪ ИДЕ ВЪНЪ. И ИКО ВЪСТОУПИ ДАВЫДЪ, ЗА-
 ПРОША БАСИНАЛКА, КЪ ПЯТЫЙ НОШМЪЕРИ, И ОКОВАША И ВЪ ДВОИ
 ОКОВЫ, И ПРИСТАВИША КЪ НЕМОУ СТРАЖА НА НОЩЬ. НА ОУТРИЕ
 ЖЕ СЪЗВА СВИТОПОЛКЪ БОЛИРЪ И КЫШНЪ, И ПОВѢДА ИМЪ,
 ЮЖЕ БѢ ЮМОУ ПОВѢДАЛЪ ДАВЫДЪ: ИКО БРАТА ТИ ОУБИЛЪ, И
 НА ТИ СЪВѢЩАЛЪ СЯ СЪ БАЛДИМЪКРОМЪ, И ХОЩЕШЬ ТИ ОУБИТИ
 И ГРАДЪ ТВОИ ЗАШТИ. И РѢША БОЛИРЕ И ЛЮДИЕ: ТЫБѢ, КНИ-
 ЖЕ, ДОСТОИТЬ БЛЮСТИ ГЛАВЫ СВОИИ: ДА АЩЕ ЮСТЬ ПРАВО
 МОЛВИЛЪ ДАВЫДЪ, ДА ПРИНЕМЪ БАСИНАЛКО КАЗНЬ: АЩЕ ЛИ
 НЕПРАВО ГЛАГОЛА ДАВЫДЪ, ДА ПРИНЕМЪ МЪСТЬ ОТЪ БОГА, И
 ОТЪВѢЩАЮТЬ ПРѢДЪ БОГОМЪ. И ОУВѢДѢША ИГОУМЕНИ, И
 НАЧАША МОАТИ СЯ О БАСИНАЛЦѢ СВИТОПОЛКОУ. И РЕЧЕ ИМЪ
 СВИТОПОЛКЪ: ЮТО ДАВЫДЪ. ОУВѢДѢВЪ ЖЕ СЕ ДАВЫДЪ НАЧА
 ПОУЩАТИ НА ОСЛѢПЛЕННИИ: АЩЕ ЛИ СЕГО НЕ СЪТКОРИШИ, А ПОУ-
 ШТИШИ И, ТО НИ ТЫБѢ КНИЖИТИ НИ МЪНѢ. СВИТОПОЛКЪ ЖЕ
 ХОТИШЕ ПОУСТИТИ И, НЪ ДАВЫДЪ НЕ ХОТИШЕ, БЛЮДЪ СЯ
 ЮГО. И НА ТОУ НОЩЬ ВЕЗОША И БѢЛОУ ГРАДОУ, ИЖЕ ГРАДЪ
 МАЛЪ ОУ КЫИЕВА ИКО ДЕСЯТЬ ВЕРЕСТЬ ВЪ ДАЛЕ, И ПРИВЕЗОША И
 НА КОЛѢХЪ, ОКОВАНА СОУЩА, И СЪСАДИША И СЪ КОЛЪ, И ВЕДОША
 И ВЪ ИСТЪВЬКОУ МАЛОУ. И СѢДИЩЮ ЮМОУ, ОУЗРѢ БАСИНАЛКО

торчинна острища ножъ, и разоумѣ, яко хотѣтъ и слѣпнѣти, и възъпи къ Богоу плачемъ великомъ и стенаніемъ. и се възлѣзша посланни Святѣполкомъ и Давыдомъ Сновидѣ Изечевищъ, конюхъ Святѣполчъ, и Дѣмитръ, конюхъ Давыдовъ, и почаста простирати ковѣръ, и простеръша ѣста Басилька, хотѣща и поврѣщи. и борышетъ ся съ нима крѣпко, и не можаста ѣго поврѣщи. и се възлѣзше дроузни повѣргоша и, и съвизаша и, и сънемъше дѣскоу съ печи възложиша на перси ѣго. и сѣдоста оба полъ Сновидѣ Изечевищъ и Дѣмитръ, и не можаста ѣго оудержати. и пристѣупиша ина два, и съниста дроугою дѣскоу съ печи, и сѣдоста, и оудавиша и рамяно, яко перемъ троскотати. и пристѣупи торчинъ, именемъ Берендѣй, овъчюхъ Святѣполчъ, держа ножъ и хотѣ оударити и въ око, и грѣши ся ока, и прѣрѣза ѣмоу лице, и ѣсть рана та на Басильцѣ и нѣнѣ. и по семь оударн и въ око, и изъи зѣницю, и по семь въ дроугою око, и изъи дроугою зѣницю. и томъ часѣ бысть яко и мертвѣ. и възлѣзше и на ковѣрѣ възложиша на кола яко мертвѣ, и повезоша и Владимѣрю. и бысть везомоу ѣмоу, сташа съ нимъ, прѣшъдъше мостъ здвиженскый, на торговищи, и съвлѣкоша съ него срачькоу, кровавоу соущю, и въдаша попадин опрати, попадин же оправъши възложи на нь, онѣмъ обѣдоущемъ. и плакати ся нача попадин, яко мертвоу соущю ономоу. и ошюти плачь, и рече: гдѣ се ѣсмь? они же рекоша ѣмоу: въ Здвиженни градѣ. и възпроси воды, они же даша ѣмоу, и испи воды, и възстѣупи въ нь доуша, и оупомыноу ся, и пощюпа срачькы, и рече: чѣмоу ѣсте сънили съ мене срачькоу? да възхъ въ той срачьцѣ кровавѣ съмерть приналъ и сталъ прѣдъ Богомъ. онѣмъ же обѣдавшемъ пондоша съ нимъ въ скорѣ на колѣхъ, а по гроудноу поутти, бѣ во тѣгда мѣсяцъ гроуданъ, рекъше номеръ. и придоша съ нимъ Владимѣрю въ шестый дѣнь, приде же и Давыдъ съ нимъ, акы нѣкакъ оуловъ оуловивъ. и посадиша и въ дворѣ Бакнѣевѣ, и приставиша три десѣти моужь стрѣщи ѣго и два отрока княжа, Оулана и Кольчю. Владимѣръ же слышавъ, яко штъ бысть Басилько и ослѣпленъ, оужасе ся, и възплакавъ рече: сего не бывало ѣсть въ роусь-

стѣй земли нѣ при дѣдѣхъ нашихъ ни при отъцехъ нашихъ, сѣкого зѣла. и тоу лѣнѣ посла къ Давыдоу и къ Ольгови Святославицима, глаголи: пондѣта къ Градѣцю, да поправимъ сѣго зѣла, ѣже сѣ сътвори сѣ въ роусьстѣй земли и въ насѣ, въ братни, ѣже въверженъ въ нѣтъ ножѣ: да аще сѣго не оуправимъ, то больше зѣло вѣстанеть въ насѣ, и начьнеть братъ брата закалати, и погьменеть земли роусьскѣи, и врази наши, Половци, пришедъше възьмоуть землю роусьскоую. сѣ слышавъ Давыдъ и Ольгъ печальна быста вельми, и плакаста сѣ, рекоуща: шко сѣго нѣ было въ родѣ нашемъ. и тоу лѣнѣ събравъша вои придоста къ Владимѣроу. Владимѣроу же съ вои стоищу въ бороу, Владимѣръ и Давыдъ и Ольгъ послаша моужа своѣи, глаголюще, къ Святполкоу: чьто сѣ зѣло сътвориля ѣси въ роусьстѣй земли, и въвергълъ ѣси ножѣ въ нѣтъ? чьмоу ѣси ослаѣпиль братъ свой? аще ти бы вина какъ была на нѣ, обличиль бы и прѣдъ нами, и оупрѣкъ и сътвориля ѣмоу: а нѣтъ шви виною ѣго, ѣже ѣмоу сѣ сътвориля ѣси. и рече Святполкъ: шко повѣда ми Давыдъ Игоревичъ: шко Басилько брата ти оубиль, Ярополка, и тебе хощеть оубити и зашти власть твою, Тоуровъ и Пиньскъ и Берестие и Погоринноу, и заходиль ротѣ съ Владимѣромъ, шко сѣсти Владимѣроу Кьивѣкъ, а Басилькови Владимѣри: а нѣволи ми своѣи главѣи блюсти. и не швъ ѣго ослаѣпиль, нѣ Давыдъ, и велъ и къ сѣбѣ. и рѣша моужи Владимѣри и Давыдови и Ольгови: извѣта о сѣмъ не имѣй, шко Давыдъ ѣсть слѣпиль и, не въ Давыдовѣ градѣ штъ ни ослаѣпленъ, нѣ въ твоѣмъ градѣ штъ и ослаѣпленъ. и сѣ имъ глаголющѣмъ разидоша сѣ разьно. на оутрѣи же хощѣшемъ имъ чрѣзь Днѣпръ на Святполка, Святполкъ хотѣ повѣгноти изъ Кьивѣа, и не даша ѣмоу кьшнѣ, нѣ послаша Пьсевлаждю и митрополита Николоу къ Владимѣроу, глаголюще: молимъ сѣ, книже, тебѣ и братома твоима, не мозѣте погоубити роусьскѣи земли: аще во възьмете рать междю собою, поганини ѣмоуть радовати сѣ, и възьмоуть землю нашу, юже бѣша сътыжали отъци ваши и дѣди ваши троудомъ великомъ и храбрьствомъ, побарающе по роусьстѣй земли нѣтъ земли принскывахоу, а вы хощете по-

гоубити землю роусьскою. Бъсѣлажда же и митрополитъ придоста къ Владимѣроу, и молиста съ немом, и повѣдоста мольбою кыинъ, яко творити миръ и влюсти землю роусьскыи и брань имѣти съ поганьыми. се слышавъ Владимѣръ, расплакавъ съ рече: по истинѣ, отци наши и дѣди наши събелюли землю роусьскою, а мы хоцимъ погоубити. и прѣклони съ на мольбою кыининоу, чыташеть ю акы матеръ отьца ради своего, вѣ бо любимъ отьцю своему по великоу и въ животѣ и по съмерти, не ослоушаша съ его ни въ чемъ же, тѣмъ же и послоуша ю акы матерѣ. и митрополита такожде чыташе, санъ святительскый, и не прѣслоуша мольбъы его, Владимѣръ бо тако быше любезнивь: любезь имѣи къ митрополитомъ и къ епископомъ и къ игоуменомъ, паче же черньчскый чинъ любви, черница, приходишаша къ немом, напиташе и напиташи акы мати дѣти свои, и аще кого видише ли шюмьна ли въ коемъ зазорѣ, не осоуждаше, нъ въсы на любезь прѣкладаше и оутѣшаше. нъ мы на свое възвратимъ съ. кыинини бывъши оу Владимѣра приде Кыевоу, и повѣда въсы рѣчи Святуполкоу и кыиномъ, яко миръ боудеть. и начаша междуо собою моужа слати, и оумириша съ на семь, яко рѣша Святуполкоу: яко се Давыдова съколота, то иди ты, Святуполче, на Давыда, любо ими, любо прожени и. Святуполкъ же юмъ съ по се, цѣловаша крестъ между собою, миръ сътворши. Басилькови же соуцю Владимѣри на прѣжде реченѣмъ мѣстѣ, яко приближи съ постъ великый, и мѣнѣ тоу соуцю, Владимѣри, въ юдиноу ношь присла по ми князь Давыдъ. и придохъ къ немом, и сѣдяхоу около его дружина, и посадивъ ми рече ми: се молвилъ Басилько си ноци къ Оуланови и Кольчи, рекы тако: се слышу, юже идеть Владимѣръ и Святуполкъ на Давыда; да юже бы мене Давыдъ послоушалъ, да быхъ послалъ моужь свой къ Владимѣроу, вратить съ, вѣдѣ бо съ съ нимъ, что молвилъ, и не поидеть. да се, Басило, шлю ты, иди къ Басилькови, тезоу своему, съ сима отрокома, и молви юмом тако: юже хоцши послати моужь свой, и вратить съ Владимѣръ, то въдамъ ти, который ти градъ любъ, любо Бъсѣлажда, любо Шеполь, любо

Переминахъ. азъ же идоухъ къ Басилькови, и повѣдахъ юмоу
васи рѣчи Давыдовы. онъ же рече: сего юсмь не молвнать,
нъ надѣю сѣ на Богъ, пошлю, да вѣша не проахили мене
ради крови. нъ семоу ми днѣвно, дають ми градъ свой, а
мой Теревовль, мой власть, пождавѣше и нѣинѣ. шкоже
и вѣсть, въ скорѣ бо прѣи власть свою. мѣнѣ же рече: иди
къ Давыдови, и рѣчи юмоу: пришли ми Коульмѣи, тѣ
пошлю къ Владимѣроу. и не послуша юго Давыдъ, и по-
сла ми пакы, рекы: нѣ тоу Коульмѣи. и рече ми Басилько:
посѣди мало. и повелѣ слоузѣ своимоу ити вѣнъ, и сѣде
съ мѣною, и нача ми глаголати: се слышу, юже ми хо-
щеть дати Ляхомъ Давыдъ; то се мало сѣ насытилъ крове
моюи, а се щощеть боае насытити сѣ, юже ми вѣдасть нмѣ?
азъ бо Ляхомъ много зѣла сътворихъ, и юще юсмь хотѣлъ
сътворити и мѣстити роуѣсетѣй земан. и аще ми вѣдасть
Ляхомъ, не бою сѣ смѣрти, нъ се повѣдаю ти по исти-
нѣ, шко на ми Богъ наведе се за мое вѣзвѣшение: шко
приде ми вѣста, шко идоутъ къ мѣнѣ Берендичи и Пече-
нѣзи и Торци; и рекохъ въ оумѣ своимъ: юже ми боу-
доутъ Берендичи и Печенѣзи и Торци, рекоу братоу свое-
моу Болодареви и Давыдови: дайте ми дружиноу свою
млаждъшюу, а сама пийта и веселита сѣ. и помыслихъ:
на землю лядскоюу настоуплю на зимоу, и на лѣто и вѣзь-
моу землю лядскоюу, и мѣщю роуѣськоюу землю. и по семъ
хотѣлъ юсмь прѣити Болгары доунайскыи и посадити ш
оу сѣвѣ. и по семъ хотѣхъ просити сѣ оу Святтополка и оу
Владимѣра нти на Половьца, да любо налѣзоу сѣвѣ славоу,
а любо главоу свою съложю за роуѣськоюу землю. нио помы-
шленіе въ сердцаи моимъ нѣ было, ни на Святтополка ни на
Давыда, а се кленоу сѣ Богомъ и юго пришьстениемъ, шко не
помыслилъ юсмь зѣла братни своей ни въ чемъ же, нъ за
мое вѣзнесеніе низложи ми Богъ и смѣрн. по семъ же при-
ходшюу великоу дѣни, понде Давыдъ, хоти прѣити Басиль-
ковоу власть. и оусерѣте и Болодаръ, братъ Басильковъ, оу
Боужьска, и не смѣ Давыдъ стати противоу Басильковоу бра-
тоу, Болодарю, и затвори сѣ въ Боужастѣ, и Болодаръ остоу-
пи и въ градѣ. и нача Болодаръ молвити: по чѣто зѣло съ-
творилъ не каиши сѣ юго? да оуже помини сѣ, кояко юси

зъла сътвориша. Давыдъ же на Гевтополка нача извѣтъ имѣти, глаголи: ци и се сътвориша, ци ли въ моему градѣ? азъ си самъ боша, аще быша и мене или и сътворили такожде; неволи ми было пристати въ съвѣтъ, ходищу въ роукоу иго. и рече Болодарь: Богъ съвѣдѣтель томоу, а нынѣ поустн братъ мой, и сътворю съ тобою миръ. и радъ бывъ Давыдъ посла по Басилька, и приведе и дасть Болодарю, и сътвориша миръ, и разидоста си. и сѣде Басилько Теревован, а Давыдъ приде Владимѣрю. и наставши веснѣ приде Болодарь и Басилько на Давыда, и придоста къ Бъсевлажду, а Давыдъ затвори си Владимѣри. онѣма же ставъшема около Бъсевлажда, възвиста копниемъ градъ, и зажгоста огнемъ. и вѣгоша людие огни. и повелѣ Басилько истѣри вси, и сътвори мщение на людехъ неповинныхъ, и пролих кровь неповинноу. по семь же придоста къ Владимѣрю, и затвори си Давыдъ въ Владимѣри, и снх остоупниста градъ. и посласта къ владимѣрьцемъ, глаголюща: вѣ не придохове на градъ вашъ ни на васъ, нъ на врагы свои, на Тоурика и на Лазари и на Басили, ти бо соуть намолвили Давыда, и тѣхъ юсть послоушалъ Давыдъ, и сътвориша се зъло: да аще хощете за снхъ бити си, да се мы готови; а любо, выдайте врагы наша. граждане же се слышавъше съзваша вѣще, и рѣша Давыдови людие: выдай моужа снхъ, не виемъ си за снхъ, а за ты бити си можемъ; аще ли, то отворимъ врата градоу, а самъ промышлай о себѣ. и неволи бысть выдати ш. и рече Давыдъ: нѣ тоу нхъ съде, вѣ бо и послалъ Лоучьскоу. онѣмъ же пошъдъшемъ Лоучьскоу Тоурикъ вѣжа Кыиевоу, а Лазарь и Басиль вратниста си Тоуринскоу. и слышаша людие, яко Тоуринистѣ соуть, и кликнуша людие на Давыда, и рекоша: выдай, кого ти хотять; аще ли, то прѣдаемъ си. Давыдъ же пославъ приведе Басили и Лазари, и дасть ш, и сътвориша миръ въ недѣлю. а за оутра по зори повѣснша Басили и Лазари и растрѣлиша стрѣлами Басильковници, и идоша отъ града. се же вѣторое мщение сътвори, якоже не више лѣпо сътворити, да бы Богъ отъ мстынѣ быль, и възложити было на Бога мщение свое, якоже рече пророкъ: и въздамы мсть врагомъ, и ненавиди-

щимъ мѣ въздамъ, яко кровь сыновъ своихъ мѣщаетъ и мѣститъ, и въздасть мѣсть врагомъ и ненавидѣвшимъ его. снмъ же отъ града отъшкдъшамъ, сею сннмъше погрекоша и. Свѣтополкоу же обѣщавъшю сѣ прогнати Давыда понде къ Берестнию къ Лихомъ. се слышавъ Давыдъ иде въ Лихы къ Владиславоу; ниша помощи. Лихове же обѣщаша сѣ юмоу помагати, и възвѣша оу него злата пыть десмть гривнъ, рекоуще юмоу: понди сѣ нами Берестнию, яко се вавитъ ны Свѣтополкъ на сннмъ, и тоу оумиримъ ти сѣ Свѣтополкомъ. и послоушавъ нхъ Давыдъ иде Берестнию съ Владиславомъ. и ста Свѣтополкъ въ градѣ, а Лихове на Боузѣ, и съсла сѣ рѣчьми Свѣтополкъ съ Лихы, и въдасть дары великы на Давыда. и рече Владиславъ Давыдови: не послоушавѣтъ мене Свѣтополкъ, да нди опыть. и приде Давыдъ Владимѣрю. и Свѣтополкъ съвѣтъ сътвори съ Лихы, и понде къ Пиньскоу, пославъ по вош. и приде Дороговоуждю, и дожда тоу вой своихъ, и понде на Давыда къ градоу, и Давыдъ затвори сѣ въ градѣ, чаш помощи отъ Лиховъ, вѣща бо юмоу рекан: яко аще придоуть на ти роуекстни князи, то мѣ ти боудемъ помощьници. и сълѣгаша юмоу, юмлюще злато оу Давыда и оу Свѣтополка. Свѣтополкъ же остоупи градъ, и стои Свѣтополкъ около града седмъ недѣль. и поча Давыдъ молити сѣ: поустѣ ми изъ града. Свѣтополкъ же обѣща сѣ юмоу, и цѣловаста крестъ междуоу собою. и нзиде изъ града, и приде въ Червень. а Свѣтополкъ вѣниде въ градъ въ великоую соуботоу, а Давыдъ вѣжа въ Лихы. Свѣтополкъ же прогнавъ Давыда нача доумати на Болодарѣ и на Василька, глаголи: яко се есть власть отца моего и брата. и понде на нѣ. се слышавъ Болодаръ и Василько пондоста противоу, възвѣмъша крестъ, якоже вѣ цѣловалъ къ нима на сѣмь: яко на Давыда пришлъ есмь, а сѣ вама хоцю имѣти миръ и любѣвь. и прѣстоупи Свѣтополкъ крестъ, надѣи сѣ на множество вой. и срѣтоша сѣ на поли на Рожни, исполчивъшемъ сѣ окомъ. и Василько възвѣси крестъ, глаголи: яко сего еси цѣловалъ; се первѣе възвѣмъ еси зракъ очию моею, а сѣ нынѣ хоцешѣ възвѣти и доушю мою: да боуди междуоу нами крестъ сѣ. и пондоша къ сѣвѣ къ воюви. и състоупниша сѣ

полци, и мнози чловеѣци благовѣрнии видѣша крестѣ надѣ
 Басильковѣи кон възвѣшъ сѣи велими. врани же велицѣ
 вѣвѣши и мнозѣмѣ падающеѣмѣ отѣ обою полкоу, видѣвѣ
 Свѣтополкѣ, ико люта вранѣ, повѣже, и приеѣже Вла-
 димѣрю. Колодаръ же и Басилько повѣднѣвѣша, стапта тоу,
 рекоуѣша : довлѣиетѣ нама на межди своеѣи стати. и не идоста
 никаможе. Свѣтополкѣ же приеѣже Владимѣрю, и сѣи нимѣ
 сына его два и Шрополчица два и Свѣтоша, сынѣ Да-
 вѣдовѣ Свѣтославица, и прочаи дружина. Свѣтополкѣ
 же посади вѣ Владимѣри Мѣстислава, иже вѣ кѣмоу отѣ
 наложьница, а Шрослава посла вѣ Оугры, вави Оугры на
 Колодари, а самѣ иде вѣ Киевоу. Шрославѣ же, сынѣ Свѣ-
 тополчѣ, приде сѣи Оугры и кралѣ Коломанѣ и два епи-
 скоупа, и стапша около Перемышля по Бугроу, а Колодарѣ
 затвори сѣи вѣ градѣ, Давыдѣ же вѣ тѣ чинѣ пришьдѣ изѣ
 Лиховѣ посади женоу свою оу Колодари, а самѣ иде вѣ По-
 ловаца. и оустрѣте и Боникѣ. и врати сѣи Давыдѣ, и пон-
 доста на Оугры. идоуѣима же има стапша ношьлегоу : и ико
 вѣсть полоу ноши, вѣста вѣ Боникѣ отѣвѣха отѣ вой, и
 поча вѣти волчьскы, и волкѣ отѣвѣ сѣи кѣмоу, и начаша
 волци вѣти мнози. Боникѣ же прихавѣ повѣда Давы-
 дови : ико повѣда нѣи вѣсть на Оугры за оутра. и на оу-
 трниѣ Боникѣ исполчи кон своим, и вѣсть Давыдовѣ вой
 сѣто, а оу самого три сѣта. и раздѣли и на три полкы, и
 понде кѣ Оугромѣ. и поустри на воропѣ Ятоунапоу вѣ пѣ-
 ти десѣтъ чадѣи, а Давыда поста вѣ подѣ стѣгомы, а самѣ
 раздѣли сѣи на двѣ части по пѣти десѣтъ на страноу. Оугри
 же исполчиша сѣи на застоупы, вѣ бо Оугрѣ числомѣ сѣто
 тѣсоуѣ. Ятоунапа же пригна кѣ первоѣму застоупоу, и
 стрѣливѣше повѣгнѣоуша прѣдѣ Оугры, Оугри же погнаша по
 нихѣ. и ико вѣжаще мноуша Боника, Боникѣ гнаше сѣкы
 вѣ тѣмѣ, а Ятоунапа вѣзрацашѣтѣ сѣи вѣспѣть, и не
 допоуцахоу Оугрѣ опыть, и тако множицею оубиваи съви-
 ша и вѣ мѣчѣ. Боникѣ же раздѣли сѣи на три полкы, и
 съвиша Оугры акы вѣ мѣчѣ, ико се соколѣ съвѣдѣетѣ га-
 лица. и покѣгоша Оугри, и мнози истопоша вѣ Бугроу, а
 дружинѣи вѣ Ганоу. и вѣжаще вѣзле Гана вѣ гороу съпи-
 хахоу другѣ другѣ, и гнаша по нихѣ два дѣни сѣкѣоуѣи.

тоу же оувиша и пискоупа нхъ Коупана и отъ волирь мно-
 гы, глаголаху бо, яко погыбло нхъ четьри десяти ты-
 соуць. Ирославъ же вѣжа на Лихы, и приде Берестню, а
 Давыдъ заимъ Гортѣскоу и Черкнѣ, приде въ незапоу, и
 замъ владимѣрца, а Мьстиславъ затвори сѣ въ градѣ съ
 засадою, иже вѣша оу него берестняне, пиняне и вьгоше-
 вьци. и ста Давыдъ, остоупникъ градъ, и часто пристоу-
 паше. идиною подѣстоупиша къ градуу подѣ вѣжами,
 онѣмъ же вниошемъ сѣ съ града и стрѣляюшемъ сѣ междуу
 совою, идишуу стрѣлы акы дѣждь. Мьстиславоу же хоти-
 цю стрѣлнн, въ незапоу оударенъ вьсть подѣ пазоухуу
 стрѣлоу на забралѣхъ сквозѣ дѣскоу скважню, и съведоша
 н, и на тоу ношѣ оумре, и таша и три дѣни, и въ четвер-
 тый дѣнь повѣдаша на вѣщи. и рѣша люднѣ: сѣ князь оу-
 вниенъ; да аще сѣ вѣдамы, Свѣтополкъ погоуентѣ нѣ
 вьси. и послаша къ Свѣтополкоу, глаголюще: сѣ, сынъ
 твоей оувниенъ, а мы изнамагаемъ гладомъ: да аще не
 придеши, хотить сѣ люднѣ прѣдати, не могууше глады
 терпѣти. Свѣтополкъ же посла Поутытоу, воєводоу своею.
 Поутыта же съ вон пришьдѣ къ Лоучьскоу къ Свѣтоши,
 сыноу Давыдовоу, тоу вьхуу моужа Давыдови оу Свѣто-
 ша, заходилъ бо еѣ ротѣ Свѣтоша къ Давыдови: аще
 пондетѣ на ты Свѣтополкъ, то повѣмъ ти. и не сътвори
 сего Свѣтоша, нѣ изнама моужа Давыдовы, а самъ понде
 на Давыда. и приде Свѣтоша и Поутыта аугоуста въ пи-
 тый дѣнь, Давыдовомъ воємъ облежашемъ градъ, въ
 полоудѣннѣ, Давыдови съпицю, и нападаша на ны, и по-
 чаша сѣщи. и граждане скочиша съ града, и почаша сѣщи
 вон Давыдовы, и повѣже Давыдъ и Мьстиславъ, сы-
 новьць юго. Свѣтоша же и Поутыта прѣиета градъ,
 и посадиета посадннка Свѣтополча Басна. и приде Свѣ-
 тоша Лоучьскоу, а Поутыта Кыввоу. Давыдъ же повѣже въ
 Половьца, и оусрѣте и Бонякъ. и понде Давыдъ и Бо-
 някъ на Свѣтошю къ Лоучьскоу, и остоупиша Свѣтошю въ
 градѣ, и сътвориша миръ. и изиде Свѣтоша изъ града, и
 приде къ отьцю своемуу Черниговоу. а Давыдъ прѣи
 Лоучьскѣ, и отъ тоудуу приде Владимѣрю, посаднникъ же
 Басна. вьвѣже, а Давыдъ прѣи Владимѣрь, и сѣде въ

немь. а на вѣторое лѣто Святѡполкъ, Владимѣръ, Давыдъ и Ольгъ привабиша Давыда Игоревнища, и не даша юмоу Владимѣрши, нѣ даша юмоу Дорогобоуждъ, въ немъ же и оумре. а Святѡполкъ прѣки Владимѣръ, и посади въ немъ сына своего Шрослава.

LXXXIV. Въ лѣто .x.sx.s. приде Владимѣръ и Давыдъ и Ольгъ на Святѡполка, и сташа оу Градъца. и сътвориши миръ, икоже и въ прѣжданіе лѣто съказахъ.

(Въ се же лѣто заложн Владимѣръ церкъвъ каміноу свѣтши вогородица Перемслави, на книжи дворѣ. тогожде лѣта заложн Владимѣръ Мономахъ градъ на Остри.)

Въ лѣто .x.sx.s. изиде Святѡполкъ на Давыда къ Владимѣрю, и прогна Давыда въ Лиухы. въ се же лѣто повниени Оугри оу Перемышли. въ се же лѣто оуенивъ Мъстиславъ, сынъ Святѡполчъ, въ Владимѣри, мѣсца июни въ .vi. днь.

Въ лѣто .x.sx.и. вниде Мъстиславъ отъ Давыда на море мѣсца июни въ .i. томъже лѣтѣ братни сътвориша миръ между собою, Святѡполкъ, Владимѣръ, Давыдъ и Ольгъ, въ Оувѣтицихъ мѣсца августъ въ .i. днь. тогожде мѣсца въ .л. томъже мѣстѣ, братни вѣси съниша ся, Святѡполкъ, Владимѣръ, Давыдъ и Ольгъ, и приде къ нимъ Игоревнищъ Давыдъ, и рече къ нимъ: на чѣто ми юсте привабили? юсе юсмъ: комоу до мене обиды? и отъвѣща юмоу Владимѣръ: ты юси прислалъ къ намъ: хошю, братни, прити къ вамъ и пожаловати си своимъ обиды; да се юси пришълъ, и сѣдиши съ братнию на юдинномъ ковѣрѣ: то чѣмоу не жалоуѣши си, до кого ти настъ жалоба? и не отъвѣща Давыдъ ничътоже. и сташа вѣси братни на конихъ. и ста Святѡполкъ съ своею дружиною, а Давыдъ и Ольгъ съ своею разъно, кромѣ себе, а Давыдъ Игоревнищъ сѣдише кромѣ, и не припоуцахоу яго къ себе, нѣ осова доумахоу о Давыдѣ. и съдоумавъше послаша къ Давыдоу моужа свои, Святѡполкъ Поутиатоу, Владимѣръ Орогости и Ратнеора, Давыдъ и Ольгъ Торчина. послани же придоша къ Давыдови, и рекоша юмоу: се ти молемъ братни: не хошемъ ти дати стола Владимѣрскаго, за не вѣверглъ юси ножъ въ ны, ягоже нѣ было въ роуьскѣи

земли; да се мѣ тебе не имемъ, ни много ти зѣла не сътвори-
римъ, нѣ се ти даемъ: шедъ сиди въ Боужастѣмъ, въ остро-
зѣ, а Доубьнъ и Черторыйскъ то ти дають Свѣтополкъ, а се ти
дають Владимѣръ двѣ сътѣ гривнѣ, а Давыдъ и Ольгъ
двѣ сътѣ гривнѣ. и тѣгда послаша сълы свои къ Володаре-
ви и къ Басилькови: помни врата своего Басилька къ свѣтѣ,
и боуди вама юдина власть, Перемышль; да аще вама любео,
да сѣдита: аще ли ни, да поустн Басилька сѣмо, да и кор-
мимъ съде, а хлѣпы наша выдайта и смерды. и не послуш-
ша сего Володарь, ни Басилько. а Давыдъ сѣде Боужастѣ.
и по семь выдасть Свѣтополкъ Давыдови Дорогобоуждъ,
въ немъже и оумре; а Владимѣръ выда сынови своемуу
Ирославоу.

LXXXV. Въ лѣто .x.схд. прѣстави си Бѣсславъ, полоть-
скый князь, мѣсица априли въ .дѣ. днь, въ девятый часъ
дне, въ срѣдоу. въ тожде лѣто зарати си Ирославъ
Ирополчищъ Берестни, и иде на нь Свѣтополкъ, и заста и
въ градѣ, и юмъ окова и, и приведе и Кыевоу. и моли
си о немъ митрополитъ и игоумени, и оумолиша Свѣто-
полка, и заводиша и въ ракоу святою Бориса и Глѣба, и
сѣниша съ него оковы, и поустнша и. томъжде лѣтѣ
свѣтѣкоупнша си всѣхъ брати: Свѣтополкъ, Владимѣръ
и Давыдъ и Ольгъ и Ирославъ, братъ юю, на Золотичи.
и прислаша Половци сълы отъ вѣскѣхъ князий къ всѣмъ
братни, просише мира. и рѣша имъ роусьстни князи: да
аще хоцете мира, да свѣтѣкоупимъ си оу Сакова. и послуш-
шаша Половци, и сѣниша си оу Сакова, и сътвориша
миръ съ Половци, и пошла тали междуоу собою, мѣсица
семтибери въ .и. днь, и разидоша си разьно.

(Бѣ се же лѣто Владимѣръ заложн церквѣ въ Смольнѣ-
стѣ святыхъ богородица каминоу, ипнскоупнию.)

Въ лѣто .x.схѣ. выскѣже Ирославъ Ирополчищъ изъ
Кыева, мѣсица октибери въ первый. тогожде мѣси-
ца на исходѣ прѣлѣстивъ Ирославъ Свѣтополчищъ Иро-
слава Ирополчища итъ и на Ноурѣ, и приведе и къ отцю
Свѣтополкоу, и оковаша и. томъжде лѣтѣ, мѣсица дека-
бри въ двадесятый, приде Мьстиславъ, сынъ Владимѣръ,
съ Новоградци: бѣ ко Свѣтополкъ съ Владимѣромъ ридъ

имѣлъ, яко Новоу Градоу быти Свѣтополчю и посадити сынъ свой въ нѣмь, а Владимѣроу посадити сынъ свой Владимѣри. и приде Мъстиславъ Кыievoу, и сѣдоша въ истѣвѣ, и рѣша моужи Владимѣри: се, прислалъ Владимѣръ сына своего, да се сѣдѣтъ новогорадци, да помъше сына твоего идоутъ Новоу Градоу, а Мъстиславъ да идеть Владимѣрю. и рѣша новогорадци Свѣтополкоу: се, мы, книже, прислани къ тебѣ, и рекли ны тако: не хощемъ Свѣтополка ни сына юго; аще ли двѣ главѣ имѣеть сынъ твой, то пошлѣи и; а сего ны далъ Ысеевладъ, и въскормилѣи юсмъ себѣ князь, а ты юси шлѣть отъ насъ. Свѣтополкъ же многоу прю имѣвъ съ ними, онѣмъ же не хотѣвъшемъ, помъше Мъстислава, придоша Новоу Градоу. въ тожде лѣто бысть знаменнѣе на небеси, мѣсяца генваря въ .кд. днь, по три дни, акы пожарна зарѣ отъ вѣстока и оуга и запада и сѣвера, и бысть такоу сѣтъ въсю ношь, акы отъ лоунъ полны сѣтъища си. въ тожде лѣто бысть знаменнѣе въ лоунѣ мѣсяца февралѣ въ пятый днь. тогожде мѣсяца въ седмый днь бысть знаменнѣе въ солнѣци: оградилѣо си быше солнѣце въ три доугъ. и быша доугъи доугъи хребѣты къ себѣ. и си видѣше знаменнѣе благовѣрннѣи чловѣци съ вѣздыханнѣемъ молихоу си къ Богу и съ слезами, да бы Богъ обратилъ знаменнѣе си на добро: знаменнѣе бо бѣвають ова на зѣло, ова ли на добро. на придоущѣе лѣто въложи Богъ мысль доброу въ роуьскыи князи: оумъслиша дерзноути на Половѣца и понти въ зѣмлю ихъ, юже и бысть, якоже съкажемъ послѣжде въ пришьдѣшнѣе лѣто. въ се же лѣто прѣстави си Ырославъ Ырополчищъ, мѣсяца августѣ въ первый на десѣте днь. въ се же лѣто ведѣна бысть дѣщи Свѣтополча Събѣслава въ Лиухъ за Болеслава, мѣсяца ноябери въ шѣстый на десѣте днь.

(Въ тожде лѣто родѣ си оу Владимѣра сынъ Ындрѣй.)

LXXXVI. Въ лѣто .х.схаі. Богъ въложи въ сердце книземъ роуьскыи Свѣтополкоу и Владимѣроу, и съиства си доумати на Долобѣстѣ. и сѣде Свѣтополкъ съ своею дружиною а Владимѣръ съ своею въ юдинномъ шатърѣ. и почаша доумати и глаголати дружинна Свѣтополча: яко не-

годно нѣмѣ веснѣ ити, хошемъ погоубити смерды и ралню ихъ. и рече Владимѣръ: днѣвно ми, дружино, еже лошади жалоуєте, ююже кѣто ореть; а сего чемоу не промьслите, еже то начьнете орати смерды, и прихавѣ Половѣчинъ оударити и стрѣлою, и лошады юго понметъ, а въ село юго шхавѣ иметь женоу юго и дѣти юго и все юго имѣнне? то лошади жаль, а самого нѣ жаль ли? и не могоша отъвѣщати дружина Святполча. и рече Святполкъ: се, азъ готовъ оуже. и вѣста Святполкъ, и рече юмоу Владимѣръ: то ти, брате, велико добро сътворити земли роусьтѣй. и посласта къ Ольгови и Давыдови, глаголюща: пондѣта на Половца, да любо боудемъ живн любо мертвн. и послуша Давыдъ, а Ольгъ не вѣсхотѣ сего, кноу рекы: не съдравлю. Владимѣръ же цѣловавъ врата своего понде Периславлю, и Святполкъ по немъ и Давыдъ Святославищъ и Давыдъ Бѣсеславищъ и Мьстиславъ, Игоревъ кноукъ, и Бишеславъ Шрополчищъ и Шрополкъ Владимѣрищъ. и пондоша на конихъ и въ ладнихъ, и придоша ннже порогъ, и сташа въ протолачухъ въ Хортчимь островѣ. и вѣскдоша на кони, и пѣшьци изъ ладий вѣскдѣше ндоша въ полн четыри дѣни, и придоша на Соутѣкнъ. Половци же слышавѣше, яко идеть Роусь, съвраша си безъ числа, и начаша доумати. и рече Оуроусова: просимъ мира оу Роуси, яко крѣпъко нмоутъ бити си съ нами, мѣ бо много зѣла сътворихомъ роусьтѣй земли. и рѣкша оунѣйшини Оуроусовѣ: аще ты вонши си Роуси, нѣ мѣ си не вонмъ; си бо изенвѣше пондемъ въ землю ихъ, и примимъ градъ ихъ, и кѣто избеветъ ш отъ насъ? роусьтнй же князи и вон вси молашохутъ Бога, и окѣты въздамоу Богоу и прѣчнетѣй юго матери, овѣ коутнню; овѣ же милостыню оубогымъ, ини же монастыремъ трѣкованин. и сице молашемъ си, пондоша Половци, и послаша прѣдъ совою въ стража Платоунапоу, нже словише въ нихъ моужествомъ. такожде роусьтнн князи послаша стража свои. и оустрѣгоша роусьтнн стражеви Платоунапоу, и обнстоупнвѣше и оувиша Платоунапоу и соущаи съ нимъ, и не извѣсть ни юдинъ, нѣ всаи извиша. и пондоша полкове половѣчстнн акы борове, и не вѣ прѣзрѣти ихъ. и

Роуць пондоша противоу нимъ. и Богъ великый въложи оужасть великоу въ Половѣца, и страхъ нападе на ны и трепеть отъ лица роуцьскыхъ вой, и дрѣмахоу сами, и конемъ ихъ не лѣ спѣха въ ногахъ: наши же съ веселіемъ на конихъ и пѣши пондоша къ нимъ. Половѣци же видѣвъше оустрашленіе роуцьское на ся, не достоупнѣше повѣгоша прѣдъ роуцьскими полкы, наши же погнаша, сѣкоуще ш. Дни четвертаго априля мѣсяца велико съпасеніе Богъ сътвори, и на врагы наша дасть повѣдоу великоу. и оубиша тоу въ полкоу князий два десѣти: Оуроусовоу, Къчичи, Ярославову, Китанавоу, Коумана, Ясоупа, Коуртѣка, Ченегрепову, Гоурьбаря и прочаи князи ихъ, а Белдюзи иша. по семь же сѣдоша братни, повѣднѣше врагы своя, и приведоша Белдюзи къ Святуполкоу. и нача Белдюзь даити на сѣбѣ злато и сребро и кони и скоть. Святуполкъ же посла и къ Владимѣроу. и пришѣдъшю кемоу нача въпрашати юго Владимѣръ: то вѣдѣ ила въ рота; многожды бо ходнѣше ротѣ воювасте роуцьскою землю. то чемоу ты не казаше сыновѣ своихъ и родоу своеюго, не прѣстоупати роты, нѣ проливашеть кровь хрестнианьскоу? да се боуди кровь твою на главѣ твоей. и повелѣ оубити и, и тако расѣкоша и на оуды. и по семь съниша ся братни вси, и рече Владимѣръ: съ днь, иже сътвори Господь, възрадоуемъ си и възвеселимъ ся въ нь; яко Господь избавилъ ны юсть отъ врагъ нашихъ, и покори врагы наша, и съкроуши главы змиевы, и далъ юсть ихъ брашно людемъ роуцьскимъ. възиша бо тѣгда скоты и овьца и кони и вельбелюды и вѣжа съ добытѣкомъ и съ челядію, и заиша Печиггы и Торкы съ вѣжами. и придоша въ Роуць съ патномъ великымъ и съ славою и съ повѣдоу великою. семь же лѣтѣ придоша проузи, августѣ въ первый днь. тогожде мѣсяца въ осмый на десѣте днь иде Святуполкъ, и съроуени градъ Гюргевъ, югоже вѣша пожыган Половѣци. тогожде лѣта би си Ярославъ съ Мордовою мѣсяца марта въ четвертый днь, и повѣднѣ бысть Ярославъ.

LXXXVII. Въ лѣто .x.схvi. ведена дѣщи Болодарева за цѣсаревнѣ за Алексиннѣ Цѣсарю Градоу, мѣсяца ноули въ двадесѣтый днь. томъжде лѣтѣ ведена Прѣдѣслава,

дѣши Святѡполча, въ Оугры за краєвищѣ, августа въ двадесѣтый первѣй дѣнь. томѣжде лѣтѣ приде митрополитѣ Никифорѣ въ Роусѣ, мѣсѣца декабря въ шестѣй дѣнь. тогожде мѣсѣца прѣстави си Бищеславѣ Шрополчищѣ въ третни на десѣте дѣнь. тогожде мѣсѣца въ осмѣй на десѣте Никифорѣ митрополитѣ на столѣ посажденѣ. се же сѣкажемѣ: сего же лѣта неходѣша посла Святѡполкѣ Поутѣтоу на Мѣньскѣ а Владимѣрѣ сына своего Шрополка, а Ольгѣ самѣ иде на Глѣва, поимѣше Давыда Бѣсеславища. и не оуспѣша ничѣтоже, и вѣзвратиша си опѣть. и роди си оу Святѡполка сынѣ, и нарекоша ими ѣмоу Бричиславѣ. въ се же лѣто бѣше знаменѣе: стоѣше солнце въ кроузѣ, а по срѣдѣ кроуга крестѣ, а по срѣдѣ креста солнце, а вѣмѣ кроуга оба полѣ двѣ солници, а надѣ солницею кромѣ кроуга доуга, рогома на сѣверѣ: тако же знаменѣе и въ лоунѣ тѣмѣжде образомѣ мѣсѣца февраля въ четвѣртѣй и пятѣй и шестѣй дѣнь, въ дѣнь по три дѣни, а въ ношѣ въ лоунѣ по три ноши.

Въ лѣто .xсxvi. (оували си верѣхъ свѣтаго Андрия.) въ се же лѣто постави митрополитѣ епискоупа Ямфилохѣ Владимѣрю, мѣсѣца августа въ двадесѣтый и седмѣй дѣнь. томѣжде лѣтѣ постави Лазарѣ въ Переиславѣ, ноябѣри въ вѣторѣй на десѣте. томѣжде лѣтѣ постави Мишоу Полотьскоу, декабря въ третни на десѣте дѣнь. (томѣжде лѣтѣ шѣи си звѣзда съ хвостомѣ на западѣ, и стоѣ мѣсѣць. тогожде лѣта пришьдѣ Боникѣ зимѣ на Зароубѣ, повѣди Торкѣ и Берендѣи).

Въ лѣто .xсxvii. воєваша Половѣци около Зарѣчьска, и посла на нѣхъ Святѡполкѣ Шни Бѣшатища и брата ѣго Поутѣтоу и Иванка Захарнища козарина. и оугониша Половѣца, и плѣнѣ отѣиша. въ се же лѣто прѣстави си Шнѣ, старѣць добрый, живѣ лѣтѣ девѣть десѣть, въ старѣсти маститѣ. живѣ по законоу божию не хоуждѣи бѣ первѣхѣ правѣдникѣ, отѣ негоже и азѣ многа словеса слышахѣ, иже и вѣписахѣ въ лѣтописаниѣ семѣ. бѣ бо моужѣ благѣ и кротѣкъ и сѣмѣренѣ, оградѣи си вѣсѣкомѣ вѣщи, ѣгоже и гробѣ ѣсть въ пещѣрьстѣмѣ монастыри, въ прѣтворѣ, идеже лежить тѣло ѣго, положѣно мѣсѣца

ноуны въ двадесятый и четвертый. въ се же лѣто постриже сѧ Свѣпракн, Бѣсѣлажда дѣщи, мѣсяца декабря въ шестый. въ тожде лѣто приѣже Извѣгнѣвъ къ Свѣтополкоу. въ тожде лѣто постриже сѧ Свѣтославъ, сынъ Давыдовъ, вноукъ Свѣтославъ, мѣсяца феврала въ седмый на десѣте днь. томъжде лѣтѣ повѣдиша Зимѣгола Бѣсславица, всю братню, и дружинны оубиша девѣтъ тысоушь.

LXXXVIII. Въ лѣто .лххѣи. индикта, кроуга лоунѣ четвертоѣ лѣто, а солнѣчнаго кроуга осмоѣ лѣто. въ се же лѣто прѣстави сѧ Владимѣръш, мѣсяца мая въ седмы днь. тогожде мѣсяца воюва Боникъ, и замъ конѧ оу Перѣславла. томъжде лѣтѣ приде Боникъ и Шароуканъ старый и ини князи мнози, и сташа около Лоубѣна. Свѣтополкъ же и Владимѣръ и Ольгъ, Свѣтославъ, Мѣстиславъ, Бѣрѣславъ и Ярополкъ идоша на Половѣца къ Лоубѣноу, и въ шестый часъ дне бродиша сѧ чрѣвъ Соулоу, и клкноуша на нхъ. Половѣци же оужасоша сѧ, и отъ страха не възмогоша ни стѣга поставити, нѣ повѣгоша хвѣтающе конѧ, а дружини пѣши повѣгоша: наши же почаша сѣщи, женоуще ѧ, а другъши роуками имати, и гнаша ноли до Хорола. оубиша же Таза, Боникова брата, а Соугра ѧша и брата ѧго, а Шароуканъ ѧдва оутече. отъѣѣгоша же товара своего, иже къзѣша роуцѣстни кон, мѣсяца августа въ вѣторый на десѣте днь, и възвратиша сѧ въ свои сѧ съ повѣдою великою. Свѣтополкъ же приде къ пещерьскый монастырь на заоутреню на оуспѣнниѣ святѣмъ богородица, и братиѣ цѣловаша и съ радостню великою, глоголюще: яко врази наши повѣждени быша, молитвами святѣмъ богородица и свѣтаго отъца нашего Феодосиѧ. такъ во обычай имѣше Свѣтополкъ: коли идише на войноу или инамо, поклонѣвъ сѧ оу гроба Феодосиѣва и молитвоу възъмъ оу игоумѣна тоу соущаго, та же идише на поуть свой. въ тожде лѣто прѣстави сѧ княгини, Свѣтополка мати, мѣсяца генварѧ въ четвертый днь. томъжде лѣтѣ, мѣсяца тогожде, иде Владимѣръ и Давыдъ и Ольгъ къ Ялепѣ и другомоу Ялепѣ, и сътвориша миръ. и помъ Владимѣръ за Юрги Ялепиноу дѣщирь, Яскневоу вноукоу, а Ольгъ помъ за сына Ялепиноу дѣщирь, Гиргеневоу вноукоу, мѣсяца

генваря вѣторый на десѣте дѣнь. (а февралѣ пятый трѣсе сѣ земаи прѣдъ зорѣми въ ноши).

LXXXIX. Въ лѣто .x.sxzi. заложена бѣсть церкы свѣтаго Муханла Златоверхаи Свѣтополкомъ княземъ въ первый на десѣте ноули мѣсѣца. и коньчаша трапезьницю пещерьскаго монастыри при Θεоктистѣ нгоуменѣ, иже ю и заложн повелѣниємъ Глѣбовомъ, иже ю и сътыжа. въ се же лѣто вода бѣсть велика въ Днѣпрѣ и въ Деснѣ и въ Припѣти. въ семь же лѣтѣ вѣложи Богъ въ сердце Θεоктистоу, нгоуменоу пещерьскомоу, и нача вѣзвѣщати князю Свѣтополкоу, да бѣ въписалъ Θεодосни въ синодикъ. и радѣ бѣвѣ обѣща сѣ сътворити, и повелѣ митрополитоу въписати и въ синодикъ. и повелѣ въписувати по вѣсѣмъ епискоупнимъ, вѣси же епискоупи съ радостю въписаша, поминати и на вѣсѣхъ съборѣхъ. въ се же лѣто прѣстави сѣ Катерина, Бѣсвладда дѣщи, мѣсѣца ноули въ первый на десѣте дѣнь. въ се же лѣто коньчаша верхъ свѣтымъ богородица на Кловѣ, заложенѣ Стефаномъ, нгоуменоу пещерьскымъ.

Въ лѣто .x.sxzi. прѣстави сѣ Евпраксн, дѣщи Бѣсвладда, мѣсѣца ноули въ десѣтый дѣнь, и положена бѣсть въ пещерьстѣмъ монастыри оу двѣрии иже къ оугоу. и съдѣлаша надъ нею кожьнѣкоу, идеже лежитъ тѣло еѣ. въ тожде лѣто мѣсѣца декабри въ вѣторый дѣнь Дѣмитръ Иворовищъ вѣзи вѣжа половьчьскым оу Доноу.

XC. Въ лѣто .x.sxni. идоша веснѣ на Половца Свѣтополкѣ и Бладинѣрѣ и Давыдѣ. и дошѣдѣше Бонни вратиша сѣ. томѣжде лѣтѣ бѣсть знаменнѣ въ пещерьстѣмъ монастыри въ первый на десѣте дѣнь февралѣ: иен сѣ столпъ огньнѣ отъ земаи до небеси, а молнии освѣтиша вѣсю земаю, и въ небеси погремѣ въ часѣ первый ноши. и вѣсь миръ видѣ. сѣ же столпъ первѣе ста на трапезьници каменнѣй, иже не видѣти бѣсть креста, и постомѣвъ мало състоупи на церквѣ, и ста надъ гробомъ Θεодосиевомъ, и по томѣ стоупи на верхъ акы къ вѣстокоу лицемъ, и по томѣ невидимъ бѣсть. сѣ же вѣкаше не огньнѣ столпъ, нѣ видѣ ангельскѣ: ангелъ ко сице ивѣиеть сѣ,

ОВО СТОЛПОМЪ ОГНЬНОМЪ, ОВО ЖЕ ПЛАМНЕМЪ. ИКОЖЕ РЕЧЕ ДАВЫДЪ: ТВОРИ АНГЕЛЪ СВОИ ДОУХЪ И СЛОУГЪ СВОИ ОГНЬ ПЛАМНЬ. И ШЛЕМИ СЮТЬ ПОВЕЛѢННЕМЪ БОЖИЕМЪ, АМОЖЕ ХОЩЕТЬ ВЛАДЫКА И ТВОРЬЦЪ ВСѢХЪ. АНГЕЛЪ БО ПРИХОДИТЬ, КЪДЕ БЛАГАШ МѢСТА И МОЛИТВЪНИ ДОМОВЕ, И ТОУ ПОКАЗАЮТЬ НѢЧТО МАЛО ВЪДѢНИИ СВОЕГО, ИКО МОЩНО ВЪДѢТИ ЧЛОВѢКОМЪ, НѢ МОЩНО БО ЗРѢТИ ЧЛОВѢКОМЪ ИСТЬСТВА АНГЕЛЬСКАГО, ИКО И МОЙСИ ВЕЛИКЪИ НЕ ВЪЗМОЖЕ ВЪДѢТИ АНГЕЛЬСКАГО ИСТЬСТВА: ВОЖДАШЕТЪ БО И ВЪ ДЪНЬ СТОЛПЪ ОБЛАЧАНЪ А ВЪ НОЩЬ СТОЛПЪ ОГНЕНЪ, ТО СЕ НЕ СТОЛПЪ ВОЖДАШЕ НУХЪ, НѢ АНГЕЛЪ ИДИШЕ ПРѢДЪ НИМИ ВЪ НОЩИ И ВЪ ДЪНЕ. ТАКО И СЕ ШВЛЕННЮ НѢКОТОРОЮ ПОКАЗЫВАШЕ, ИМОУЖЕ БѢ КЪТИ, ИЕЖЕ И БЫСТЬ: НА ВЪТОРОЮ БО ЛѢТО НЕ СЪ АНГЕЛЪ ВОЖДЪ БЫСТЬ НА ИНОПЛЕМЕНЬНИКЪ И СОУПОСТАТЪ, ИКОЖЕ РЕЧЕ: АНГЕЛЪ ПРѢДЪ ТОВОЮ ПРѢДЪ ИДЕТЬ, И ПАКЪ: АНГЕЛЪ ТВОЙ БОУДИ СЪ ТОВОЮ?

ИГОУМНЪ СЕЛНЕСТРЪ СВЯТАГО МИХАИЛА НАПИСАХЪ КНИГЪ СНИ, ЛѢТОПИСЬЦЪ, НАДѢИ СЯ ОТЪ БОГА МНОСТЬ ПРИИТИ, ПРИ КНИЗИ ВЛАДИМѢРѢ, КНИЖАЩЮ ИМОУ КЪИЕВѢ, А МЪНѢ ТО ВРѢМЯ ИГОУМНИЩЮ ОУ СВЯТАГО МИХАИЛА, ВЪ .X.SXKD., ИИЪДИКТА .D. А ИЖЕ ЧЪТОУТЬ КНИГЪ СНИ, ТО БОУДИ МИ МОЛТВА НУХЪ.

КОНЕЦЪ.